

međunarodni literarni festival

2006

international literary festival

Nagrajenec Vilenice 2006 /

Vilenica 2006 Prize Winner

Miodrag Pavlović

Literarna branja / Literary readings

Inga Ābele

Michal Ajvaz

Venko Andonovski

Lindita Arapi

Algerd Baharevič

Szilárd Borbély

Daiva Čepauskaitė

Ervin Fritz

Tatjana Gromača

Oto Horvat

Nora Iuga

Iva Jevtić

Ekaterina Josifova

Zdenko Kodrič

Márius Kopcsay

Miran Košuta

Mojca Kumerdej

Terézia Mora

Birgit Müller-Wieland

Claudio Pozzani

Goran Samardžić

Ostap Slyvynsky

Breda Smolnikar

Tõnu Ónnepalu (Emil Tode)

Olga Tokarczuk

Marko Uršič

Raphael Urvreider

Društvo
slovenskih
pisateljev

Slovene
Writers'
Association

Vilenica 2006

Urednici

Miljana Cunta, Barbara Šubert

Založilo

Društvo slovenskih pisateljev / zanj Vlado Žabot

Grafično oblikovanje

Klemen Ulčakar

Tehnična ureditev in tisk

Ulčakar&JK

Ljubljana, avgust 2006

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

061.7(497.4 Vilenica)"2006"

821(4)-82

MEDNARODNI literarni festival (21 ; 2006 ; Vilenica)

Vilenica / 21. Mednarodni literarni festival = 21st
International Literary Festival ; [urednici Miljana Cunta, Barbara
Šubert]. - Ljubljana : Društvo slovenskih pisateljev = Slovene
Writer's Association, 2006

ISBN 961-6547-07-0

1. Gl. stv. nasl. 2. Cunta, Miljana
227870464

KAZALO / CONTENTS

Nagrajenec Vilenice 2006 / Vilenica 2006 Prize Winner

Miodrag Pavlović	8
------------------	---

Literarna branja Vilenice 2006 / Vilenica 2006 Literary Readings

Inga Ābele	46
Michal Ajvaz	62
Venko Andonovski	72
Lindita Arapi	84
Algerd Baharevič	98
Szilárd Borbély	120
Daiva Čepauskaitė	134
Ervin Fritz	152
Tatjana Gromača	164
Oto Horvat	174
Nora Iuga	188
Iva Jevtić	206
Ekaterina Josifova	214
Zdenko Kodrič	228
Márius Kopcsay	238
Miran Košuta	250
Mojca Kumerdej	260
Terézia Mora	272
Birgit Müller-Wieland	278
Claudio Pozzani	288
Goran Samardžić	300
Ostap Slyvynsky	312
Breda Smolnikar	330
Tõnu Ōnnepalu (Emil Tode)	336
Olga Tokarczuk	350
Marko Uršič	366
Raphael Urweider	376

Mlada vilenica 2006 / Young Vilenica Award 2006

Dita Škalič	386
Aljaž Ferencek	388
Miroslava Furtkevičová	390

Dosedanji udeleženci in nagrajeni Vilenic 1986–2005 / Participants and Vilenica 1986–2005 Prize Winners	394
Člani žirije Vilenice / Vilenica Jury Members	403
Konzultanti / Advisory Panel	404

---

*Mednarodno literarno nagrado VILENICA za leto 2006, ki jo podeljuje
Društvo slovenskih pisateljev, dobi*

*Der Verein Slowenischer Schriftsteller verleiht den Internationalen
Literaturpreis VILENICA für das Jahr 2006 an*

*The Slovene Writers' Association will present the VILENICA 2006
International Literary Prize to*

Miodrag Pavlović

Miodrag Pavlović

Miodrag Pavlović, pesnik, eseijist, prozaist in dramatik, se je rodil leta 1928 v Novem Sadu. Končal je študij medicine in več let delal kot zdravnik. Bil je direktor Drame Narodnega gledališča v Beogradu, od leta 1961 pa dvajset let urednik v beograjski založbi Prosveta.

Veliko je potoval po svetu in tudi predaval na univerzah v Združenih državah, Avstraliji, Indiji in Kitajski.

Je redni član Srbske akademije znanosti in umetnosti in Evropske akademije za poezijo.

Za svoje literarno delo je prejel vrsto pomembnih priznanj in nagrad, med drugimi nagrado Društva književnikov Srbije, Oktobrsko nagrado mesta Beograda za dramsko delo, Struški zlati venec, Oktobrsko nagrado mesta Beograda za literarni opus, Zmajeva nagrada za poezijo, nagrade Branka Miljkovića, Radeta Drainca, Todorja Manojlovića, Desanke Maksimović, Jovana Dučića, Vuka Karadžića, Laze Kostića, nagrada Djordja Jovanovića za prispevek k literarni kritiki in teoriji, nagrada založbe Nolit, Evropsko nagrado za poezijo mesta Vršac in leta 2003 Evropsko nagrado za poezijo mesta Münster.

Bibliografija Miodraga Pavlovića

Poezija

87 pesama (87 pesmi, 1952, 1979, 1999, 2003)

Stub sečanja (Stolp spomina, 1953)

Oktave, 1957

Mleko iskoni (Mleko izvora, 1963)

Velika Skitija (1969)

Nova Skitija (1970)

Hododarje (1970)

Svetli i tamni praznici (Svetli in temni prazniki, 1971)

Velika Skitija i druge pesme (Velika Skitija in druge pesmi, 1971, 1996)

Zavetine (Proščenja, 1976)

Karike (Verige, 1977)

Pevanje na Viru (Petje na izviru, 1977)

Bekstva po Srbiji (Bežanja po Srbiji, 1979)

Izabrane pesme (Izbrane pesmi, 1979)

Vidovnica (Knjiga jasnovidcev, 1979)

Poezija I, Poezija II (1981)

Divno čudo (Čudoviti čudež, 1982, 1989, 2002)

Zlatna zavada (Zlati spor, 1982)

Miodrag Pavlović is a poet, an essayist, a prose writer and a playwright. He was born in 1928 in Novi Sad. He graduated in medicine and worked as a doctor for several years. He was Director of the Belgrade National Theatre Drama and in 1961 he started working as an editor for the publishing house Prosveta in Belgrade and held the position for twenty years.

He travelled extensively and gave lectures at universities in the United States, Australia, India and China.

He is a regular member of the Serbian Academy of Arts and Sciences and of the European Academy of Poetry.

He has received a great number of important awards and prizes for his literary work such as the Serbian Writers' Association Prize, the Belgrade October Prize for his dramatic work, the Struga Golden Wreath, the Belgrade October Prize for his literary works, the Zmaj Prize for poetry, the Branko Miljković Prize, the Rade Drainac Prize, the Todor Manojlović Prize, the Desanka Maksimović Prize, the Jovan Dučić Prize, the Vuk Karadić Prize, the Laze Kostić Prize, the Djordje Jovanović Prize for his contributions to literary criticism and theory, the Nolit Publishing House Prize, the City of Vršac European Prize for poetry and in 2003 the City of Münster European Prize for poetry.

Bibliography of Miodrag Pavlović

Poetry

- 87 poems (87 pesama), 1952, 1979, 1999, 2003
The Tower of Recollections (Stub sećanja), 1953
Octaves (Oktave), 1957
The First Milk (Mleko iskoni), 1963
The Great Skitija (Velika Skitija), 1969
The New Skitija (Nova Skitija), 1970
The Oblationary Journey (Hododarje), 1970
The Bright and Gloomy Festivals (Svetli i tamni praznici), 1971
Taking Vows (Zavetine), 1976
Links (Karike), 1977
Singing at the Whirlpool (Pevanje na Viru), 1977
Taking Flights Around Serbia (Bekstva po Srbiji), 1979
Selected Poems (Izabrane pesme), 1979
The Book of a Clairvoyant (Vidovnica), 1979
Poetry I, Poetry II, 1981
A Wonderful Miracle (Divno čudo), 1982, 1989, 2002

Sledstvo (Sledenje, 1985)
Poezija (1986)
Svetogorski dani i noći (Svetogorski dnevi in noči, 1987)
Odbojka našega grada (Obramba našega mesta, 1989)
Ulazak u Kremonu (Vstop v Cremono, 1989, 1995)
Knjiga staroslovna (Knjiga starodavne govorice, 1989, 1991)
Bezazlenstva (Neškodljivosti, 1989)
On (1989)
Cosmologia profana (1990)
Esej o čoveku (Esej o človeku, 1992)
Pesme o detinству i ratovima (Pesmi o otroštvu in vojnah, 1992)
Knjiga horizonta (1993)
Nebo v pečini (Nebo v pečini, 1993, 1996)
Međustepenik (Medstopnica, 1994)
Bekstva po Srbiji i sledstva (Bežanja po Srbiji in sledenja, 1995)
Izabrane i nove pesme (Izbrane in nove pesmi, 1996)
Novo ime kletve (Novo ime za kletev, 1996)
Posvećenje pesme (Posvetitev pesmi, 1996)
Izabrane pesme (Izbrane pesmi, 1969)
Srbija do kraja veka (Srbija do konca stoletja, 1996)
Nauk o duši (1998)
Iskon (Izvor, 2000)
Izvor (Izvir, 2000)
Ishod (Izid, 2000)
S Hristom netremice (S Kristusom, ne da bi trenil, 2000)

Proza

Most bez obala (Most brez bregov, 1956, 1982)
Bitni ljudi (Pomembni ljudje, 1995)
Uzurpatori neba (Uzurpatorji neba, 2000, 2004)
Drugi dolazak (Drugi prihod, 2000)
Afroditina uvala (Afroditin zaliv, 2001)

Eseji

Rokovi poezije (Roki poezije, 1958)
Osam pesnika (Osem pesnikov, 1964)
Dnevnik pene (1972)
Poezija i kultura (Poezija in kultura, 1974)
Poetika modernog (Poetika modernega, 1978, 2000, 2002)
Ništitelji i svadbari (Uničevalci in svatje, 1979)
Nove slikarske godine Miće Popovića (Nova slikarska leta Miće Popovića, 1979)
Eseji o srpskim pesnicima (Eseji o srbskih pesnikih, 1981, 2000)
Prirodni oblik i lik (Naravna oblika in lik, 1984)
Slikarstvo Mladena Srbinovića (1985)
Obredno i govorno delo (Obredno in govorno delo, 1986)
Poetika žrtvenog obreda (Poetika žrtvenega obreda, 1987, 1996, 2000)

- The Golden Dispute (Zlatna zavada), 1982
Pursuing (Sledstvo), 1985
Poetry (Poezija), 1986
The Days and Nights of Sveta Gora (Svetogorski dani i noći), 1987
The Defence of Our City (Odbrana našeg grada), 1989
Entering Cremona (Ulazak u Kremonu), 1989, 1995
The Book of the Ancient Writings (Knjiga staroslovna), 1989, 1991
Harmlessness (Bezazlenstva), 1989
He (On), 1989
Cosmologia profana, 1990
The Essay on Man (Esej o čoveku), 1992
Poems about Childhood and Wars (Pesme o detinstvu i ratovima), 1992
The Book of Horizon (Knjiga horizonta), 1993
The Sky in the Rocks (Nebo v pećini), 1993, 1996
Between the Steps (Međustepenik), 1994
Taking Flights Around Serbia and Pursuing (Bekstva po Srbiji i sledstva), 1995
Selected and New Poems (Izabrane i nove pesme), 1996
A New Name for a Swear Word (Novo ime kletve), 1996
Dedicating a Poem (Posvećenje pesme), 1996
Selected Poems (Izabrane pesme), 1969
Serbia till the End of the Century (Srbija do kraja veka), 1996
The Theory of Soul (Nauk o duši), 1998
The Beginning (Iskon), 2000
The Origin (Izvor), 2000
The Outcome (Ishod), 2000
With Christ Unhesitatingly (S Hristom netremice), 2000

Prose

- A Bridge with No Banks (Most bez obala), 1956, 1982
Important People (Bitni ljudi), 1995
The Usurpers of the Sky (Uzurpatori neba), 2000, 2004
The Second Arrival (Drugi dolazak), 2000
Aphrodites' Bay (Afroditina uvala), 2001

Essays

- The Deadlines of Poetry (Rokovi poezije), 1958
Eight Poets (Osam pesnika), 1964
The Diary of Froth (Dnevnik pene), 1972
Poetry and Culture (Poezija i kultura), 1974
The Poetics of the Modern (Poetika modernog), 1978, 2000, 2002
The Destroyers and the Wedding Guests (Ništitelji i svadbari), 1979
The New Painting Years of Mića Popović (Nove slikarske godine Miće Popovića), 1979
The Essays on Serbian Poets (Eseji o srpskim pesnicima), 1981, 2000
Natural Form and Shape (Prirodni oblik i lik), 1984
The Painting of Mladen Srbinović (Slikarstvo Mladena Srbinovića), 1985
Ritual and Oral Work (Obredno i govorno delo), 1986

Govor o ničem (Govor o ničemer, 1987)

Hram i preobraženje (Hram in preobrazba, 1989)

Čitanje zamišljenog (Branje zamišljenega, 1990)

Eseji o srpskim pesnicima (Eseji o srbskih pesnikih, 1992)

Ogledi o narodnoj i staroj srpskoj poeziji (Razprave o ljudski in stari srbski poeziji, 1993, 2000)

Obredi poetičkog života (Obredi poetičnega življenja, 1989)

Svečanosti na platou (Svečanosti na ploščadi, 1999)

Drame

Igre bezimenih (Igre brezimnih, 1963)

Koraci u podzemlju (Koraki v podzemlju, 1991)

Potopisi

Kina – oko na putu (Kitajska – oko na poti, 1982, 1995)

Putevi do hrama (Poti do hrama, 1991)

Otvoraju se hilendarske dveri (Odpirajo se hilendarske dveri, 1997)

Daleka predvorja (Daljna preddverja, 1999)

Prevodi

Knjige pesmi Miodraga Pavlovića so prevedene v poljščino (1964, 1980, 1982), nemščino (1968, 1990, 1994, 1995, 2002), francoščino (1970, 1986, 1988), makedonščino (1971, 1990), romunščino (1972, 1989), slovaščino (1973), angleščino (1976, 1983, 1985, 1989), grščino (1981), madžarščino (1988), bolgarščino (1989), švedščino (1998).

V slovenščini sta v prevodu Vena Tauferja izšli knjigi pesmi: Svetli in temni prazniki (1977) in Pesmi (1977).

V češki, madžarski, poljski in nemški jezik je prevedenih več Pavlovićevih knjig proze in esejev.

Tudi sam je prevajal iz italijanščine, francoščine in angleščine.

The Poetics of the Sacrificial Ritual (Poetika žrtvenog obreda), 1987, 1996, 2000
A Speech about Nothing (Govor o ničem), 1987
A Place of Worship and Transformation (Hram i preobraženje), 1989
Reading of the Absent-Minded (Čitanje zamišljenog), 1990
The Essays on Serbian Poets (Eseji o srpskim pesnicima), 1992
A Treatise on Folk and Old Serbian Poetry (Ogledi o narodnoj i staroj srpskoj poeziji), 1993, 2000
The Rituals of Poetic Life (Obredi poetičkog života), 1989
The Festivities on a Platform (Svečanosti na platou), 1999

Plays

The Plays of the Nameless (Igre bezimenih), 1963
The Underground Steps (Koraci u podzemlju), 1991

Travelogues

China - a travelling eye (Kina – oko na putu), 1982, 1995
Roads to a Place of Worship (Putevi do hrama), 1991
The Hilandar's Door Opens (Otvaraju se hilendarske dveri), 1997
Distant Hallways (Daleka predvorja), 1999

Translations

Miodrag Pavlović's volumes of poetry have been translated into Polish (1964, 1980, 1982), German (1968, 1990, 1994, 1995, 2002), French (1970, 1986, 1988), Macedonian (1971, 1990), Romanian (1972, 1989), Slovak (1973), English (1976, 1983, 1985, 1989), Greek (1981), Hungarian (1988), Bulgarian (1989), Swedish (1998).

Veno Taufer has translated two of Pavlović's volumes of poetry into Slovene: The Bright and Gloomy Festivals (1977) and Poems (1977). Several prose works and essays have been translated into Czech, Hungarian, Polish and German.

He also does translations from Italian, French and English.

Miodrag Pavlović

Nagrajenec Vilenice 2006

Veno Taufer

Sijajni in veliki pesniki niso nikoli dar le svoji nacionalni književnosti. Prej ali slej postanejo del tudi drugih književnosti, s katerimi so prišli v stik in tako njihova poezija deluje v širšem literarnem svetu. Ponavadi se to zgodi dosti kasneje od njihovega pesniškega nastopa. V primeru Miodraga Pavlovića, enega najpomembnejših pesnikov celotne srbske književnosti, se je to zgodilo že ob začetku njegove pesniške poti. Ko je objavil 1952. leta svojo prvo pesniško zbirk, ta knjiga *87 pesmi* ni le uveljavila Pavlovića kot začetnika in kasneje tudi teoretičnega utemeljitelja srbskega literarnega modernizma, marveč je obenem postala središčna točka kulturnega boja med tradicionalizmom in modernizmom; in tistikrat razvpiti verz iz pesmi »Ob smrti neke kokoši« (ki jo zdaj prebiramo kot izrazito urbano liriko) – »*Kri v straniščni školjki*«, je bil mnogokrat citiran bodisi kot nespoštljivost in norčevanje iz veljavne (in dogmatske) estetike bodisi kot simbol novih estetskih, motivnih, slogovnih iskanj. Spopad med staro in novo literarno oziroma pesniško paradigmo se je hkrati dogajal tudi v širšem področju v tedanjih jugoslovanskih književnostih, kjer ni pomenil spopada z isto tradicijo (razen v okviru ideološke dogmatike), marveč boj za uveljavitev modernizma, novega pesniškega izraza. Ta boj za novo pojmovanje pesniške izkušnje in njeno literarno oblikovanje je med slovenskimi, srbskimi, makedonskimi, hrvaškimi in drugimi modernisti ustvarjal nekakšno estetško sporazumevanje, ki se je poglabljalo in utrjevalo tudi na individualni ravni s prevodi, objavami v revijah, srečanjih na pesniških festivalih. Ta sveži, avantgardni »skupni prostor modernizma« se je z estetskimi sorodnostmi širil tudi v drugih srednjeevropskih poezijah, n. pr. tedanji sodobni romunski in poljski poeziji. Miodrag Pavlović je kot osrednji ustvarjalec srbskega modernizma postal in od tedaj – na vsej svoji zelo posebni, individualni ustvarjalni poti s tridesetimi pesniškimi zbirkami in številnimi knjigami proze, dram, esejev, poetoloških razprav – tudi ostaja eno vodilnih imen tega prostora. Ne nazadnje potrjujejo njegovo osrednje mesto številni prevodi njegovih del, posebej še v tem širšem srednjeevropskem prostoru.

Leta 1928 v Novem Sadu rojeni Miodrag Pavlović, ki je nato otroštvo že preživeljal v Beogradu, kjer je po končanem študiju medicine najprej delal kot zdravnik in aktivna službena leta zaključil z dobrima dvema desetletjema urednikovanja v pomembni beograjski založbi Prosveta, je sprva pisal izrazito urbano poezijo. Ta je nastajala v vzdušju hladne vojne, ki je tedaj dosegla enega viškov s korejsko vojno. Pesmi so oblikovane v nervoznem ritmu, ki združuje drobce kakor fiksirane eksplozije rojev vtisov, spominskih fragmentov sredi razvalin eksistencialnih prebivalič v vzdušja strahu, groze, negotovosti. Retroaktivno kažejo te »eksplozije« na morda najbolj travmatično doživljanje otroštva med bombardiranjem Beograda

---

Miodrag Pavlović

Vilenica 2006 Prize Winner

Veno Taufer

Great and excellent poets are never a gift to their own national literature alone. Sooner or later they also become part of other literatures which they come into contact with, and in this way their poetry functions in a much wider literary world. It usually happens long after their first appearance as poets. However, in the case of Miodrag Pavlović, one of the most outstanding poets in Serbian literature, it happened at the beginning of his poetic creativity. When his first collection of poetry was published in 1952, the book called *87 Poems* not only established Pavlović as a beginner and later on as a theoretical founder of Serbian literary modernism but became the focal point of the cultural dispute between traditionalism and modernism; and the then notorious line from his poem *On the Death of a Chicken* (now being read as an extremely urbane piece of poetry) – »Blood inside the toilet« was quoted a lot either as one disrespecting and ridiculing the established (and dogmatic) aesthetics or as a symbol of new aesthetic, thematic and stylistic endeavours. At the same time the struggle between the old and the new literary, namely, the poetic paradigm, was going on extensively in the then-Yugoslav literatures. However, it was not the struggle with the same tradition (except within the frame of ideological dogmas) but it was a fight to establish modernism, a new poetic expression. The struggle for a new understanding of poetic experience and its literary expression created a kind of aesthetic communication among the Slovene, Serbian, Macedonian, Croatian, and other modernists. It was further developed and consolidated on an individual level by means of translations, publications in literary magazines and meetings at poetry festivals. The same fresh, avantgarde »common area of modernism« with its aesthetic similarities spread in the contemporary Rumanian and Polish poetry. Miodrag Pavlović as the central author of Serbian modernism became one of the leading authors of the area and has remained as such with his very special and individual creative life of a poet and with his thirty collections of poetry and a great number of prose works, dramas, essays and poetry discussions. Numerous translations of his work confirm his central role, especially in the wider Central European area.

Miodrag Pavlović was born in 1928 in Novi Sad. He spent his childhood in Belgrade, where he first worked as a doctor after graduating from medicine and for the next twenty years until his retirement worked as an editor for the eminent Belgrade publishing house Prosveta. His first poetry was extremely urbane. It was written in the cold-war atmosphere culminating with the Korean war. The nervous rhythm of his early poems gathers the bits in the form of fixed explosions swarming with impressions, memory fragments amidst the rubble of existential dwellings to

1941, kot ga je pesnik popisal v prozni knjigi *Uzurpatorji neba* (objavljeni leta 2000, leto dni po NATOVem bombardiraju mesta). Apokaliptične razstreljene podobe so blizu doživljanju konca civilizacije, kakor ga je napovedoval Spengler s »Propadom Zahoda« in ki se je »v prvih desetletjih po Drugi svetovni vojni zdel neustavljiv«, kot je zapisal Pavlović v še neobjavljeni avtopoetiki Nastanek in izginotje pesmi.

Vendar pesnik že v naslednjih knjigah išče možnosti izhoda, kakor ga s pomočjo jezika in forme, obreda, zgodovinskih izkušenj, doživljanj narave morda omogoča transcendenco k trajnejšim smislom, vztrajnejšim duhovnim vrednotam. Na to opozarja že naslov druge zbirke *Stolp spomina* (1953) – na spominu stoe temelji mitov, verstev, zgodovine, pesništva. Poglavljanje v študij mitologij, starih kultur, od Rigved, antičnih, helenskih tekstov do tekstov verstev, filozofij Kanta, Schlegla, Hegla do Gadamerja in drugih, posebej tudi antropoloških in zgodovinskih del (n. pr. A. Toynbeeja) je pesniku govorilo, da se takšnim smislom, tistem, kar je »*človeški um-duh zmožen doumeti, spoznati*«, približujejo stvaritve, ki v največji možni količini v sebi zberejo »*heterogene partikule*« in se v njih »*hkrtati križajo različne verzije smisla, – morda zmeraj v osnovi istega*« (avtopoetika). Kljub na videz širokemu zamahu pa je opaziti v tem gledanju in njegovi poeziji zadržanost, distanco, neko skeptičnost, skromnost, za katero je primernejša beseda zavedanje omejenosti. Namreč ne gre za spoznanje; Pavlović zapiše: »*Umetnik in njegovo delo ne spoznavata: sta že spoznala. Spoznala sta, da ni človekova poklicanost v spoznavanju predmeta, marveč v načinu, kako pripeljati elemente resničnosti v medsebojno smiselno zvezo*«. Ti odnošaji torej omogočijo pesem, ko elementi v svojih medsebojnostih in notranji smiselnosti spregovorijo z umetniško dinamiko.

Tu je treba opozoriti na Miodraga Pavlovića kot »tučasnega pesnika«. To so pesniki, razmeroma redki, ki tvegajo, da prisluškujoč pesniškemu impulzu združujejo svojo individualno izkušnjo s širšo družbeno in zgodovinsko doživljajsko izkušnjo. Ta tučasnost nosi v sebi paradoks večopomenskosti: tu je čas, kot ga razume tudi T. S. Eliot (*»Čas sedanji in čas pretekli/ sta oba morda navzoča v času prihodnjem«*), pri čemer gre pri Pavloviću za tisto sonavzočnost tako preteklosti kakor sedanosti, ko je prihodnji čas kot spoznanje že v odnošajih elementov te sočasnosti – vendar tudi tu, tako kot pri Eliotu: »*ves čas je neodkupljiv*«. Kajti Pavlovičeve pesmi govorijo tudi o prostoru te tučasnosti – odkrivajo ga skozi mitske in arhetipske situacije, točneje ključne prasituacije v tukajšnji in zdajšnji civilizaciji. Fragmentirane tučasnosti in sonavzočnosti banalnih ali ironiziranih vsakdanjosti lahko celo s prav tako vulgarnimi ali barbarskimi elementi neke zgodovinske ali mitske situacije transcendirajo v možno prasituacijo, arhetipsko priložnost za metafizično osmislitev duhovne vrednote. Obred tega zmore biti pesem. Pesem je obred jezika in forme in omogoča transcendenco mitskega od banalne profanosti k sferam metafizičnosti.

Sprva je Pavlović to mitsko kot identiteto sonavzočnosti-tučasnosti odkrival v konfrontaciji, točneje odnošajih vsakodnevnosti tukajšnje in zdajšnje civilizacije s fragmenti helenskih in balkanskih mitov, na križiščih,

create the atmosphere of fear, terror and uncertainty. Retroactively, these »explosions« refer to a possibly most traumatic experience of his childhood during the bombardment of Belgrade in 1941 as described by the poet in his prose *The Usurpers of the Sky* (published in 2000, a year after the NATO's bombardment of the city). The apocalyptically blown-up images resemble experiencing the end of civilization as predicted by Spengler's *The Decline of the West*, which »in the first decades after World War 2 seemed unstoppable« as Pavlović himself stated in his yet unpublished autopoeitics *The Birth and Disappearance of the Poem*.

Nevertheless, in his subsequent works the poet tries to find a possible way out towards more durable meanings of life, more persistent spiritual values, which transcendence may enable by means of the language and form, the ritual, historical experiences, experiences of nature. This is also implied by the title of his second volume of poetry *The Tower of Recollections* (1953) – the foundations of myths, religions, history and poetry are laid on memory. On studying mythologies, ancient cultures, the Rig-Veda texts, the ancient Greek and Hellenic texts as well as sacred texts, the philosophies of Kant, Schlegel, Hegel, Gadamer and others, such as the anthropological and historical works (e.g. the works of A. Toynbee), the poet was made confident that the creations containing the highest possible amount of concentrated »heterogeneous particles« together with »the simultaneous crossing of different versions of meaning, – which could be basically the same« (autopoeitics), can come closer to what »*human mind-spirit is able to comprehend, to learn*«. But despite its seeming pretentiousness the poet's philosophy and his poetry show reservations, a distance, a kind of scepticism and modesty, which would rather be described as the awareness of their limitations – which is not of cognitive nature; Pavlović himself says: »*The artist and his work do not learn: they have already learned. They have learned that man was not called to learn a subject but to find the way how to set up a meaningful relation between the elements of reality*«. These relations finally enable a poem, which occurs when the elements through their mutual relations and inner meaningfulness start to speak with artistic dynamics.

It is now that attention should be drawn to Miodrag Pavlović as »the here-and-now poet«. Such poets are rare. When obeying their poetic impulse they risk combining their individual experience with a broader social and historical experience. The here-and-now carries the paradox of multi-meaningfulness: there is time as it is understood by T.S.Eliot (»*Time present and time past/Are both perhaps present in time future*«), which Pavlović understands as such co-presence of the past as well as the present that the future time in its cognitive sense is inherent in the relations between the elements of the co-presence – and the same is with Eliot: »*All time is unredeemable*«. Because Pavlović's poems speak about the space of the here-and-now as well – it is revealed in his poems through mythical and archetypal situations, or more precisely through essential pre-situations in today's and present civilization. The banal and ironic trivialities in the form of fragmented pieces of the here-and-now and co-presence

kjer so se aktualizirale temeljne matrice zgodovinskega ali mitskega do-godka. Od knjige *Mleko izvora* (1963), pesmi o paradigmah procesov kul-ture, preko zbirk *Velika Skitija* (1969 ali *Hododarje* (1970) ali n. pr. *Svetli in temni prazniki* (1971) in drugih pretežno daljših pesmi na različne, dostikrat srbske srednjeveške ali biblijske motive o vojnah, prevratih, moritvah in klanjih, se potem začno pesmi novih zbirk tudi oblikovno spreminjati. Te pesmi so nastajale ob obratu in približevanju pri iskanju tučasja in sonavzočnosti prasituacij v nekaterih »malih in minulih« civil-izacijah: osem tisočletij stare skrivenostne kulture Lepenskega vira in neolit-skih civilizacij na Balkanu – o tem povedno govore že naslovi zbirk – *Petje na izviru* (1977), *Verige* (ali *Členi*, 1977) ali, denimo, *Cosmologia profana* (1990). Pesmi, v katerih je pomembna navzočnost okolja, narave, popotnih izkušenj in so praviloma kratke, postanejo skorajda anekdotske podobe preteklosti-sedanjosti-vsakdanjosti. Pavlovićeve pesmi odkrivajo neke »skrivne vodilne niti pod tkanjem preteklosti«, je v eseju Iz razvalin k skladnosti zapisal eminentni makedonski pesnik Vlada Urošević in dodal: »Trenutki zgodovine so zanj opore v morju trajanja, pomagajo mu, da z njimi najde izhod iz kaosa v kozmos: iz kaosa uničevanja in strahu, minljivosti in ničevosti išče zatočišče v trdnem in že urejenem, čeprav tudi tragičnem kozmosu zgodovine.«

Stari, nenehni paradoks Pavlovićeve pesniške možnosti transcendenč-nosti pa, kot pove pesem, nenehno ostaja: »nesporazum človeka s svojim likom«. Paradoks možnosti in distance: paradoksnata darežljivost informacij, ki jih modernemu pesniku omogoča nova senzibilnost – te informacije tudi briše, kali z dvonom, maje z negotovostjo, slabi z zavedanjem o njihovi revnosti. Hkrati pa ta paradoks ohranja v pesniku tudi upanje, ki se kdaj zjedri v podobi: »Voda misli v meni«, ali v ekstatičnem odkritju: »podkožno morje mi gleda skozi oči«. Pradavni mitski element življenja, ohranjanja življenja postane neposredno osebno doživljajski in hkrati pesniško konsti-tutiven.

V tem paradoksu se razkriva nenehna razpoka, rana, nezacementiva in ven-dar tudi darovana kot mogočost transcendiranja, v zgodovini (zdaj kot sedanjosti) še neuresničena vizija možnosti k višji in trajnejši duhovnosti. To ni vesela, optimistična pot, resnično prej tragična, vsekakor pa nič ne obljudbla onkraj človekove emocionalne in duhovne dojemljivosti, odpr-tosti. Identiteta, natančneje – teženje k njej se hrani z zvestobo tej ranljivosti, s trajno zavestjo o ranjenosti. Svetli, duha hraneči del tega pa je čudež, ki ga omogoča pesnjenje, ko se čudi nad tem čudežem ljubezni, skrivenostjo obrednosti (*Čudoviti čudež*, 1982).

V svoji zadnji in še neobjavljeni zbirkici *Rajske izreke* (Rajski izreki) je Miodrag Pavlović v ciklu *Oditi v samostan*, pesmih v prozi z rimbaudovsko ironijo, a obenem tudi blagim humorjem in v hipih ekstatične osvetljenosti sijajno poetičnih podob ustvaril nekako sintezo svoje ustvarjalne poti. V civilizaciji, upodobljeni z mitskimi, biblijskimi, zgodovinskimi in kultur-nimi aluzijami (z nenavadno bogato intertekstualnostjo), v njenem kaosu spopadov, nesmislov, ničevosti, odtujitve in groz se pojavitata tudi element vode, bodisi kot prepričanje o potopljeni ladji ali kot skrivenostna,

may with the same vulgar or barbaric elements of a historical or mythical situation transcend into a possible pre-situation presenting an archetypal opportunity for a spiritual value to be given a metaphysical meaning. And that ritual can be a poem. A poem is a ritual of the language and form and it enables the transcendence of the mythical from the banal profanity to metaphysical spheres.

At first Pavlović found the mythical i.e. the identity of the co-presence – the here-and-now in the confrontation, or more precisely, in the relations between the trivialities of the civilization here and now and the fragments of the Hellenic and Balkan myths, i.e. at the crossroads where the fundamental matrices of a historical or mythical event were actualized. In the volume *The First Milk* (1963), the poems about the paradigms of cultural processes, in *The Great Skitija* (1969) or in *The Oblational Journey* (1970) or, for instance, in *The Bright and Gloomy Festivals* (1971) as well as in other longer poems the poet used Serbian medieval or biblical motives of wars, overthrows, slaughters and killings. The following poems start changing formally as well. They were written at the turning point and at the time of the poet's attempting to find the here-and-now and co-presence of the pre-situations in some »small and past« civilizations: the eight-thousand-year-old mysterious culture of Lepenski vir and the Balkan neolithic civilizations – the titles of these collections are explicit enough – *Singing at the Whirlpool* (1977), *Links* (1977). The poems, where the presence of the environment, nature and travelling experiences is quite important, are always short and become anecdotic images of the present-the past-the trivial. Pavlović's poems find some »secret leading threads running under the tapestry of the past« as the eminent Macedonian poet Vlada Urošević says in his essay Out of Rubble to Harmony and adds: »*The historical moments offer support to him in the sea of time, they help him to find an exit out of chaos into the cosmic: to find a way out of the chaos of destruction and fear, transitoriness and vanity he seeks shelter in the stable and already ordered yet tragic universe of history*«.

But the old constant paradox of Pavlović's poetic possibility of transcendence remains and in one of his poems he speaks about: »*the misunderstanding between man and his image*«. The paradox of the possibility and the distance: the paradox lies in the abundance of information which the poet has access to through his new sensitivity because the same paradoxical abundance of information erases the information, throws a shade of doubt, shakes it with uncertainty and weakens it with the awareness of its poor value. The same paradox, however, preserves the poet's hope, which comes up now and then concentrated in either an image: »*The water within me thinks*«, or in an ecstatic discovery: »*the sea under my skin looks through my eyes*«. The ancient mythical element of life, of preserving life, becomes a personal experience and at the same time a poetic constituent.

The above-mentioned paradox reveals a permanent crack, an unhealed wound still offered as a possibility of transcending, it reveals a not yet realized vision of a possibility in the history (being now present) leading to a higher and more durable spirituality. This route is not a happy, an

iracionalna prikazen napol vodnega napol človeškega bitja, in pa erotika s fenomenom rebra, v katerem so »vse tvoje ljubezni«. Omenjeno bitje se prikaže ob *Obisku Velikonočnega otoka*, kraja s kipi starodavne, izginule kulture in z dvoumnim naslovom prostora, ki namiguje na možnost vstajenja. Vendar tu ni Boga (Pavloviču ni mogoče pripisovati kakšne konfesionalnosti), je »zunaj« in pesnik ga roti, naj tudi ostane »tam, kjer nisi«. Le tako še ostaja možnost odločitve, ki je hkrati tudi osmislitev: bitje – lahko rečemo, da s skrivnostjo obdarjeno –, »se ne prepusti plovbi z barko praočeta Noeta. Nekdo izmed ljudi mora ostati na vodni način živ in na strani potopa«. Neka vizija lepote, izginule, a nemiljive, spregovori človeku o tučasu in sonavzočnosti: »Brodolom te je vrnil na kraj, kjer je vse hkratno. Ti in večnost imata isti dan rojstva.« Na tem kraju je možnost vstajenja proti smislu, proti višjim duhovnim vrednotam, teženja po transcendenci k metafizični in seveda tudi tragični kozmičnosti, vendar ta pot gre skozi kaos uničevanj, poniževanj in krutosti, nesmislov in ničevosti, minljivosti in ponarejanj. Tu se pesniku in pesmi osvetlijo elementi resničnosti, da se morejo medsebojno urediti v notranjo smiselnost, ki je nekaj obrednega in višjega od nas: razpre se nam čudenje čudežu – odprta nam ostaja možnost ljubezni: dogaja se, »kar je hotela ljubezen. Vendar tako, da to ni tisto, kar si predstavljal si nekoč, – uresničena želja sredi skušnjave. Ljubezen je – najvišja stopnja začudenja.«

Pavlovičeva poezija nam z veliko pesniško prepričljivostjo govori, da pesem lahko poje, ko – v primeru njegove poetike – zmore tveganje, da bosta individualna umetniška intuicija in senzibilnost osebne izkušnje, kakor magnet pritegnili fragmente spomina, mita, zgodovine, verovanja, izročil ... Prepriča nas, da ta pesem osvetljuje pot k ranjeni človeški identiteti. Tako je poezija Miodraga Pavloviča posebej dragocena, ko izpričuje nenehno iskanje individualne umetniške podobe, ki postaja hkrati tudi iskanje srbske nacionalne in ob iskanju balkanske, tudi srednjeevropske identitete – v časih in prostorih, ki so sonavzoči v tučasnosti nenehnih najbolj krutih preizkušenj, krvavih lažnih mitologizacij, apokaliptičnih strahot, groženj katastrof. Sredi mraka razvalin se tako vztrajno svetlika.

optimistic one, it is tragic rather, and it definitely does not promise anything beyond man's emotional and spiritual perceptiveness, beyond man's openness. The identity, or better gravitating to it, is nourished by loyalty to the vulnerability, by permanent awareness of the vulnerability.

The bright part of all this, which also keeps the spirit, is the miracle enabled by poetry wondering at the miracle of love, at the mystery of the rituality (A Wonderful Miracle, 1982).

In his last yet unpublished volume of poetry *Heavenly Sayings* there is a cycle of poems in prose *Going to a Monastery*, where Miodrag Pavlović with the irony of Rimbaud together with a gentle humour in moments of ecstatically enlightened and brilliant poetic images creates a synthesis of his creativity. In the civilization which is portrayed by means of mythical, biblical, historical and cultural allusions (with an unusually rich intertextuality), and in its chaos of conflicts, senselessnesses, vanities, alienations and terror, there also appear two other elements: the element of water either in the form of a belief of a sunken ship or a mysterious, irrational apparition of a half human half water being, and the element of eroticism with the phenomenon of the rib containing »*all your loves*«. The mysterious being is revealed while *Visiting Easter Island*, the place with the sculptures of the ancient, vanished culture and with an ambiguous name of the place suggesting the possibility of resurrection. There is no God here, however, (Pavlović cannot be credited with any creed), he is »*outside*« and the poet also begs him to stay »*where we are not*«. This is the only way to be still able to decide and thus to bring sense to everything: the being – endowed with a secret – »*does not yield itself to the voyage aboard Noah the patriarch's ark. There must be someone from the human race who stays alive in a watery way and is on the side of the flood*«. A vision of a vanished yet immortal beauty speaks to man about the here-and-now and the co-presence: »*The shipwreck has brought you back to the place where everything is omnipresent. You and eternity were born on the same day*«. And it is here where the resurrection towards purpose, higher spiritual values, the gravitation to transcending towards the metaphysical as well as the tragic cosmic is possible. But the path leads through the chaos of destruction, humiliation and cruelty, senselessness and vanity, transience and falsifications. For the poet and the poems the elements of reality are clarified so that through their mutual arrangement the inner meaning is achieved. The meaning is something ritual and more elevated than we are: we enter the world of wondering at a wonder – the way is open for a possible love: what occurs is »*what love wanted. But the way it occurs makes it different from what you once expected, – a realized desire amidst temptation. Love is – the highest degree of wondering.*«

Pavlović's poetry speaks to us with a great poetic persuasiveness. It says that a poem can talk when – as is the case with his poetics – it is able to take a risk that an individual artistic intuition and the sensitivity of personal experience will as a magnet attract the fragments of memory, myth, history, creed, tradition ... We are persuaded that the poem can shed light on the way to a wounded human identity. And this is why the poetry

of Miodrag Pavlović is particularly valuable when it testifies to a never-ending search for an individual artistic image, which starts to become the search for a Serbian national identity and, through the simultaneous search for a Balkan identity, it searches for the Central European identity as well – this is done in the settings and in the times that are co-present in the here-and-now of the constant and most cruel tests, bloody and fake mythologizing, apocalyptic terror, threatening catastrophes. His poetry persistently shines in the darkness of the rubble.

Translated by Irena Zorko

Šola v Alpah

1.

Tu mi ponudijo, da sedem na kamnito klop vklesano v skalo. V roke mi položijo knjigo in jaz moram zdaj učence poimensko klicati. Šola torej. In to srednjeveška. Prav nič me ni sram, da sprejemem priložnost, da bom učitelj. Izgovarjam imena, ki jih nisem še slišal. Enkratna priložnost se mi ponudi sredi pokopališča. V šolskih vrstah mešanica vitkih deklic in meniških podob opasanih okoli pasu. Pomislim, da sem se znašel v neki izmed nebeških sfer, v kateri je še slišati glas filozofa. Sedim za katedrom in začнем spraševati. Deklice stopajo gor in dol in odgovarjajo počasi. Misel se je upočasnila – nastane nova doba. Šolski hodnik se spremeni v sprehajališče, vendar o tem ne bom govoril. Ni nobene hvaležnosti niti strahu, ker sem jih poklical. Lepo počesani lasje nosijo diadem. Deklice z nežnim gibom roke pokažejo name. Pogled njihovih oči je velik kakor njihov ponos. Košatijo se s svojimi oblačili, in se ponašajo s svojo ponovno odkrito lepoto.

2.

Krenile so v vrsti, da bodo odšle skozi planino. Pomahale so mi z roko, naj grem za njimi, skozi razpoko obrasio z mahom. Sklonjen, vprašam: le kaj bom tam našel? Nad mano zverižen bor. Ali bom prišel tja, kamor on gleda? Po njem pošljem pozdrav novim obzorjem, kjer žubori podzemeljska voda. In deklice plovejo nad svatbenimi skrinjami, stopajoč za žensko voditeljico. Tedaj se pred mano prikaže senca, jalova in suha: sama sebe je imenovala potopljeno ladjo.

Na grobu filozofa Schellinga, Bad Ragaz, Švica.

Школа у Алпима

1.

Овде ми се даје да седнем на камену клупу урезану у стену. У руке ми стављају једну књигу и ја сад треба ћаке да прозивам. Дакле школа. И То средњовековна. Нимало се не стидим да прихватим прилику да наставник будем. Изговарам имена која раније нисам чуо. Јединствена прилика ми се указује на сред гробља. У редовима школским мешавина витких девојака и калуђерских прилика опасаних око струка. Помислим да сам у некој од небеских сфере у којој се још чује глас философа. Почињем да пропитујем за катедром седећи. Девојке ходају горе доле и дају одговоре споро. Мисао се успорила – настаје ново доба. Од школског ходника начињен је корзо, али нећу да причам о томе. Нема захвалности нити страха што сам их прозвао. Добро очешљана коса носи дијадеме. Нежним покретом руке девојке показују на мене. Поглед њикових очију је велик као њихов понос. Горде су на своје одоре, и диче се поново пронађеном лепотом.

2.

Пошли су у низу да прођу кроз планину. Махнуле су ми руком да пођем за њима, кроз пукотину обраслу маховином. Сагнут, упитах: шта ли ћу тамо да нађем? Нада мном изувијан бор. Да ли ћу стићи куд он гледа? Преко њега шаљем поздрав видицима новим, где подземна вода грголи. И девојке плове понад свадбених ковчега, ходећи за женским вођом. Тад искрсну преда мном сенка јалова и сува: она је сама себе назвала потонулим бродом.

На гробу философа Шелинга, Бад Рагац, Швајцарска

Benetke: v biblioteki

1.

Neka dvorana, njene stene so prozorne. Police pripravljene, da še sprej-mejo slovarje in knjige. Miza krivonoga, in stopalo zavito kot satirjevo, ko se zaplete. Skozi okno sije sonce iz lagune, in se ne premakne; kljubovanje dneva se podaljšuje v ogledalah. Tu nekje tudi moje prsi visijo na neki glavi. Prsi so nabrekel stolp, v tem stolpu ni ničesar, kar bi bilo odvisno od delovanja srca. Zgradba, ki jo nosim, je okroglia, in okna so neprebojna, vendar ne morem reči: »gorje meni«. Ni mi hudega, da mi nekdo v prsi postavlja del poslopja iz davnih časov. Zidarji se motajo nekje pri strehi, med njimi izbruhne prepir, ki ga nihče ne more utišati. Hočem spati, vendar pred tem, zaradi opustitve svojega dela jih – občudujem.

2.

Prepirljivci bodo kmalu utihnili. Davni princip bo vladal še naprej. Namesto Teme bo kronana samota. Posameznik se bo znašel v stolpu po svoji meri. Od zgoraj do spodaj, po vseh nadstropjih, bo slišati en in isti glas. To ni monarh, ki blodi iz izbe v izbo in včasih stopi do prve planine. Tam ga vidijo, kako sveti, ali opozarja na pomanjkanje svetlobe. Potem se vrača v stolp, da bi prenočil. Medtem so odprli krčmo; v njej pretep ne poneha. Posameznik mora skrivati svojo moč, v času, ko visoki ukaz ni več živ.

3.

Ponoči je začel labirint delovati docela narobe: namesto k zemlji teži zdaj k višini. Dajte mi zemljevid, reče kronani, da bom vedel, na katero teraso naj izstopim. Ni niti vodnika iz starodavnega speva, da bi pojasnil glasbeno skladbo in njene intervale (terco, kvarto, kvinto ...). In jezero se vzdiguje od nadstropja do nadstropja skupaj s svojo ribo zlatoplavutno. Ti si svoj lastni vodnik, mi pravi nekdo izpod brade, kar pomeni, da te vse lahko preseneti. Na primer, da je zgodovina na začetku smešna, potem stroga. In kaj vse se je znašlo v nekem stolpu. Kljub vsemu, tvoja resnica bo izpričala svoje visoko poreklo.

4.

In ko se je povzpel čisto na vrh, izginil je stolp iz prsi. Pokazala se je praznina, od sleherne zgradbe masivnejša in težja. Bog, blagoslovi to, cesar ni v nas! In potem so prišli ljudje od stroke in nosili v rokah ostanek neke krive kosti, podobne počrnelemu srebru. Rekli so mu, naj leže, kakor nekoč, ko ga je Bog ustvaril. V tej kosti so vse tvoje ljubezni, se je glasilo sporočilo. In namesto svete svatbe, dobil je nazaj svoje *rebro*.

Венеција: у библиотеци

1

Једна дворана, кроз њене зидове се све провиди. Полице спремне да приме још речника и књига. Сто кривоног, и стопало савијено као у сатира, када се саплете. Кроз прозор сунце сија из лагуне, и не миче се; пркос дана се у огледалима продужава. Ту негде и моја прса о једној глави висе. Прса су кула набрекла, у тој кули ништа не зависи од срчаног рада. Здање које носим кружно је, и прозори су непробојни, али не могу да кажем : „тешко мени” . Није ми тешко што ми у прса неко смешта део здана из древних времена. Зидари се мотају негде око крова, међу њима настаје свађа коју нико не може да утиша. Хоћу да спавам, али пре тога, ја им се због напуштања свог посла – дивим.

2.

Свађалице ће ускоро да умукну. Давни ће принцип остати да влада. Уместо Таме биће крунисана самоћа. Појединац ће се обрести у кули сазиданој по његовој мери. Одозго до доле, по свим спратовима, један ће исти глас да се слуша. Није то монарх што лута из одају и сврати понекад до прве планине. Тамо га виде како светли, или на недостатак светлости упозорава. Затим се враћа у кулу да преноћи . У међувремену отворили су крчму; у њој туча не јењава. Појединац мора своју моћ да скрива, у време кад наредба вишња више није жива.

3.

Преконоћ лавиринт је све почeo наопако да ради: уместо ка земљи, сад тежи ка висини. Дајте ми капу, каже крунисани, да знам на коју терасу треба да изађем. Нема ни водича из древног спева да објасни музички склад и његове интервале (терцу, кварту, квинту...). И језеро се пење са спрата на спрат заједно са својом рибом златокрилом. Ти си свој сопствени водич, каже ми неко испод браде, што значи да све може да те изненади. На пример, да је историја на почетку смешна, затим строга. И шта се све у једној кули стекло. Упркос свему, истина твоја доказаће своје високо порекло.

4.

И када се испео сасвим горе, нестала је кула из груди. Указала се празнина, од сваког здана масивнија и тежа. Боже, благослови то чега у нас нема! И на то су дошли људи од заната носећи у рукама остатак неке криве кости, налик на почаћавело сребро. Рекли су му да легне, као некад, када Бог га створи. У овој кости све су твоје љубави, гласило је саопштење. И уместо свете свадбе, добио је натраг своје ребро.

Obisk Velikonočnega otoka

1.

In ko stopamo na obrežje, vidimo nad morsko gladino človeško doprsje. Kdo je to? - sprašujemo domačine – ribič, ki je zablodil, ali zver izvlečena iz globine? Ali se zmeraj mota okoli otoka? Domačini prepevajo ob kamnu, v katerega je vklesana podoba, ki spominja na ptico. Nekdo izmed njih, s pepelom posut, nam reče, ko kaže s prstom na odprto morje: ta se prikazuje pogosto in kaže svoj trebuh, kakor da ima naravo kita. Misli, da je moder, a komaj govorí, razen kadar se spominja velikega potopa. Tedaj se mu okoli jezika nekaj zalesketa; zdi se, velikan bo spregovoril.

2.

Naslonjen na svoj rep, stoji: človek na eni nogi. Maha z rokama, potem se prikaže repna plavut. Stojimo na obrežju in poslušamo, kako se iz njegovih ust zasliši hihitanje. Potem so to vzklikli pohujšanega otroštva, v rimah. Kaj je mogoče pričakovati od nekoga, ki zmeraj živi v vodi; ne more biti zgovoren, če je ribjega kova. Niti nam ne bo naznani izročila, vrednega svetega posluha. In resnično začne govoriti v najčistejši prozi.

3.

Človek s perutmi je prevzel nase, da njegovo zgodbo zgosti v osnovne črte. Ko se je na zemljo spustil potop, se je njemu utrnilo, kaj naj stori: naj se ne prepusti plovbi z barko praočeta Noeta. Nekdo izmed ljudi mora ostati na vodni način živ in na strani potopa. In ko je človeški rod spet bil blagoslovljen s suho zemljo, se je izogibal ustavljanju ob ognju, ki je pomenil sklepanje zaveze z Bogom. Plaval je naprej z morskimi psi in uspe- lo mu je obrzdati delfina.

4.

Neki cvet, potopljen, neovenel, odpre usta in mu nekaj reče. Že zdavnaj si me videl, na pobočju, tedaj, ko se je tvoja senca začela peniti. Brodolom te je vrnil na kraj, kjer je vse hkratno. Ti in večnost imata isti dan rojstva. To je normalno razmerje med oceanom in prvim človekom, tvoj otok pa je del njegovega prebivališča. Vendar grožnja se pritihotapi kakor človek, ko se za maščevanje pripravlja. In neka devica preleti med dvema algama. Za njo se zvija kača in te hoče pičiti v prst. Prišel bom tudi jaz k ladji, pravi naseljenec, če se mi uspe povzpeti do nesmrtnega cveta, ki mi ga je obljudil zbor, ki poje in ne omaga; zbor ježev ali zbor mornarjev.

julij 1997.

Посета Ускршњем острву

1.

И док на обалу излазимо, видимо попрсе људско изнад морске површине. Ко је овај? – питамо урођенике – залутали рибар или звер извучена из дубине? Да ли се стално око острва мота? Урођеници певају поред камена у који је урезана птицолика слика. Један од њих, пепелом посут, каже нам, указујући прстом ка пучини: тај се често јавља и показује свој трбух, као да има ћуд кита. Мисли да је мудар, а једва говори, осим кад се великог потопа сећа. Тад му око језика нешто зацакли; изгледа, див ће да проговори.

2.

Ослоњен о свој реп, он стоји: човек на једној нози. Маше рукама, затим истиче пераја. Стојимо на обали у низу и слушамо како се из његових уста зачује кикот. Касније, то су усклици саблажњеног детињства, у рими. Шта се може очекивати од неког ко стално борави у води; не може да буде речит ако је рибљег кова. Нити ће нам саопштити предање достојно светог слуха. И заиста он почине да говори у најчистијој прози.

3.

Човек са крилима узео је на себе да његову причу на основне прте сведе. Кад се на земљу спустио потоп, њему је синуло шта да чини: да се не упусти у пловидбу барком праоца Ноја. Неко од људи мора да остане воденим начином жив и на потопној страни. И када је људски сој поново био благословен сувим копном, избегао је да стане поред ватре, која је значила склапање завета с Богом. Пливао је даље с ајкулама и успео да заузда делфина.

4.

Један цвет загњурен, неувели, отвара уста и нешто му вели. Одавно си ме већ видео, узбрдо, онда кад је твоја сенка почела да се пени. Бродолом те је вратио на место где је све истолетно. Ти и вечност имате исти дан рођења. То је нормалан однос између океана и првог човека, а твоје острво чини део његовог стана. Међутим претња се прикрада као човек кад се на освету спрема. И девица једна пролеће између две алге. За њом се змија вијуга и хоће да те за прст уједе. Доћи ћу и ја до брода, каже насељеник, ако досегнем до бесмртног цвета што ми га је обећао хор који пева и не суста; хор јежева или хор матроза.

Jули 1997.

Oditi v samostan

Oditi v samostan v času vojne ali pred koncem življenja ni kako veliko dejanje. Kdor se pomeniš v času vojne, se odpove vojni. Kdor gre v samostan v starosti, se je odrekel svoji dobi staranja. Torej, kdor gre v samostan v okolišinah vojne in starosti, izbere mir in mladost.

Odšel sem v poseben samostan; sleherni izmed bratov misli, da je v svoji pobožnosti neponarejen. In vzporedno živijo: vsaj tako se mi dozdeva, pravoslavni in budisti, manihejci in monofiziti. Včasih se sprejo med sabo. Ali jih lahko poveže isti obred? Potem bom o tem. Ko sem prišel, so me napotili skozi različne sobe; kakor da sem hodil skozi nerazumna stanja. A z nerazumnostjo je zmeraj enako: o njej ti nihče ničesar ne pojasnjuje.

V sprejemni sobi me pričaka starec, ki se pri priči jezi. Moti ga, da prihajam v času, ko si v lavorju umiva bele noge. Potem mi pokaže proti stropu, – vidim veliko muho, ki se mota okoli vlažnega madeža, iz katerega kaplja. Vprašam, ali naj jo preženem, ali ubijem, kaj se pričakuje od mene? Starec se spet jezi: tu se muh ne ubija, niti mušič, mi smo se zaobljubili proti nasilju. In seže po svoji črni copati, da bi me udaril in ranil. Umikam se, on me preganja, bos, mokrih nog. To je bila moja prva poslušnost.

V naglici mi uspe najti vrata, ki vodijo k drugim sobam. Stopim skoznje in z mano zvesta muha. Na videz rešen, bom v pomoč še drugim? Pričaka me menih s kalnim pogledom in gol do pasu. Na sredi sobe – jezero, da bi se menihi pred dolgočasnimi obiskovalci lahko kam zatekli. Menih mi hoče ponuditi roko, vendar že v sobno jezero tone. Moram ga rešiti, da se ne bi zgubil v jezerski globini, pomolim mu roko in ga prizadevno poskušam zgrabiti in na pod, kakor na breg, izvleči. Tisti hip zagledam muho na njegovi dlani in, da ne bi zmečkal muhe, pustim meniha, da v lastni celici utone.

Najbrž bo vse v redu, si rečem in brez težav stopim v tretjo sobo. Tudi tam je bazen z dišečo vodo, okrog njega pa veliko nagih žensk: kakor da sem stopil v »turško kopek«, na podobi slikarja Ingresa! Začnem hvaliti bazene in njihovo očiščevalno vlogo. Nad nagicami visi nekaj izrezljjanega in se svetlika temno rdeče. Mogoče je to oljenka in služi za posvečenje, a vse to se kaže v korist ženskemu spolu!

Potem se razleže detonacija, čisto blizu, kakor v budnosti. Spet sem v Beogradu, kjer se širi gorovica, da je zadeta grobnica Mingov, ki so jo nedavno odkrili na ustju Donave in Save. Menihi pojejo skozi nos in slišati je udarce bobnov: začno se pogrebne molitve, kakor tudi lani. Muha se spusti s stropa, postavi se na dve nogi in ponudi, s čim naj bi nam mogla ustreči? V prejšnjem življenju je bila grobar, tako kakor jaz. In delala je na dveh sosednjih pokopališčih, kakor za šalo.

Отићи у манастир

Отићи у манастир за време рата или при крају живота није велики подвиг. Ко се замонашује за време рата, одриче се рата. Ко одлази у манастир у старости, одрекао се свог старог доба. Дакле, ко оде у манастир под околностима рата и старости, бира мир и младост.

Отишао сам у манастир особен; сваки од браће мисли да је у његовој побожности непатворен. А напоредо живе: бар ми се тако указује, православци и будисти, манихејци и монофизити. Понекад долази међу њима до распри. Зар може да их споји исти обред? После ћу о том. Долазећи, био сам упућен да прођем кроз разне собе; као да сам пролазио кроз неразумна стања. А са неразумљем је увек исто: о њему ти нико ништа не објашњава.

У соби за пријем дочекује ме старац који се одмах љути. Смета му што наилазим у часу кад он пере своје беле ноге у лавору. Онда ми показује у правцу плафона, – видим велику муву што се мота око влажне мрље, која прокапљује. Питам, да ли да је отерам, или убијем, шта се од мене очекује? Старац се опет љути: овде се не убијају муве, ни мушкице, ми смо се против насиља зарекли. И узима своју црну папучу да ме удари и озледи. Ја се измичем, он ме јури, бос, и мокрих ногу. То је било моје прво послушање.

У хитњи успевам да пронађем врата што воде до друге собе. Пролазим кроз њих, и са мном муга верна. Наизглед избављен, да ли ћу другима бити од спаса? Дочекује ме један калуђер мутног погледа и разголићен до паса. На сред собе – језеро, да би калуђери имали где од досадних посетилаца да се склоне. Калуђер хоће да ми пружи руку, али већ у собно језеро тоне. Треба да га спасем да се не изгуби у језерској дубини, пружам му руку, и ревносно покушавам да га шчепам и на патос, као на обалу, извучем. У тај час угледам муву на његовом длану и да не бих згњечио муву, пуштам монаха да у сопственој ћелији потоне.

Биће вальда све у реду, кажем себи и без тешкоћа прелазим у собу трећу. И тамо је базен са миришљавом водом, аoko њега много голишавих жена: као да сам ушао у „турско купатило”, на слици сликарка Енгра! Почињем да хвалим базене и њихову лустралну улогу. Над голишанкама виси нешто изрезбарено и светлуца тамно-првене. Можда је то кандило и налази се у служби посвећења, и све се ово показује на корист женском роду!

Онда се зачује детонација, сасвим близу, као најви. Опет сам у Београду где се проноси глас да је погођена гробница Минга, недавно откривена на ушћу Дунава и Саве. Монаси певају кроз нос и чују се удари бубња: почињу опела, као и лане. Муга силази с плафона, стаје на две ноге и нуди чиме би да нас услужи могла? У претходном животу била је гробар, као и ја. И радила је на два суседна гробља, од шале.

Grem iz sobe v sobo, poslušam, kako pod mano škripajo deske. Ali še nekdo hodi ob meni? Kaj se to zahteva, vendar nihče ne ve, kje sta ključa? Od kredence, kjer so kozarci, in od kleti, kjer je vino. Za hip sprejmem samoto, in njena samozaničevanja. Pravilnik opisuje, kako se pride do konca, in kako sonce vzide iz svoje zamračitve.

Preveč si mlad, ti nekdo šepeta na uho. S starostjo bo vse še hujše, govoriš v smeri sogovornika. Pritruje ti in govori: nikar ne kloni, jutri bo ladja izplula iz pristanišča. Vendar znašel sem se v pristanišču, kjer med dvema oknoma pihajo monsuni. Obed ne pride. To bi lahko vsakogar vznemirilo, vendar jaz igram ravnodušnost.

Potem me neki dostenjanstvenik pokliče v dvorano: ali si pripravljen sprejeti zaobljubo, ali pa se boš pomešal med sužnje?

Hoja postane lahka, lebdim med dvema vrstama cipres. Planine so grmovje močnih vonjav. Je ta vrh Atos, ali Sinaj? Umik je uspel: vse, kar je bilo zeleno, začenja sijati. Zazdi se mi celo, da sem prehitro sprejet. Nisem niti Katekizma prebral do konca, niti se nisem na pamet naučil osnovnih stališč Nomokanona. Pogasilo pa se je vse, kar se je moglo pomračiti. Nimam več drugega veselja, razen da se bi videl v duhu.

Pokažejo mi mojo celico v neki pečini, in druge prostore, malo zadaj. Môlki visijo na zidu, vendar rečem: ob postelji potrebujem biblioteko. Velik nevednež tega veka sem. Ah, to sploh ni pomembno, rečejo isihasti; vsak izmed nas te je vesel in ti želi dobrodošlico. Le še enkrat poklekni, da ti nad glavo preberemo tisto, kar je Apostol sporočil Korinčanom. Od tega trenutka se ti dogaja, kar je hotela ljubezen. Vendar tako, da to ni tisto, kar si predstavljal si nekoč, – uresničena želja sredi skušnjave. Ljubezen je – najvišja stopnja začudenja.

Идем из собе у собу, слушам како даске пода мном шкрипе. Да ли корача још неко поред мене? Шта се то захтева, а да нико не зна где су два кључа? Од креденца, где су чаше, и од подрума, где су вина. Прихватам за тренутак самоћу, и њена самопрезрења. Правилник описује како се долази до краја, и како сунце излази из свог помрачења.

Сувише си млад, неко ти шапуће на ухо. Са старошћу биће све ј ош горе, говориш у правцу саговорника. Он те утврђује, говорећи: немој да клонеш, сутра ће брод испловити из луке. Међутим, ја сам запао у луку где између два прозора дувају монсунни. Ручак не долази. Сваког би ово могло да збуни, а ја се правим равнодушан.

Онда ме неки великодостојник позива у салу: да ли си спреман да положиш завет, или ћеш да се помешаш међу робље?

Ходање постаје лако, лебдим између два реда кипариса. Планине су жбуње мириса јаких. Је ли тај врх Атос, или Синај? Повлачење је успело: све што је било зелено, почиње да сија. Чак ми се чини да сам пребрзо примљен. Нисам ни Катихизис прочитao до краја, нити сам научио напамет основне ставове Номоканона. А погасило се све што је могло да помрчи. Немам вишe друге воље осим да се видим у духу.

Показују ми моју ћелију у једној пећини, и друге просторије, мало иза. Бројанице висе по зиду, али ја кажем: поред постеље, треба ми библиотека. Ја сам велика незналица овога века. Ах, то никаквог значаја нема, кажу исихасти; свако ти се од нас радује и добродошлицу жели. Клекни само још једном да ти прочитамо над главом оно што је Апостол поручио Коринћанима. Од овог часа догађа ти се што је љубав хтела. С тим што то није оно што си замишљао некад, – остварена жеља усред искушења. Љубав је – највиши степен удивљења.

Novo zlogomerje

1.

Hvalim te, kateri si v odnosu na vse nas – zunaj. Ostani tam, kjer nas ni. In ne more biti kakšne bližine med nami; zate smo kalna prizma. A ti poslušaš, kako razumemo stvari: na pol ali četrtino. In manj od najmanjšega spoznanja nas odvezuje in razreši. Ničesar nismo vzeli od nam ponujene Rešitve. Ljubezen do bližnjega še naprej živi kot nemost v bližini, a v daljavi se ni prikazala, – bližnji nam ostaja brez svojega glasu.

2.

Gledajo nas Knezi Teme, ki so zasnovali neprehodnost med našo mislico in svetostjo tvoje nestvaritve. Gospod, bil bi na twoji strani, ko v veljavah ne bi bil tako majhen. Goljufali so nas tisti, ki so se zaklinjali na bližino s Tabo. Vsak je prerok najprej pravilen, potem lažen.

3.

Hvalospev tebi dolg je našega jezika. Hvalimo te tudi, kadar ne ponujaš roke do našega brodolomnega splava. Po tistem, kar počnemo, vidi se, kaj smo. Prek naših teles se zliva blatna tožba. Pozno je, da bi ti izpovedovali hvaležnost, razen z blodenjem, ki najde pot k Tvoji Slavi.

4.

Mar Te lahko kdo slavi brez svetega jezika? Brez besed, ki bi bile nebeškega porekla? Komaj še lahko vzdigne oči k Tebi tisti, ki se ti ni z blaženim narečjem v zvestobi zaobljubil. Ali da govorimo kakor zvezde, ki črkujejo Tvoje ime s šibko svetljobo. Naj se v obliko zveri zazremo, obliko, ki nas je v vednosti Skrivnosti že zdavnaj prehitela? Kdor misli, da Te lahko prikliče, ker se je naučil Tvojega imena, ta je ostal s pohvalo tam, kjer se oglašajo demoni.

5.

Nič nam gladko ne drsi z jezika, niti se, ko se svita, samoglasnik pod nebom v ustih, ne vije. Čuj, kako krokar v sivem jutru kraka! Morda je to bil jezik klicanja med prvimi brati? Ali pa razume sveti jezik tisti, ki pomene zanemarja? Verjeti v ta zvok, ki pod nebom v ustih gode, in v razvrstitev novega zlogomerja, ki je od začasnih besed boljši. Da tiho popevamo tako, da nam nesmiselnost je všeč. Bo že kdo prinesel novice o izvrševanju Tvoje volje.

11. – 12. junija 1995.

Prevedel Veno Taufer

Hobo слогомерје

1.

Хвалим Те, који си у односу на јеве нас – изван. Остани тамо где нас нема. И не може бити нека близрост међу нама; ми смо за тебе мутна призма. А ти слушаш како ми схватамо ствари: на пола, или на четвртину. И мање од најмањег сазнања нас одвезује и дреши. Ништа нисмо узели од понуђеног нам Спаса. Љубав за ближњег остало је да живи као немост у близини, а у даљини се није појавила, – остале нам ближњи без свог гласа.

2.

Гледају нас Кнежеви Таме који су засновали непролазност између наше мисли и светости Твог нестворења. Господе, био бик на Твојој страни да у моћима нисам тако мали. Варали су нас они који су се у близост са Тобом клели. Свако је пророк прво исправан, затим лажан.

3.

Хвалоспев теби нашег је језика дуг. Хвалимо Те и када не пружаш руку до нашег бродоломног сплава. По оном што радимо, види се шта смо. Преко наших телеса се слива блатна јадиковка. Доцкан је да Ти исказујемо заквалност, осим лутањем које налази пут ка Твојој Слави.

4.

Може ли неко да Те хвали без језика светог? Без речи које би имале небеско порекло? Једва још може да подигне ка Теби очи онај ко Ти се није блаженим наречјем на верност зареко. Или да говоримо као звезде које Твоје име светлошћу слабом сричу. Да се загледамо у облик звери, облик што нас је у познавању Тажне одавно претеко? Ко мисли да може да Тебе призове, јер је начуо Твоје име, тај се са похвалом задржао тамо где се одазивају демони.

5.

Ништа нам глатко низ језик не клизи, нити се док се раздањује самогласник под непцима вије. Чуј како гавран у сиво јутро гракће! Можда је то био језик дозивања између прве браће? Или се у свети језик разуме онај ко значења занемарује? Веровати у тај звук који под непцима гуди, и у редослед новог слогомерја што је од привременик речи боли. Да певушимо тако да нам се несмисленост свиђа. Неко ће већ донети вести о вршењу Твоје воље.

11.–12. јун 1995.

A School in the Alps

1.

Here they offer me a seat on a stone bench carved out of the rock. A book is being placed in to my hands and it is now upon me to call out the pupils by their names. So, this is it – school. And one from the Middle Ages for all that. I am not in the least embarrassed to accept the opportunity to be a teacher. I call out the names I have otherwise never heard before. This is the chance of a lifetime, one opening up in the middle of a graveyard. The pupils are a mixture of slim girls and monk's images wrapped around belts. I imagine I have found myself in one of those heavenly spheres in which the voice of the philosophers can still be heard. Sitting behind the desk, I commence with the examination. The girls walk up to me, then leave, and answer slowly. Thought slows down – a new era commences. The school corridor changes into a promenade – but I don't want to talk about that. There is no thankfulness, no fear in me having called them up. Nicely combed hair carries diadems. With a tender movement of their hands the girls point out at me. The look in their eyes is as big as their pride. They proudly carry their clothes, ostentatious in their newly found beauty.

2.

Walking in line across the mountain they started. Waving through a mossy crevice they beckoned me to join them. Bent, I asked: whatever will I find there? Above me a gnarled pine. But, will I arrive up to that point where his look sets? I send my greetings through him to the new horizons where underground water ripples. The girls now are sailing among marriage chests, following in the footsteps of the leading woman. Then a shadow falls in front of me, barren and slim: she has named herself the sunken ship.

On the graveside of the philosopher Schelling, Bad Ragaz, Switzerland.

Venice: In the Library

1.

A hall, its walls are transparent. The shelves are ready to accept even more dictionaries and books. The table buckled and its foot curved, entangled like a satyr's. The sun from the lagoon is shining through the window and does not move: the defiance of the day prolonged in mirrors. Here somewhere my breasts hang on some head. Breasts are a swollen tower, this tower holding nothing otherwise dependent on the workings of the heart. The building that in me I carry is round and its windows cannot be shattered, but still I cannot say: "woe unto me". I feel no discomfort having someone build a part of an ancient building in my breasts. With the builders working somewhere by the roof, a quarrel, one that nobody can silence, breaks out among them. I want to sleep. However, before this – and because they abandoned their work – admire them I do.

2.

The quarrellers are just about to fall silent. The ancient principle will remain ruling. Instead of Darkness, solitude is to be crowned. The individual will find himself in a tower made to his measure. From the top to the bottom, across all the floors, one and the same voice will be listened to. This is not a monarch wandering from one room to another, sometimes making it off to the first mountain. There they see him shining or calling attention to the lack of light. He then returns to his tower to spend the night. In the meantime, an inn has been opened. In it the fights never end. The individual must hide his power in times when the high command is no longer alive.

3.

During the night the labyrinth started working the wrong way around: instead of towards the earth it now strives for the heights. Give me a map, says the crowned one, so that I will know at which terrace to get out. There is not even a guide from an ancient song to explain the musical composition and its intervals (third, fourth, fifth). And the lake rises from one floor to another together with its gold finned fish. You are your own sole guide, somebody tells me under their beard, which means that anything can surprise you. For instance, that at first history is funny, then strict. And all the things found in some tower. Despite everything, your truth will be a witness to your high provenance.

4.

And when he had reached the top, the tower vanished from his breasts. An emptiness uncovered itself, one more massive and heavier than any building whatsoever. God, bless that which is not within us. And then people came from work, carrying in their hands the remains of some kind

of bent bone, one similar to blackened silver. They said he should lie down, lie like the time when God created him. This bone contains all of your loves was what the message had to proclaim. But instead of holy matrimony, he was given back his *rib*.

A Visit to Easter Island

1.

And while stepping out on to land, we see a human bust rising above the sea line. Who is this - we ask the natives - a fisherman who got lost, or a monster drawn out of the depths? Does it always rummage round the island? The natives sing by the stone carved with an image reminiscent of a bird. One of them, covered with ash, tells us, while pointing his finger to the open sea: this one frequently comes up, shows his stomach as though having the nature of a whale. He thinks he is wise, but he hardly speaks, except when he remembers the great flood. Then something sparkles around his tongue; it seems that the giant will talk.

2.

Leaning on his tail, he stands: a man on one foot. He waves with his hands, shows his tail fins. We are standing on the coast listening to the snickers coming from his mouth. Later on, these are the cries of a hurt childhood, in rhymes. Well what can be expected of one always living in water: he cannot be talkative if he is a fishy type. He will not even announce that tradition worthy of sacred listening. And then he really starts talking in the purest prose.

3.

The man with wings took it on himself to cast his story in to the most basic points. When the flood came upon earth, he realized what he had to do: not to let himself sail with old man Noah's vessel. Someone of the humans must remain alive in the watery way, on the side of the flood. And when the human race was again blessed with dry land, he avoided standing by that fire signifying the covenant with God. He kept on swimming with the sharks and he succeeded in bridling a dolphin.

4.

A flower, submerged, unwithered, opens its mouth and says something to him. You saw me a long time ago, on the slope, then when your shadow started to froth. The shipwreck brought you back to this place where everything is simultaneous. You and eternity are born on the same day. This is a normal relationship to have between the ocean and the first human being, and your island is part of his habitation. However - a threat crawls up behind you like a man getting ready to take his revenge. And some virgin flies between the algae. She is followed by a snake wriggling, wanting to bite you in the finger. I too will come to the boat says the settler, if I am able, that is, to climb up to the immortal flower promised to me by that choir singing and never tiring; a choir of hedgehogs or a choir of sailors.

July 1997.

To Leave for a Monastery

To leave for a monastery in times of war or at the end of one's life is not such a great deed. Whoever monks himself in times of war, gives up on war. Whoever leaves for a monastery in old age, he has given up on his aging. Therefore, whoever leaves for a monastery in conditions of war or old age, chooses peace and youth.

I left for a special monastery; each of the brothers thinks that he is authentic in his piety. And they live parallel lives; so it seems to me at least; Orthodox Christians and Budhists, Manicheans and Monophysites. Sometimes they quarrel amongst themselves. Could they come to be united by the same ritual? On this, however, later. When I came, I was directed to go through different rooms; like I was walking through states of irrationality. But it is always the same with irrationality: nobody ever explains anything to you about it.

An old man who immediately angers is waiting for me in the reception room. He is bothered by the fact that I come at the time he is washing his white feet in the washbasin. He then points towards the ceiling - I see a big fly circling a damp dripping stain. I ask should I shoo it away, kill it, what is expected of me? The old man angers again: we do not kill flies here, nor other insects, we have taken a vow against violence. He then reaches for his black slipper to hit me and hurt me. I retreat, he is following me, barefoot, wet. This was my first submission.

Hastily, I am able to find the door leading to other rooms. I step through it, followed by the faithful fly. Seemingly saved, will I be of help to others? I am waited by a monk with a murky look and naked down to his waist. In the middle of the room - a lake in to which the monks can retreat before boring visitors. The monk wants to offer his hand to me, but he is already sinking into the room lake. I must save him from getting lost in the depths of the lake, I stick out my hand and try to hold on to him, get him out and on to the floor as one would on to the shore. At that moment I see the fly on his palm and, so as not to squash it, leave the monk to drown in his own cell.

Everything will probably be all right I say to myself and effortlessly enter room number three. Here too there is a pool of scented water, around it many naked women: it is as if I have entered the "Turkish baths" as painted by Ingres! I start to praise the pools and their cleansing role. Something carved out and shining dark red hangs above the nudes. Maybe this is an icon lamp serving consecration, all reveals itself to the benefit of the female sex!

Then a detonation is heard, quite close. Again, I find myself in Belgrade where rumours are going round that the Ming tomb recently discovered by the Danube and the Sava rivers has been hit. The monks are singing nasally and one can hear drumbeats: funeral prayers begin, as they did last year. The fly comes down from the ceiling, stands on two legs, and asks how she could be of any help. She was a gravedigger in her previous life, just like me. And, as though it was a joke, she worked in two neighbouring graveyards.

I go from room to room listening to the floorboards creaking under me. Is there also somebody else walking by my side? What is this that is being demanded and when nobody knows where the two keys are: from the cupboard that holds the glasses and the cellar with the wine. For one moment I do accept solitude and its self-denigration. The rulebook describes how to come to the end and how the sun rises out of its eclipse.

You are too young, somebody whispers into your ear. As one gets older, its gets worse you say in the direction of your conversationalist. He confirms your point saying: don't give in, tomorrow the ship leaves port. However, I have found myself in a port between two windows of which monsoons blow. The meal does not arrive. This could aggravate anyone, but I remain calm.

Some high official then calls me into the hall: are you ready to make the vow or do you wish to mix among the slaves?

My walk becomes light, I float between two rows of cypress trees. The mountains are bushes of strong odours. Is this mount Athos or Sinai? The withdrawal has been successful: everything that was green has started to shine. It even occurs to me that I was too hastily accepted. I did not even read the Catechism to the end, did not learn by heart the basic points of the Nomology. All that was able to darken has extinguished. I have no other will except that to see myself in spirit.

They show me my cell in the some cliff, and some other rooms slightly behind. Rosaries are hanging on the wall but I say: I need a library by my bedside. I am a great ignoramus of this age. Ah, that really has no great meaning, they say, each of us is glad you are here and welcomes you. Just kneel down one more time, so that we can read above your head what was communicated to the Corinthians by the Apostle. From this moment onwards what happens to you is what love desired. But this not in the way you once imagined it - a wish coming true in the midst of temptation. Love is - the highest stage of wonder.

The New Prosody

1.

I praise you who are outside us. Stay there where we are not. There can be no nearness between us; for you we are but a murky prism. Do you listen to how we understand things: by halves or by quarters. And less than the smallest knowledge redeems and frees us. We have not taken anything from that Deliverance offered to us. In proximity, the love of one's neighbour lives on like dumbness – at a distance it does not even show up – he who is close to us remains without his voice.

2.

We are being watched by the Counts of Darkness who have founded the intransigence between our thought and the sacredness of your non-creation. My Lord, I would be on your side if you did not account for so little. We have been cheated by those who swore their proximity to You. At first, each prophet is right; then he is false.

3.

Thanksgiving to you is our language's debt. We praise you even when you do not offer a hand towards our wreck's raft. That what we do reveals what we are. A muddy lament is poured across our bodies. It is too late to confess our thanks to you accept through that aimless wandering finding a way to Your Glory.

4.

But can anyone praise You without having a sacred tongue? Without words of heavenly provenance? Only just can he lift his eyes up to You, he who has not vowed faithfulness to You in a blessed dialect. Or should we talk like stars that spell out Your name with their faint light? Should we gaze into the form of the beast, the form that overtook us a long time ago in its knowledge of the Secret? He who thinks he can summon You because he has learnt Your name, he has remained with his praise there where the Demons call.

5.

Nothing slips lightly off our tongues as daylight breaks, the vowel under one's palate does not sing. Hark how the crow in the grey morning crows! Maybe this was the language of call used among the first brothers. Or is the holy language understood by those who neglect meanings? To believe in this sound that pleasures under the palate, and the logic of the new prosody better than temporary words. So quietly we sing that we like the non-sense. Somebody is bound to bring news of the fulfilment of Your Will.

11th – 12th June 1995.

Translated by Nikolai Jeffs

Inga Ābele se je rodila leta 1972 v Rigi, kjer je študirala biologijo in se ukvarjala s konji. Med letoma 1997 in 2001 je študirala televizijsko in gledališko dramaturgijo na latvijski Akademiji za kulturo.

Doslej je objavila naslednje knjige: *Akas majas* (*Pokriti vodnjak*, pripovedi, 1999), *Tumšie breži* (*Temni jeleni*, drama, 2000), *Nakts pragmatiķe* (*Pragmaticarka noči*, pesmi, 2000), *Dzelzszāle* (*Bodljikava trava*, drama, 2003), *Lugas* (*Dela*, 2003), *Uguns nemodina* (*Ogenj ne prebudi*, roman, 2003), *Sniega laika piezīmes* (*Zapiski zasneženega časa*, pripovedi, 2004), *Austrumos no saules un ziemelos no zemes* (*Vzhodno od sonca in severno od zemlje*, dnevni, 2006). Piše tudi snemalne knjige in scenarije. Prejela je dve Nagradi za literaturo (leta 2003 za dramo in leta 2004 za prozo).

Živi v Rigi kot svobodna pisateljica.

Inga Ābele, geboren 1972 in Riga; Biologiestudium, Tätigkeit als Pferdetrainerin. Von 1997 bis 2001 Studium der Fernseh- und Theaterdramaturgie an der Lettischen Kulturakademie.

Bis jetzt hat sie *Akas majas* (*Das Brunnenhaus*, Erzählungen, 1999), *Tumšie breži* (*Die dunklen Hirsche*, Drama, 2000), *Nakts pragmatiķe* (*Die Nachtpragmatikerin*, Gedichte, 2000), *Dzelzszāle* (*Stechgras*, Drama, 2003), *Lugas* (*Stücke*, 2003), *Uguns nemodina* (*Feuer weckt nicht*, Roman, 2003), *Sniega laika piezīmes* (*Schneezeitnotizen*, Erzählungen, 2004), *Austrumos no saules un ziemelos no zemes* (*Östlich der Sonne und nördlich der Erde*, Tagebücher, 2006) veröffentlicht. Sie schreibt auch Drehbücher und Szenarien. 2003 erhielt sie Jahrespreis für Literatur (Drama) und 2004 Jahrespreis für Literatur (Prosa). Sie lebt als freie Schriftstellerin in Riga.

Inga Åboele

Leta ljubezni

Če ležiš tiho in negibno, lahko slišiš, kako tečejo mimo okna kentavri. To je rekla Emma, ki stoji prav zdaj nekaj blokov dalje na pragu evangeličansko-luteranske cerkve in čaka, da se poročim z njo. Naj še tako napeto prisluškujem, ne slišim niti enega samega kentavra. Pred oknom šumi vodomet ceste. Slišim običajni mestni hrup – lije v sobo, se počasi suka kakor vrtinec v središču sveta in potem skupaj z mravlji in šcurki odteka skozi špranje pod vrati. V postelji ob steni spi moja nečakinja. Medtem ko premišljujem, vidim, kako spanec s hladnimi prsti otipava otrokov obraz, zadrhti na trepalnicah ali kot nepričakovana svetlost hitro huškne čeznje.

Sploh je ni bilo tako lahko pregovoriti, naj zapre oči. Čutim, kako Emma napeto čaka name na kamnitem stopnišču, kjer po pokopaliških križih skakljajo vrane in se z jelk osipavajo iglice in drobci v črni sneg. In mogoče sva se prav zaradi tega pričela pogovarjati o kentavrih. Mala me je vprašala, ali verjamem vanje, nisem vedel, kaj naj rečem. In kaj sploh vem o njih. Rekel sem, kentaver je pol človek pol konj. Dekletce je razmislilo in dodalo, da so prav gotovo modri. Nimam pojma, kako je lahko tako zelo mlad človek tako trdno prepričan o nečem. A otrok je postajal tišji in oddaljenejši, v očeh je skrepnela modra in še bolj modra svetloba, in potem so se veke zaprle, spanec ga je utrgal kakor sadež.

Toda Emma laže, ve, da takšnih kentavrov sploh ni, le pripraviti je ne morem do tega, da bi to priznala. Kmalu bo doumela, da tudi mene ni in da me ne bo; besno in neskončno žalostno bo za drag denar kupljeno ekscentrično rožo pohodila na stopnicah. Toda jaz takšnih žensk, kakršna je Emma, še nikoli nisem maral. Črn, uniformi podoben plašč zapet do vratu, na glavi divje pisana, v Christianii kupljena, čepica, in hoja, kakšna je njena hoja – neenakomerna in odločna, kakor da ji med nogami binglja veliko prevelik moški ud. Kot da bi bilo življenje reka, ki te spodnese. Njeno mnenje je, da prej ali slej vse vodi in anarhijo. »Vse gre v to smer,« ima navado reči. Tudi kentaver je z njenega vidika čista anarhija, in pravi čudež je, da se je dala pregovoriti, da bi se poročila v cerkvi. Morda zato, ker sem hotel za poročni priči vzeti koga od mimoidočih s ceste. Kogarkoli! je vzkliknila z žarečim, temnim pogledom. Ta misel jo je navduševala in vzne-mirjala. A cerkev žal ostane cerkev, in zato bo Emma drago plačala, da je postala nezvesta svojim principom. Pred svojimi duševnimi očmi vidim, kako njeni vitki prsti uničujejo rdeči cvet, v tem ko v trakovih cefrajo steblo. Tako se mi smili. Ura s svojimi klikajočimi tipalkami se vsake četrt ure globlje in globlje zariva vame in povzroča bolečino, pa saj takšnih žensk, kot je Emma, nisem še nikoli maral.

Meni so všeč velike, radožive ženske z dobro voljo. Takšne kot moja sestra Kristine, katere otroka pravkar čuvam, da v spanju ne pade s postelje. Ko sedi v kuhinji in lupi krompir in ji lasje kakor čista rumena barva oblivajo okroglo lice – tedaj s svojimi plemenitimi gibi komolcev podeli legitimnost vsemu. Poscanemu stopnišču in po kleti smrdečemu prehodu,

Mīlestības gadi

Ja guļ klusu un nekustīgi, var dzirdēt kā gar logu skrien kentauri. Tā teica Emma, kura patlaban stāv pāris kvartālus tālāk uz evaņģeliski luteriskās baznīcas sliekšņa un gaida, kad es viņu precēšu. Lai cik vērīgs esmu, es nespēju sadzirdēt neviena paša kentaura. Aiz logiem krāc ielas ūdenskritums. Dzirdu parastos pilsētas trokšņus – tie ieplūst istabā, lēni griežas kā atvars pasaules centrā un tad aiztek pa durvju šķirbām reizē ar skudrām un prusakiem. Gultā pie sienas guļ māsas meita. Prātotams šā un tā, redzu, kā miegs vēsiem pirkstiem aptausta bērna seju, nodreb skropstās vai pārskrien ātri kā negaidīts gaišums.

Nemaz nebija tik viegli pierunāt, lai viņa aizver acis. Jutu cik spraigi mani gaida Emma uz akmens trepēm, kur pār krustiem lēkā vārnas, bet melnajā sniegā no eglēm sijājas gruzīši. Un varbūt tāpēc mūsu saruna iegrozījās par kentauriem. Mazā prasīja vai es viņiem ticot, es nezināju ko teikt. Un ko es vispār par viņiem zinot. Teicu, ka kentaurs ir puse no cilvēka un puse no zirga. Meitene padomāja un piebilda, ka viņi noteikti ir zili. Nezinu, kāpēc šāda pārliecība tik jaunam cilvēkam. Bet bērns kļuva klusāks un tālāks, acis sastinka zila un vēl zilāka gaisma un tad aizkrīta plaksti, miegs viņu noplūca kā augli.

Bet Emma melo, viņa zin, ka tādu kentauru nemaz nav, es tikai neprotu piespiest viņu atzīties. Driz viņa sapratis, ka arī manis nav un nebūs, dusmīga un bezgalīgi skumja samis uz kāpnēm dārgi pirktu ekscentrisku ziedu. Bet man nekad nav patikušas tādas sievietes kā Emma. Melnais šinelis sapogāts līdz kaklam, galvā Kristiānijā pirkta koša mice un gaita, kāda ir viņas gaita – gāzelīga un apņēmīga it kā pa kājām pītos pārāk liels vīrieša loceklis. It kā dzīve būtu upē, kas gāž no kātiem. Viņa uzskata, ka viss agri vai vēlu nonāks pie anarhijas. “Viss uz to iet”, viņa mēdz sacīt. Arī kentaurs viņas skatījumā ir tīra anarhija, un brīnums, kā viņa ļāvās pierunāties iet laulātīties uz baznīcu. Varbūt tāpēc, ka es gribēju laulību lieciniekus nemit no ielas. Pirmos pretimnācējus! viņa iesaucās tumšajām acīm liesmojot. Šī iespēja viņu aizrāva un uzbudināja. Diemžēl baznīca ir baznīca un atkāpe no principiem Emmai dārgi maksās. Gara acīm redzu, kā viņas smalkie pirksti plosa sarkanu puķi, novelkot no kāta vienu mizas strēmeli pēc otras. Man ir tik žēl. Pulksteņi savus klabošos taustekļus ar katru stundas ceturksni gremdē manī dziļāk un dziļāk, darīdami sāpes, bet man tāču nekad nav patikušas tādas sievietes kā Emma.

Man patīk liela auguma gaišas sievietes ar priecīgu prātu. Tādas kā mana māsa Kristīne, kuras bērnu tagad sargāju, lai viņš miegā neizveļas no gultas. Kad viņa sež kēķi un mizo kartupeļus, un viņas mati kā tīra dzeltena krāsa pludo gar apaļo seju – tad viņa visu padara legālu ar savu elkoņu greznajām kustībām. Piemīztās kāpnes un pēc pagraba smirdošo caurvēju, skabargainās gridas, sasalušu kartupeļu smaku, kaimiņus, kas mūžīgi strīdas vai jājas, saules pleķus uz izbalējušām tapetēm, maģi uz virtuves galda un pat šķērgerus, kurus dzirdot Emma no riebuma sadalītos indīgās dzīvsudraba

razdrapanemu podu, vonju zmrznenega krompirja, sosedom, ki se večno prepirajo ali kavajo, sončnim lisam na obledelih tapetah, prenosnemu radiu na kuhinjski mizi in celo popevkam – ko bi jih slišala Emma, bi se od odpora razpršila v strupene živosrebrne kroglice. Kristine preprosto stopi k oknu, s široko kretnjo razpre zavesi in se v blešečem loku žarkov, od katerega bolj oči, nasmehne svetu. Več ni treba, da obledijo Emmine sveče in da se babičin obraz, podoben zgubanemu krompirju, za hip sprosti v ljubezni.

Vrata zaškripljejo in stara gospa pridrsa v sobo. Že vse jutro je nemirna, danes namreč dobi svojo pokojnino, in ob takšnih dneh se zbudi že okrog petih, si pripne bel ovratnik na svojo predvojno obleko in potem, ko je položila svoj potni list na blazino, krmari kakor izsušena ladja skozi temo jutru naproti. Zgolj neskončno potrpljenje in čas zmoreta iz mesa, žil in krvi izoblikovati nekaj takega. Potiho godrnjače pokrije otroka in mi pogleda v obraz. Na vratu čutim njen dah, ki diši po močvirskem rožmarinu in rozinah. Ta vonj nastaja v njeni omari, v katere spodnjem predalu leži album s posnetki mlade, visokorasle, radožive in sijoče ženske. Kristine je po njej. Vendarle pa ne morem dojeti, kako je moglo biti to meso, ki visi zdaj zgubano, kakor od kakšne stoletne želve, na njej, nekoč trdno in vroče, kakor so Emmini boki, kadar leživa ponoči tesno objeta drug ob drugem in naju pride starka nadzorovat. Nagne se nad posteljo in стоji tam dolgo očitajoče kakor zguban angel, v roki svečo, okrog katere se topi tema in izginja v zlati luknji kot črna čokolada. Emma se hihita v mojo ramo, hočem jo zdaj takoj, želim si jo kakor še nikoli, toda ob postelji stoji eonsko bitje s svečo, mrmra nekaj o nepospravljeni kuhinjski mizi, o verigi, ki ni zataknjena na vratih in o dekletih, ki so zdaj vse cipe. Emma se mora smejeti, jaz pa hočem boginji maščevanja reči, da je zdaj res dovolj, da sovražim to prisotnost, ki pokvari vse lepo, kar je kdaj bilo med nami in da nočem sodelovati. A potem se stara erinja obrne in drsajočih korakov spolzi iz z dehtečo temo preplavljenе sobe.

Tudi zdaj mi dolgo gleda v obraz, oči imam trdno zaprte. Ne ljubi se mi namreč odgovarjati na njena izpraševanja o razbiti skodelici ali o tem, kod se že tretji dan potepa moja sestra. Vse bistveno sva v teh dolgih letih premlela, polagoma izginja z zemeljske površine, in vedno redkeje se v najinih očeh zasveti predstava o čem drugem kakor o kruhu, ki smo ga pozabili kupiti, ali o bolečini, ki nam zvija kite in kosti.

Globoko zavzdihne, kakor da pritiska gora na njen tilnik, in se počasi odplazi iz sobe v kuhinjo, kjer je v kotu pripravljeno ležišče zanjo.

Svet je prenasičen s strastmi – nima prostora, kamor bi lahko legla in umrla. Ponoči škripajo in škrtajo za vsemi zidovi postelje in žimnice, kratki kriki se menjavajo z vročim, hitrim dihanjem in spovedi pijanih s kasetami za učenje angleščine, naravnanih na ves glas, in ta hrup posluša žalostna in hladna pod belo rjuho, ki je v sredini zakrpana. Ne zavida tej moči, ki jo razpršujejo žarometi mimo vozečih avtomobilov in moški boki, sploh ne zavida skoraj ničemur in celo misli na nič več. Le včasih se še razplamti zogleneli ponos proti nezasluženi, nesramni tišini, na primer tedaj, ko pride v sobo, kjer so zbrani šolarji, prijatelji Kristininega sina. Zrak je razgret od

Iodītēs. Kristīne vienkārši pieiet pie loga, ar vienu plašu kustību atvelk aizkarus un uzsmaida pasaulei spilgtā staru lokā no kura sāp acis. Ar to vien pietiek, lai Emmas sveces nobālētu un vecmāmuļas savītušam kartupelim līdzīgā seja uz bridi atslābtu mīlestībā.

Nočikst durvis un vecā sieviete iešķūc. Šorit viņu dzen nemiers, jo ir pensijas diena un tādās dienās viņa jau piecos pamostas, piepogā pirmskara kleitai baltu krādziņu un, nolikusi uz spilvena pasi, peld cauri tumsai uz rītu kā kalsns kuģis. Tikai bezgaliga pacietība un laiks spēj izveidot kaut ko tādu no miesas, dzīslām un asinīm. Klusi bubenādama viņa apsedz bērnu, ieskatās manā sejā. Jūtu uz kakla viņas elpu, smaržojošu pēc vaivariņiem un rozīnēm. Tāda smarža dzimst viņas skapī, kur apakšējā atvilknē mētājas albums ar jaunas, gara auguma, gaišas un smējīgas sievietes attēliem. Kristīne ir viņas suga. Es tomēr nespēju saprast kā šī mresa, kas atkarājas no kauliem kā simtgadu bruņurupucim, spējusi būt reiz stingra un karsta kā Emmas gurns, kad naktī guļam cieši saspiedušies, bet vecā nāk mūs pārbaudit. Viņa liecas pār gultu un stāv ilgi un pārmetoši kā grumbains eņģelis ar sveci rokā ap kuru tumsa kūst un zūd zeltainajā caurumā kā melna šokolāde. Emma sprauslo man padusē, es viņu gribu tūlit, es kā nekad esmu viņas kārīgs, bet pie gultas stāv epohāla būtne ar sveci, murminādama par nenovāktu virtuves galdu, durvīm priekšā neaizliktu kēdi un meitenēm, kuras tagad kā bļedas. Emmai nāk smiekli, bet es gribu soda dievei pateikt, ka nu jau reiz pietiks, ka ienīstu to laiku, kas tagad sagandē visu labo starp mums un es negribu tajā piedalīties. Bet tad vecā erinija pagriežas un čaukstinādama čības izslīd no smaržīgas tumsas pierietējušās istabas.

Arī tagad viņa ilgi skatās manā sejā, es turu acis cieti cieti. Jo es negribu atbildēt uz viņas taujājumiem par aplēstu tasīti vai par to, kur mana māsa atkal vazājas jau trešo dienu. Visu svarīgo esam izrunājuši garos gados, pamazām tas zūd no pasaules virsas un arvien retāk mūsu acīs pavid atskārta par ko citu, ne par nopirkta aizmirstu maizi vai sāpi, kas izgriež kaulu viles uz āru.

Viņa nopūšas smagi it kā kalns gulētu viņai uz skausta un lēni izvelkas no istabas uz virtuvi, kur viņai saklāts kakts.

Pasaule ir pārāk piesātināta ar kaislību, viņai nav vietas kur atgulties un nomirt. Naktis aiz visām sienām čikst gultas un gurkst matrači, iekliedzieni mijas ar karstu strauju elpu, piedzērušo grēksūdzes ar angļu valodas mācību kasetēm visā skaļumā un viņa klausās šajos trokšņos skumja un vēsa zem baltā palaga, kuram salāpīts vidus. Viņa neapskauž spēku, kuru šķaida garām zibošie mašīnu starmeši un viriešu gurni, viņa vispār gandrīz neko neapskauž un pat vairs nedomā. Tikai reizēm oglēs izdedzis lepnums vēl uzgail pret nepelnītu, bezkaunīgu klusumu kā tad, kad viņa ienāk istabā, kur sapulcējušies skolas zeņķi, Kristīnes dēla draugi. Gaiss uzkarsis no viņu sulīgajiem, zēniskajiem kermeņiem un netīrajiem, maigajiem pirkstiem, viņu sarkanajām lūpām, smiekliem, kas līdzīgi rēcieniem un galvenais - šis bezkaunīgās klusēšanas un skatiņiem. Tad viņai jābēg kā istabenei, kas apzagusies un jāglabā sava tuvā nāve kā kaunpilns noslēpums zem spilvena. Kristīne pret rītu ir mājās, viņas drēbes

njihovih razganjajočih deških teles in umazanih, nežnih prstov, njihovih rdečih ustnic, smeha, ki je podoben rjojenju, predvsem pa od nesramnega molka in pogledov. Tedaj mora bežati kakor soberica, ki je zagrešila tativino, in skriti svojo bližnjo smrt kakor sramotno skrivnost pod blazino. Kristine se vrne proti jutru, njena oblačila so prepojena z dimom in parfumi, in na tej vroči rami se starka končno lahko izjoče in zavrne pomirjenja z besedami: Vse to mi zdaj le koristi. Bolj ko se mi odpovedujejo, lažje zame.

Ležim in ne slišim niti enega samega kentavra, vendar pa se začenjam nejasno spominjati jutra, ko smo se s staro mamo v prepalojenem avtobusu peljali k njenemu Vytautasu v Pasvalys¹. Avtobus bučno in opotekavo drvi po orumenelih litovskih širjavah. Sestra in jaz sediva v njenem naročju kakor v mehki in topli skledi. Voznik kdaj pa kdaj priže cigaretto, prostor se polni z grenkim dimom, ki ga prepredajo živčni sunki vetra. Polja v otrplem miru, nebo kakor napol razcefran robec, avtobus krčevito zavira pred rumenimi hiškami z jelovimi vrtovi, v katerih se razkazujejo purani z rdečimi vratovi, ki zmrzujejo v ledenuem vetrju.

Stara mama se pelje v Pasvalys, da bi svojemu Vytautasu povedala, da je reka vzela njen edino hčer, najino mamo. A Vytautas ne pride, in jaz moram gledati v njene velike, z gubami obkrožene oči. V njih je nenavadna sivina. Leta ljubezni, reče. In zdaj ...

Na povratku sneži na nas.

Nekdo zvoni na vratih. Odprem oči in pred sabo zagledam upognjene obrvi majhne deklice. Podobna je stari eriniji. Moja mama ji je bila gotovo tudi podobna. Poloti se me neznen nemir. Kakor drevi, ko sem starko srečal na pragu in ji, gnan od čudne, nenađne sile, na njeni in svoje presenečenje, na njene zgubane ustnice obupano pritisnil svoje, kot da bi se hotel vrniti. Tja, kjer je čudovito, tja, kamor ne vodi več nobena pot. Tja, kjer se ni še nihče nikomur odrekel.

Ponovno pozvoni. Čakam, da pricapljajo pospešeno podrsavajoči koraki iz kuhijskega kota, da bi odprli vrata. A v vsej hiši vlada tesnobna tišina. Na vsem svetu ni niti enega kentavra in niti ene erinije. Sam moram vstati. Previdno pogledam v kuhiño. Tam je samo nekaj takega kakor majhna, združnjena cula pod zakrpano rjuho in takšna tišina, da lahko razločiš vsak šum in ga kot rožo posadiš v lonec.

Pred vrat stoji čedna svetlosa poštarica, ki se zdrzne, ko zagleda izraz mojega obraza. Hvala lepa, rečem, se namesto stare mame podpišem na pokojninski spisek in potegnem poštarico v sobo. Moja stara mama je danes umrla, moja sestra je vlačuga in se ne briga za otroka, dam vam ves denar, če ostanete pri tem ljubem otročičku, medtem ko izginem za minutko. Vaša stara mama je zagotovo tudi vam povedala, da otrok ne smemo puščati samih, ker jih sicer čarownica zamenja za podtaknjence z ogromno glavo in velikimi očmi, toda jaz se moram brezpogojno srečati z nekom!

Zunaj je snežena brozga, a sneg, s katerim me sprejme umazani plaz avtomobilov, se ne izmikam, enkrat se celo spotaknem ob napol izstrada-

---

¹ Litovsko mestece blizu latvijske meje.

pievilkušās ar dūmiem un smaržām, uz šī karstā pleca vecā beidzot var apraudāties un mierinājumus noliegt ar vārdiem: tagad tas viss nāk man par labu. Jo vairāk no manis atsakās, jo man vieglāk.

Es guļu un nedzirdu nevienu kentauru, bet neskaidri sāku atcerēties kādu rītu, kad ļaužu elpām pilnā autobusā braucam ar vecmammu uz Pasvāli pie viņas Vīauta. Šalkdams un līgodamies autobuss traucas pa Lietuvas nodzeltējušajiem plašumiem. Mēs ar māsu sēžam viņas klēpi kā mīkstā un karstā blodā. Šoferis laiku pa laikam uzsmēķē, telpa piepildās rūgtiem dūmiem un paviršām vēja strāvām. Arumi stindzinošā mierā, debesis kā pusiris galdauts, autobuss krampjaini bremzē pie dzeltenām mājiņām, kur egļu dārzos pastaigājas titari, kuriem sarkani kakli, kuri salst ledus vējā.

Vecmamma brauc uz Pasvāli, lai pateiktu savam Vīautam, ka viņu vienīgo meitu, mūsu mammu paņēmusi upē. Bet Vīauts neatnāk un man jāskatās viņas lielajās, krunciņu ieskautajās acīs. Tur ir savāds pelēkums. Milestības gadi, viņa saka. Un nu.

Atceļā pāri mums snieg.

Pie durvīm kāds zvana. Man atveras acis un es ieraugu sev pretī mazās meitenes uzacu lokus. Tā ir vecās erīnijas suga. Tā droši vien bija arī manas mātes suga. Pārņem neizturams satraukums. Kā šorit, kad mēs ar veo satikāmies uz sliekšņa un dīvaina, pēkšņa spēka raidits, izbrīnidams viņu un sevi, es izmisīgi uzspiedu uz grumbainajām lūpām savējās, kā gribēdams tikt atpakaļ. Tur kur bija brīnišķīgi un tur, kur vairs nav iespējams. Tur kur vēl neviens ne no viena nav atteicies.

Vēlreiz zvans. Es gaidu, kad šķūcoši soli no virtuves kakta steidzīgi tamborēs atvērt durvis. Tomēr visā mājā valda stindzinošs klusums. Visā pasaulē nav nevienu kentaura un nevienas erīnijas. Man pašam jāceļas. Es bijīgi ieskatos virtuvē. Tur tikai tāds kā mazs sakucis sainis zem salāpīta palaga un klusums, ka katru troksni var izšķirt un stādīt podā par puķi.

Aiz durvīm stāv jauka blonda pastniece un satrūkstas, ieraudzījusi manu sejas izteiksmi. Paldies, labo cilvēk, es viņai saku, parakstos vecmāmuļas vietā pensiju listē un ievelku pastnieci istabā. Mana vecmāte šodien ir mirusi, mana māsa ir mauka un nenāk pie bērniem, es jums atdodu visu šo naudu, tikai pasēdīet pie šī milā bērna, kamēr es uz minūti aizskriešu. Jums taču arī vecmāte ir stāstījusi, ka bērnus nedrīkst pamest vienus pašus, jo tad tos mēslu bāba apmaina ar velna bērnu, lielu galvu un platām acīm, bet man tik ļoti vajag satikt vienu cilvēku!

Ārā ir slapdrankis, bet es nevairogs no sniega ar kuru mani sveic netīra mašīnu straume un reiz pat paklūpu pār vāju suni, kas iesmilkstas un pārmetoši ieskatās man acīs. Tas ir klusums, kas stindzina un tuvina cilvēkus šajā dublīnajā, aukstajā pasaule. Tas vienmēr ir blakus, soļa attalumā. Emma tik labi prot tikt ar to galā, lai gan man nemaz nepatīk tādas sievietes kā viņa.

Baznicā mani uzlūko ar neuzticību, grib apturēt pie altāra, bet es eju tur tumšu dziļu plosīts kā saracēnis un saku, ka es apgāzišu šo sasodīto baznīcu, ja viņi man nepateiks kur palika meitene, kas gaidīja uz kāpnēm?

Mācītājs sakristejā ļoti mierīgi jautā, vai šī meitene bija ar sarkanu ziedu rokās? Es domāju gan, es atbildu un kļūstu priecīgāks. Ja tā, tad viņa pirms stundas apprecējās.

nega psa, ki zavili in mi očitajoče pogleda v oči. Vsenaokrog je tišina, ki ustvarja tesnobo in zbljužuje bitja v tem mokrem, mrzlem svetu. Ves čas je ob človeku, oddaljena samo za korak. Emma se tako dobro znajde v njej, čeprav takšnih žensk, kakršna je ona, ne maram.

V cerkvi nezaupljivo buljijo vame, pri oltarju me poskušajo zaustaviti, vendar grem naprej, temni goni me trgajo kakor kakšen Saracen, rečem, da bom to prekleto cerkev razbil na kosce, če mi ne povedo, kje je dekle, ki je čakalo na stopnicah.

Župnik me v zakristiji z zelo mirnim glasom vpraša, ali je imelo dekle v roki rdečo rožo. Mislim da, odgovorim, in moje razpoloženje se izboljša. Če je to bila ona, potem se je pred eno uro poročila.

Oh Emma, moja Emma. Sedim na klopi na pokopališču in čutim, kako mi vлага počasi leze v spodnje hlače. Veter vrtinči drobcene kosmiče snežink nad cerkvijo. Lahko si predstavljam njen obraz, ko je stopila k prvemu mimoidočemu, gledala navzgor in se ji je sneg topil na vročih, objokanih licih.

Bi me lahko ljubil? ga vpraša. Pa četudi le za en dan?

Ja, Emma, zdaj sem zapuščeni kentaver, cigar rep ne bo nikoli razumel, kaj hočejo ušesa, hkrati pa sem ponosen nate, to je čisto tvoj stil, in zares – le zelo neumen mimoidoči ne bi šel s teboj pred oltar. O vsem tem premišljujem, medtem ko opazujem svojo golo staro mamo, kajti poštarica se je izkazala kot razumevajoča ženska. Medtem ko je čakala name, je odprla okno, da pride duša ven, in položila dva odrezka od zadnje pokojnine na veke ležeče, in zdaj jo lahko umijemo.

Starka nas je vse zavajala – samo obraz je videti obrabljen kakor stoltni dnevnik, ki je dober le še za peč, nasprotno pa so noge vitke in trdne, prsi bele, in naročje žari kot cvet lilije. Spoštljivo ga opazujem kakor nagrado, ki mi je bila nepričakovano podeljena kot poslednji čudež, ko sta se roki že izmuznili druga drugi in je vse izgubljeno.

Na vratih zvoni in zvoni. V brezdanji globini sivega dne prihajam k sebi. Ljubi otroček sedi v postelji, oči še polne modre svetlobe spanca, in se oklepa medvedka. In od vrat sem se zasliši drsanje copat in godrnjanje. Starka ponavlja kot vedno, da so dandanes vse ženske cipe in da se najkončno že spravim iz postelje, ker ena od teh sprašuje po meni.

Na stopniščem podestu stoji Emma z zmečkano rdečo rožo v roki. Pustim, da me udari, nor od veselja in srečen kot mlad psiček, in zatrjujem, da sem zares, resnično, PRISEGAM, zaspal, medtem ko sem čakal, da bo mimo okna pritekel modri kentaver.

Iz nemščine prevedla Anja Uršič

Ak Emma, mana Emma. Sēžu uz soliņa baznīcas dārzā un jūtu, kā mitrums lēnām iesūcas manās apakšbikšēs. Pāri baznīcīai vējš drupina sīkas pārslas. Es varu iedomāties viņas seju, kad viņa piegājusi pie pirmā pretimnācēja skatās uz augšu un sniegs kūst uz viņas karstās, saraudātās sejas.

Vai tu varētu mīlēt mani? viņa tam jautā. Kaut vai vienu dienu?

Jā, Emma, tagad esmu pamests kentaurs, kura aste nekad nav sapratusi, ko grib ausis, bet reizē esmu lepns par tevi, tas viss ir tavā stilā, un tiešām – tikai ļoti stulbs pretimnācējs ar tevi neicietu baznīcā. To visu apdomāju paslepen lūkojoties savā kailajā vecmammā, jo pastniece izrādījusies prātīga sieviete. Mani gaidot ir atvērts logs, lai dvēsele tiek laukā un uzlikti divlatnieki no pēdējas pensijas uz gulētājas plakstiem, un nu mēs varam viņu mazgāt.

Vecā visus ir mānījusi – tikai seja šķiet novalkāta kā gadsimta dienasgrāmata un aizmetama ugunī, bet kājas slaidas un stingras, krūtis baltas un klēpis staro kā lilijas zieds. Es godbijigi raugos uz to, kā uz balvu, kas necerēta man tikusi kā pēdējais brīnums, kad rokas jau pasprukušas valā un viss zaudēts.

Pie durvīm zvana un zvana. Attopos pelēkas dienas dzelmē. Mīlais bērns sēž gultā vēl miega zilās gaismas pilnām acīm un turas pie rotaļu lāciša. Bet no durvju puses atskan čību šķūkāšana un bubenāšana. Vecā kā vienmēr apgalvo, ka visas sievietes tagad ir bļedas un lai es svempjoties reiz augšā, jo mani viena tāda meklē.

Kāpnu galā stāv Emma ar sarkanu salauzītu ziedu rokā. Es ļauju viņai sevi sist no prieka traks un laimīgs kā suņa aste un apgalvoju, ka es patiesi, nopietni, ZVĒRU biju iemidzis, gaidot kad gar logu skries zils kentaurs.

Die Jahre der Liebe

Wenn man leise und unbeweglich daliegt, kann man hören, wie vor dem Fenster Kentauren vorüberlaufen. Das hat Emma gesagt, die jetzt gerade ein paar Quartale weiter auf der Schwelle der evangelisch-lutherischen Kirche steht und wartet, daß ich sie heirate. Wie angestrengt ich auch lausche, ich vermag keinen einzigen Kentauren zu hören. Vor dem Fenster rauscht der Wasserfall der Straße. Ich höre den üblichen Stadtlärm – er strömt ins Zimmer, kreist langsam wie der Strudel im Mittelpunkt der Welt und fließt dann zusammen mit Ameisen und Kakerlaken durch die Türritzen ab. Im Bett an der Wand schläft meine Nichte. Während ich hin und her überlege, sehe ich, wie der Schlaf mit kühlen Fingern das Gesicht des Kindes betastet, in den Wimpern erbebt oder wie eine unerwartete Helle rasch darüber hinweghuscht.

Es war gar nicht so leicht, sie zu überreden, die Augen zu schließen. Ich fühle, wie angespannt Emma auf der Steintreppe auf mich wartet, wo Krähen auf den Kirchhofkreuzen hüpfen und von den Tannen Krümel und Nadeln in den schwarzen Schnee rieseln. Und vielleicht kamen wir deshalb auf Kentauren zu sprechen. Die Kleine fragte, ob ich an sie glauben würde, ich wußte nicht, was ich sagen sollte. Und was ich überhaupt über sie wissen würde. Ich sagte, ein Kentaур ist halb Mensch und halb Pferd. Das Mädchen dachte nach und fügte hinzu, daß sie bestimmt blau seien. Keine Ahnung, wie ein derart junger Mensch so fest von etwas überzeugt sein kann. Aber das Kind wurde stiller und ferner, in den Augen erstarrte blaues und noch blaueres Licht, und dann fielen die Lider zu, der Schlaf pfückte sie wie eine Frucht.

Aber Emma lügt, sie weiß, daß es solche Kentauren gar nicht gibt, ich kann sie nur nicht dazu bringen, es zuzugeben. Bald wird sie begreifen, daß es auch mich nicht gibt und nicht geben wird; wütend und unendlich traurig wird sie die für teures Geld gekaufte exzentrische Blume auf den Stufen zertreten. Aber ich habe solche Frauen wie Emma noch nie gemocht. Der schwarze, uniformartige Mantel zugeknöpft bis zum Hals, eine in Christiania gekaufte, grellbunte Mütze auf dem Kopf, und der Gang, wie ist ihr Gang – schwankend und entschlossen, als würde ihr ein viel zu großes männliches Glied zwischen den Beinen baumeln. Als wäre das Leben ein Fluß, der einen vom Stengel haut. Sie ist der Ansicht, daß früher oder später alles zur Anarchie führt. „Alles läuft darauf hinaus“, pflegt sie zu sagen. Auch ein Kentaур ist aus ihrer Sicht reine Anarchie, und es ist ein Wunder, daß sie sich überreden ließ, in der Kirche zu heiraten. Vielleicht deswegen, weil ich irgendwelche Passanten von der Straße als Trauzeugen nehmen wollte. Die Erstbesten! rief sie mitflammendem, dunklem Blick. Diese Idee begeisterte und erregte sie. Aber Kirche bleibt leider Kirche, und Emma wird teuer dafür bezahlen, daß sie ihren Prinzipien untreu geworden ist. Vor meinem geistigen Auge sehe ich, wie ihre feinen Fin-

ger die rote Blume zerpfücken, indem sie den Stengel streifenweise häuten. Es tut mir so leid. Die Uhr bohrt ihre klickenden Tentakel mit jeder Viertelstunde tiefer und tiefer in mich hinein und verursacht Schmerz, aber ich habe solche Frauen wie Emma doch noch nie gemocht.

Mir gefallen große, lebenslustige Frauen mit fröhlichem Sinn. Solche wie meine Schwester Kristíne, deren Kind ich gerade hüte, damit es im Schlaf nicht aus dem Bett fällt. Wenn sie in der Küche sitzt und Kartoffeln schält und ihr Haar gleich reiner, gelber Farbe das runde Gesicht umflutet – dann macht sie mit ihren edlen Ellenbogenbewegungen alles legitim. Das vollgepißte Treppenhaus und den nach Keller stinkenden Durchzug, den splittrigen Fußboden, den Geruch gefrorener Kartoffeln, die Nachbarn, die ewig streiten oder vögeln, die Sonnenflecken auf den ausgebliebenen Tapeten, das Kofferradio auf dem Küchentisch und sogar die Schlager – kämen sie Emma zu Ohren, würde sie vor Widerwillen zu giftigen Quecksilberkugelchen zerstäuben. Kristíne geht einfach zum Fenster, zieht mit einer ausladenden Bewegung die Vorhänge zurück und lächelt in dem blendenden Strahlenbogen, von dem die Augen schmerzen, die Welt an. Mehr braucht es nicht, damit Emmas Kerzen verbleichen und das einer verschrumpelten Kartoffel ähnliche Gesicht der Großmama sich für einen Augenblick in Liebe entspannt.

Die Tür knarrt, und die alte Frau schlurft herein. Sie ist schon den ganzen Morgen unruhig, denn heute bekommt sie ihre Rente, und an solchen Tagen wacht sie schon gegen fünf Uhr auf, knöpft einen weißen Kragen an ihr Vorkriegskleid und schwimmt, nachdem sie ihren Paß auf das Kissen gelegt hat, wie ein dürres Schiff durch das Dunkel dem Morgen entgegen. Lediglich unendliche Geduld und Zeit vermögen aus Fleisch, Adern und Blut so etwas zu formen. Leise brabbelnd deckt sie das Kind zu und sieht mir ins Gesicht. Auf dem Hals fühle ich ihren Atem, der nach Porst und Rosinen duftet. Dieser Duft entsteht in ihrem Schrank, in dessen unterer Schublade ein Album mit Aufnahmen einer jungen, hochgewachsenen, lebenslustigen und strahlenden Frau herumliegt. Kristíne kommt nach ihr. Ich kann dennoch nicht begreifen, wie dieses Fleisch, das faltig herabhängt wie von einer hundertjährigen Schildkröte, einmal fest und heiß gewesen sein konnte wie Emmas Hüfte es ist, wenn wir nachts eng aneinandergepreßt liegen und die Alte uns kontrollieren kommt. Sie beugt sich über das Bett und steht lange und vorwurfsvoll da wie ein runzliger Engel, in der Hand eine Kerze, um die das Dunkel schmilzt und in einem goldenen Loch verschwindet wie schwarze Schokolade. Emma kichert in meine Achsel, ich will sie jetzt gleich, ich begehre sie wie noch nie, aber am Bett steht ein äonenhaftes Wesen mit einer Kerze, murmelt etwas von einem unabgeräumten Küchentisch, einer nicht vor die Tür gelegten Kette und den Mädchen, die jetzt alle Schlampen sind. Emma muß lachen, aber ich will der Rachegöttin sagen, daß es jetzt langt, daß ich diese Gegenwart hasse, die alles Schöne, das einmal zwischen uns gewesen ist, verdirt und daß ich da nicht mitmachen will. Aber dann dreht sich die alte Erinnye um und gleitet schlurfenden Pantoffels aus dem von duftendem Dunkel getränkten Zimmer.

Auch jetzt schaut sie mir lange ins Gesicht, ich habe die Augen fest geschlossen. Denn ich habe keine Lust, auf ihre Aushorcherei über eine zerbrochene Tasse oder darüber, wo sich meine Schwester nun schon den dritten Tag herumtreibt, zu antworten. Alles Wesentliche haben wir in diesen langen Jahren besprochen, allmählich verschwindet es von der Erdoberfläche, und immer seltener leuchtet in unseren Augen ein Vergegenwärtigen von etwas anderem auf als Brot, das zu kaufen vergessen wurde, oder dem Schmerz, der die Sehnennähte der Knochen nach außen krempelt.

Sie stößt einen tiefen Seufzer aus, als lastete ein Berg in ihrem Nacken, und schleppt sich langsam aus dem Zimmer in die Küche, wo in einer Ecke eine Lagerstatt für sie hergerichtet ist.

Die Welt ist zu sehr mit Leidenschaft gesättigt – sie hat keinen Platz, wo sie sich niederlegen und sterben kann. Nachts knarren und knirschen hinter sämtlichen Wänden die Betten und Matrassen, kurze Schreie wechseln sich mit heißem, raschem Atem ab und die Beichten Betrunkener mit Englisch-Lernkassetten in voller Lautstärke, und diesem Lärm lauscht sie traurig und kühl unter dem weißen Laken, dessen Mitte geflickt ist. Sie beneidet diese Kraft nicht, die vorüberblitzende Autoscheinwerfer und Männerhüften versprühen, überhaupt beneidet sie kaum etwas und denkt sogar an nichts mehr. Nur manchmal glüht der zu Kohle verbrannte Stolz gegen die unverdiente, schamlose Stille noch auf wie beispielsweise dann, wenn sie in das Zimmer kommt, wo sich Schuljungen versammelt haben, Freunde von Kristīnes Sohn. Die Luft ist aufgeheizt von ihren strotzenden, knabenhafsten Körpern und den schmutzigen, zarten Fingern, ihren roten Lippen, dem Gelächter, das einem Aufbrüllen ähnelt, und in erster Linie von diesem unverschämten Schweigen und den Blicken. Dann muß sie fliehen wie ein Stubenmädchen, das sich eines Diebstahls schuldig gemacht hat, und ihren nahen Tod wie ein schmähliches Geheimnis unter dem Kissen verstecken. Kristīne kehrt gegen Morgen heim, ihre Kleider vollgesogen mit Rauch und Parfum, und an dieser heißen Schulter kann sich die Alte endlich ausweinen und Beruhigungen zurückweisen mit den Worten: Das kommt mir jetzt alles zugute. Je mehr sich von mir lossagen, desto leichter für mich.

Ich liege da und höre keinen einzigen Kentauren, beginne mich jedoch undeutlich an einen Morgen zu erinnern, als wir mit Großmama in einem atemüberfüllten Autobus zu ihrem Vytautas nach Pasvalys¹ fahren. Rauschend und schwankend rast der Bus durch die vergilbten Weiten Litauens. Meine Schwester und ich sitzen auf ihrem Schoß wie in einer weichen und warmen Schüssel. Der Fahrer raucht hin und wieder, der Raum füllt sich mit bitterem Rauch und wird von fahriegen Windströmungen durchzogen. Die Felder in starrem Frieden, der Himmel wie ein halbzerschlissenes Tischtuch, der Bus bremst kramphaft vor gelben Häuschen, in deren Tannengärten Truthähne mit roten Hälsen stolzieren, die im eisigen Wind frieren.

---

¹ Pasvalys, lett. Pasvāle: litauische Kleinstadt nahe der lettischen Grenze

Großmama fährt nach Pasvalys, um ihrem Vytautas zu sagen, daß der Fluß ihre einzige Tochter, unsere Mama, genommen hat. Aber Vytautas kommt nicht, und ich muß in ihre großen, von Fältchen umgebenen Augen schauen. Da ist ein eigenartiges Grau. Die Jahre der Liebe, sagt sie. Und nun...

Auf dem Rückweg schneit es über uns.

Jemand läutet an der Tür. Meine Augen öffnen sich, und ich erblicke vor mir die gebogenen Augenbrauen des kleinen Mädchens. Sie kommt nach der alten Erinnye. Meine Mutter kam sicherlich auch nach ihr. Eine unerträgliche Unruhe packt mich. Wie heute morgen, als ich der Alten auf der Schwelle begegnete und ihr, von einer seltsamen, plötzlichen Macht getrieben, zu ihrer und meiner eigenen Überraschung, auf ihre runzeligen Lippen verzweifelt die meinen preßte, als wollte ich zurückgelangen. Dorthin, wo es wunderbar war, dorthin, wohin es keinen Weg mehr gibt. Dorthin, wo sich noch niemand von niemandem losgesagt hat.

Es läutet abermals. Ich warte, daß eilig schlurfende Schritte aus der Küchenecke trappeln, um die Tür zu öffnen. Doch im ganzen Haus herrscht beklemmende Stille. Auf der ganzen Welt gibt es keinen einzigen Kentaur und keine einzige Erinnye. Ich muß selber aufstehen. Ich werfe einen vorsichtigen Blick in die Küche. Dort ist nur so etwas wie ein kleines, geronnenes Bündel unter einem geflickten Laken und eine Stille, daß man jedes Geräusch unterscheiden und als Blume in einen Topf pflanzen kann.

Vor der Tür steht eine nette blonde Briefträgerin, die zusammenfährt, als sie meinen Gesichtsausdruck sieht. Vielen Dank, sage ich, unterschreibe anstelle von Großmama die Rentenliste und ziehe die Briefträgerin ins Zimmer. Meine Großmutter ist heute gestorben, meine Schwester ist eine Hure und kümmert sich nicht um die Kinder, ich gebe Ihnen das ganze Geld, wenn sie nur bei diesem lieben Kindlein bleiben, während ich für eine Minute verschwinde. Ihre Großmutter hat Ihnen doch auch erzählt, daß man Kinder nicht allein lassen darf, weil eine Schwefelhexe sie sonst gegen ein Wechselbalg mit riesigem Kopf und großen Augen austauscht, aber ich muß unbedingt jemanden treffen!

Draußen ist Matschwetter, aber ich weiche dem Schnee nicht aus, mit dem mich die schmutzige Autolawine empfängt, und einmal stolpere ich sogar über einen halbverhungerten Hund, der aufwinselt und mir vorwurfsvoll in die Augen blickt. Es ist jene Stille, die beklommen macht und die Geschöpfe in dieser matschigen, kalten Welt einander näherbringt. Sie ist immer neben einem, einen Schritt weit entfernt. Emma kommt so gut mit ihr zurecht, obwohl ich solche Frauen wie sie nicht mag.

In der Kirche werde ich mißstrauisch angestarrt, beim Altar versucht man, mich aufzuhalten, doch ich gehe weiter, von dunklen Trieben zerrissen wie ein Sarazener und sage, daß ich diese verfluchte Kirche kurz und klein schlage, wenn sie mir nicht sagen, wo das Mädchen geblieben ist, das auf den Stufen gewartet hat.

Der Pfarrer in der Sakristei fragt mit sehr ruhiger Stimme, ob dieses Mädchen eine rote Blume in der Hand gehalten habe. Ich glaube schon, antworte ich, und meine Stimmung hebt sich. Wenn sie es war, dann hat sie vor einer Stunde geheiratet.

Ach Emma, meine Emma. Ich sitze auf einer Bank auf dem Kirchhof und fühle, wie die Feuchtigkeit langsam in meine Unterhosen kriecht. Der Wind treibt winzige Flocken über die Kirche. Ich kann mir ihr Gesicht vorstellen, als sie auf den erstbesten Passanten zugegangen ist, emporblickt und der Schnee auf ihren heißen, verweinten Wangen schmilzt.

Könntest du mich lieben? fragt sie ihn. Und sei es nur für einen Tag?

Ja, Emma, jetzt bin ich ein verlassener Kentaure, dessen Schweif niemals begriffen hat, was die Ohren wollen, und gleichzeitig bin ich stolz auf dich, das alles ist ganz dein Stil, und in der Tat – nur ein sehr dummer Passant würde nicht mit dir vor den Altar treten. Das alles überdenke ich, indem ich verstohlen meine nackte Großmama betrachte, denn die Briefträgerin erwies sich als verständige Frau. Während sie auf mich wartete, hat sie das Fenster geöffnet, damit die Seele hinausgelangt, und Zwei-Lats-Stücke von der letzten Rente auf die Lider der Liegenden gelegt, und nun können wir sie waschen.

Die Alte hat uns alle getäuscht – nur das Gesicht sieht abgenutzt aus wie das Tagebuch des Jahrhunderts, das für den Ofen taugt, die Beine hingegen sind schlank und fest, die Brüste weiß, und der Schoß strahlt wie eine Lilienblüte. Ehrfürchtig betrachte ich ihn wie einen Preis, der mir unverhofft verliehen wurde als das letzte Wunder, wenn die Hände einander schon entglitten sind und alles verloren ist.

Es läutet und läutet an der Tür. Ich komme in der bodenlosen Tiefe des grauen Tages zu mir. Das liebe Kindlein sitzt im Bett, die Augen noch voll von dem blauen Licht des Schlafs, und hält sich an ihrem Teddybären fest. Und von der Tür her erklingt das Schlurfen von Pantoffeln und Gebrabbel. Die Alte behauptet wie immer, daß alle Frauen heutzutage Schlampen sind und ich mich endlich aus den Federn erheben soll, weil so eine nach mir frage.

Auf dem Treppenabsatz steht Emma mit einer geknickten roten Blume in der Hand. Ich lasse sie mich schlagen, verrückt vor Freude und glücklich wie ein Hundeschwanz, und behaupte, daß ich wirklich, ernsthaft, ich SCHWÖRE es, eingeschlafen bin, während ich darauf gewartet habe, daß ein blauer Kentaure vor dem Fenster vorüberläuft.

Aus dem Lettischen von Matthias Knoll

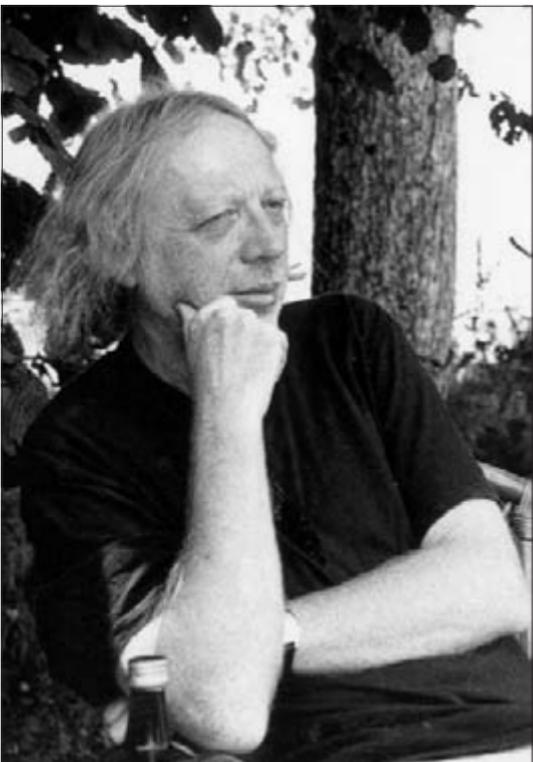

Michal Ajvaz se je rodil leta 1949 v Pragi. Študiral je na Karlovi univerzi, najprej je bil delavec, v devetdesetih pa je postal urednik revije Literární noviny in raziskovalec na področju filozofije na Češki akademiji znanosti. Objavil je knjige pesmi z naslovom *Vražda v hotelu Intercontinental* (*Umor v hotelu Intercontinental*, 1989), knjige kratkih zgodb *Návrat starého varana* (*Vrnitev starega varana*, 1991), romane *Druhé město* (*Drugo mesto*, 1993), *Tyrkysový orel* (*Turkizni orel*, 1996), *Zlatý věk* (*Zlata doba*, 2001), *Prázdné ulice* (*Prazne ulice*, 2004), knjige esejev in teoretičnih tekstov *Znak a bytí* (*Znak in bit*, 1994), *Sny gramatik, záře písmen* (*Sanje gramatik, sij črk*, 2003), *Světelný prales* (*Svetlobni pragozd*, 2003). Njegove knjige so prevedene v ruščino, poljščino in madžarščino, pripravlja pa se tudi izidi v angleškem, francoskem in hrvaškem jeziku.

Michal Ajvaz was born in Prague in 1949, he attended Charles' University in Prague, he worked as a pumper for Czech Water Authority, then in nineties as an editor in the literary magazine *Literární noviny* and as a research worker in the area of philosophy in Czech Academy of Sciences. He has published a book of poetry *Vražda v hotelu Intercontinental* (*Murder in the Intercontinental Hotel*, 1989), a book of short stories *Návrat starého varana* (*Return of the Old Komodo Dragon*, 1991), novels *Druhé město* (*The Other City*, 1993), *Tyrkysový orel* (*A Turquoise Eagle*, 1996), *Zlatý věk* (*The Golden Age*, 2001), *Prázdné ulice* (*Empty Streets*, 2004), books of essays and theoretical texts *Znak a bytí* (*The Sign and the Being*, 1994), *Sny gramatik, záře písmen* (*Dreams of Grammars, Glare of Letters*, 2003), *Světelný prales* (*The Virgin Forest of Light*, 2003). His books have been translated into Russian, Polish and Hungarian, with publications in English, French and Croatian currently in preparation.

Michal Ajvaz

Uganke

Žival mi vsak večer daje uganke, in če ne uganem, me brca in grize. Podobna je majhnemu leopardu in v drugačnih okolišinah bi rekel, da izgleda čisto ljubko. Zaenkrat nisem uganil še nobene uganke.

Najde si me vedno, kjerkoli že sem. Včasih se pozno v noč zadržujem v družbi, čeprav se tam prav nič ne zabavam, ker upam, da si me žival ne bo upala nadlegovati pred ljudmi. Resnično se ne prikazuje pred nikomer drugim kot pred mano, ampak v vseh okolišinah nekako pride do mene: ko grem na stranišče, zaslišim za seboj škrabljanje, na kotličku začne poskakovati pokrov in čez hip se iz njega skloni majhna kosmata glava, mi pokima in reče: »Kaj se skriva v notranjosti velike, vijoličasto-bele črtaste krogle, ki se poleti ob zori polagoma kotali po mokrem asfaltu parkirišča v doslej speči soseski?« Vse uganke so tako neumne.

Ali pa ležim v postelji v stanovanju prijateljice; spi že in jaz bom tudi vsak trenutek zadremal, rečem si, danes pa menda ne bo nobene uganke več, ko se za blazino izmota glava živali, požgečka me z brki in mi šepeta na uho: »Zjutraj ima štiri noge, opoldne dve in zvečer sedemnajst, sedi v mrzli peči, ki stoji v temni, vlažno zaudarjači čakalnici na postaji v Týncu nad Labo, in z globokim glasom poje uglasbeno razpravo Jana Mukařovskega Estetska funkcija, norma in vrednost kot socialna dejstva.« Drugič sedim s prijatelji v Slaviji in naenkrat začutim lahno praskljanje na kolenu. Sežem pod mizo in tam se zaletim v vlažen smrček, žival me objame s taco okrog vrata, pritegne me k sebi še globlje pod mizo, gobec mi porine skoraj v uho in šepeta: »Danes bo lahko: sploščeno je na krožniku, ki leži na pultu kavarne Pri dveh magotih na bulvarju Saint-Germain v Parizu in stoka tako glasno, da je slišati vse do plaže v Beaulieu-sur-Mer.« Ko pobledel pokukam iz podzemlja in jecljam nekaj o tem, da mi je padel kemični svinčnik, spet čutim, da me vleče za hlače. Hitro se spet potopim in slišim: »Pomagal ti bom; rjavo je (vsaj ob delavnikih) in nikoli ni bralo komentarjev Sigerja iz Brabanta o Aristotlu.«

Kot sem že rekel, še nikoli se mi ni posrečilo nobene uganke uganiti; kljub temu o ugankah kar naprej premišljjam – na eni strani zato, ker se živali bojim, ne samo njenega brcanja in grizenja, ampak tudi njenih neprijetnih ironičnih pripomb (kot: »no ja, krona stvarstva, homo sapiens« – pri tem dela groteskne grimase – »ampak kaj je to, kar je poleti oglato in utripa, pozimi pa je podolgovato in žolčasto in teka po avtocesti, tega pa ne ve, tega se ne more spomniti«), na drugi strani pa zato, ker bi me odgovori na vprašanja zanimali tudi ne glede na kazni in nagrade. Kadar se predam, vedno poizvedujem, kakšen je pravilen odgovor, ampak žival mi nikoli nič ne izda, samo brunda: »Ne morem te vendar učiti, ti si gospodar stvarstva, vrhunc življenja na zemlji, jaz sem samo neumna živalca itd.« Živali imam rad, rad imam celo tole neznosno žival, obsedlo z norimi ugankami, ampak so trenutki – posebej tedaj, ko se postavi v krivice polno in cmeravo pozozverce, ki jo je razvoj vrst nezasluženo prizadel – ko me

Hádanky

Zvíře mi dává každý večer hádanky, a když je neuhodnu, tak mě kope a kouše. Je podobné malému levhartu a za jiných okolností bych řekl, že vypadá docela roztomile. Zatím jsem neuhodl hádanku ani jednou.

Najde si mě vždycky, at jsem kdekoliv. Někdy se zdržuji pozdě do noci ve společnosti, třebaže mě to tam nijak nebabí, protože doufám, že si zvíře netroufně obtěžovat mě před lidmi. Skutečně se před nikým jiným než přede mnou neukazuje, ale nějakým způsobem se ke mně za všech okolností dostane: když jdu na záchod, uslyším nad sebou harašení, v rezervoáru začne nadskakovat víko a za chvíli se z něho vykloní malá chlupatá hlava, kývne na mne a říká: „Co se skrývá v nitru veliké, fialovobíle pruhované koule, která se v létě za rozednění zvolna kutálí po mokrému asfaltu parkoviště na dosud spícím sídlišti?“ Všechny hádanky jsou takhle pitomé.

Anebo ležím v posteli v bytě přítelkyně; už spí a já taky usínám, říkám si, dneska už snad žádná hádanka nebude, když se za polštářem vysune hlava zvířete, polechtá ně vousy a šeptá mi do ucha: „Ráno to má čtyři nohy, v poledne dvě a večer sedmnáct, sedí to ve studených kamnech, která stojí v tmavé, vlnce zapáchající čekárně na nádraží v Týnci nad Labem, a zpívá to hlubokým hlasem zhudebněnou stat Jana Mukařovského Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty.“ Jindy sedím s přáteli ve Slávii a najednou ucítím lehké škrábání na koleně. Sehnu se pod desku stolu a tam se srazím s vlhkým čenichem, zvíře mě obejmé prackou kolem krku, přitáhne si mě k sobě ještě hlouběji pod stůl, strčí mi čumák až skoro do ucha a šeptá: „Dneska to bude lehké: je to rozpláclo na talíři, který leží na pultě kavárny U dvou magotů na bulváru Saint-Germain v Paříži, a ječí to tak hlasitě, že je to slyšet až na pláži v Beaulieu-sur-Mer.“ Když se vynořím pobledlý z podsvětí a koktám něco o tom, že mi upadla propisovací tužka, citím zase tahání za kalhoty. Rychle se znova potápím a slyším: „Napovím ti: je to hnědé (alespoň ve všední dny) a nikdy to nečetlo komentáře Sigera z Brabantu k Aristotelovi.“

Jak jsem už řekl, ještě nikdy se mi nepodařilo žádnou hádanku uhodnout; přesto o hádankách neustále přemýšlím – jednak proto, že mám ze zvířete strach, nejenom z jeho kopání a kousání, ale i z jeho nepříjemných ironických poznámek (jako: „no jo, koruna tvorstva, homo sapiens“ – dělá přitom pitvorné grimasy – „ale co to je, když je to v létě hranaté a bliká to a v zimě protáhlé a sulcovité a běhá to po dálnici, to neví, to si nemůže vzpomenout“), jednak by mě odpovědi na otázky zajímaly i bez ohledu na tresty a odměny. Když se dívám poddat, vyzvídám vždycky, jaká je správná odpověď, ale zvíře mi nikdy nic neprozradí, jenom brumlá: „Nemůže tě přece poučovat, ty jsi pán tvorstva, vrchol života na zemi, já jsem jenom hloupý zvířátko atd.“ Mám zvířata rád, mám dokonce rád i tohle nesnesitelné zvíře, posedlé šílenými hádankami, ale jsou chvíle – zejména tehdy, když hraje ukřividěnou a ufňukanou pózu živočicha, kterému vývoj druhů nezaslouženě ublížil –, kdy mám chuť mu namlátit.

prime, da bi jo premlatil. Morda bi se s tem ves problem z ugankami rešil, ampak doslej tega še nikoli nisem naredil.

In tako hodim in premišljam o živalskih ugankah. O meni vsi mislijo, da sem velik mislec, ko sem stalno tako zamišljen, in pričakujejo od mene pomembno filozofsko delo, *summo philosophiae*. Dejansko pa je za vsem tem samo žival. Za vsem je neka spregledana žival, skrčena v kotu.

Ne verjamem preveč, da imajo uganke kakšen smisel in da sploh obstaja odgovor nanje. Vseeno se ne morem ubraniti, da ne bi neprestano premišljal o njih, čeprav vem, da bom popraskan in pogrizen, če si bom z ugankami belil glavo ali ne. Pri tem mi je že dolgo jasno, da glavno zlo niso zobje in kremplji živali, ampak ravno neprestano premišljjanje o ugankah, ki so stalno toliko zaposlovale mojo pozornost, da zaradi njih nisem zaslišal tihih, negotovih pozivov, ki so veli iz temnih prehodov in iz ustij sosednjih ulic, zamudil sem sestanek z gozdnimi vilami, pustil sem usahniti zarodke fantastičnih pustolovščin, nisem opazil, da se je poleg mene odprla pot v Azijo, k zlatim hramom v džungli, zgrešil sem na pol odprta vrata vrta, zaklad škratov, ki je sijal na nočnem mahu, nisem zaslišal petja siren, ki je drugim prinesel čudovit brodolom.

Če mislite, da so bila leta neuspešnega uganjevanja zame vsaj kakšna vaja in izkušnje, ki vzbujajo upanje za prihodnost, se žal motite: z vajami in izkušnjami nam postane blizu notranji red kakšne stvari, ampak uganke nimajo nobenega notranjega reda, vsaj ni se mi posrečilo, da bi se mu na kakšen način približal. Sem na istem mestu, kot sem bil pred leti. Prihajajo pa trenutki, ko povsem jasno čutim, da sem blizu rešitvi ugank, rešitvi, ki jih bo razlučila vse naenkrat in ki bo tudi ključ, s katerim se bodo odprle tudi vse prihodnje uganke. To so trenutki duševne napetosti na meji znošnosti, svetloba je na dosegu roke, vse moje telo trepeta v njenih vibracijah, ki me prevevajo ... ampak na koncu iz vsega tega ni nič, svetloba se mi vedno izmuzne. To je brezupno; kadar skušam sodelovati s prikaznijo tako, da ji grem naproti z razumskim premislekom, konstrukcije pameti na koncu svetlobo prikazni zastrejo in me odpeljejo stran od nje; kadar razum izklopim in le pasivno čakam, da se svetloba sama izoblikuje v spoznanje, prikazen izgine, ker se ne srečuje z ničimer, cesar bi se lahko oprijela. Zvijam se od nemoči in besa. Pri tem pa v takih trenutkih povsem gotovo vem, da bo rešitev preprosta, in če se mi jo kdaj posreči najti, se bom najbrž moral smejeti temu, da tega tako dolgo nisem mogel odkriti.

Če pride trenutek bližine svetlobe ravno v trenutku – tudi to se dogaja – ko je žival zraven, umolkne in se zresni, gleda me z globokimi mačjimi očmi. Ne reče nič, njeno prožno telo trza v tresljajih napetosti. Dolgo molče gledava drug drugega, gledam žival in v mojem pogledu je obupna prošnja, naj mi pomaga, naj mi prišepne, ampak žival molči, vem, da mi ne more pomagati, gleda me in v njenem pogledu je obupna prošnja, naj se spomnim. Ko na koncu vidi, da sem spet izgubil, me namlati s tačkami, ugrizne me v meča in odide po svojih čudnih poteh, ki se vijejo med pohištvtom.

Možná by se tím celý problém s hádankami vyřešil, ale dosud jsem to ještě nikdy neudělal.

A tak chodím a přemýšlím o zvířecích hádankách. Všichni si o mně myslí, že jsem velký filosof, když jsem pořád tak zamyšlený, a očekávají ode mne významné myslitelské dílo, summu philosophiae. Ve skutečnosti je za tím vším jenom zvíře. Za vším je nějaké přehlédnuté zvíře, skrčené v koutě.

Nevěřím příliš, že hádanky mají nějaký smysl a že na ně vůbec existuje odpověď. Přesto se neubráním tomu, abych o nich neustále přemýšlel, i když vím, že poškrábaný a pokousaný budu, ať budu o hádankách hloubat, nebo ne. Přitom je mi už dlouho jasné, že hlavním zlem nejsou zuby a drápy zvířete, ale právě neustálé přemýšlení o hádankách, které pořád natolik zaměstnávalo mou pozornost, že jsem kvůli němu nezaslechl tiché, nejisté výzvy, vanoucí z temných průchodů a z ústí vedlejších ulic, propásl jsem schůzku s lesními výšemi, nechal jsem uvadnout zárodky fantastických dobrodružství, nepostřehl jsem, že se vedle mne otevřela cesta do Asie, k zlatým chrámům v džungli, minul jsem pootevřenou branku zahrady, poklad skřítků zářící na nočním mechu, neuslyšel jsem zpěv Sirén, který ostatním přinesl nádherné ztrskotání.

Pokud si myslíte, že léta neúspěšného hádání pro mne byla alespoň jakýmsi cvíkem a zkušeností, které skýtají naději do budoucna, bohužel se mýlíte: cvičením a zkušenosí se pro nás zdůvěrňuje vnitřní řád nějaké věci, ale hádanky žádný vnitřní řád nemají, alespoň se mi nepodařilo se k němu nějakým způsobem přiblížit. Jsem na tamže místě, jako jsem byl před lety. Přicházejí však okamžiky, kdy zcela zřetelně cítím, že jsem v blízkosti řešení hádanek, řešení, které je rozluštění všechny najednou a které bude také klíčem, jímž se otevřou i všechny budoucí hádanky. Jsou to chvíle duševního vypětí na hranici snesitelnosti, světlo je na dosah ruky, celé mé tělo se chvěje v jeho vibracích, které mnou prostupují... ale nakonec z toho nikdy nic není, světlo mi vždycky unikne. Je to beznadějně; když se snažím spolupracovat se zjevením tím, že mu vycházím vstříc rozumovým uvažováním, konstrukce rozumu nakonec světlo z zjevení zastřou a odvedou mě od něho pryč; když rozum vypnu a jen pasivně vyčkávám, až se světlo ztvární v poznatek samo, zjevení mizí, protože se nesetkává s ničím, na čem by se mohlo uchytit. Svijím se bezradností a vztekem. Přitom v takových okamžících vím zcela jistě, že řešení bude jednoduché, a jestli se mi je někdy podaří nalézt, budu se asi muset smát tomu, že jsem na to tak dlouho nemohl přijít.

Pokud nastane okamžik blízkosti světla zrovna ve chvíli – i to se stává –, kdy je zvíře přítomné, zmlkne a zvážní, dívá se na mne hlubokýma kočičíma očima. Neříká nic, jeho pružným tělem poškubávají záhvěvy napětí. Dlouho se na sebe mlčky díváme, dívám se na zvíře a v mém pohledu je zoufalá prosba, aby mi pomohlo, aby mi napovědělo, ale zvíře mlčí, vím, že mi nemůže pomoci, dívá se na mne a v jeho pohledu je zoufalá prosba, abych si vzpomněl. Když nakonec vidí, že jsem zase prohrál, namlátí mi tlapkami, kousne mě do lýtka a odchází svými podivnými stezkami vinoucími se mezi nábytkem.

Riddles

The beast sets me riddles every evening, and when I fail to guess them, it kicks and bites me. It is like a small leopard and in other circumstances I should say it looked quite charming. So far I haven't solved a single one of these riddles.

It always finds me, wherever I am. Sometimes hanging around late at night with people, even if I'm not enjoying it at all, hoping that the beast won't dare to pester me in front of others. Indeed, it never shows itself in front of anyone except me, but it always catches me in some way or other whatever the circumstances if I go to the lavatory, I hear a clattering above me, the lid on the cistern starts jumping up, and a moment later a little hairy head leans out, nods at me and says: "What is it that hides inside a large purple-and-white-striped sphere, slowly rolling in summer at crack of dawn along the wet tarmac of a parking area in a still sleeping housing estate?" All the riddles are silly like that.

Or I'm lying in bed in my girlfriend's flat; she's asleep and I'm falling asleep too, I tell myself, maybe there isn't going to be a riddle today, when the beast's head peeps out from behind the pillow, tickles my whiskers and whispers in my ear: "In the morning it has four legs, at noon two, and in the evening seventeen, it sits on a cold stove in a dark, damp-smelling waiting-room at the railway-station in Tynec nad Labem, singing in a deep voice a musical setting of Jan Mukarovsky's article "Aesthetic Function, Norm and Value as Social Facts." Another time I'm sitting with friends in the Café Slavia, when suddenly I feel a gentle scratching at my knee. I bend under the table-top, and collide with a wet muzzle, the beast hooks a paw round my neck, hauls me further below the table, shoves its mouth practically into my ear, and whispers: "An easy one for you today: it's squashed flat sitting on a plate lying on the counter of the café Les Deux Magots on the boulevard Saint-Germain in Paris, and it yells so loud you can hear it right on the beach at Beaulieu-sur-Mer." When I emerge pale in the face from the nether regions, stammering something about dropping my ballpoint pen on the floor, I feel another tug at my trousers. Quickly I dive back down, to hear: "I'll give you a hint: it's brown (on weekdays at least), and it never read Siger de Brabant's commentaries on Aristotle."

As I said, I've never managed to solve any of these riddles; yet I think about them all the time - partly it's because I'm afraid of the beast, not only of its kicking and biting, but also its unpleasant ironic remarks (such as: "well now, take this acme of creation here, this *homo sapiens*" - here it makes some grotesque faces - "but what it is that's angular in summer and flashes light, is elongated and jelly-like in winter and runs up and down the motorway, it just doesn't know, it can't recall"), but it's not simply that, the answers to the puzzles would interest me anyway, regardless of the rewards and punishments. Whenever I give up, I ask it to tell me the

answer, but the beast never gives anything away, it only mutters: "It's not my job to give you lessons, you're the lord of creation, the culmination of life on earth, I'm a mere stupid best etc." I love animals, I even love this insufferable beast, obsessed as it is with its crazy riddles, but there are moments – especially when it strikes the resentful and whining pose of a creature undeservedly wronged by the evolution of the species – when I feel like giving it a real thumping. Maybe that would solve the whole problem of the riddles, but I've never tried it.

So I walk along contemplating the beast's riddles. Everybody I know thinks I'm a great philosopher, as I'm always deep in thought, and they are expecting me to produce an important masterpiece of meditation, a *summa philosophiae*. In actual fact it's all due to this beast. Everything's due to some overlooked beast, hunched in the corner.

I don't have much faith in the possibility that the riddles make many sense and that there is an answer to them. In spite of that I can't help thinking about them all the time, even though I know I shall be scratched and bitten, whether I meditate about them or not. Yet it has long been evident to me, that the chief evil is not this beast's teeth and claws, but this perpetual cogitation about the riddles, which has constantly occupied me to such an extent, that I have omitted to hear the quiet hesitant instigations wafting from dark entries and mouths of neighbouring streets. I have lost a tryst with forest maidens, I have allowed the makings of fantastic adventures to wither on the branch, I have neglected the opening up beside me of a voyage to Asia, to golden temples in the jungle, I have passed the half-ajar garden gate, the goblin treasure glittering amidst the moss of night, I have omitted to hear the Siren's song, which brought such magnificent shipwreck to others.

If you think these years of unsuccessful riddle solving were at least a kind of training and experience which furnish hope for the future, I am afraid you are quite mistaken: long experience and practice may familiarise us with the inner order of some object, but these riddles have no inner order, at least not that I have been able to detect in any way. I am just exactly where I was years ago. However, there are moments, when I feel quite distinctly that I am close to solving the riddles, close to the answer, which is to solve them *all at once*, and this will likewise be the key to unlock all the future riddles. These are times of spiritual exertion taken to the limits of tolerance, the light is within grasp, my whole body trembles in its vibrations, which run right through me... but in the end it always comes to naught, the light eludes me. It's hopeless; if I try to co-operate with revelation by meeting it halfway through ratiocination, my rational constructs only cloud the light of revelation and lead me away from its path, if I turn off reason and wait passively for the light to be shaped into knowledge itself, revelation vanishes, for it encounters nothing upon which it may seize a hold. I writhe in helplessness and anger. Yet at such moments I know for certain that the solution will be simple, and if I ever manage to find it, I will probably have to laugh at my previous incapacity to light upon it.

Whenever the moment of getting close to the light coincides – as it sometimes does – with a time when the beast is present, it falls silent and grows solemn, looking at me with deep feline eyes. It says nothing, its lithe body twitches with bouts of tension. We look at each other in silence for a long while, I gaze at the beast, and in my eyes there is a desperate appeal for help, for it to give me a clue, but the beast remains silent, I know it cannot help, it gazes at me, and in its eyes there is a desperate appeal for me to remember. When it finally sees I have lost yet again, it thumps me with its paws, bites my calves and goes off down its odd paths meandering in the furniture.

Translated by James Naughton

Venko Andonovski se je rodil leta 1964 v Kumanovu v Makedoniji. Piše romane, kratke zgodbe in drame. Predava hrvaško in južno-slovansko književnost na univerzi v Skopju in semiotiko gledališča na šoli za gledališče. Diplomiral je iz primerjalne književnosti in literarne teorije (doktorat: Struktura makedonskega realističnega romana) na univerzi v Skopju, na zagrebški pa iz hrvaške književnosti.

Andonovski je avtor treh knjig esejev, knjige pesmi z naslovom *Nežno srce barbara*, 1986, dveh zbirk kratkih zgodb *Četrt pesnikov*, 1989, ter *Freske in groteske*, 1993. Objavil je tudi romana *Abecednik za neposlušne*, 1994, in *Popek sveta* leta 2000 ter knjige dram: *Tri igre*, 1998, in *Pet iger*, 2001. Šest njegovih iger so tudi uprizorili v Narodnem gledališču v Skopju in Strumici. Andonovski je prejel več pomembnih makedonskih nagrad: za najboljšo knjigo leta 1993, Nagrado Društva pisateljev za najboljše prozno dela leta 2000, istega leta tudi nagrado Utrinski Vesnik za roman leta 2000, in Balkaniko, nagrado za najboljšo knjigo leta v balkanskih državah.

Venko Andonovski, born 1964 in Kumanovo, Republic of Macedonia. Novelist, short story writer, scholar and playwright. He currently teaches Croatian and South-Slavic Literature, and a special postgraduate course on narrative theory at the Philological Faculty of the University of Skopje, as well as the semiotics of theater at the Drama School of the University of Skopje. He studied Comparative Literature and Theory of Literature at the University of Skopje (Ph.D: The Structure of Macedonian Realistic Novel) and Croatian Literature at the University of Zagreb.

He is the author of three books of essays, collection of poetry *The Tender Heart of the Barbarian* (1986), two collections of short stories *The Poets' Quarter* (1989) and *Frescoes and Grotesques* (1993), novels *The Alphabet for the Disobedient* (1994) and *The Navel of the World* (2000), collections of plays *Three Plays* (1998) and *Five Plays* (2001). Six of his plays have been performed in the National Theatre in Skopje and Strumitsa. Andonovski has received several literary awards (National Award for Literature in 1993 for the best book of the year, Writers' Association Award "Stale Popov" for best prose work in 2000, Utrinski Vesnik Award for the best novel of the year in 2000, and Balkanika, Award for the best book of the year from Balkan countries.

Venko Andonovski

Poskus Nauma Manivilova^{*}

Tiste noči postelja Isaaca ni sprevjela k počitku. Prepodila ga je izpod odeje in že naslednji trenutek je veliki znanstvenik stal bos v spalni srajci z na pol dogorelo lojenko v roki. Nekaj je poiskal v žepu lepo zloženih oblačil in se potem mrmraje napotil proti laboratoriju v kleti mrzlega dvorca.

Tresel se je od mraza, toda namera, da bi preveril intuicijo, mu ni dala miru. Že je videl zavisten, rdeč obraz generala Morena, ki kriči: »Nemogoče! Čudež! To je hudičeva naprava, to je sam hudič!« Svetloba sveče se je spuščala in se poigravala s sencami na kamnitih zidovih in stopnicah. Potem se je Isaac, ves čas mrmrajoč nekaj zase, ustavl pred lesenimi vrat z debelo ključavnico in v žepu spalne srajce poiskal ključ. Odklenil jih je, stopil noter in jih zaloputnil za sabo, kot da bi se bal, da je čudež v zraku in lahko vsak trenutek zleti ven kot ptica, in tako bi veliko stavo dobil tisti naduti fizik, priliznjener s činom generala.

Naslednji dan je bilo v sobi za goste Isaaca Newtona grozljivo zadušljivo. Gostje, velikani in ljubitelji znanosti in umetnosti, so v salonu zganjali trušč in njuhali tobak. V majhnih skupinah so se živo in vneto pogovarjali o najavljenem najnovejšem odkritju velikega Isaaca. Pričakovali so, da se bo izza zavese, ki je ločevala preddverje od sprejemnice, vsak trenutek prikazal gostitelj.

In res je sluga kar se da hitro najavil, da prihaja v spremstvu dveh pomočnikov. Vstopil je dostojanstveno in lahkotno z urejeno lasuljo in v prazničnih oblačilih, nasmejan in svež. V rokah je držal dolgo stekleno cev, ki je bila na enem koncu zaprta s kovinskim čepom. Stopil je na sredino. Cev je pazljivo položil v roke prvega pomočnika in potem nekajkrat slovesno z rokami zaploskal po zraku. Trušč se je polegel.

»Gospodje,« je rekel. »Tukaj smo se zbrali, da bi Vam pokazal, da kamen in ptica pravzaprav nista tako različna, kot ponavadi mislimo. Z generalom Morenom sva med pogovorom o poeziji, v kateri kamen pogosto postane ptica in ptica kamen, stavila, ali je to znanstveno zasnovana trditev. Jaz sem takrat trdil, da je tudi znanost poezija in da je mogoče ustvariti napravo, v kateri bo tudi za telesa z različno maso veljal enak čas prostega pada. General Moren je bil prepričan, da to ni mogoče. Poglejte, gospodje, to je ta naprava!« je vzkljnikl Isaac in pokazal na cev, ki je ležala v pomočnikovih rokah.

Med navzočimi je završalo. Mrmrali so, šepetali, delali trušč. Nekateri so si nadeli kukala, opazovali stekleni predmet in pri tem sumničavo obrčali glave, presenečeni nad preprostostjo čudeža. Toda Isaac ni dovolil dvoma. Stopil je do cevi, iz žepa potegnil ptičje pero in malo večji črn kamen, obrnil cev navzgor in hkrati z vrha spustil pero in kamen. Trenutek

---

* Naum Manivilov, pesnik – ptič makedonskega XIX. stoletja. Med nekim letenjem naredil samomor.

Опитот на Наум Манивилов

Таа ноќ, креветот не го прими Исака на починок. Го исфрли од под покривката и веќе следниот миг големиот научник стоеше бос, во ноќна кошула, со полудогорена лојаница в рака. Бараше нешто во цебот од уредно здиплените алишта, и потоа, мрморејќи се упати кон лабораторијата, во визбата на студиониот дворец.

Се тресеше од студ; меѓутоа, намерата да ја провери интуицијата не му даваше мир и тој веќе го замислуваше завидливото, врвено лице на генералот Морен како извикува: „Невозможно! Чудо! Ова е фаволска направа, фаволот лично е ова!“ Светлината на свеќата слегуваше играјќи си со сенките по камените ...идови и скалилата; потоа Исак, постојано мрморејќи си в нос застана пред дрвена врата со тежок катанец и ги побара клучевите во цебот од ноќната кошула. „а отклучи и влезе, треснувајќи ја зад себе, како да се плаше дека чудото е во воздух и дека секој момент може да излета надвор, како птица, та големото обложување да му припадне на тој надуен физичар, подлизурко со генералски чин.

Уредента, во гостинската соба на Исак Љутн беше ужасно задушливо. Гостите, големци и љубители на науките и уметностите џагореа во салонот, шмркајќи бурмут. Разговараа во мали групи, живо, соблазнително за најавеното, најново откритие на големиот Исак. Очекуваа секој момент домаќинот да се појави од зад завесата, што го делеше предворјето од просторијата за прием.

И навистина, набргу слугата најави дека генијот доаѓа во придружба на двајца помошници. Влезе достоинствено, лесно, со уредна перика и во празнична одежда, насмеан и свеж. В рака држеше некаква долга, стаклена цевка, затворена со метално капаче на едниот крај. Пристапи кон средината, ја положи внимателно цевката врз подадените раце на првиот помошник и потом тропна свечено неколкупати со рацете во воздух. Џагорот стивна.

„Господа“, рече. „Се собравме овде за да Ви докажам дека каменот и птицата воопшто не се толку различни, колку што обично се мисли. Имено, пред извесно време, јас и генералот Морен, разговарајќи за поезијата, во која честопати каменот станува птица а птицата-камен, се обложивме дека тоа е научно засновано тврдење. „ас тогаш тврдев дека и науката е поезија и дека е можно да се создаде направа во која и за телата со различна маса ќе важи исто време на слободно паѓање. Генералот Морен веруваше дека тоа е невозможно. Но, еве ја таа направа, господа!“ извика Исак и покажа кон цевката што лежеше во рацете на помошникот.

Прелета возбуда над присутните. Мрмореа, шепотеа, џагореа. Некој веќе ги ставаа лорнетите и гледаа во стаклениот предмет, сомнничаво вртејќи со главите, изненадени од единственоста на чудото. Но, Исак не допушти сомнеж. Пристапи кон цевката, извади од цебот пердув и еден поголем прн камен, ја исправи нагоре цевката и едновремено ги пушти и пердувот и каменот од горната страна. Миг подоцна, каменот удри со тресок на дното, а пердувот уште долго потен лебдеше високо, паѓајќи бавно, вртејќи се во круг, с# додека на крајот не се спушти крај каменот, на дното.

zatem je kamen tresknil na dno, pero pa je še dolgo lebdelo visoko v zraku in padalo počasi, se vrtelo v krogu, vse dokler se ni spustilo h kamnu, na dno.

»To je zakon,« je rekel Isaak. »Zdaj pa čudež!«

Na njegov znak je pomočnik prinesel še eno stekleno cev. Ta je bila zaprta na obeh straneh, v njej pa sta bila kamen in pero. Isaac jo je vzpel v roke in mirno rekel: »Tu notri sta pero in kamen. Samo zrak smo vzeli iz cevke.«

Potem je cevko obrnil. Notri sta v čudežnem prostoru enake lahkosti pero in kamen padala drug ob drugem. Ko sta padla na dno, je Isaac obrnil cevko in še nekajkrat ponovil poskus.

Odjeknil je aplavz. Ni bilo več kaj reči, saj je množica pristopila k njemu, mu čestitala in laskala. V nekem trenutku mu je vseeno uspelo opaziti ljubosumen, rdeč obraz generala Morena, videl ga je, kako se obvladuje in se mu približuje. »Čestitam, kolega,« je rekel general. »Dobili ste stavco. Uspelo vam je kamnu odvzeti težo. Toda bojim se, da bo zaradi tega preteklo mnogo krvi. Poezija nima več smisla. Tudi ptice nimajo več pomena.«

* * *

Tisto noč postelja Nauma ni sprejela k počitku. Prepodila ga je izpod odeje in že naslednji trenutek je pesnik stal bos v spalni srajci, raztresen in razburjen. Hodil je od enega konca sobe do drugega, vzdihoval in si brisal oči. Potem se je usedel z listom papirja v roki in začel pisati:

»Jaz, Naum Manivilov, sem imel čudne sanje: spremenil sem se v veliko pero, v lahkega ptiča in dolgo padal v nekakšno stekleno brezno, lahek kot pero. Vrtel sem se in zvijal v krogu, jaz, Naum Manivilov, navadno pero. Šele čez celo večnost sem udaril ob dno velike steklene cevi. V tistem trenutku sem spet občutil, da sem težek. Ko sem se obrnil, sem videl, da sem postal velik črn kamen. Preplašen sem se zbudil in se nisem mogel pomiriti, vse dokler se nisem pogledal v ogledalo: tam sem zagledal svojo podobo.«

Potem se je Naum vrnil v posteljo s čudno, nejasno misljijo. Ko je tonil v spanec, je občutil grozljivo, nerazložljivo žalost, kot da bi se ločeval od sebe, od vse teže sveta, ki se je nabrala v velikem, črnem kamnu.

* * *

Jutro je prišlo nendaroma. To je bil dan za Veliki Poskus, ni se smelo zamujati. Naum je hitel, tekel po Vodnjanski ulici proti Uredništvu. Ko se je vzpenjal po stopnicah stare stavbe z vonjem po svinčenem oblaku, se je zaletaval v znance, ki so ga presenečeni pozdravljali. Bežal je. Ko je zadihan prišel do zadnjega nadstropja, se je ozrl okrog sebe, in ko se je prepričal, da so bili edina priča stari, prazni hodniki s splesnelimi preprogami, se je povzpel na ograjo stopnic. Pod njim se je odprl črn kvadrat, ki je bil dovolj širok za eksperiment. Začutil je močno vznemirjenje, ki ga človek občuti samo pred velikimi zmagami intuicije. Spodaj, v kleti s premogom, so se v temi videle lopate delavcev. Poskus se je začel: popolnoma se je vzravnal na ograji, razširil roke kot ptič in skočil.

Ko je drvel proti dnu velike, črne cevi, je spoznal, da je dosti prepozna, da bi napisal: jaz, Naum Manivilov, velik črn kamen, sem dolgo padal v

“Тоа е законот”, рече Исак. А сега, чудото!”

Потоа, на негов знак, помошникот донесе уште една стаклена цевка. Беше затворена од двете страни, а во неа беа ставени камен и пердув. Исак ја зеде в рака и спокојно изјави: “Еве, внатре се и пердувот и каменот. Од цевката само е извлечен воздухот”.

И потоа, ја преврте цевката. Внатре, во чудесниот простор на еднаквата леснотија, пердувот и каменот паѓаа еден до друг, бавно, рамномерно. Откако ќе паднеа на дното, Исак ќе ја свртеше цевката одопаку; така неколкупати го повторуваше опитот.

Одекна аплауз. Не можеше веќе ништо да каже, оти толпата веќе надоаѓаше, му честиташе и му ласкаше: во еден миг успеа, сепак, да го забележи љубоморното, вцрвенето лице на генералот Морен како се совладува и му приоѓа. “Честитам, колега”, рече генералот. “Го добивте облогот. Успеавте да му ја одземете тежината на каменот. Но, се плашам дека многу крв ќе пролее поради ова. Поезијата веќе нема смисла. А и птиците веќе немаат значење.”

* * *

Тaa ноќ, креветот не го прими Наума на починок. Го исфрли од под покривката и веќе следниот миг поетот стоеше бос, во ноќна кошула, растреперен и вознемирен. Шеташе од еден до друг крај на собата, воздивнуваше, ги триеше очите. Потом седна со лист хартија в рака и почна да запишува:

„ас, Наум Манивилов, сонив чуден сон: се престорив во голем пердув, лесна птица, и паѓав долго во некаква стаклена бездна, лесен како воздух. Се вртев, се извивав во круг, јас, Наум Манивилов, обичен пердув, и по цела вечност удрив на дно од голема, стаклена цевка. Во тој миг сетив дека повторно сум тежок. Кога се свртев, видов сум се сторил голем, црн камен. Се пробудив исплашен, и не можев да се успокојам додека не се погледнав во огледало: оттам гледаше мојата лика.”

И се врати потем Наум во креветот, со чудна, нејасна мисла. Додека заспиваше, чувствуваше ужасна необјаснива тага: како да се делеши од себе, од сета тежина на светот собрана во голем, црн камен.

* * *

Утрото дојде ненадејно. Беше тоа ден за Големиот Опит и не смееше да се задоцни. Брзаше Наум, трчаше по Водњанска улица, кон Редакцијата. Се качуваше по скалите на старата зграда со мирис на оловен облак, судирајќи се со познајниците кои го поздравуваа изненадено. Бегаше; кога стигна до последниот кат, задишан, погледна наоколу и откако се увери дека единствени сведоци на опитот се старите, празни кордори со немливи таписи, се искачи на оградата од скалилата. Под него се отвораше црн квадрат: беше доволно широк за експеримет. Чувствуваше силна возбуда, каква што човек чувствува само пред големите победи на интуицијата. Долу, во темнината, се назираа лопатите на работниците во визбата со јаглен. Опитот претстоеше: тој сосем се исправи на оградата, ги ражири рацете како птица и скокна.

grozljiva brezna, težek kot zemlja. In spodaj sem videl, kako sem jaz, velik črn kamen, udaril ob dno in v istem trenutku postal veliko pero, nenavadna ptica. Povem Vam, ki ostajate: ptica je kamen, utrujena, žalostna ptica, ptica, ki se vekomaj prebuja in se nikoli ne zbudi.

Zadnje, česar se je spomnil, je bil krik ženske, ki se je med vstopanjem v stavbo zletela v ptico, ki je divje in preplašeno z glavo udarjala v steklo na vratih in iskala izhod, da bi potem poletela nekam visoko proti Vodnem. V množici, ki se je zgrinjala nad njegovim telesom, si zlahka opazil rdeč, ljubosumen obraz generala Morena, ki je zmagošlavno govoril: »Rekel sem, da se bo zaradi tega prelivala kri, saj ko so ptiči mrtvi, nimajo več pomena.«

Prevedel Aleš Mustar

Додека јуреше кон дното на огромната, црна цевка, сфати дека е премногу доцна за да запишеш: јас, Наум Манилов, огромен црн камен, паѓав долго во некаква страшна бездна, тежок како земја. И видов долу: јас, голем, црн камен, удрил на дното и во тој миг се сторив голем пердув, необична птица. И ви велам Вам, кои останувате: птица е каменот, уморна, тажна птица, птица што вечно се буди а никогаш не се разбудува.

Последното на што можеше да се сети беше вресокот на жената што влегувајќи во зградата се судри со птицата која здивено, преплашено удираше со главата во стаклото на вратите, баражки излез, за потем да одлета високо некаде, кон Водно. Во толпата што се собираше над неговото тело јасно можеше да го види вцрвеното, љубоморно лице на генералот Морен како ликува, извикувајќи: “Велев, велев јас дека крв ќе падне поради она. Оти, птиците веќе се мртви; тие немаат значење.”

The Experiment of Naum Manivilov*

That night the bed would not receive Isaac for rest. It rejected him from under the covers, and the next moment the great scientist stood barefoot in his night shirt holding a half-full oil lamp in his hand. He searched for something in the pocket of his neatly folded clothes by the bed and then, murmuring, started for the lab in the basement of the cold castle.

He was trembling with cold; however, his intention was to test an intuition that would not let him rest at ease. He could imagine the envious, flushed face of General Moren, crying: "Impossible! Black magic! A devilish device! The devil itself!" The light of the lamp descended with him, dancing with the shadows on the stone walls and stairs; then Isaac, still murmuring to himself, stopped before a wooden door with a heavy padlock and rummaged in the pocket of his night shirt for the keys. He unlocked the door and entered, slamming it behind him as if fearing that the miracle would fly out, like a bird, taking with it the wager to the pompous physicist, a toady with the rank of a general.

The next morning, the air in Isaac Newton's guest room was suffocating. The guests, nobles and lovers of science and the arts, created a din in the parlour while dipping snuff. They talked vividly in small groups, eagerly anticipating what was to be revealed – the latest discovery of the great Isaac. At any moment they expected the appearance of their host from behind the curtain that divided the hallway from the parlour.

And surely, soon a servant came to announce the genius, who appeared, followed by two assistants. He entered with dignity and ease, wearing a well-groomed wig and a festive costume, beaming. In one of his hands he held a long glass tube closed with a metal lid on one end. He proceeded to the middle of the room, laid carefully the glass tube in the outstretched hands of one of his assistants, and ceremoniously clapped his hands several times in the air. The din ceased.

"Gentlemen," he said. "We are gathered here to witness the fact that the stone and the bird are not at all different as is commonly assumed. Some time ago, General Moren and I were discussing poetry wherein a stone can become a bird and a bird a stone. We wagered that this fact can be scientifically established. I then stated that science is also poetry, that it can fashion a device in which objects of different weight will fall at the same rate. General Moren declared it impossible. Well, gentlemen, here is that device!" cried Isaac, pointing at the tube in the hands of his assistant.

A spirit of excitement spread through the guests. They whispered, murmured and chattered. Some of them put on their monocles and looked at the glass object, shaking their heads doubtfully. They were taken by the simplicity of this supposedly miraculous device. However, Isaac would

---

* Naum Manivilov, poet – bird from the Macedonian 19th century. During one of his flights he committed suicide.

not permit any doubt. He approached the tube, placed it upright on a small table and produced from his pocket a feather and a rather large black stone. He then dropped them simultaneously into the upper end of the glass tube. An instant later the stone landed at the bottom, whereas the feather hovered in circles for a long time before resting by the stone.

"That's the law," said Isaac. "And now the miracle!"

Then, at his signal, the other assistant brought in another glass tube. It was closed on both ends and contained a stone and a feather. Isaac took it in one of his hands and calmly announced: "Here, the stone and the feather are within, but the air has been removed."

He inverted the tube. Inside, in that miraculous space of complete emptiness the stone and the feather fell, slowly, equally. After the objects came to rest, Isaac reversed the tube several times, repeating the experiment.

Applause broke the silence. Isaac could say no more, for the crowd flowed towards him yelling congratulations and flattery. In a moment he noticed the reddened, jealous face of General Moren, who was trying to compose himself while approaching. "Congratulations, colleague," he said. "You have won the wager. You have managed to remove the weight from the stone. However, I fear that much blood will be shed because of this. Poetry has lost its sense, as have the birds."

* * *

That night the bed would not receive Naum for rest. It rejected him from under the covers, and the next moment the poet stood barefoot in his night shirt, trembling excitedly. He walked from one end of the room to another, sighing and rubbing his eyes. Then he sat with a sheet of paper in his hands and started writing:

"I, Naum Manivilov, have had a strange dream: I turned into a large feather, a big bird, and fell through an abyss of glass, weightless like air. I rotated and swooped in a circle, I, Naum Manivilov, a mere feather, and after an eternity I reached the bottom of a huge glass tube. At that moment I felt that I had regained my weight. I had turned into a big black stone. I awoke in fear and I could not calm myself until I stood before the mirror. My reflection peered back at me."

Then Naum went back to bed with a vague, peculiar thought on his mind. While falling asleep he felt an inexplicable, heavy sadness: as if departing from himself and, at the same time, from the whole weight of the world, gathered in a huge black stone.

* * *

The morning came suddenly. It was the day of the Great Experiment and he could not let himself be late. Naum hurried running up Vodnyanska Street, towards the newspaper offices. He climbed the stairs of the old building, which smelled of lead. He bumped into familiar faces that greeted him with surprise. He ran away; when he reached the last floor, panting, he looked around, and once he was sure that the only witnesses to his

experiment were the old, empty corridors with musty carpets, he climbed to the railing at the top of the staircase. Beneath him was a black gaping square space, with a chute wide enough for his experiment. He felt a strong excitement as one feels before the great fulfillment of intuition. Below, in the darkness, he could see the abandoned shovels in the coal bin. The experiment was to begin: he lifted himself upwards, stretched his arms like a bird and dived. While falling towards the bottom of the huge black chute, he understood that it was too late to record this: I, Naum Manivilov, a large, black stone, as heavy as the earth, fell long into a dreadful chasm. And I saw this: I, a large, black stone, crashed against the bottom and instantly became a large feather, an unusual bird. And I tell all who remain: a bird is a stone, a tired, sad bird, a bird that eternally awakens never to awaken.

The last thing he could remember was the scream of a woman who, upon entering the building, was faced with a bird banging its head against the glass of the door, and, finding an exit, a way out, it flew towards Vodno. In the crowd which started gathering above his body he could clearly see the reddened and envious face of General Moren, now triumphantly saying: "I said, I said that blood will be shed because of this. The birds are already dead; they have no meaning at all."

*Translated from Macedonian by Zoran Anchevski
and Richard Gaughran*

Lindita Arapi se je rodila leta 1972 v Albaniji. Je ena izmed najboljših sodobnih albanskih avtoric. Njene zbirke pesmi *Kufomë lulesh* (1993), *Il cadavere fiorito* (1994), *Ndodhi në shpirt* (1996) in *Melodi të heshtjes* (1997) so lepo sprejeli kritiki in bralci. V številnih literarnih časopisih in revijah objavlja pripovedi in eseje na temo iskanja identitete in krhkosti feminizma in o tem pripravlja predavanja v Avstriji, Italiji, ZDA in Nemčiji. Njena besedila so v prevodu objavljena v nemških in angleških časopisih in antologijah.

Prejela je številne nagrade in štipendije, med drugim leta 1996 štipendijo Heinrich-Böll-Stiftung, leta 1998 štipendijo, za katero jo je predlagal Herder-jev nagrajenec Ismail Kadare, leta 2002 pa štipendijo avstrijskega KulturKon-takta. Po končanih študijskih bivanjih v Tirani, Kölnu in na Dunaju je leta 2001 doktorirala s tezo »Kako je Albanija postala *albanska*: rekonstrukcija podobe o Albaniji«.

Ob svojem pisateljskem delu je Lindita Arapi zaposlena kot moderatorka na albanski televiziji in kot literarna znanstvenica. Dela kot svobodna redaktorica in novinarka na radiu Deutsche Welle v Bonnu, kjer tudi živi.

Lindita Arapi, geboren 1972 in Albanien. Gilt als eine der herausragenden zeitgenössischen Autorinnen Albaniens. Vielbeachtet von Kritikern und Lesern wurden die Gedichtsammlungen *Kufomë lulesh* (1993), *Il cadavere fiorito* (1994), *Ndodhi në shpirt* (1996), sowie *Melodi të heshtjes* (1997). Sie veröffentlichte Erzählungen und Essays über die Themen der Identitäts-suche und der Fragilität des Femininen in zahlreichen Literaturzeitschriften und veranstaltete Lesungen in Österreich, Italien, USA und Deutsch-land. In Übersetzungen erschienen ihre Texte in deutsch- und englisch-sprachigen Zeitschriften und Anthologien.

Für ihre Werke erhielt sie zahlreiche Stipendien und Preise, darunter 1996 das Autorenstipendium der Heinrich-Böll Stiftung, 1998 das Herder-Preis Stipendium der Universität Wien (empfohlen vom Herder Preis Träger 1998, Ismail Kadare) sowie 2002 das Autorenstipendium vom Kultur-Kontakt Austria. Nach Studien Aufenthalten in Tirana, Köln und Wien beendete 2001 ihre literaturwissenschaftliche Dissertation mit dem Thema „Wie Albanien *albanisch* wurde“: Rekonstruktion eines Albanien Bildes“, die 2005 veröffentlicht wurde.

Neben Ihrer schriftstellerischen Tätigkeit arbeitete Lindita Arapi als Fern-sehmoderatorin im albanischen Fernsehen (TVSH) und als Literatur-wissenschaftlerin. Sie arbeitet als freie Hörfunk Redakteurin und Journa-listin für die Deutsche Welle (Bonn). Lindita Arapi lebt in Bonn.

Lindita Arapi

Globoka voda

Most z visokimi oboki
je kot mojstrovina na slikarskem platnu,
kjer barve se še niso dobro posušile.
Iz globin pod njim
voda kliče,
bleščeča je in zapeljiva kot zrcalo,
v katerem sebe jasno vidim.
Vidim, kako s pogoltnim poželenjem
tujca
segá po meni.
Stresem se,
vdihnem vlogo, ki prihaja iz njegove duše.

O smrtna globina!
Prihajam. Prihajam
po zraku
naravnost kot izstreljeni strel.
Tako dolgo sem čakala ta trenutek,
ko bom zaplesala zadnji valček z valupočim
zrakom
in se potopila pod twojo vodno brazdo,
da bi moji dnevi dobili
nov pomen.

Ujëra të thella

Këtu
është një urë me harqe të lartë
e përfunduar me mjeshtëri,
si një akuarel i vjetër
me ngjyra gjithmonë të freskëta.
Përposh thellësive,
thërrret uji,
i lëmuar e i bukur
si një pasqyrë e re, ku fytyra shkëlqen qartë si drita.
E shoh të ngjitet drej meje,
me epshin përpirës të një burri të panjohur.
Drithërohem!

O thellësi vdekatare!
Po vij, po vij fluturimthi drej teje!
Kam pritur kaq kohë këtë çast,
të përkundem në një vals të pafund me ajrin,
të fundosem në vorbullat e tua!

Madež krvi

Albanska rapsodija

V belo sobo
z belimi blazinami
vstopijo
možje, ki so ji v rodu, z belimi fesi
sedijo
potna čela brišejo si z belimi robci
pijejo
vrelo vročo kavo iz belih skodelic,
blagoslavlajo
nevesto zastrto v belo
pravijo
naj ti bodo dnevi beli
potem se dvignejo
za gostijo
zakoljejo belo ovco

Intimnost

to soboto
ta deževni večer
tisto okno in namizna luč in tam
neznanec notri.
jaz,
v svoji sobi,
ga poskušam doumeti
tam daleč za zaveso.
ta medvedek poleg mene
ta grenka kava
(mogoče je prav taka tam, na njegovi mizi)
ta nenadni mraz
ta dež, ki po šipah tolče neprestano,
to neprestano monotono bobnenje.
ta boleča tišina sredi dneva,
ko se vsi ustavijo.
To tisto, vse to in tisto,
stke intimnost
med menoj in tujcem tam zunaj.

Njollë gjaku

Rapsodi shqiptare

Në dhoma të bardha
shtruar me shilte të bardha
hyjnë
të fisit me qeleshe të bardha.

Ulen,
fshijnë djerëst me shami të bardha
pinë
kafenë të nxeh të, me filxhanë të bardhë,
urojnë
nusen veshur me të bardha,
të trashëgohet
në ditë të tjera të bardha.

Ngrihen,
Për gasti therin delet e bardha.

Intimitet

kjo e shtunë,
kjo mbrëmje e lagësht,
ajo dritare me një dritëz atje tej.
i panjohuri brenda saj,
unë, në dhomën time
që përpiqem të kuptoj fshehtësinë
pas perdeve të largëta,
ky arush-lodër e bardhë pranë meje,
kjo kafe e hidhur,
(e tillë ndoshta edhe në tavolinën e tjetrit atje tej),
ky dimër i parakohshëm,
shiu që filloj të trokasë butësisht xhamave
me një ritëm monoton,
kjo heshtje vrasëse e ditës ku gjithkush pushon,
krijojnë intimitetin mes meje
dhe të panjohurit atje tej.

Moja senca

Njena senca spremlja me.
Ne morem ubežati tem žalostnim očem.
Miren otrok, nežen in zvest kot jagnje,
zakaj me, prosim, zasleduješ?
Da ne pozabim, kako grešila sem z odraščanjem,
da ne pozabim, da sem te prizadela,
da sem pustila rasti si lase,
še huje, da sem pustila prsi si narasti,
najhuje od vsega, da zavrgla sem tvoje obleke kot stare cunje
in odšla, zaloputnila
sem vrata in odšla za vedno.

Za hip
je bil to šok,
ki je zbledel kot zbledi vsaka preteklost,
verjemi mi!

Vedno sem želeta si ostati otrok
in sedaj
me je tako sram. Imam lepe obline
pripravljena sem na poroko
a
en vzdih me je ponesel daleč proč.
O, vem! Izdala sem okrogločnega otroka.
Tebe sem izdala.

Obljuba, ki sem ti jo dala, se je raztopila
kot moja prva krema za obraz
in njena jantarna nedolžnost.

Dala sem ti
njen zaklad, da bi lahko vstopila v svet
in zdaj
mi jaz in ti ne dovolita odrasti.
In vem, da bom kasneje
jaz edina
obsojena na nostalgično trpljenje.

Fëmijëria

Hija e saj ecën përkrah meje,
nuk mund të shpëtoj dot
nga këta sy që më ndjekin
të turbulluar.

E urtë,
e butë,
e habitur si një manare,
përse më ndjek pas, të lutem?
Për të më kujtuar mëkatin tim të rritjes,
të më kujtosh, se unë të vrava ty,
dhe vazhdova më tej
duke rritur flokët,
akoma më keq duke fryrë gjokset,
dhe më e keqja i flaka fustanet e tua
si çdo gjë e vjetër,
dola përjashta duke mbyllur derën
përgjithmonë.

Përplasja dhembi një çast, pastaj si një e kaluar
U la diku harruar.
Besomë, unë kam dashur gjithmonë
vogëlushe të isha,
dhe sot jam mjaft e turpëruar, sa shtat kam hedhur,
jam bërë një çupë, gati për ta martuar.
Një frymë erdh' më mori me vete,
më largoi prej teje.
E di! E kam tradhëtuar vajzën e vogël bullafiqe,
e kam tradhëtuar,
premtimi që dhashë tretej
si kremi i bukurisë që fillova të përdorja,
qelibarët e pafajësisë së saj,
i lashë dhuratë për të hyrë
në dyert e botës.

Tani, ja ku jemi
Unë, dhe ti që nuk më le të rritem
e di, më tej do të jem vetëm unë,
por e dënuar të vuaj nga nostalgjia.

Čas

Čas
teče skozi nit
volnene klobke
v naročju moje matere,
ki plete mi pulover.

Njeno mesto je zdaj prazno,
oslepela je
in dnevi ji potekajo brezčasno.

Iz angleščine in nemščine prevedla Irena Zorko

Koha

është filli
i lëmshit të leshtë e të shthurur
përreth gjunjëve të nënës
teksa thurte trikon time.

tashmë vendi i saj është bosh
ime më nuk sheh më nga sytë
dhe ditët i duken, pafund.

Deep Waters

Here stands a bridge with high arches
like a watercolor
masterpiece
its colors still fresh.
In the depths beneath
the water calls
gleaming and seductive as a new mirror
in which I see myself clearly.
I see it reach toward me
with the devouring lust of a stranger
I shiver
inhale the dampness of his soul.
O death depths!
I'm coming. I'm coming
    in midair
    bursting forth
    like a shot
I have waited so long for this moment
to sway in a last waltz with the air
wavering
to sink down beneath your wake
and give a new meaning
to my days

Bloodstain

Albanian Rhapsody

In a room
white
with cushions
white
enter
kinsmen with white fezes
sitting
wiping brows with white kerchiefs
drinking
scalding coffee in white cups
blessing
the bride draped in white
saying
may your days be white
then rising
for the feast
slaughtering the white sheep

Intimacy

this Saturday
this damp evening
that window with a table lamp, there
the stranger within it.
me,
in my room,
trying to puzzle him out
through the distant curtains.
this teddybear beside me
this bitter coffee
(perhaps it's the same over there, on his table)
this abrupt winter
the rain again and again knocking against the windowpanes
again this monotonous drumming.
this painful daily silence
when everyone pauses.
this that, all of it,
makes the intimacy
between me and the stranger, out there.

My Shadow

Her shadow walks alongside me.
I can't escape those clouded eyes.
Quiet child, soft and loyal as a lamb,
please why are you following me?
To remind me of the sin of growing up,
to remind me that I hurt you,
and let my hair grow long,
and even worse, let my breasts swell,
and worst of all, tossed out your dresses like old rags
and walked out, slamming
the door on you, forever.
It was a shock
for a moment
that faded away like all the past
believe me!
I've always wanted to remain a child
and now
I'm so ashamed. I've become so shapely
I'm a woman ready to marry
but
a sigh came along and carried me far away.
Oh I know! I've betrayed the plump-cheeked child.
I've betrayed you.
The promise I made has melted away
like my first beauty cream
and her amber innocence.
I gave you
her treasure to pass through the gates of the world
and now
it's me and you who won't let me grow up.
I know that later
it will be only me
condemned to suffer from nostalgia.

Translated by Carolyn Brown

Die Zeit

Die Zeit
ist der Faden
eines verwehten Wohlknäuels
ausgebreitet
auf dem Schoß meiner Mutter
während sie meinen Pullover strickt.

Jetzt ist ihr Platz leer
Meine Mutter ist fast blind
Und die Tage sind ihr zeitlos lang geworden.

Übersetzt von H. J. Lanksch

Alhierd Baharevič se je rodil leta 1975 v Minsku v Belorusiji. Na visoki šoli „Maksim Tank“ je študiral belorusko filologijo in pedagogiko. Delal je kot učitelj, novinar, prevajalec, igral je v različnih rock skupinah. Je eden od vodilnih udeležencev beloruske literarne revolucije devetdesetih let. Od leta 1992 je objavljal pesmi in pripovedi v časopisih in revijah, od leta 2000 pa se posveča samo književnosti. Že za prvo knjigo *Praktyčny dапамо́жнік па rujnavańni garadoū* (*Praktični priročnik za rušenje mest*) je prejel edino belorusko neodvisno literarno nagrado „Glinjanyj Vjales“ (Glinjeni Veles) za najboljše delo leta 2002. Druga knjiga proze *Natural'naja afarboўka* (*Naravna obarvanost*) je bila po mnenju bralcev časnika „Naša niva“ ena izmed najboljših beloruskih knjig v letu 2003. Letos je Baharevič izdal novo delo *Nijkaj litašci Valancine G.* (*Nobene milosti za Valentino G.*). Nekaj njegovih besedil je že prevedenih v nemščino, češčino, poljščino in bolgarščino.

Alhierd Bacharevič, geboren 1975 in Minsk, studierte belorussische Philosophie und Pädagogik in der Hochschule „Maxim Tank“. Er arbeitete als Lehrer, Journalist, Übersetzer, spielte in verschiedene Rockbands. Einer der führenden Teilnehmer der belorussischen Literaturrevolution der 90er Jahre. Gedichte und Erzählungen von Alhierd Bacharevič sind seit 1992 in vielen Zeitschriften und Zeitungen publiziert. Seit 2000 ist die Literatur seine Grundbeschäftigung. Schon sein erstes Buch *Praktyčny dапамо́жнік па rujnavańni haradoū* (*Praktisches Hilfswerk zur Zerstörung der Städte*) gewinnt den einzigen belorussischen unabhängigen Literaturpreis „Hliniany Viales“ als bestes Buch des Jahres 2002. Sein zweites Prosaband *Naturalnaja afarboўka* (*Die natürliche Färbung*) ist nach Umfrage der Zeitung „Naša niva“ eines der besten belorussischen Bücher im Jahre 2003. 2006 hat Alhierd Bacharevič ein neues Buch *Nijkaj litašci Valancinie H.* (*Keine Gnade für Valentina H.*) herausgegeben. Einige Werke sind ins Deutsch, Czechisch, Polnisch, Bulgarisch übersetzt.

Algernon Baharevič

Absolutni posluh

V medicinski latinščini se imenuje *tragus* – majhna hrustančno-kožna guba, dekorativni stražar na vhodu v votlino človekovega ušesa, kjer opravlja svoje svečano delo najbolj čudovita med vsemi kovačnicami na svetu. Malodane brez koristi, malodane atavizem, včasih celo povsem neopazen, a ga vendar nekateri med nami še uporabljajo za določene namene, je z absolutno podobnostjo nevidno ponovljen nedaleč stran, zasnovan prej z ozirom na nepopustljivo puščavo kot pa na vselej h kompromisu nagnjena natrpana mesta v vzvratnem ogledalu, kaplja barbarstva v baročni školjki zunanjega sluhovoda – *tragus*. Nanj je mogoče pritisniti s prstom, utišati obdajajoči nas svet, mu za nekaj časa odvzeti stereo glasove – mogoče pa je hkrati pritisniti na oba *tragusa* – mogoče pa je potiskati svoja *tragusa* na to ali onto stran z umikanjem prstov ali z zatiskanjem ušes in s tem prisiliti okolico, da zoprno kvaka, spreminjati vse skupaj v šalo, v smešnico, v nerazsodno igro.

Tako tudi jaz, naivnež, napeto pritisnem zdaj na oba svoja *tragusa* in skušam vsaj za trenutek izklopiti to nevzdržno kričanje onkraj stene. Pritisnem in pri tem pozabim, da enkrat slišano lahko ostane v ušesih še dolga leta. Kajti *tragus* je navidezni vojak, v trenutku pozabi na prihajajoče z mučilnimi orodji, ki so smuknili mimo. In vpitje, ki ga je slišati izza stene, me razdira odznotraj. Pritiskam in pritiskam na *tragusa*, vse dokler me ne začneta boleče srbeti, in kljub temu se iz odmevajoče rešilne vate po malem izmotava obnemogli gobec strašljivega krika.

Sedeč takole za mizo in držeč svojo težko glavo v rokah, kot bi bila košarkarska žoga, preden jo vržeš v koš, ne razumem takoj, kaj mi to pot govori Albinos: njegov obraz priplava do mene s strani, sklonjen skoraj do mojega nosu, ustnice Albinosa se premikajo, nasmeh na njih, ta odvratni enoceličar, se počasi izgublja:

– Kaj? – hlastno prestrežem od njega dvopičje: Kaj? Ne morem več! Zdaj bom umrl! Povej jim, naj se ustavijo! Prosim te! Povej jim!

Spustim prste s senc. Za nekaj trenutkov je postal tiho, kot da bi mi bilo posebej dovoljeno izreči te poniževalne besede. Toda kakor hitro sem umolknil, se je stok za steno začel z novo močjo. Albinos se nasmehne in sede pred mano na stol, se nasloni s prsmi na naslonjalo, položi nanj roke, gleda name ljubkovalno-posmehljivo, je brez obrvi.

– Se res sliši? Sem že mislil, da si oglušel. Tako si si zatiskal ušesa, da sem mislil, da ne ostanejo niti luknjice, da se ti ušesa zarastejo, splahnijo.

Albinosov smeh je hreščeč, suh – kot da bi mečkal novo, prazno celofansko vrečko. Zavija z rdečkastimi očmi in cepeta z nogo od zadovoljstva, v taktu s kriki iz sosednje sobe. Oblečen je v športno majico in modre kratke hlače, ki so tako široke, da se med nogami, ko se usede, napravi cel balon. O, v času, ki sva ga prebila skupaj, sem uspel dodobra proučiti njegovo zunanjost večnega mladeniča, duh njegovega dragega parfuma se je zajedel v vsako gubo moje skromne garderobe, sprijaznil sem se s

Абсолютны слых

На мэдыцынскай лаціне ён называецца *tragus* – абцягнуты скурай храпчык, дэкаратыўны вартавы каля ўваходу ў пячору чалавечага вуха, туды, дзе зьдзяйсьняе сваю ўрачыстую працу самая дзіўная з існых на съвеце кавальняй. Амаль бескарысны, амаль атавізм, часам нават зусім непрыкметны, ён тым ня менш яшчэ скарыстоўваецца некаторымі з нас дзеля пзўных мэтай; з абсолютным падабенствам паўтораны ў невідочнай блізкасці ад свайго пасту, задуманы хутчэй з аглядкай на непадатлівую пустэльню, чым на заўжды гатовыя да кампрамісу цесныя гарады ў люстэрку задняга агляду; кропля барбарства ў барочнай ракавіне вонкавага вуха – трагус. На яго можна націснуць пальцам, прыцішыўшы навакольны съвет, пазбавіўшы яго на нейкі час стэрэагучаньня – а можна націснуць адначасова на абодва свае трагусы – а можна ганяць свае трагусы туды-сюды, то прыбіраючы пальцы, то зноў тыцкаючы імі ў вушы, прымушаючы вуліцу мярзотна квакаць, ператвараючы ўсё ў анэкдот, у съмехатуры, у бязглузду гульню.

Вось і я, наўны, напружана цісну цяпер на абодва свае трагусы, спрабуючы хаця б на хвіліну выключыць гэты нясьцерпны крык за съцяной. Цісну, забыўшы, што аднойчы пачутае можа стаяць увуши юшчэ доўгія гады. Бо трагус – бутафорскі жаўнер, ён адразу ж забываецца на тых прыхадняй з катаўальными прыладамі, што прасылізнулі міма. І лямант, які чуеца з-за съцяны, разьдзірае мяне знутры. А я цісну ў цісну на трагусы, ажно пакуль яны не пачынаюць балюча съярбець – і ўсё адно з гулкай ратавальнай ваты пакрысе высоўваецца зъняможаная пыса жахлівага крыку.

Седзячы вось так за сталом і трymаючы сваю цяжкую галаву ў руках, нібы баскетбольны мяч перад тым, як кінуць яго ў карзіну, я не адразу разумею, што мне гаворыць Альбінос на гэты раз: ягоны твар падплывае да мяне збоку, нахілены амаль да майго носу; вусны Альбіноса варушацца, і ўсьмешка на іх, гэтае агіданае аднаклетачнае, паволі скарачаецца:

– Што? – я пасыпеліва перахоплюю ў яго двухкроп’е: Што? Я болей не магу! Я зараз памру! Скажы ім, каб яны спыніліся! Прашу цябе! Скажы ім!

Я адышаю пальцы ад скроняй. На колькі імгненьняў стала ціха, нібы адмыслова для таго, каб даць мне прамовіць гэтыя прыніжальныя слова. Аднак як толькі я замоўк, енк за съцяною распачаўся з новай сілай. Альбінос пасыміхаецца ѹ садзіцца перада мной на крэсла, налягае грудзьмі на съпінку, кладзе на яе руکі, глядзіць на мяне пяшчотна-зъдзеклів; ён ня мае броваў.

– Няўжо чуваць? Я ўжо думаў, ты аглух. Так заціскаў вушки, я думаў, і дзірак не застанаецца – зарастуць, рассмокчуцца вухі!

Съмех у Альбіноса хрусткі, сухі – з такім гукам камечаць новы, пусты цэляфанавы пакет. Ён закатвае чырванаватыя вочки ѹ тупае нагой ад задавальнення, у такт крыкам з суседняга пакоя. На Альбіносе майка-барцоўка ѹ сінія шорты, такія шырокія, што паміж ног, калі ён садзіцца, надзімаецца сапраўдны шар. О, за той час, які мы прарабаві разам, я пасыпей добра вывучыць ягоную зънешнасць вечнага хлопчыка, пах ягонае дарагое парфумы ўеўся ў кожную складку майго съцілага гардэробу, звыкся з тым,

tem, da se pogosto ščiplje za levo prsno bradavico, kadar govorí po telefonu, uspelo mi je zasovražiti njegovo telo brez vsakršnih znakov poraščenosti – v eni sami nosnici imam več dlak. „Nesrečnik“, – pravi Albinos ljubeznivo in me vleče za mečico ušesa, dokler – po tretjem poskusu – ne zataknem s svojimi tragusi namučenih sluhovodov. To mi daje vsaj iluzijo, da ničesar ne slišim.

Nesrečnik. Res je, nikoli nisem imel sreče. Res je (nebrzdan krik) da (se guglje) nikoli (med mojima) nisem imel sreče (tragusoma) res je (kot akrobat) da (pod kupolo cirkusa) nikoli (na trapezu) nisem imel sreče (ritmično potrkavajoč ob lobanjo). Celo vesel sem, da se nisem poročil, da nisem imel otrok, da sem izgubil prijatelje enega za drugim, kot da mi v duši zija odprtina, kamor so z zavidljivo zaporednostjo popadali – vesel sem, kajti senca moje fatalne smole bi se jih nedvomno dotaknila, tako pa je slabo samo meni, popotniku na prašni vaški poti – drugi so šli na pot z vlakom. Vrhunec moje smole pa je padel na dan, ko smo stali kot plašna čreda tam spodaj, pri vhodu v hišo – umazano-rjave kipe v tenkih srajčkah snega, pri katerih smo si takrat pripovedovali grobe šale, lahko vidim tudi zdaj, treba je le vstati izza mize in odgrniti zaveso. Albinos je prispel menda z zadnjo rundo, prav v teh kratkih hlačah in majici. Obnašal se je tako razbrzdano, da je naša klapa utihnila: vsak se je bal, da ga dobi za soseda. Jaz pa, komaj sem ga zagledal, sem takoj vedel: dobil bom prav Albinosa. „Kaj pa buljiš?“ – mi je zabrusil, ko se je začela delitev na pare. Jaz pa nisem mogel odmakniti pogleda od njegovih rdečih, kot na fotografijah, zenic.

– Povej jim! Povej jim vendor! Naj prenehajo! To je nevzdržno!

– Nevzdržno? – Albinos skomiga z rameni. – Ne bi rekel. Sicur pa lahko odideš iz sobe. Nihče te ne zadržuje.

Nemočno in tiho tulim, ko zavijam knjigo. Kriki se nadaljujejo, predirijivi, bolestni. Celo v tem trenutku obžalujem, ker sem znova pozabil vložiti med strani listič – pozneje bo treba iskati, strani pa niso oštrevilčene, nekaj tisoč strani nadvse debele knjige. Preostane le, kakor vselej, da potežkam papir na dlani, da bi vsaj približno zaznamoval, kje se nahajajo tiste besede, pri katerih sem se ustavil. Težaven posel, ki poleg vsega zahteva zbranosti, ki pa jo je skoraj nemogoče doseči v sobi, za steno katere nekdo tako obupano stoka. Predstavljam si, da sem razgaljen hrbet, po katerem neusmiljeno mlati avtomatski bič. Nenadoma se Albinos dvigne s stola, samo zato, da bi utrgal grozd grozdja nad posteljo.

– Boš? – me vprašujoče gleda. – No, kakor hočeš. Ne, tudi meni je črno bolj všeč, toda izbere pač ni, mar ne?

Odpre usta in zdi se, kot bi mu jagode kar same skakale med zobe. Položim glavo na knjigo.

Že prvi večer našega bivanja tu se je izkazalo, da Albinos najraje igra in zmaguje. Bil sem nadvse presenečen, ko je to čokato bitje nenadoma izvlekllo iz manjšega kovčka brez števila različnih »petit jeux«, kot so jih imenovali včasih: tam je bil majhen popotni šah na magnetih in prav takšna dama, tam so bili človek ne jezi se, go, pornografske karte in igra »Poženi kroglico«, tamagoči in domine, pikado z naborom tarč, različne otroške igrače z dirkalnimi avtomobili in cela vrečka igralnih kock, namizni nogomet in

што ён почасту шчыпае сябе за левы сасок, размаўляючы па тэлефоне, я пасыпей узьненавідзець ягонае цела без усяlikіх прыкметаў расыліннасці – у адной маёй наздре больш валасоў. “Няўдачнік”, – кажа Альбінос ласкава й торгае мяне за мочку вуха, пакуль я – з трэцяй спробы – не затыкаю сваімі трагусамі закатаваныя слыхавыя каналы. Гэта дае прынамсі ілюзію таго, што я нічога ня чую.

Няўдачнік. Гэта праўда, мне ніколі не шанцавала. Гэта праўда (неўтайманы крык) што мне (гайдaeца) ніколі (паміж маіх) не шанцавала (трагусаў) гэта праўда (як акрабат) што мне (пад купалам цырку) ніколі (на трапэцыі) не шанцавала (рытмічна стукаючыся ў чарапную каробку). Я нават рады, што не ажаніўся, што не займей дзяцей, што згубіў сяброў, аднаго за адным, нібыта ў душы маёй зеўрыць дзірка, куды яны з зайздроснай паступовасцю правальваліся – рады, бо цень майго фатальнага нешанцавання несумненна закрануў бы і іх, а так кепска толькі мне, падарожніку на пыльным прасёлку – іншыя выправіліся чыгункай. Апагей жа майго нешанцавання прыпаў на той дзень, калі мы стаялі баязлівымі натоўпам там, унізе, ля ганку – брудна-бронатыя статуй ў тонкіх сарочках сънегу, калія якіх мы тады абменьваліся грубымі жартачкамі, я магу пабачыць і цяпер, варта толькі прыўстаць з-за стала і адсунуць фіранку. Альбінос прыбыў ці не з самай апошняй партыяй, на ім былі тыя ж шорты й майка. Ён паводзіў сябе так бесцырымонна, што наша купа сціхла: кожны баяўся атрымаць яго суседам. А я, як толькі пабачыў, зараз жа зразумеў: мне трапіцца менавіта Альбінос. “Ты чаго вылупіўся?” – кінуў ён мне, калі пачаўся падзел на пары. А я ня мог адвесыці позірку ад ягоных чырвоных, як на фатаграфіях, зэрнак.

– Скажы ім! Ну скажы ж ім! Няхай яны перастануць! Гэта невыносна!

– Невыносна? – Альбінос паціскае плячыма. – Я б не сказаў. Зрэшты, ты ж можаш выйсьці з пакою. Ніхто цябе не трymае.

Я бясьсільна й ціха выю, загортваючы книгу. Крыкі працягваюцца, пранізьлівія, пакутныя. Нават у гэты момант мне прыкра ад таго, што я зноў забыў закласыці старонку – давядзенца потым шукаць, а старонкі ж непрану-мараваныя, некалькі тысяч старонак таўшчэнай книгі. Застаецца толькі, як заўсёды, узважваць на далоні паперу, каб хаця б прыкладна вызначыць месцазнаходжаныне тых словаў, на якіх я спыніўся. Складаны занятак, які да ўсяго вымагае засяроджанасці, а яе амаль немагчыма дасягнуць у пакоі, за сцяной якога нехта так распачна лямантую. Я ўяўляю сябе съпінай, аголенай съпінай, якую бязылітасна паласуе аўтаматычная пуга. Раптам Альбінос падымаецца з крэсла – адно затым, каб сарваць гронку вінаграду над ложкам.

– Хочаш? – ён запытальна глядзіць на мяне. – Ну, як хочаш. Не, мне таксама больш да спадобы чорны, але ж выбіраць не даводзіцца, праўда?

Ён адкрывае рот, і мне падаецца, ягады самі саскокваюць яму між зубоў. Я кладу галаву на книгу.

Ужо ў першы вечар нашага знаходжання тут высыветлілася, што болей за ўсё Альбінос любіць гуляць і перамагаць. Я быў надзвычай зьдзіўлены, калі гэтая каржакаватая істота раптам выдастала зь невялікага чамадану безыліч розных піц-жо, як іх называлі калісці: там былі маленкія дарожныя шахматы на магнітах і гэткія ж шашкі, там былі нарды й го, парнаграфічныя карты й гульня “Загані шарык”, тамагочы й даміно, дроцікі з наборам

celo plastični revolver s šestimi kroglami. Kaj naj rečem: v želji, da bi se Albinosa kar najhitreje rešil, sem vse te igre zapovrstjo izgubljal – damo sva igrala že globoko v noči in bil sem že ves zaspan, tem bolj ker sva pred tem oba imela za sabo že dolgo pot. Ko se je prepričal, da nisem nikakršen igralec, mi je potrti Albinos predlagal rokoborbo in zmagal kakih dvajsetkrat zapored. To ga je razkacičilo in je celo poklical administracijo ter zahteval bolj konkurenčnega soseda. Razume se, da so ga zavnili. Da bi ustregel Albinosu, sem se mu iskreno skušal revanširati v šahu, po moji presoji najbolj intelektualni igri med vsemi tistimi, ki so nama bile dostopne – in prejel mat že v šesti potezi.

Takšni spomini mi nekoliko pomagajo prenesti kričanje. Nekoč sem imel rad svoje telo, videti je bilo in občutil sem ga kot udobnega in trpežnega – zdaj pa bi marsikaj spremenil v njem, da, spremenil. Zamenjal bi svoja tragusa za kaj bolj uporabnega v gospodinjstvu, na primer. Človeško telo ima važno lastnost: če dolgo učinkujemo na neko čutilo, se preneha odzivati na dražljaje ali pa se odziva nanje čedalje šibkeje. Tako smo rešeni življenjskih preobremenitev. Ne vem, ne vem: zaenkrat tarnanje izza stene nikakor ni otopilo mojih zaznav – nasprotno, naostrilo je moje uboge živce kot rezilo, naostrilo do skrajnosti. In s kolen otresam neskončni kovinski prah. Kajti kako se je mogoče sprizazniti s kriki bolečine?

Ko izpljune v pest še zadnjo koščico, se Albinos uleže na mojo posteljo in se pripravlja, da bi nekoliko zadremal. O tem, da je to krik bolečine, niti najmanj ne dvomim – prav kakor glasbenik lahko danes razstavim mučilne glasove na arije. Njihovo osnovo tvori prvobitna, primitivna in vseobsežna bolečina, preprosto in nedvoumno sporocilo svetu, da je enega od njegovih delov zapustila harmonija, prhnila nekam navzgor, krilca so se razprla – in izginila. To ni preveč zanimivo, toda sledijo podrobnosti: z izumetničeno, zapleteno vezenino, s cikličnim vzorcem na beli bolečini je izrezan verz o tisti hudičevi soli, s katero je posuto prvotno trpljenje – prav ta sol pridaja kriku raznovrstne modulacije in vreščeče tone, dušenje in rjojenje. In naposled to, kamor vodi žrtev povzročitelj bolečine – sovraštvo do vsega, kar bi lahko bilo vir trpljenja, kar se nahaja izven bolečine, kar je ne občuti, kar je bolečine prosto. Položaj, ko žrtev postane nevodljiva.

– Kaj naj storim, da se bo to končalo? Povej, kaj? Kaj hočeš od mene?

Albinos odpre eno oko in se zaspano zazre vame, nato ga razočarano zapre in se obrne na drugo stran: češ, kaj je od tebe sploh mogoče dobiti?

– Ali bi rad, da padem v histerijo, kot baba – bi rad to dosegel?

Albinos prezirljivo momlja.

– Hočeš, da si odrežem ušesa? Ali moram vломiti vrata, da bi videl, koga vi tam ... Povej jim, Albinos, to si jim ti naročil, ali ne?

Albinos molči. Njegova noga lenobno snema z druge natikače. Neprestani kriki izza zidu mi otežujejo govorjenje, vse te očitajoče besede sem prisiljen izgovarjati z naporom. Celo boleče je zame, očitno zato, ker bi v resnici tudi jaz moral stokati, ne pa se ukvarjati z brezsmiselnim preprčevanjem. Nemočno z očmi preletim sobo, njena običajna modrina mi ne dopušča, da bi uganil, kako se imenujejo druge barve: pred mano sta miza

мішэнняў, розныя дзіцячыя забаўлянкі накшталт “Аўтагонак” і цэлы пакецік гуляльных касьцей, настольны футбол і нават плястмасавы рэвальвер з шасьцю кулямі. Што казаць: жадаочы, каб Альбінос як найхутчэй ад мяне адчапіўся, я прайграў яму ў кожную з гэтых гульняў па чарзе – у шашкі мы гулялі ўжо глыбокай ноччу, і мне дужа хацелася спаць, пагатоў мы абодва зрабілі перад гэтым сапраўды доўгі шлях. Пераканаўшыся, што гулец зві мяне ніякі, засмучаны Альбінос працягнуў пабарукацца ѹ выиграў разоў дваццаць запар. Тады ён раззыюшыўся ѹ нават выклікаў адміністрацыю, патрабуючы больш канкурэнтаздольнага суседа. Што і казаць: натуральна, яму адмовілі. Каб дагадзіць Альбіносу, я шчыра паастараўся ўзяць рэванш у шахматах, самай інтэлектуальнай, як я вырасшыў, гульні з тых, якія былі нам даступныя – і атрымаў мат ужо на шостым ходзе.

Такія ўспаміны трохі дапамагаюць мне трываць крык. Калісці я любіў сваё цела, яно выглядала і адчувалася зручным і носкім – а цяпер бы я шмат чаго зъмяніў у ім, так, зъмяніў. Памяняў бы свае трагусы на што-небудзь больш прыдатнае ѹ гаспадарцы, напрыклад. Чалавечы арганізм мае важную асаблівасць: калі доўга ўзідзейнічаць на нейкі орган успрыманыя, ён перастае рэагаваць на раздражнільнік, або прынамсі рэагуе на яго ўсё слабей і слабей. Так мы ўратаваныя ад перагрузак жыцця. Ня ведаю, ня ведаю: пакуль што галашэнне з-за съянія аніяк не прытупіла маё успрыманыне – наадварот, яно затачыла мае бедныя нэрвы, як лязо, затачыла да апошній мяжы. І я змахваю з каленяў бясконцы мэталёвы пыл. Бо як можна звыкнуцца з крыкамі болю?

Выплюнуўшы ѹ кулак апошнюю костачку, Альбінос кладзецца на мой ложак і нібыта зьбіраецца трохі падрамаць. У tym, што гэта крык болю, я ня маю аніякіх сумненняў – бы музыкант, ямагу сёняня раскласыці катаўальныя гукі на партыі. Аснову іх складае першасны, прымітыўны і ўсеадымны боль, простае і адназначнае паведамленыне съвету пра тое, што адну зь ягоных часыцінак пакінула гармонія, пырхнула кудысці ўверх, крылцы разагнуліся – ѹ зьніклі. Гэта ня вельмі цікава, а вось далей ідуць падрабязнасці: вычурнай, мудрагелістай вяззю, цыклічным узорам на белым болі выразаны верш пра ту д'ябальскую соль, якой пасыпаная першасная пакута – менавіта гэтая соль надае крыку разнастайныя мадуляцыі ѹ вісклівия ноткі, захлынаныні ѹ роў. І нарэшце тое, куды вядзе ахвяра ўказальнік болю – няявісьць да ўсяго, што магло быць крыніцай пакуты, што знаходзіцца па-за болем, што не адчувае яго, што пазбаўленае яго. Стан, калі ахвяра становіцца некіраваный.

– Ну што я мушу зрабіць, каб гэта скончылася? Скажы, што? Чаго ты ад мяне хочаш?

Альбінос адплющвае адно вока ѹ сонна ўзіраецца ѹ мяне, потым расчаравана заплющвае яго ѹ паварочваецца на другі бок: маўляў, што зь цябе возьмеш?

– Ну хочап, я зайдуся ѹ гістэрыцы, як баба – ты ж гэтага дамагаешся?

Альбінос пагардліва хмыкае.

– Хочаш, я адрэжу сабе вушы? Ці мне неабходна ламіцца ѹ дзіверы, каб паглядзець, каго вы там... Скажы ім, Альбінос, гэта ж ты загадаў ім, так?

Альбінос маўчыць. Адна ягоная нага ляютна съязгвае з другой тапачак. Няспынныя крыкі з-за съянія замінаюць мне гаварыць, прамаўляць усе

in stol, za okensko polico – nizka omara, desno od nje – umivalnik, korak od nje postelja, na kateri leži moj sosed, obrnjen s hrbotom proti meni. To, da je ves oblečen v sinje in modro, me že zdavnaj navaja na misel, da se Albinos tu ni znašel po naključju. Vem, da je v Albinosovi sobi natanko takšen interier. Moj pogled drsi po vijoličnem parketu.

– Poslušaj, pojdiva se kako igro in če zmagam ....

Ne vem, zakaj sem to izgovoril. Moje besede je prav takrat zaglušil ponovni divji krik – tako nemara kričijo ljudje, ki jih koljejo žive, in Albinos morda sploh ni slišal, kaj sem rekel – toda on sliši, vzmet vsemogočne vneme ga zravna na postelji, sunkovito se dvigne in stopi k vratom v svoj brlog, zadovoljno brundajoč vase. Najverjetnejše se je namenil po svoj kovčič.

– Počakaj! – se nagnem k podu. – Glej!

Zgoraj že zdavnaj nekdo razdraženo trka – očitno se preglasno pogovarjava, ker skušava preglasiti neprestano stokanje. Na moji dlani leži navadna bela igralna kocka iz plastične mase, daljni potomec rimskeih kock, po vsej verjetnosti se je zakatalila k meni v sobo med kakimi Albinosovimi vajami. Mogoče pa je mojemu sosedu padla iz rok in se mu je ni ljubilo iskat – on pogosto hodi sem in tja kar tako in potresa kocko na dlani: trenira v pričakovanju močnih tekmecev, primernih konkurentov. Kriki za steno spet naraščajo in za sekundo se dotaknem svojih tragusov, tako je lažje.

Kocka je ležala s šestico navzgor, dvignem dlan prav do Albinosove brade, močneje vdihнем in rečem:

– Vrgel bom šestkrat po šest...

Smeje se in hoče nekaj reči, toda jaz priprem oči in nadaljujem:

– Šestkrat po šest, in ko to storim, bo za zidom postal ... Postal ...

Nepričakovana solza mi zamegli oko, napravi vse naokrog neresnično in negotovo:

– Počasi! – počasi, počasi, me pomirja Albinos, sumničavo ogledujoč si medtem kocko: ali ni morda na njej izboklin, vboklin, razpok, česarkoli, kar bi mi pomagalo k zmagi. Položim roko na knjigo, kot da se pripravljam na njej priseči, proseč podpore pri najvišjih silah. Kakšna traparija.

– Velja, – Albinos mi vrne kocko in si ogleduje nebeško-modri prt na mizi. – Začni. Mimogrede, nisi nikoli zadel na loteriji?

Z nerazumevanjem gledam Albinosa. V mojih sklenjenih dlaneh poskuje kocka svoje suženjske plese. Ne morem mu prav ničesar odvrniti. Ne morem mu vendar razlagati, da nikoli nisem sodeloval v loterijah, sodeloval pa nisem zaradi preprostega in nemara smešnega razloga, ker me je sram in mi je nerodno, vznemirjati usodo zaradi takšnega malenkostnega vzroka. Razklenem dlani. Kocka poskoči in toliko da ne zleti z mize.

Albinos se smeje.

– Imaš pa srečo! Ja, bedaki imajo zmeraj srečo. Na začetku.

Govori še nekaj, tokrat resno, vidim, kako mu drhti spodnja ustnica. Kdaj bo onemel, ta glas, kdaj bo prešel v hropenje od bolečine, neskončne bolečine, nesmiselne bolečine. Nesmiselne? Toda mar nisem postal še pred trenutkom njen smisel, njeno opravičilo? Mar nisem dal upanje neznan žrtvi, ki bo uničila naju oba, če ji le razrahljajo spone? Albinos sede na stol.

гэтыя ўшчуvalьныя слова даводзіцца празь сілу. Мне ажно балоча – відаць, таму, што насамрэч я таксама мусіў бы лямантаваць, а не займацца бязглаздымі ўгаворамі. Я бясьсільна абводжу вачыма пакой, ягоная звыклая сінь не дае мне ўзгадаць, як называюцца іншыя колеры: перада мной стол і стул, за падваконьнем – прыземістая шафа, справа ад яе – рукамыйнік, за крок ад яго ложак, на якім ляжыць съпінай да мяне мой сусед. Тоё, што ён увесы апрануты ў сініяй блакітнае, даўно наводзіць мяне на думку, што Альбінос апінуўся тут невыпадкова. Я ведаю, што ў пакоі Альбіноса дакладна такі самы інтэр’ер. Мой позірк сылізгае па фіялетавым паркеце.

– Паслухай, ну давай згуляем у ва што-небудзь, і калі я выйграю...

Ня ведаю, чаму я гэта прамовіў. Мае слова якраз заглушыў чарговы дзікі крык – так, мусіць, крычаць людзі, якіх рэжуць жыўцом, і Альбінос цалкам мог не пачуць, што ж я сказаў – аднак ён чуе, спружына ўсеўладнага азарту выпростае яго на ложку, ён рэзка падымаецца ды рушыць да дзьвярэй у сваё логава, нешта задаволена мармычучы. Хутчэй за ўсё, выправіўся па свой чамаданчык.

– Пачакай! – я нахіляюся да падлогі. – Глядзі!

Зьверху даўно ўжо нехта раздражнёна грукае – відавочна, мы размаўляем надта гучна, спрабуючы перакрычаць няспынны енк. На маёй далоні ляжыць просыценыкі, белы гуляльны кубік з плястмасы, далёкі нашчадак рымскіх касыцей, напэўна, ён закаціўся да мяне ў пакой падчас нейкіх Альбіносавых практикаваньняў. А можа, мой сусед выпусціў яго з рук і паленаваўся шукаць – ён часта ходзіць туды-сюды вось так, трасучы ў далонях кубік: трэніруеца ў чаканыні моцных супернікаў, годных канкурэнтаў. Крыкі за сцяной зноў нарастоюць, і я на сэкунду дакранаюся да сваіх трагусаў, так лягчэй.

Кубік ляжаў шасьцёркай уверх, я падымаю далонь да самага падбародзьдзя Альбіноса, набіраю ў лёгкія паболей паветра й кажу:

– Я выкіну шэсцьць разоў па шэсцьць...

Ён сымеецца й хоча нешта сказаць, аднак я прымружаю вочы й працягваю:

– Шэсцьць разоў па шэсцьць, і калі я гэта зраблю, за сцяной стане... Стане...

Раптоўная съязза засыціць мне вока, робіць усё навокал нерэальным і хісткім:

– Ціха! –

ціха, ціха, супакойвае мяне Альбінос, з падазрэннем разглядваючы між тым кубік: ці няма на ім выступаў, умяцінак, трэшчынак, усяго таго, што дапамагло б мне перамагчы. Я кладу руку на книгу, быццам зьбіраючыся на ёй клясца, нібы просячы падтрымкі ў найвышэйшых сілаў. Якая лухта.

– Дамовіліся, – Альбінос вяртае кубік мне й разгладжвае нябесна-блакітны абрус на стале. – Пачынай. Дарэчы, ты ніколі не выйграваў у лятарэю?

Я няўцімна гляджу на Альбіноса. У маіх складзеных разам далонях скача свае рабскія танцы кубік. Я не могу яму анічога адказаць. Ня будзеш жа яму тлумачыць, што я ніколі ня браў удзелу ў лятарэях, і ня браў з той простай і съмешнай, мабыць, прычыны, што мне сорамна ѹ няёмка – няёмка турбаваць лёс з такой дробнай нагоды. Я расыцікою далоні. Кубік падскоквае й ледзь не зъяляе са стала.

Альбінос сымеецца.

- Zelo rad bi verjel, - slišim, - da je to iskrena igra. Čista igra. Da igras zase, ne pa za ...

S sredincem pokaže za hrbet.

- Če ne, je to nekakšen spopad ... spopadati pa se nimam namena z nikomer. Razumeš, sem kockar! Kockar!

Domišljavo privzdigne brado.

- Lahko si miren, - moje roteče sklenjene dlani nehote lovijo nenavaden item, ki ga kdove zakaj sploh ne bi rad spremenil. - Lahko si miren. Hočem le, da bi bilo tiho. Igram sam zase. Prav malo mi je mar, s čim se tam ukvarjajo tvoji ... Moram se le o-sre-do-to-či-ti!

- Vrzi, - jezno odvrne Albinos. - Vrzi že, saj ne mešaš kart. Šest. Na, kurnik.

Med nama na vsem lepem nastane nerazumljiva, prozorna prijaznost – nekoliko groba, kratkega daha, vendor prijaznost, pristna vez med mačkom in žrtvijo. Albinos mi položi roko na rame, in če ne bi bilo krikov, ki z novo močjo udarjajo ob slabotni bok mojega razuma, bi, pri moji veri, zdaj razposajeno dregnil soseda pod rebra. Soba se naenkrat začne zibati pred očmi in primem se z rokami za rob postelje ter pri tem zaprem oči. Dobro se sliši, kako udarec kocke ob mizo pade prav med dvema krikoma – eden za ton višji od drugega, peklenska lestvica.

- Da bi te! – se razvneto priduša Albinos. - Šest! Daj da te poljubim!

Počasi odpiram oči. Modra Albinosova obleka se kot umazan madež razleze po moji sobi barve mlade trave, prida vsemu naokrog nekaj blatnega, močvirnatega, globinskega. Zunaj je temnejše, bolj nezavedno in bolj odrevenelo, ni več videti ceste, po kateri nas je nekoč pripeljal sem stari avtobus. Albinos vrti v rokah kocko, nato jo spravi v žep.

- Nisi nikoli delal v bolnici? – se primem za traguse. - Ali v klavnici?

- Ne, - malomarno navrže Albinos in privleče od nekod drugo kocko.

- Poskusi zdaj s tole. Prav takšna je. Mimogrede, zaudarjaš. Po kozlu ...

Ne da bi gledal izvedem met in gledam Albinosu v oči:

- Štiri nič.

- To ne velja! – stoka. - Meči po pravilih.

In kocka zopet poskakuje v mojih rokah. Ne vem, od kod, toda vem, da tudi ta kocka ne bo odpovedala, – in res, šesterorobi spak se položi, kot je treba. Albinos mi pljune pod noge.

- Za koga me imaš? Premeten, da? Misliš, da ne poznam takih, kot si ti? Si me hotel imeti za norca?

Toda zatem se Albinos unese, se onemoglo spusti na stol in apatično sledi, kako stresam drobiž zmage iz žepov usode. Kocka se kotali proti robu mize, ne moja ne Albinosova roka ne uspeta seči po njej, udarita po rumenem prtu, se dotakjeta, prepleteta prste ... Trčiva s čeli in slišiva, kako kocka rožlja po podu. Ustavi se meter od vrat Albinosove sobe. Dvignem se, toda debela rdečkasta roka me zgrabi čez prsi in me odrine na posteljo – resda dokaj previdno. Padam zelo dolgo, da mi uspe se še nasmehniti, zavzdihniti, in si obrisati z lic nekaj, kar je podobno stepenemu jajčnemu rumenjaku, ko pa se dvigam, okrog mene splašeno frči suho listje. Z enim korakom dohitim Albinosa in ga zagrabit za vrat – pripognil

– Шчасльвец ты наш! Ну, дурням заўсёды шанцуе. Спачатку.

Ён гаворыць нешта яшчэ, ужо сур'ёзна, я бачу, як падрыгвае ягоная ніжняя губа. Калі ж ён зьнямее, гэты голас, калі пярайдзе ў хрып ад болю, бясконцага болю, бязмэтнага болю. Бязмэтнага? Але хіба я ня стаў хвіліну таму ягоным сэнсам, ягоным апраўданьнем? Хіба ня даў надзею невядомай ахвяры, якая зьнішчыць нас абодвух, толькі паслабце ёй путь? Альбінос садзіцца на крэсла.

– Мне вельмі хochaцца верыць, – чую я, – што гэтая шчырая гульня. Чыстая гульня. Што ты гуляеш за сябе, а не за...

Ён вялікім пальцам паказвае за сьпіну.

– А інакш гэта нейкае змаганье... а змагацца я ні з кім не зъбіраюся. Разумееш, я гулец. Гулец!

Ён ганарліва падымает ўверх падбародзьдзе.

– Можаш быць спакойны, – мае ўмольна складзеная далоні мімаволі намацваюць дзіўны рытм, які мне чамусьці зусім ня хochaцца ламаць. – Можаш быць спакойны. Я праста хачу, каб стала ціха. Гуляю сам за сябе. Мне пляваць, чым там займаюцца твае... Мне праста трэба за-ся-ро-дзіц-ца!

– Кідай, – злосна адказвае Альбінос. – Кідай ужо, ня карты тасуеш. Шэсьць. Во, блін.

Паміж намі ні з таго ні з сяго ўзынікае незразумелая, празрыстая прыязнансць – грубаватая, недаўгавечная, але прыязнансць, душэўная повязь ката і ахвяры. Альбінос кладзе руку мне на плячо, і калі б ня крыкі, якія з новай сілай б'юцца аб кволы борт майго розуму, я бы, даліг, жартаваў тышнью бы цяпер суседа пад рэбры. Пакой раптам пачынае гайдацца перад вачымі, і я хапаюся рукамі за край стала, заплюшчыўшы вочы. Добра чуваць, як удар кубіку аб стол трапляе акурат паміж двума крыкамі – адзін на тон вышэй за другі, пякельная гама.

– Каб цябе! – з захапленьнем крэкча Альбінос. – Шэсьць! Дай я цябе пацалую!

Я паволі адплюшчваю вочы. Сіняя вопратка Альбіноса бруднай плямай распаўзаецца па майм пакоі колеру маладой травы, надае ўсяму вакол нешта балотнае, багнавае, прыдоннае. За вакном цямнее, непрытомннее, дранцьвее, і ўжо не відаць дарогі, па якой калісці нас прывёз сюды стары аўтобус. Альбінос круціць у руках кубік, потым кладзе яго ў кішню.

– Ты ніколі не працаваў у лякарні? – я бяруся за трагусы. – Або ў разніцы?

– Не, – няўажна кідае Альбінос і дастае аднекуль іншы кубік. – Давай цяпер гэтым. Такі самы. Між іншым, ад цябе дрэнна пахне. Казлом...

Я ня гледзячы раблю кідок і гляджу Альбіносу ў вочы:

– Чатыры нуль.

– Так ня лічыцца! – енчыць ён. – Кідай па правілах.

І вось кубік зноў скача ў маіх руках. Невядома адкуль, але я ведаю, што й гэты кубік ня здрадзіць, – так і ёсьць, шасьціспінная пачвара кладзецца як трэба. Альбінос плюе мне пад ногі.

– Ты за каго мяне трymаеш? Хітры, так? Думаеш, ня ведаю я вашага брата? Думаў пад дурня закасіць?

Аднак потым Альбінос сцішваецца, зьнясілена апускаецца на крэсла й безуважна ўжо сочыць, як я вытрасаю дробязь перамогі з кішэніяў лёсу. Кубік коціцца да краю стала, ні мая, ні Альбіносава рука не пасыпяваюць накрыць яго, ляпаюць па жоўтым абрuse, сутыкаюцца, пераплітаюць пальцы... Мы

se je že proti kocki in iztegnil proti njej šapo. Albinos izgublja ravnotežje – po mojem mnenju celo preveč filmsko: zvaliva se na pod in čutim, koliko tehta moj sosed, naposled se mi usede na trebuh in me zgrabi za vrat. Še trenutek – in znajdeva se pod mizo, gneteva drug drugega, modelirava, skrbno odmetavava vse nepotrebno. – Kaj je to? – nenadoma zahrope Albinos, – Kaj imaš tukajle, glej? – in popusti prijem. – V latinščini se to imenuje tragus, – šepetam, zroč v preplašene Albinosove zenice. – To je takšna hrustančno-kožna guba ...

Iz beloruščine prevedel Silvo Torkar

стукаемся ілбамі й слухаем, як кубік бразгае па падлозе. Ён спыняецца ў мэтры ад дзьвярэй у пакой Альбіноса. Я падымаюся зь месца, але тоўстая рудая рука хапае мяне ўпоперак грудзей й адпіхвае да ложку – зэршты, досыць асьцярожна. Я падаю надта доўгта, пасьпяваючы ўсміхнуцца, і ўсхліпнуць, і съцерці са шчок нешта, падобнае на ўзьбітыя яечны жаўток, а калі падымаюся, вакол мяне спалохана кружляе сухое лісьце. Адным крокам я наганяю Альбіноса і ўчапляюся яму ў карак – ён ужо схіліўся над кубікам і працягнуў да яго лапу. Альбінос губляе раўнавагу – як на мой погляд, дык надта карцінна: мы валімся на падлогу і я адчуваю, колькі вагі ў маім суседзе, урэшце ён усаджваецца мне на жывот і хапае за шыю. Яшчэ імгненьне – і мы апынаемся пад сталом, месім адзін з аднаго адзін аднаго, лепім, ахайна пазбаўляючыся ад непатрэбнага. – Што гэта? – раптам хрыпіць Альбінос, – Што гэта ў цябе, вось тут? – і паслабляе хватку. – На лаціне гэта называецца *tragus*, – шапчу я, углядаючыся ў перапуджаныя зрэнкі Альбіноса. – Гэта такі храпчык, абцягнуты скурай...

Das absolutes Gehör

Im Medizinerlatein heißt er *tragus* – ein mit Haut überzogener Knorpel, der Wächter am Eingang in die Höhle des menschlichen Ohres, dorthin, wo die merkwürdigste Schmiede, die es in der Welt gibt, ihre feierliche Arbeit verrichtet. Beinahe uneigennützig, beinahe ein Atavismus, zuweilen sogar völlig unauffällig, benutzen ihn nichts desto trotz einige von uns immer noch zu bestimmten Zwecken. Mit absoluter Ähnlichkeit findet er in unsichtbarer Nähe von seinem Standort Wiederholung, eher erfunden unter besonderer Berücksichtigung der unnachgiebigen Wüste als der stets kompromissbereiten engen Städte im Rückspiegel. Der *Tragus* ist ein Tropfen der Barbarei in der barocken Ohrmuschel. Man kann mit dem Finger darauf drücken, wenn man die Umwelt betäubt und ihn eine Zeitlang der Stereotöne beraubt hat. Man kann aber auch gleichzeitig auf beide *Tragi* drücken. Oder aber man kann seine *Tragi* hierhin und dorthin jagen, indem man bald seine Finger wegnimmt und bald wieder in die Ohren steckt und so die Straße dazu bringt, abscheulich zu quaken, indem man alles in einen Witz, in eine lächerliche Erscheinung, in ein sinnloses Spiel verwandelt.

Hier stehe ich nun also naiv und drücke angespannt beide *Tragi* in dem Versuch, wenigstens für eine Minute diesen unerträglichen Schrei hinter der Wand auszuschalten. Ich drücke und habe vergessen, dass das einmal Gehörte noch viele lange Jahre in den Ohren bleiben kann. Denn der *Tragus* ist ein künstlicher Soldat, er vergisst sogleich jene Neuankömmlinge mit Folterinstrumenten, die an ihm vorbeigeschlüpft sind. Und das Geschrei, dass hinter der Wand zu hören ist, zerreißt mich von innen. Doch ich drücke immer wieder auf die *Tragi*, bis sie schließlich schmerhaft zu jucken anfangen – und aus der widerschallenden Watte der Erlösung lehnt sich sowieso die von Kräften gekommene Schnauze fürchterlichen Gescreis ein wenig heraus.

Wie ich nun so am Tisch sitze und meinen schweren Kopf in den Händen halte wie einen Basketball, bevor man ihn in den Korb wirft, verstehe ich nicht sofort, was Albino dieses Mal sagt: Sein Gesicht nähert sich mir von der Seite, beinahe in direkter Neigung zu meiner Nase; Albinos Mund bewegt sich, und das Lächeln darauf, dieser widerliche Einzeller zieht sich langsam zusammen:

„Was?“ Ich reiße diesen Doppelpunkt von ihm hastig an mich: „Was? Ich kann nicht mehr! Ich sterbe gleich! Sag ihnen, sie sollen aufhören! Ich bitte Dich! Sag es ihnen!“

Ich nehme die Finger von den Schläfen. Für einige Minuten ist es ruhig geworden, so als ob man mich ganz bewusst diese erniedrigenden Worte aussprechen lassen wollte. Sobald ich jedoch wieder verstummte, begann das Gestöhne hinter der Wand mit neuer Gewalt. Albino grinst und lässt sich vor mir auf einen Stuhl nieder, stemmt die Brust gegen die Rücken-

lehne, legt die Arme darauf, betrachtet mich mit höhnischer Zärtlichkeit. Er hat keine Augenbrauen.

„Sag bloß, du kannst es hören? Ich dachte schon, du seist taub geworden. Du hast die Ohren so zugehalten, ich dachte schon, dass nicht mal Löcher übrigbleiben, dass die Ohren zuwachsen und zurückgehen würden!“

Albino hat ein knisterndes, trockenes Lachen – mit einem solchen Geräusch zerknüllt man eine neue, leere Plastiktüte. Er verdreht die Augen und stampft vor Vergnügen im Takt zum Schrei im Nachbarzimmer mit den Füßen. Albino trägt ein Muskelshirt sowie blaue, so weite Shorts, dass sich zwischen den Beinen, wenn er sich hinsetzt, ein echter Ballon aufbläst. Ach, in jenem Zeitraum, den wir hier zusammen zugebracht haben, ist es mir gelungen, sein äußeres Erscheinungsbild eines ewigen Jungen gut zu studieren, der Geruch seines teuren Parfums hat sich in jede Falte meiner bescheidenen Garderobe hineingefressen, ich habe mich daran gewöhnt, dass er sich beim Telefonieren häufig seine linke Brustwarze zupft. Ich hatte genug Zeit, seinen Körper zu hassen, dem jegliches Anzeichen von Behaarung fehlt – in einem einzigen meiner Nasenlöcher sind mehr Haare vorhanden. „Pechvogel“, sagt Albino zärtlich und zieht mir am Ohrläppchen, bis es mir beim dritten Versuch gelingt, mit meinen *Tragi* die gequälten Gehörgänge zuzustopfen. Das gibt mir wenigsten die Illusion davon, dass ich nichts höre.

Pechvogel. Das stimmt schon. Mir war das Glück nie hold. Es stimmt (ein ungebändigter Schrei) dass mir (schaukelt) das Glück (zwischen meinen) nie hold war (*Tragi*) Es stimmt (wie ein Akrobat) dass mir (der unter einer Zirkuskuppel) das Glück (auf dem Trapez) nie hold war (rhythmisich gegen die Schädeldecke klopft). Ich bin sogar froh darüber, dass ich nicht geheiratet und keine Kinder in die Welt gesetzt habe, dass ich meine Freunde verloren habe, einen nach dem anderen, als ob in meiner Seele ein Loch klaffen würde, in das sie alle nach und nach mit beneidenswerter Behutsamkeit hindurchfallen würden. Froh bin ich, denn der Schatten meiner fatalen Pechsträhne würde zweifelsohne auch sie nicht kalt lassen, und so geht es nur mir schlecht, dem Wanderer auf einem staubigen Feldweg – die anderen haben sich mit der Eisenbahn auf die Socken gemacht. Der Höhepunkt meiner Pechsträhne fiel auf jenen Tag, als wir in einer ängstlichen Menschenmenge dort unten am Hauseingang standen. Die schmutzig-braunen Statuen in dünnen Hemdchen aus Schnee, bei denen wir damals unanständige Scherze austauschten, kann ich noch jetzt sehen, dazu muss man sich nur vom Tisch erheben und die Gardine beiseite schieben. Albino traf wohl mit dem allerletzten Trupp ein, er trug genau dieselben Shorts und dasselbe Hemd. Er benahm sich so unverfroren, dass unsere Gruppe verstummte: Alle hatten Angst, ihn als Nachbarn zu bekommen. Doch sobald ich ihn erblickt hatte, wusste ich sofort: Mir wird ausgerechnet Albino zugeteilt. „Was glotzt du so?“ fuhr er mich an, als die Paareinteilung begann. Und ich vermochte nicht den Blick von seinen Pupillen abzuwenden, die rot wie auf Fotografien waren.

„Sag es ihnen! Na los, sag's ihnen! Sie sollen aufhören! Das ist nicht zu ertragen!“

„Nicht zu ertragen?“ Albino zuckt mit den Schultern. „Würde ich nicht sagen. Du kannst schließlich aus dem Zimmer heraus. Niemand hält dich hier.“

Kraftlos und still heule ich und klappe mein Buch zu. Die Schreie dauern fort, durchdringend, voller Drangsal. Sogar in diesem Augenblick ärgere ich mich darüber, dass ich schon wieder vergessen habe, die Seite zu markieren – später werde ich suchen müssen, und die Seiten sind nicht nummeriert – ein mehrere tausend Seiten dicker Wälzer. Es bleibt mir wie immer nichts anderes übrig, als das Papier in der Handfläche abzuwiegeln, um ungefähr jene Worte zu orten, an denen ich halt gemacht habe. Eine komplizierte Beschäftigung, die zu allem auch noch Konzentration erfordert, doch eine solche ist fast nicht zu erreichen in einem Zimmer, hinter dessen Wand jemand dermaßen verzweifelt brüllt. Ich stelle mir vor, ein Rücken zu sein, ein entblößter Rücken, auf den eine Automatikpeitsche erbarmungslos Striemen malt. Plötzlich erhebt sich Albino vom Stuhl – einzlig und allein, um über dem Bett Weintrauben zu pflücken.

„Möchtest du?“ Er sieht mich fragend an. „Nun, wie du willst. Also, ich mag auch lieber blaue, aber wir ja keine Wahl, nicht wahr?“

Er öffnet den Mund, und mir scheint, dass die Trauben ihm wie von selbst zwischen die Zähne springen. Ich lege meinen Kopf auf das Buch.

Schon am ersten Abend unseres Aufenthaltes hier stellte sich heraus, dass Albino am liebsten spielt und gewinnt. Ich war über die Maßen verblüfft, als diese stämmige Kreatur plötzlich aus einem kleinen Koffer eine Unmenge von *Petit jeux*, wie sie einst hießen, hervorholte: Darunter waren ein kleines Schachspiel für unterwegs mit Magneten und ein eben solches Damespiel vorhanden; er hatte Nardi und Go, ein pornografisches Kartenspiel und das Spiel „Jage die Kugel“, Tamagotchi und Domino, Wurfpfeile mit einer Auswahl an Zielscheiben, verschiedenes Kinderspielzeug wie „Verfolgungsjagd“ und einen ganzen Beutel mit Spielwürfeln, ein Tischfußballspiel und sogar einen Plastikrevolver mit sechs Geschossen. Was kann ich da noch sagen: Da ich wollte, dass Albino mich möglichst schnell in Ruhe ließ, verlor ich der Reihe nach jedes dieser Spiele gegen ihn. Dame spielten wie bis tief in die Nacht, und ich wollte eigentlich nur schlafen, um so mehr als wir beide davor einen wirklich langen Weg hatten zurücklegen müssen. Nachdem er sich davon überzeugt hatte, dass ich ein ganz miserabler Spieler sei, schlug Albino, gequält wie er war, vor, mal unsere Kräfte im Armdrücken zu messen, und gewann an die zwanzigmal hintereinander. Damals geriet er in rasende Wut, rief die Verwaltung herbei und stellte die Forderung nach einem konkurrenzfähigeren Nachbarn. Was kann man da schon sagen: Natürlich hat man ihm eine Absage erteilt. Um Albino gefällig zu sein, gab ich mir aufrichtig Mühe, mich beim Schachspiel, dem – wie ich meinte – intellektuellsten unter jenen uns zugänglichen Spielen zu revanchieren – und wurde schon im sechsten Zug Matt gesetzt.

Solche Erinnerungen helfen mir ein wenig, die Schreie auszuhalten. Einst mochte ich meinen Körper, er sah bequem und strapazierfähig aus

und fühlte sich auch so an. Doch jetzt würde ich vieles an ihm ändern, ja, ändern. Ich würde zum Beispiel meine *Tragi* gegen etwas Geeigneteres im Körperhaushalt umtauschen. Der menschliche Körper besitzt eine wichtige Besonderheit: Wenn man lange auf ein Wahrnehmungsorgan einwirkt, so hört es auf, auf Reize zu reagieren, oder es reagiert immerhin viel schwächer darauf. So retten wir uns vor einer Überbeanspruchung des Lebens. Ich weiß nicht, ich weiß nicht: Bisher hat das Klagelied hinter der Wand meine Wahrnehmung in keinstter Weise abgestumpft – ganz im Gegenteil, es hat meine armen Nerven geschärft wie eine Rasierklinge, hat sie bis zur äußersten Grenze gewetzt. Und ich wische endlosen Metallstaub von meinen Knien ab. Denn wie kann man sich an Schmerzensschreie gewöhnen?

Nachdem er die letzten Kerne in seine Faust gespuckt hat, legt sich Albino auf mein Bett und hat offenbar vor, ein ein kleines Nickerchen zu machen. Ich hege keinen Zweifel daran, dass es sich um Schmerzensschreie handelt – als Musiker kann ich heute Foltergeräusche in die einzelnen Parts zerlegen. Ihnen liegt ein ursprünglicher, primitiver und allumfassender Schmerz zugrunde, eine einfache und eindeutige Botschaft an die Welt darüber, dass eines ihrer Teilchen die Harmonie verlassen hat und diese irgendwo nach oben geflattert ist. Die Flügel haben sich ausgebreitet – und sind verschwunden. Das ist noch nicht sehr interessant, doch die Einzelheiten kommen erst noch: In gekünstelter, verschnörkelter Zierschrift ist als zyklisches Muster auf dem weißen Schmerz ein Gedicht über jenes teuflische Salz eingemeißelt, mit dem das primäre Leid bestreut ist – eben dieses Salz ist es, welches dem Schrei die mannigfaltigen Modulationen und kreischenden Noten, das Schlucken und das Gebrüll verleiht. Und schließlich das, wohin der Anzeiger des Schmerzes sein Opfer bringt – Hass gegen alles, was die Leidensquelle sein könnte, was sich jenseits des Schmerzes befindet, was den Schmerz nicht spürt, was von ihm befreit ist. Der Zustand, wenn sich das Opfer nicht mehr lenken lässt.

„Was muss ich tun, damit dem ein Ende gesetzt wird? Sag schon, was? Was verlangst du von mir?“

Albino macht ein Auge auf und fixiert mich schlaftrig, schließt das Auge daraufhin enttäuscht und dreht sich auf die andere Seite. Als wollte er sagen, was kümmerst du mich?

„Willst Du, dass ich hysterisch werde wie ein altes Weib – willst Du das erreichen?“

Albino grinst verächtlich.

„Willst Du, dass ich mir die Ohren abschneide? Oder muss ich unbedingt die Türen einrennen, um zu sehen, wen ihr da... Sag ihnen, Albino, das hast du angezettelt, ja?“

Albino schweigt. Einer seiner Füße zieht vom anderen müßig den Pantoffel herunter. Die unaufhörlichen Schreie hindern mich am Sprechen, all diese Schmähworte muss ich unter Aufbringen von Kraft hervorbringen. Ich empfinde dermaßen Schmerzen – wohl deswegen, weil ich ebenfalls brüllen müsste, anstatt mich in unsinnigem Zurren zu ergehen. Ich lasse kraftlos meinen Blick durch das Zimmer wandern, sein gewohntes Blau lässt keine Erinnerung daran zu, wie andere Farben heißen: Vor mir

stehen ein Tisch und ein Stuhl, hinter dem Fensterbrett ein niedriger Schrank, rechts davon ein Waschbecken, einen Schritt davon das Bett, auf dem mein Nachbar, den Rücken mir zugewandt, liegt. Die Tatsache, dass er ganz in verschiedenen Blautönen gekleidet ist, bringt mich schon lange auf den Gedanken, dass Albino hier nicht zufällig gelandet ist. Ich weiß, dass Albinos Zimmer ganz genauso eingerichtet ist. Mein Blick gleitet über den violetten Parkettfußboden.

„Hör mal, lass uns doch was spielen, und wenn ich gewinne...“

Ich weiß nicht, warum ich das gesagt habe. Meine Worte übertönten gerade einen weiteren wilden Schrei - so müssen Menschen schreien, die man bei lebendigem Leibe zerhackt, und es hätte durchaus sein können, dass Albino nicht hört, was ich sage. Aber er hört, die Triebfeder der allmächtigen Spielleidenschaft richtet ihn auf dem Bett auf, er steht hastig auf und begibt sich zur Tür in seine Höhle und brummt zufrieden etwas dabei. Aller Wahrscheinlichkeit nach hat er sich zu seinem Kofferchen begeben.

„Warte!“ Ich beuge mich auf den Fußboden. „Schau!“

Von oben kommen schon lange Klopferäusche - offensichtlich unterhalten wir uns zu laut in dem Versuch, das Stöhnen zu überschreien. In meiner Handfläche liegt ein einfacher, weißer Plastikspielwürfel, ein entfernter Nachfahr römischer Knochen, wahrscheinlich ist er während einer von Albinos Übungen zu mir ins Zimmer gerollt. Oder vielleicht war er meinem Nachbarn aus der Hand gefallen und er hatte keine Lust zum Suchen gehabt. Er geht oft hin und her und schüttelt einen Würfel in seiner Handfläche: Er trainiert im Erwarten starker Gegner und würdiger Konkurrenten. Die Schreie hinter der Wand wachsen wieder an, und für einen Augenblick berühre ich meine *Tragi*, so ist es leichter zu ertragen.

Der Würfel lag mit der Sechs nach oben, ich hebe die Handfläche bis an Albinos Kinn, hole tiefer Luft und sage:

„Ich mache sechs Würfe und lande immer eine Sechs...“

Er lacht und möchte etwas sagen, doch ich kneife die Augen zusammen und fahre fort:

„Sechs mal sechs... und wenn mir das gelingt, wird es hinter der Wand... hinter der Wand...“

Eine plötzliche Träne trübt mir das Auge und macht alles ringsum unreal und verwackelt:

„Still!“

still, still, beruhigt mich Albino und betrachtet inzwischen argwöhnisch den Würfel: Ob es auf ihm nicht Vorsprünge, eingebulte Stellen oder Risse gibt, all das, was mir zu einem Sieg verhelfen könnte. Ich lege eine Hand auf das Buch, als ob ich darauf schwören wollte, als ob bei den höchsten Mächten Beistand erliehend. Was für ein Quatsch.

„Abgemacht!“ Albino gibt mir den Würfel zurück und streichelt die himmelblaue Tischdecke glatt. „Fang an. Übrigens, hast du noch nie in der Lotterie gewonnen?“

Ich blicke Albino unverständlich an. Zwischen meinen zusammengefalteten Handflächen vollzieht der Würfel hüpfends seine Sklaventänzen.

Ich kann Albino keine Antwort geben. Ich kann ihm ja wohl schlecht erklären, dass ich niemals an Lotterien teilgenommen habe, und ich habe es aus dem einfachen und womöglich lächerlichen Grunde nie getan, weil ich mich schäme und es mir peinlich ist – peinlich, das Schicksal aus einem so nichtigen Anlass herauszufordern. Ich öffne die Faust. Der Würfel hüpfst und fliegt beinahe vom Tisch.

Albino lacht.

„Was für ein Glückspliz! Na ja, Anfängerglück.“

Er sagt noch etwas, schon ernsthaft, und ich sehe, wie seine Unterlippe bebt. Wann verstummt sie endlich, diese Stimme, wann wird sie heiser vom Schmerz, vom endlosen Schmerz, vom ziellosen Schmerz. Ziellos? Aber bin ich nicht etwa erst eine Minute zuvor zu ihrem Sinn, zu ihrer Rechtfertigung geworden? Habe ich nicht etwa Hoffnung einem unbekannten Opfer zuteil werden lassen, welches uns beide zerstören wird, wenn man ihm nur seine Fesseln lockert? Albino setzt sich auf den Stuhl.

„Ich möchte doch sehr hoffen“, vernehme ich, „dass das ein ehrliches Spiel ist. Ein sauberes Spiel. Dass du für dich spielst und nicht für...“

Er zeigt mit dem Daumen hinter seinen Rücken.

„Ansonsten ist das nämlich irgendein Kampf... doch zu kämpfen beabsichtige ich mit niemandem. Verstehst du, ich bin ein Spieler. Ein Spieler!“

Er hebt stolz sein Kinn.

„Du kannst ganz ruhig sein.“ Meine flehentlich zusammengefalteten Hände klopfen unwillkürlich einen seltsamen Rhythmus, den ich aus irgendeinem Grunde in keiner Weise kaputt machen möchte. „Du kannst ganz ruhig sein. Ich will einfach, dass es still wird. Ich spiele für mich selber. Es ist mir scheißegal, womit sich da deine Leute beschäftigen... Ich muss mich einfach kon-zzen-trie-ren!“

„Wirf“, antwortet Albino bösartig. „Wirf schon, du mischst da keine Karten. Sechs. Verdammte Scheiße.“

Zwischen uns entsteht mit einmal Male eine unverständliche, durchscheinende freundschaftliche Bindung – zwar eine etwas ungehobelte, eine kurzlebige, aber nichts desto trotz eine Art Freundschaft, eine seelische Verbindung von Henker und Opfer. Albino legt mir die Hand auf die Schulter, und wenn die Schreie nicht wären, die mit neuer Kraft gegen den fragilen Rand meines Verstandes schlagen, würde ich jetzt, so Gott helfe, meinen Nachbarn scherhaft in die Seite knuffen. Das Zimmer beginnt plötzlich vor meinen Augen zu wackeln, und ich greife mit zusammengekniffenen Augen nach dem Tischrand. Es ist gut zu hören, wie der Schlag des Würfels direkt zwischen zwei Schreien gegen den Tisch prallt – einer einen Ton höher als der andere, eine höllische Tonleiter.

„Leck mich am Arsch!“ ächzt Albino begeistert. „Sechs! Komm her, ich geb dir einen Kuss!“

Langsam öffne ich die Augen. Albinos blaue Kleidung verschwimmt als ein schmutziger Fleck in meinem grasfarbigen Zimmer und verleiht allem rings umher etwas Morastartiges, Sumpfiges, das auf dem Grund schlummert. Hinter der Fensterscheibe dunkelt es, es wird ohnmächtig,

starr, und der Weg ist schon nicht mehr zu sehen, über den uns der alte Bus hierher gebracht hat. Albino dreht den Würfel in seinen Händen und legt ihn dann in die Tasche.

„Hast du nie im Krankenhaus gearbeitet?“ Ich mache mich an meine Tragi. „Oder im Schlachthof?“

„Nein“, entgegnet mir Albino unaufmerksam und holt von irgendwoher einen anderen Würfel. „Lass uns jetzt mal mit diesem. Der gleiche. Übrigens, du riechst schlecht. Nach Ziegenbock...“

Ohne hinzuschauen mache ich einen Wurf und blicke Albino in die Augen.

„Vier zu null.“

„Das gilt nicht!“ stöhnt er. „Halte dich an die Regeln!“

Und schon wieder hüpfst der Würfel in meinen Händen. Keine Ahnung woher, aber ich weiß, dass auch dieser Würfel mich nicht im Stich lässt. So ist es. Das Monster mit den sechs Rücken legt sich so hin, wie es sich gehört. Albino spuckt mir vor die Füße.

„Für wen hälst du mich? Gerissen, ja? Du denkst, ich kenne meine Pappenheimer nicht? Du dachtest, wenn du den dummen August machst...“

Danach jedoch kommt Albino zur Ruhe, lässt sich erschöpft auf einem Stuhl nieder und verfolgt teilnahmlos, wie ich die Bagatelle eines Sieges aus den Taschen des Schicksals ausschütte. Der Würfel rollt bis an den Tischrand, weder meiner noch Albinos Hand gelingt es, ihn mit den Händen abzufangen, sie klopfen auf die gelbe Tischdecke, stoßen zusammen, unsere Finger verschlingen sich ineinander... Wir stoßen mit der Stirn zusammen und lauschen, wie der Würfel über den Fußboden rollt. Er kommt einen Meter von Albinos Zimmertür entfernt zum Halten. Ich erhebe mich von meinem Platz, aber eine dicke, gerötete Hand greift mich quer über die Brust und stoßt mich auf das Bett zurück - allerdings ziemlich behutsam. Ich brauche zu lange Zeit, um hinzufallen, und schaffe es dabei sogar noch zu lächeln und aufzuschluchzen und von meinen Wangen etwas einem Rührei Ähnliches abzuwischen, und wie ich aufstehe, dreht sich um mich herum trockenes Blackwerk erschreckt. Mit einem Schritt hole ich Albino ein und klammere mich mit der bloßen Hand an seinem Hals fest - er hat sich schon über den Würfel gebeugt und seine Pranke nach ihm ausgestreckt. Albino verliert das Gleichgewicht, meiner Meinung nach jedoch etwas maniert: wir fallen zu Boden und ich spüre, was für ein Gewicht mein Nachbar hat, schließlich setzt er sich mir auf den Bauch und greift nach meinem Hals. Noch einen Augenblick - und wir landen unter dem Tisch und kneten einander und voneinander und formen einander und befreien uns sorgfältig vom Unnötigen.

„Was ist das?“ röhrt Albino auf einmal. „Was hast du da, genau hier?“ Er lockert den Griff.

„Auf Latein heißt das *Tragus*“, flüstere ich, während ich in Albinos erschrockene Pupillen starre. „Das ist ein mit Haut überzogener Knorpel...“

Übersetzung aus dem Belarussischen: André Böhm

Szilárd Borbély se je rodil leta 1964 v Fehérgyarmatu na Madžarskem. Študiral in diplomiral je na filozofski fakulteti univerze v Debrecenu (1984-1989). Piše pesmi, eseje in drame. Objavljena dela: *Adatok* (*Podatki*, teksti, 1988), *A bábu arca / Történet* (*Lutkin obraz*, zgodbe, pesmi, eseji 1992), *Hosszú nap el* (*Dolgega dne konec*, pesnитеv, 1993), *Mint. minden. Alkalom* (*Kakor. Vse. Priložnost*, pesmi, 1995), *Ami helyet* (*Namesto česar*, pesmi, 1999), *Berlin / Hamlet* (pesmi, 2003), *Halotti Pompa* (*Prelesti smrti*, pesmi, 2004), *Míg alszik szívünk Jézuskája* (*Medtem ko spi Jezus našega srca*, *Betlehemski misterij*, 2005), *Prelesti smrti* (pesmi, 2. razširjena izdaja). Je dobitnik nagrad: Tiborja Déryja (1996), Ernőja Szépa (1998), Csokonaija (1999), Zoltána Zelka (2000), Attila Józsefa (2002), Milána Füsta (2004) in nagrade Palládium (2005).

Szilárd Borbély was born in 1964 in Fehérgyarmat, Hungary. He studied at the Faculty of Arts in Debrecen (1984-1989) and works as a teacher. He writes poems, essays and plays. He has published the following works: *Adatok* (*Data*, texts, 1988), *A bábu arca / Történet* (*A Puppet's Face*, stories, poems, essays, 1992), *Hosszú nap el* (*A Long Day's End*, an epic poem, 1993), *Mint. minden. Alkalom* (*As. All. Opportunity*, poems, 1995), *Ami helyet* (*Instead of which*, poems, 1999), *Berlin / Hamlet* (poems, 2003), *Halotti Pompa* (*The Splendours of Death*, poems, 2004), *Míg alszik szívünk Jézuskája* (*While Jesus Sleeps Within Our Hearts*, The Bethlehem Mystery, 2005), *The Splendours of Death* (poems, 2nd expanded edition). He has received several awards: Tibor Déry Award (1996), Ernő Szép Award (1998), Csokonai Award (1999), Attila József Award (2002), Milán Füst Award (2004), and Palladium Award (2005).

Szilárd Borbély

Božične sekvence

(3)

Betlehem zavit je v noč,
pastirji utrujeni, zaspani.
V gostilni pa kar oberoč
na gosli vlečejo cigani.

Nato pa kralji trije,
rdečih rož odmev.
Tri ovele lilije
prilezejo v hlev.

Tako pridrsa skozi špranje
slepeči sij sred mesečine.
Kot nož na mizi barve vranje
blesk po letu, dveh izgine.

Pesem treh mladcev

Trije mladci so živeli,
o njih naj ne premine,
ki na pot so se podali
prek Zemljine temine.

Troje angelov je z njimi šlo,
bili so Zora, Noč in Sonce za goro.

Blodili so, Svetlobo le iskali
po širjavah Starega sveta,
nikjer je ni, zaman ves trud,
na koncu le Ognjišče so zaznali.

Sred prostora kot vkopani,
na piščalke zaigrali.

Mladci, skoraj še otroci -
ko vse, kar je, po Izraelu
ime mora dobiti, prostovoljno,
preudarno, dobrovoljno -
Čakajo na jutro, noč naj mine,
ki zavita je v temine.

Karácsonyi szekvenciák

(3)

Este van már Betlehember,
hallgatnak a kondások.
Egy lerobbant étteremben
a muzsikus cigányok.

Amikor a három király,
három vérpiros rózsa.
Három hervadt liliomszál
bekopog az istállóba.

Így hullik be a résen át
a teleholdból egy kevés.
S fénylik még két éven át,
mint kocsmaasztalon a kés.

Három Ifjú Éneke

Volt három ifjú hajdanában,
most róluk szóljon énekem,
kik elindultak szép sorjában
a sötét földi téreken.

Kísérte három angyal:
az Éj, a Nap s a Hajnal.

A Fény után kutatva jártak
az Óvilágban szerteszét,
és mindhiába, nem találtak
ők mást, csupán egy Kemencét.
Engedelmesen belép,
és fújni kezdi énekét.

A Hárrom majd' gyerek még,
mikor mindenek Izraelre
meg kell változtatni a nevét
önként. Vagyis rendeltre.
Úgy várják ők a reggelt,
de az Éj még el nem telt.

Na ukaz gospodarja Zemlje
iz noči v Noč so se podali,
lačni, žejni, po vagonih stali
v njegovem protektoratu.

Ogenj, ki nenehno tli,
obsije noč, jo razsvetli.

Zima polja s snegom
je prekrila. Tam angeli
umazani, oblateni lebdijo,
v srcih iskrice žarijo.

V mrko Noč pa kriknejo
in se v meglice skrijejo.

In mladci zakoračijo v Sij,
njih duša se blešči
kot pečeni kruh v peči,
kot žitno Zrno, kadar dozori.

Na vse grlo so zapeli,
saj v blesk so se odeli.

Sredi Noči se izvije klic,
spominja na jokanje:
,Pridite Ananij, Azaj, Mizija!”
– iz Knjige se ukaz izvija.

In sredi Noči se usedejo,
se v Senci Smrti v molk odenejo.

A Föld Urának parancsára
utaznak az Éjszakába'
étlen-szomjan, vagonban állva
a protektorátusába.

A tűz nem alszik soha,
s világít az éjszaka.

Tél volt és csönd és hó befedte
a földeket, hol angyalok
oly kormosan lengtek felette,
de szívük mégis felragyog.

Az Éjbe kiáltanak,
és a füstbe szállanak.

S a három ifjú lép a Fénybe,
és lelkük úgy világít ott,
mint ért cipő a kemencébe',
mint búza Szem, ha felragyog.

A tűzben énekeltek,
mert fényesebb a lelkek.

És szállt hozzájuk egy Hívás
az Éjjén át, mint a sírás:
"Jöjj Ananiás, Azariás
és Mizaél!" – így az Írás.

S ülnék az Éjszakában,
a Halál Árnyékában.

Planctus

Za Zlobneža

Visoko tam gori na križu
Telo drhti kot palmin list
                  proti zatonu se nagiba.
Medtem pa se v zavetje Smrti
v Jezusovo senco
                  Angeli prikradejo.

Ker v Nebesa so zleteli,
z Zemlje proti Nebu,
                  jih strah podil je vstran.
Na dan Zlobneževe smrti
Življenje umrlo je na križu
                  Nebesa streslo je poprek.

Solze zbirajo se v potočke,
s krvjo pomešane polzijo
                  po ramenu Kristusa.
V Zlobnežu brezvestnem
pa zlo ostane neomajno,
                  medtem pa čas odtekal bo.

Planctus

A Bal Latorért.

A keresztnék magasába'
lebeg Teste pálma ága,
    s alkonyatra hajladoz.
Mígnem Krisztus árnyékába',
a Halálnak hajlékába
megtérnek az Angyalok.

Mert a Mennybe félrepültek,
félelemmel menekültek
    a Földről az Ég felé.
A Bal Lator halála napján
az Élet meghalt a keresztfán,
    és a Menny remeg belé.

Sírva sírnak, mint a zápor,
Krisztus Úrnak a válláról
    véres könnyek hullanak.
A megváltatlan Latorban
a Gonosz örökre ott van,
    míg az órák múllanak.

Morje - zvezda solza

Pastirji sred noči.
Med njimi na vozu
lačni Jezus
s povešeno glavo čemi.

Zvezde visoko na čelu,
Zvezde žarijo na nebu.
Zvezde pripete na prsi,
Zakoni naj bodo trdi.

Smrdljivo nebo z angeli,
pastirji – morilci potemneli.
Na nebu zvezde so žarele,
na telesu solze so pozeble.

Marija sama v trdi noči
skozi okrižje zre.
Z Jezusom v naročju,
ni več dete, igračka je.

„Lahko noč! Lahko noč!”
Echo glas in vse je drevenelo.
„Lažnivi svet, spokojno noč!”
Pove nič kaj veselo.

„Ljudje so vsi iz enega testa,
Kot Duša skupaj z Jezusom.
Uši pognale so se z mesta,
grizejo in delček so vsega...”

Brez besed, v očesu mrak.
Pastirji z noži so v rokah,
ko trdo jekne njih korak.
Marija zgrudi se v prah.

„Oh, pastirji brez srca!”
Kri na snegu, huda zima.
„Skupaj s sinom me ubijte!”
Pljunek odleti na Žida.

Echo Duši glas razdaja:
„Lahko noč!”
Na vrh snega se polž podaja:
„Pastirji! Lahko noč!”

Prevedel Jože Hradil

Tenger Könnyek Csillaga

Az éjszakában Pásztorok.
Lehajtott fejjel ébren
marhavagonban ácsorog
közöttük Jézus éhen.

Csillag van minden homlokán,
és csillag van a mellén.
Csillag ragyog az ég fokán,
a Törvénynek a helyén.

A büdös égen angyalok,
s gyilkosok a pásztorok.
A Tenger Csillag fent ragyog,
s lent a Testre Könny fagyott.

Mária az éjszakába
néz a rácson egymaga.
Karjában a Jézuskája
már csak egy játék baba.

“Jó éjszakát! Jó éjszakát!”
A halott Echó hangja.
“Te fals világ, jó éjszakát!”
Nem az örömhírt mondja.

“Az ember mind egylényegű,
mint Krisztus és a Lélek.
A rajtunk élő kis tetű
csípése is az Élet...”

A pásztoroknál fegyverek.
Bakancsok lépte koppan.
Nem vitáznak. Üres szemek.
Halott Mirjam legottan.

“Óh pásztorok, kegyetlenek!”
A vér fröccsen a hóra.
“Fiammal együtt öljetek!”
Kiköpnek a zsidóra.

Az Éjben Echó hangja szól
Pszichének: “Jó éjszakát!”
A havon Féreg araszol:
“Pásztorok! Jó éjszakát!”

Sequences of Christmas

(3)

Evening now in Bethlehem,
the swineherds fallen still.
Gipsy musicians playing
in a dilapidated inn.

When the Three Kings arrive,
three roses red as blood.
Three wilted lilies
at the stable doors knock.

As through the tiny crevice slips
the full moon's slender shard.
And shines yet for two more years,
like the knife on the table laid.

The Song of Three Youths

Once long ago there were three youths,
My song tells of their fates,
Who set off on a journey one by one
across the earth's dark places.

Three seraphs did follow in their way:
the angels of Dawn, Evening and Day.

On the path of Light, in the Ancient World,
they traveled, searching far and wide
and all in vain, for naught did
they find, only an oven before their eyes.

Obediently they all stepped in,
and thus does their song begin.

These three shall children still be
when by their very own decree
their names shall be known as
Israel. Of course by necessity.

They awaited the morning fair,
but dark Night still lurked there.

By the Lord of the Earth's command,
they traveled far into Nighttime's realm,
hungry and thirsty, in wagons they stand,
taken to the Protectorate's land.

For the fire never sleeps,
the night illuminated gleams.

It was winter and silent, snow covered
the earth, where angels on high
swayed above, so begrimed,
but the youths' hearts still in splendour shine.

Into the Evening they cry,
into the smoke they rise.

And the three youths enter into the Light,
and their souls there radiant shine,
like the small round loaf in the oven laid,
like the glow of the wheat's Eye.

They sing, they sing in the fire,
as their souls grow ever brighter.

And across the Night, a Voice towards them
soared, a voice like the sound of weeping:
"Come hither, Ananais, Azarias,
and Mizael!" – thus it is written.

In the dark of the Night they rest,
they recline in the shadow of Death.

Planctus

for the Unrepentant Thief

At the apex of the cross
floats the Body's pale frond,
    towards the twilight it inclines.

While into the shadow of Christ
into the hallowed refuge of Death,
    the Angles all return.

As into Heaven they flee,
their hearts burdened with fear,
    from the Earth to the Sky they ascend.
On that day when the Thief died
Life on the cross did expire
    and the Heavens trembled with dread.

Like a storm, the angels' grief;
As from the shoulders of Christ
    the bloody tears roll down.
Evil shall lurk for all time
in the Thief yet unredeemed,
    while the hours pass on and on.

The Star of the Sea of Tears

The Shepherds in the evening sky
    Awake with bended head
Resting in the cattle-cars,
    Among them Jesus, starved, half-dead.

There is a star on every brow,
    A star on every breast.
A star shines in the firmament
    The Law is in its place.

The angels in the putrid heavens,
    The shepherds are the assassins.
Above, the Sea of Stars radiant,
    On the body below, the Tear frozen.

Maria alone, into the night,
    Gazes upon the iron grate.
In her arms the tiny babe,
    Now no more than a doll for play.

"Good night to all! Good night to all!"
    The voice of Echo, long-deceased.
"Good night to you, o base World!"
    She does not bring the joyful news.

"Man is of a single essence,
    as are the Soul and Christ.
As upon our flesh, the louse's
    sting is also sacred Life...."

The shepherds many weapons bear.
    Boots tread heavy on the ground.
No words are said. Eyes empty, blank.
    In a moment, Miriam dead.

"Oh shepherds, oh merciless ones!"
    The blood on the snow drips.
"I beg you, kill me with my son!"
    At the Jewess they merely spit.

In the Heavens resounds Echo's call
    to Psyche: "Good night!"
As the Worm along the snow it crawls,
    "Good night Shepherds, good night!"

Translated by Rachel Mikos

Daiva Čepauskaitė se je rodila leta 1967 v Marijampolē v Litvi. Je pesnica in dramatičarka, članica Zveze litovskih pisateljev. Končala je medicino na Medicinski fakulteti v Kaunasu. Obiskovala tečaj iz dramske igre pri Mladinskem glasbenem studiu v Kaunasu. Od leta 1990 je stalno zaposlena kot igralka v Komornem gledališču v Kaunasu.

Izdala je tri pesniške zbirke, znana je tudi kot avtorica gledaliških iger, ki so bile uprizorjene na odrih litovskih gledališč. Igre za otroke – *Slavček* in *Cesarjeva nova oblačila* (prir. pravljic Hansa Christiana Andersena) je uprizorilo Mladinsko komorno gledališče iz Kaunasa; *Ko pada zvezda* (2001) in *Zgodba o krompirju* (2001) je uprizorilo Lutkovno gledališče iz Kaunasa; *Svinjski pastir* (prir. pravljice H.C.Andersena) pa je uprizorilo Narodno gledališče iz Kaunasa. Igre za odrasle – *Fižol* (prva nagrada litovskega radija, 2002), *Strel na obali* (2002), *Komplikiran zlom* (druga nagrada litovskega radija, 2004).

Leta 2005 je ob vsakoletnjem festivalu »Pesniška pomlad« bila nagrajena kot najboljša pesnica. Trenutno biva in dela v Kaunasu.

Doslej je izdala knjige pesmi: *Brezimena*, 1992, *Pojedla sem brusnico*, 1998, *Verjetno ni potrebe po potrebi*, 2004.

Daiva Čepauskaitė, born 1967 in Marijampolē, Lithuania. A poet and a playwright, is a member of the Lithuanian Writers' Union. She graduated from the Kaunas Medical Academy as a physician. She also took acting classes at the Kaunas Youth Musical Studio. Since 1990 she has been employed full-time as an actress by the Kaunas Chamber Theater.

She has published three collections of poetry and is also known as an author of plays. Her dramatic pieces have been staged by Lithuanian theaters. For children – *The Nightingale*, and *The New Clothes for King* (after the fairy tales by Hans Christian Andersen) were staged by the Kaunas Youth Chamber Theater; *When a Star is Falling* (2001), and *The Potato Tale* (2001) were staged by the Kaunas Puppet Theater, *The Swineherd* (after the fairy tale by H.K.Andersen, 2005) was staged in Kaunas State drama theatre. Plays for adults – *The Beans* (I prize of Lithuanian Radio, 2002), *The Shot on the Bund* (2002), *The Compound Break* (II prize of Lithuanian Radio, 2004).

She became the laureate of the yearly poetry event “Spring of Poetry” in 2005. Presently she resides and works in Kaunas.

Collections of poems: *Nameless*, 1992, *I've Eaten a Cranberry*, 1998, *No Need Probably Necessary*, 2004.

Daiiva Čepauskaitė

foto: Vladas Brazdūnas

Poezija

Krava sem in kličejo me Poezija,
dajem malo mleka,
2,5% mastno ponavadi,
včasih mi uspe,
da iztisnem 3%,
ponosna sem, ko ga obdelajo
z najnaprednejšo tehnologijo
in takrat ko v tetrapakih iz kartona
pride v roke nezahtevnih uporabnikov,
obolevam za boleznimi,
ki so poznane živim bitjem
in opisane natančno
v učbenikih za veterinarje,
pasem se v dobri čredi
(to je prijazen kolektiv,
ki ne pozna jezikovnih pregrad),
bojim se obadov in veterinarskih tehnikov,
koristim pa lahko tudi drugače –
ko nastopi mraz in se iztrebim,
stopi bos v moj kup
in čutil boš toplino,
ki se počasi dviga iz stopal
proti zatilju tvoje glave.

Poezija

Esu karvė, vardu Poezija,
duodu šiek tiek pieno,
paprastai 2,5% riebumo,
kartais pavyksta
išspausti ir iki trijų,
didžiuojus, kad jis apdirbamas
pažangiausia technologija
ir popieriniuose tetrapakuose
pasiekia nereiklius vartotojus,
sergu visomis ligomis,
kurios nesvetimos gyvai būtybei
ir kruopščiai aprašytos
veterinarijos vadovėliuose,
ganausi geroje bandoje
(kolektyvas draugiškas,
kalbos barjerų nėra),
bijau sparvų ir zootechniko,
galiu būti ir kitaip naudinga –
užėjus šalnom, kai nusilengvinsiu,
iliipk į mano krūvą basas,
pamatysi – tokia šiluma,
nuo padų pakils
iki pat pakaušio.

Izbor

*Pripravljena sem celo sprejeti misel, da ima
življenje čisto svojo logiko.
Wislawa Szymborska*

Rojstni dan sem si izbrala
v najbolj banalnem letnem času,
moj rojstni mesec je kot polit
golič
z zlomljenim vratom.

Prostor sem si izbrala v peskovniku,
v vozičku, v postelji, pri mizi,
na časopisnih straneh, v očeh, na jezikih,
za ograjo vsakega in v sosedstvu nobenega.

Razgled z okna sem si izbrala -
kvadratno tihožitje pijanca,
ki vleče psa (cunjo, sem mislila).

Obleko sem si izbrala - danes je praznik,

Hlebec z makovimi zrni sem si izbrala,

Ljubimca sem si izbrala - ne tistega,
ki ste ga imeli v mislih,

Veliko noč in Božič sem si izbrala
in budilko za oba,
da ju ne prespim,

Telesno temperaturo sem si izbrala,
dolžino nohtov in obliko zob,

6 ur trpljenja na dan sem si izbrala,
6% sreče in svinjski kremenateljc,

Krila, rep, luske, kopita, čekane,
delovno orodje in metodo razmnoževanja
sem si izbrala,

Državno himno, grb,
temelje filozofije in nepotrebne bitke
sem si izbrala,

Pasirinkimas

*Renkuosi išidėt į galvą net tą galimybę,
kad gyvenimas turi savo logiką
Wisława Szymborska*

Išsirinkau gimimo dieną
banaliausiu metų laiku,
mėnesį, panašų į šlapią
karvelio jaunikli,
lūžusiu raktikauliu.

Išsirinkau vietą smėlio dėčėje,
troleibuse, lovoje, prie stalo,
laikraščių puslapiuose, akyse, liežuviuose,
visų aptvare ir niekieno kaimynystėje.

Išsirinkau vaizdą pro langą –
kvadratinį naturmortą su girtuokliu,
velkančiu šunį (maniau, skarmalą).

Išsirinkau suknelę – šiandien išeiginę,

išsirinkau bandelę su aguonomis,
išsirinkau mylimą – ne tą,
apie kurį pagalvojot,

išsirinkau Velykas ir Kalėdas
ir abiem po žadintuvą,
kad nepramiegočiau,

išsirinkau kūno temperatūrą,
nagų ilgį ir dantų formulę,

išsirinkau kančią 6 val. per parą,
6% laimės ir kiaulienos karbonadą,

išsirinkau sparnus, uodegą,
žvynus, kanopas, iltis,
darbo įrankius ir dauginimosi būdą,

išsirinkau himną, herbą,
filosofinį pamatą ir nepateisinamas prietastis,

Vero, smrtne grehe,
potrebne podpise in priporočila
sem si izbrala,

Smrt sem si izbrala - ne ko bo padal dež,
ne kak četrtek, ne na stopnišču mojega ljubimca,
iz čiste skromnosti.

išsirinkau tikėjimą, didžiāsias nuodēmes,
reikalingus parašus bei rekomendacijas,

išsirinkau mirtį – ne lietui lyjant,
ne ketvirtadienį, ne ant laiptų pas mylimą,
iš kuklumo.

Kako si kaj?

- Dobro, pravim, dobro.
Dobro spala.
Nič sanjala.
Se zbudila sama.
Se pogledala v otroško ogledalce.
Opazila nič nenavadnega.
Spomnila se enega ali dveh.
Enega ali dveh pa ne.
Pobrisala drobtine z mize.
Našla rozino.
Odprla okno.
Se počutila srečno enkrat.
Nesrečno dvakrat.
Nič čutila trikrat.
Zakašljala.
Nič ni bolelo.
Nič ni manjkalo.
Nikogar ni skrbelo zame.
Gledala poročila.
Skrajšali posnetek.
Dali intervju.
Bombardirali.
Dva otroka in en avto utonili
(ločeno).
O avtu govorili dlje
kot o otrocih.
Vrgla pogled na dvorišče.
Vrgla pogled v denarnico.
Se ozrla v preteklost.
Preštela svoje izgube.
Razveselila se svojih odkritij.
Pregledala dogodke.
Premislila stvar.
Odkrila povezave.
Razložila vzroke.
Počastila mrtve z minuto tišine.
Zavzdihnila zaradi ljubimca.
Pomislila na mamo.
Se preobleklá.
Dobro, pravim, dobro.

Kaip gyveni?

- Gerai, sakau, gerai.
Išsimiegojau.
Niek'o nesapnavau.
Atsikéliau savo noru.
Pažiūrėjau į veidrodį.
Nepamačiau nieko neįprasto.
Prisiminiau vieną kitą žmogų.
Vieno kito neprisiminiau.
Nuvaliau trupinius nuo stalo.
Radau raziną.
Atidariau langą.
Kartą jaučiausi laiminga.
Du kartus nelaiminga.
Tris kartus niekaip nesijaučiau.
Kartą pagalvojau apie gyvenimo prasmę.
Du kartus apie beprasmybę.
Tris kartus nieko negalvojau.
Kosējau.
Niek'o neskaudėjo.
Niek'o netrūko.
Niekam nerūpėjau.
Žiūrėjau žinias.
Perkirpo juostelę.
Davé interviu.
Bombardavo.
Nuskendo du vaikai ir automobilis
(atskirai).
Apie automobilį pasakojo ilgiau
nei apie vaikus.
Dirstelėjau į kiemą.
Dirstelėjau į piniginę.
Žvilgtelėjau į praeitį.
Sudėliojau praradimus.
Pasidžiaugiau atradimais.
Apžvelgiau īvykius.
Apmąsciau kontekstą.
Įvertinau objektą.
Suradau sasajas.
Išsiaiškinau priežastis.
Pagerbiau tylos minute mirusius.
Atsidusau dėl mylimo.
Pagalvojau apie motiną.
Persirengiau.
Gerai, sakau, gerai.

Uspavanka za ljubljeno osebo

Norček, ti moj mali
norček,
samo midva sva ostala,
ostali so že dolgo mrtvi,
umiti, obriti,
počesani, naličeni,
objokovani, pokopani,
lepo poravnani,
z rožami okrašeni,
počivajo v miru
brez tveganja.
Samo midva ne najdeva
načina, kako umreti,
najprej pade glava
vedno v isto nebo,
vedno do naslednjič.
V kotičkih najinih oči
pa stojita dva kanarčka,
tako različna kot je različen par oči
istega človeka,
norček, moj mali
norček,
nocoj spet ne najdeva
načina, kako umreti,
nocoj jokam kanarčke
in moje solze pojejo.

Iz angleščine prevedla Irena Zorko

Lopšinė mylimajam

Durneli, tu mano
durneli,
vienu du gyvi telikome,
visi seniai mirę,
nuprausti, nuskusti,
sušukuoti, nugrimuoti,
apraudotи, palaidoti,
tvarkingai išrikuoti,
gélémis apkaišyti,
ilsisi ramybėje
be jokios rizikos.
Vienu du niekaip
negalime numirti,
krentame žemyn galva
vis į tą patį dangų,
vis iki kito karto.
Akių kampučiuose
budi dvi kanarélés,
skirtingos kaip dvi
vieno žmogaus akys,
durneli, tu mano
durneli,
šiąnakt ir vėl niekaip
negalime numirti,
šiąnakt verkiu kanarélémis,
ir mano ašaros čiulba.

Poetry

I am a cow, named Poetry,
I give a bit of milk,
usually 2,5% fat,
sometimes I manage
to squeeze out 3%,
I'm proud that it's processed
with the most advanced technology
and in paper tetrapacks
reaches undemanding users,
I am sick with all the diseases
not unknown to living things
and carefully detailed
in veterinary textbooks,
I graze in a good herd
(the collective is friendly,
there are no language barriers),
I am afraid of horseflies and zootechnician,
I can be useful in other ways too –
when the cold comes, when I defecate,
climb into my pile barefoot,
you'll see how warmth
will lift from your feet
up to the back of your head.

Choice

*I am prepared to put inside my head even the possibility
that life has its own logic.*

Wislawa Szymborska

I chose a birthday

in the most banal season of the year,
a month much like a pigeon's
wet chick
with a broken collarbone.

I chose a place in sand box

on the trolley, in bed, at the table,
on newspaper pages, in the eyes, on tongues,
in everyone's enclosure and no one's neighborhood.

I chose a view out the window –

a square still-life with drunk,
dragging a dog (I thought a rag).

I chose a dress – today a holiday,

I chose a loaf with poppy seeds,

I chose a lover – not the one
you thought about,

I chose Easter and Christmas
and an alarm clock for each
so I would not oversleep,

I chose my body temperature,
the length of my nails and shape of my teeth,

I chose suffering 6 hours per day
6% happiness and a pork chop,

I chose wings, tail,
scales, hooves, fangs,
work tools and method of reproduction,

I chose a national anthem, coat of arms,
philosophical foundation and unjustifiable causes,

I chose a faith, mortal sins,
necessary signatures and recommendations,

I chose death – not when the rain is falling,
not on a Thursday, not on the stairs at my lover's,
out of modesty.

How are you doing?

- Fine, I say, fine.
I slept well.
Dreamed nothing.
Woke up on my own.
Looked in tot mirror.
Saw nothing unusual.
Remembered one or two people.
One or two I didn't remember.
Wiped the crumbs off the table.
Found a raisin.
Opened a window.
Felt happy once.
Unhappy two times.
Didn't feel anything three times.
Thought about meaning of life once.
About meaninglessness two times.
Thought about nothing three times.
Coughed.
Nothing hurt.
Nothing was lacking.
No one worried about me.
Watched the news.
They cut the tape.
Gave an interview.
Bombed.
Two children and a car drowned
(separately).
They talked about the car longer
than about children.
Glanced into the yard.
Glanced into my wallet.
Looked into the past.
Laid out my losses.
Rejoiced in my discoveries.
Surveyed events.
Contemplated the object.
Discovered connections.
Explained the reasons.
Honored the dead with a minute of silence.
Sighed because of my lover.
Thought about my mother.
Changed my clothes.
Fine, I say, fine.

Lullaby for a Loved One

You fool, my little
fool,
only the two of us are left,
everyone else is long dead,
washed, shaved,
combed, made up,
mourned, buried,
neatly lined up,
decorated with flowers,
resting in peace
with no risk.

We alone can find
no way to die,
fall head first
always into the same sky,
always until the next time.
In the corners of our eyes
stand two canaries,
different as two
of the same person's eyes,
you fool, my little
fool,
tonight once we can find
no way to die,
tonight I weep canaries
and my tears sing.

Translated by Jonas Zdanys

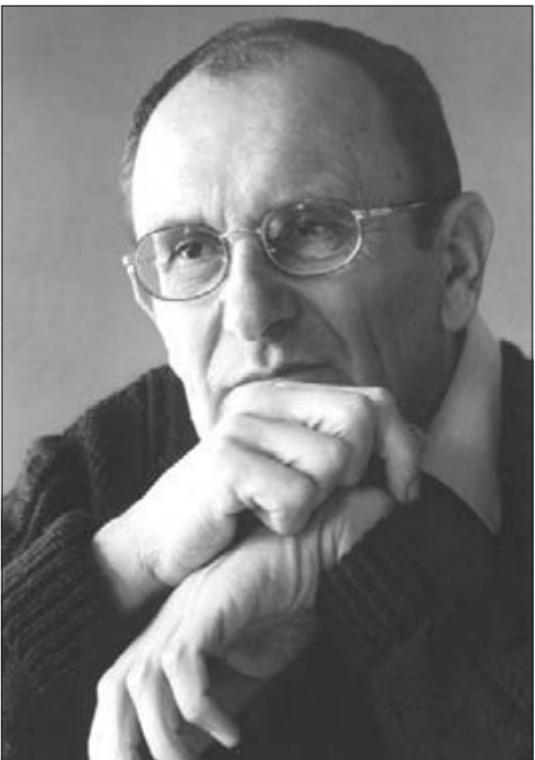

Ervin Fritz se je rodil leta 1940 v Preboldu, Slovenija. Pesnik, dramatik, dramaturg, prevajalec. Piše satirično in angažirano poezijo ter dramske satire in farse. Dosej je izdal knjige pesmi: *Hvalnica življenja*, 1967, *Dan današnji*, 1972, *Okruški sveta*, 1978, *Pesmi*, 1980, *Minevanje*, 1982, *Dejansko stanje*, 1985, *Slehernik*, 1987, *Radoživost*, 1989, *Črna skrinjica*, 1991, *Pravzaprav*, 1995, *Favn*, 1998. Piše tudi poezijo za otroke, libreta za (otroške) opere in lutkovne igre. Fritz je avtor številnih televizijskih (*Komisija za samomore*, 1984, *Kralj Malhus*, 1986, *Mirakel o Sveti Neži*, 1991) in radijskih iger (*Stoli*, 1984, *Komisija za samomore*, 1984, *Sin polka*, 1986, *Karantena*, 1988, *Sreča in nesreča*, 1998). Piše besedila za kabarete, mjuzikle in libreta za opere (*Krpanova kobila*, 1992, *Pokojna gospojina mama*, 1995). Iz nemščine je prevajal predvsem B. Brechta, v srboščini, make-donščini in ruščini pa so bila objavljena tudi njegova dela. Leta 1979 je prejel Nagrado Prešernovega sklada.

Ervin Fritz born 1940 in Prebold, Slovenia. He is a poet, dramatist, dramaturge, and translator. He writes satirical and committed poetry as well as dramatic satire and farce. Fritz's collections of poetry are *Hvalnica življenja* (*A Thanksgiving of Life*, 1967), *Dan današnji* (*Today*, 1972), *Okruški sveta* (*Fragments of the World*, 1978), *Pesmi* (*Poems*, 1980), *Minevanje* (*Transience*, 1982), *Dejansko stanje* (*The Actual State of Affairs*, 1985, 1986, 1991), *Slehernik* (*Everyman*, 1987), *Radoživost* (*Joie de vivre*, 1989), *Črna skrinjica* (*Black Box*, 1991), *Pravzaprav* (*Actually*, 1995), *Favn* (*Faun*, 1998). He has published several collections of poetry for children. Fritz's television plays are *Komisija za samomore* (*The Commission for Suicides*, 1969), *Kralj Malhus* (*King Malhus*, 1973), *Mirakel o sveti Neži* (*The Miracle of Saint Neža*, 1977). His radio plays are *Stoli* (*Chairs*, 1984), *Komisija za samomore* (*The Commission for Suicides*, 1984), *Sin polka* (*The Corp's Son*, 1986), *Karantena* (*Quarantine*, 1988), *Sreča in nesreča* (*Luck and Bad Luck*, 1998). He has also written librettos for cabarets, musicals, and for the operas *Krpanova kobila* (*Krpan's Mare*, 1992), *Pokojna gospojina mama* (*The Late Mother of Madame*, 1995). Fritz's writing has been translated into Serbian, Macedonian, and Russian. As a translator Fritz has mainly worked on Brecht. He received the Prešeren Foundation Prize in 1979.

Ervin Fritz

Pravzaprav

Pravzaprav se mi ni preslabo godilo.
V življenju sem imel velik krompir.
Redkokdaj so me spravili ob kosilo,
ob pamet in ob srčni mir.

Nihče mi ni napeljal elektriKE v spolovilo,
nihče ni gledal name čez puškin vizir.
Boleham sicer za pevsko žilo,
a to življenje ima človeški okvir.

In ker je življenje, mu ne delam težav.
Ne razganja me ne dobrota ne zloba,
da bi prevneto dokazoval svoj prav.

Rad bi ostal le kar se da dolgo, vsaj do groba,
neopazen, obroben pojav.
Pojav, ki ga obroblja neopazna, obrobna doba.

Actually

Actually, I did not have too bad a time.
My life was full of luck, great ease.
Seldom taken from me what was mine,
Rarely driven was I to madness or the loss of peace.

Nobody hooked up my sexual organ to electricity,
Nobody stared at me across a rifle sight.
And although I do have a weakness for poetry,
This life is humane and all right.

And because it is life, I do not cause it any problems.
I am not overflowing with either the goodness or the evil
To have to over enthusiastically prove my worth.

Right up to my grave I would like to remain, if it is possible,
An unnoticed and marginal occurrence,
An occurrence hemmed by an age itself unnoticed and marginal.

Rad

Napravim ti ogrlico iz rad.
Rad je droben seznam
stvari, ki se rimajo na mlad.
Recimo, če rečem: Rad te imam.

Rad je tvoje malo uho,
rad so tvoji lasje,
rad so oblaki, ki hite
za svojo bolestjo čez nebo,

rad so takti male melodije,
ki se od nekod prikrade z nočjo,
pa mehkoba, ki leže na srce,
kadar se človek od vsega hudega napije,

rad je zdrsana Mondšajnsonata,
rad je bučanje gozda, visoka trava,
rad je odpadla pozlata
z resnobne besede očetnjava ...

Na nitko ti jih nizam, te rad stvari,
brez vrste in pravega reda,
kar tako, da ti z vratu zažari
moja rad beseda.

Like

I make you a necklace from likes.
Likes is a short list
Of things that rhyme with youth.
For instance, when I say: I like you.

Like is your small ear,
Like is your hair,
Like are the clouds in the sky,
Speeding after their weakness through the air.

Like are the bars of a small melody
That comes with the night out of nowhere
And the softness that on the heart will lay
When one gets drunk out of dismay.

Like is the Moonlight sonata so worn,
Like is the roaring of the forest, high grass,
Like is the gold plating
That off that serious word fatherland has fallen ...

I am threading these like things in no particular line
And without real order,
Just like that, to make your neck brightly shine
With my like word.

September, enodnevnice

September je, visoki beli dan, obkrožen z glasbo,
najvišji letni čas, čas dneva najpopolnejši.

Ali se ne spodobi reči kaj v tvojo opomnjo,
september, ki minevaš z nami enodnevnicami?

Ples enodnevnic v tvoji mili luči,
umiranje razkošno, prava radost umiranja!

September kakor oder našega ljubezenskega plesa.

In padanja.

Oklepamo se radostne pokrajine svetlobe,
radi bi pobegnili bobnom v glavi, ki nam bobnijo
propad, propad, propad - na svetlo jaso,
kjer topla sluz, kjer slina, gibek jezik, srčni utrip, dotik
pomenijo zavetje...

September na Slovenskem je kakor obisk Toskane
ali Atike ali samega Raja na Slovenskem.

Je, kot bi bral najbolj sočne strani Dekamerona:

septembra pesnikova ljubica je rekla možu,
mojstru za sode in kadi: Veš kaj, Francesco,
kar noter zlezi, v svojo velikansko kad,
kar dol po lestvi, in jo, kad, oribaj,

ker moj amigo Fritz je kupil kad in jo že plačal.

Francesco zleze dol po lestvi v kad in riba, riba.

Njegova žena, moja ljuba, sklonjena čez rob kadi,
mu ukazuje: Tamle je še šporko, pa še tamle, pa še tamle ...

Jaz pa od zadaj, dokler kad Francesco riba
in dokler sije mi september mesec
in dokler luč je, dokler dan mi sveti
in dokler Sonce okrog Zemlje hodi
in dokler se po žilah kri mi toči,
si jemljem svojo milo strogo ljubo,
ki sklonjena čez kad moža priganja ...

Sij nam, september, v našem kratkem plesu,
sij nam, september, mesec enodnevnic.

September, Ephemerae

It is September, a high white day, surrounded by music
The highest time of the year, the most perfect part of the day.
Is it not proper to say something in caution,
September, that passes us like us ephemerae?
In your soft light, there the dance of the ephemerae,
A luxurious death, the real joy of dying!
September like the setting of our love dance.
And falling.
We hold on to the joyful landscape of light,
Escape we would the drums in our head, drumming
Ruin, ruin, ruin – on to a fair clearing
Where the warm mucus, saliva, swift tongue, heartbeat, touch,
Signify shelter ...
September in Slovenia is like a visit to Tuscany
Or Attica or actual Paradise in Slovenia.
It is like reading the juiciest pages of The Decameron:
September it was when the poet's lover said to her husband,
A barrel maker: You know what Francesco,
Go right ahead and crawl inside your huge barrel,
Down the ladder, scrub it
Because my amigo Fritz has bought it, paid for it.
Francesco climbs down the ladder and scrubs, scrubs.
His wife, my lover, bent over the rim
Gives the orders: it needs a bit more there, and over there ...
But I am giving it to her from behind, while Francesco is scrubbing,
And while September is shining upon me,
And while there is still light, the day giving me light,
And while the Sun revolves around the Earth,
And while blood runs through my veins,
I take my mild harsh lover
Who, bent over the rim, spurns her husband on ...
Shine out for us September in our short dance,
Shine out for us September, month of the ephemerae.

Zenit

In končno rečem: dobro je, da živim, kajti dobro je živeti.
In rečem: zrel sem in to je prav; treba je dozoreti.
In rečem: dobro je, da imam to telo, navadil sem se nanj.
In rečem: dobro je, da je v meni smrt; bojim se je, a vse manj.

In roko pomočim v življenje, ki me odnaša.
Ne vprašam se, odkod in kam: kdor ve, več ne vpraša.
In čutim žile in kri, ki mi v žilah bije,
in vem: zdaj sem v zenitu, sonce mi v tême sije.

In pravim: zdajle, morda, je čas, da se trenutek ustavi.
Svetel je in visok in edini; torej je pravi.
In rečem, naj se ustavi. In glej, vse je obstalo:
luč in tema in med njima veliko nihalo.

In začutim: brez teže sem; slap, ki več ne pada;
življenje sem, ki se samo s sabo sklada;
lebdim kot mavrica, ki se pne čez nebo.
In sredi neba nad menoj lebdi zlato sončno kolo.

Tišina. Vse strmi. Brezčasja prijazna jasa.
Telesa brez senc. Neskončna spirala časa
je skrita v malem polžku, ki je v davnini okamnel.
Le hip. In svet in zvezdni lestenec nad njim se bo spet zavrtel.

Zenith

And at last I say to myself: it's good that I'm alive because to be alive is good.
And I say: I'm mature and that's good; mature one should.
And I say: it's good that I have this body, it's something I've got used to.
And I say: it's good to have death in me, I'm afraid of it, but
increasingly less so.

And I dip my hand into a life that just takes me with it.
I do not ask myself where, he who knows asks no more.
And I feel my veins and the blood that in my veins is beating,
And I know: Right now I'm in my zenith, the sun on my head's crown
is shining.

And I say: now, maybe, it's time for this moment to stop still.
It is light, high, and the only one: so it must be the right time, too.
And I say, let it stop. And look: it all stops
The light, and the darkness, and between them a big pendulum.

And I feel I'm weightless, a waterfall that no longer falls
I am a life that with itself is in concordance;
I float like a rainbow across the sky that is climbing,
In the middle of that sky above me a golden sun wheel floating.

Silence. All stares on. Timeless friendly clearing.
Bodies without shadows. Time's infinite spiralling
Is hidden in that little snail that was fossilized in prehistory.
Just an instant. And then the world, the starry chandelier above, both
will turn once again.

Ubogi Yorick

Tudi ubogega Yoricka mora nekdo igrati:
glavo, ki jo grobarja trkljata čez prizorišče.
Nočem, da bi trohnel v grobu, v smešni pogrebni pozlati;
naj pridem za Yoricka v gledališče!

Tam na polici, zraven Othellovega uhana,
poleg Tartuffovih šolnov, pokrita s Faustovo togo,
naj moja lobanja, smrtno gluha in vsa svečana,
čaka med rekviziti na svojo norčevsko vlogo!

Vsako leto pridejo iz igralske šole v gledališče
nove male talentirane dame
in vsaka na polici najprej poišče
Ofelijin plašč in si ga vrže čez rame.

In pod Faustovo togo odkrije mojo glavo.
Mlada, prelestnih udov, pogleda v moje votle oči
in reče: »Ubogi Yorick!« in se zazre v daljavo.
In v prsih se ji zgane budilka in zazvoni.

A kdaj pa kdaj katera, ki se ne boji režeče črepinje,
vzame mojo glavo s police in si jo prisloni na uhó
in sliši – kot morje v školjki – v njej plašne stopinje
življenja, ki je nekoč objemalo zemljo in nebo.

Poor Yorick

Even poor Yorick's part has to be played by somebody:
That head rolled across the stage by each grave digger.
I do not want to decay in my grave in a funeral attire so funny:
Let me be Yorick in the theatre!

There on the shelf, alongside Othello's earring,
Tartuffe's shoes, covered with the cape of Faust,
Let my skull, deathly deaf and all solemnizing
Wait among the props for its bawdy dramatic joust!

Every year from drama school to the theatre
Do they come, new talented little ladies.
Each first seeks on the shelf there
To throw across her shoulder the coat that was Ophelia's

And under Faust's cape my head she discovers.
Young, with beautiful limbs, into my hollow eyes she is looking,
“Alas, poor Yorick”, she says, then into the distance stares.
And in her breasts an alarm clock wakes, and starts ringing.

But, from time to time, one not afraid of my laughing skull,
Takes my head off the shelf, and lifts it up to her ear,
To hear – like the sea in a shell – those steps so fearful
Of a life that once embraced the earth, and the sky.

Translated by Nikolai Jeffs

Tatjana Gromača, rojena 1971 v Sisku, končala študij filozofije in primerjalne književnosti. Leta 2000 je objavila knjigo poezije *Je kaj narobe?*, istega leta je izšel ponatis, knjiga pa je bila objavljena tudi v Srbiji, Sloveniji in v Avstriji. Njene pesmi so prevedene v skoraj vse evropske jezike, uvrščene so v pesniške antologije.

Leta 2004 je objavila roman *Črnec (Crnac)*. Izšel je tudi v slovenskem in poljskem prevodu in bil v ožjem izboru za prozno knjigo leta za dve hrvaški literarni nagradi, na Poljskem pa je bil knjiga meseca. Leta 2005 je objavila knjigo dokumentarnih zgodb *Bele vrane - zgodbe iz Istre*, izbor reportažnih zapisov, ki jih je kot novinarka objavljala v tedniku »Feral Tribune«.

Gostovala je na številnih evropskih literarnih srečanjih od Stockholma prek Berlina, Dunaja, Varšave, Istanbula do Soluna, bila je štipendistka berlinske Akademije umetnosti. Zaposlena je kot stalna sodelavka tednika »Feral Tribune« iz Splita, živi pa v Puli.

Tatjana Gromača, geboren 1971 in Sisak, absolvierte das Studium der Philosophie und der vergleichenden Literaturwissenschaft. Im Jahr 2000 publizierte sie die Gedichtsammlung *Stimmt was nicht? (Nešto nije u redu?)*, im selben Jahr erschien sie in Neuauflage. Das Buch wurde auch in Serbien, Slowenien und Österreich veröffentlicht. Ihre Gedichte sind in fast alle europäischen Sprachen übersetzt und außerdem in einigen Anthologien zu finden.

Im Jahr 2004 veröffentlichte sie den Roman *Crnac (Der Schwarze)*. Der Roman erschien auch in slowenischer und polnischer Übersetzung und fiel in die engere Auswahl für das Prosawerk des Jahres zweier kroatischer Literaturpreise. In Polen wurde der Roman zum Buch des Monats gewählt. Im Jahr 2005 veröffentlichte sie eine Sammlung dokumentarischer Prosa unter dem Titel *Bijela vrana - Priče iz Istre (Die weiße Krähe - Geschichten aus Istrien)*, eine Auswahl von Reportagen, die sie als Journalistin in der Wochenzeitung „Feral Tribune“ veröffentlicht hatte.

Sie gastierte bei zahlreichen europäischen Literaturtreffen von Stockholm über Berlin, Wien, Warschau, Istanbul bis Thessaloniki und war Stipendiatin der Berliner Akademie der Künste. Die Autorin arbeitet als ständige Mitarbeiterin des Wochenblattes „Feral Tribune“ aus Split und lebt in Pula.

Tatjana Gromaća

Črnek

56.

Ko se je začela vojna, sem hodila od hiše do hiše in ljudi prepričevala, da morajo narediti podzemna zaklonišča, v katera se bodo skrili. Rekla sem jim, naj kupijo povoje in kako si lahko iz najlonk in koruzne moke naredijo maske, ki jih bodo zaščitile pred strupenimi plini. Ljudje so me molče opazovali skozi priškrtnjena vrata in odmahovali z glavo kot preplašene gosi.

Odpeljali so me do velike hiše na konec vasi, h gostilničarju, ki so ga klicali *Huso*. Odprl mi je vrata svoje kleti. Tam so bila med steklenicami žganja in ražnjem, na katerem se je nekoč vrtel prašič, spravljena bolniška nosila s sanitetno opremo.

- *Na, je rekel, naredite s tem, kar hočete!*, z brade pa se mu je ravno odluščil kos hrane.

57.

Ponoči je zunaj brnela kolona traktorjev, ki se je vlekla po cesti kot stara debela gosenica, ki mora poginiti. Izza zavesem jih opazovala. Vsak traktor je za sabo vlekel leseno prikolico ali majhno železno kletko, ki je rabila za odvoz prašičev na prodajo. Tokrat v kletkah niso bili prašiči, temveč ljudje, ki so bežali pred vojno. V rokah so držali majhne povezane cule in jih močno tiščali k prsim. Močneje ko so tiščali cule, globlje so lahko potisnili bolečino, ki jim je ležala v prsih, in se v kletkah peljali naprej, kot da ne občutijo ničesar več.

58.

Podrta je bila ena od vaških hiš. V njej je živel mož, ki je popravljal televizorje. Nihče ni vedel, kje zdaj je, ne kdo in zakaj mu je podrl hišo. Nihče se o tem ni niti spraševal. Ljudje so se začeli med seboj pogovarjati tiše, s pridušenimi glasovi, glave pa so stikali skupaj, kot da bi šlo za nekakšno zaroto. Nihče ni hotel pred drugimi pokazati, da je vesel, ker je bila mož, ki je popravljal televizorje, podrta hiša, vendar so se vsi obnašali, kot da se je zgodilo nekaj pravilnega in pravičnega. Tam, kjer je nekoč živel mož s televizorji, je zdaj ležal kot hrib visok kup rdečih opek. Nihče si mu ni drznil priti blizu.

Crnac

56.

Kad je došao rat hodala sam od kuće do kuće i govorila ljudima da trebaju napraviti skloništa pod zemljom u koja će se sakriti. Rekla sam im da trebaju kupiti zavoja i kako će od najlon čarape i kukuruznog brašna napraviti masku koja će ih spasiti od otrovnih plinova. Ljudi su me šutke promatrali kroz odškrinuta vrata i njihali vratovima kao uplašene guske.

Odveli su me na kraj sela u veliku kuću kod gostioničara kojeg su svi zvali *Huso*. On mi je otvorio vrata svog podruma. Tamo su, između boca rakije i drvenog ražnja na kojem se nekad vrtila svinja, stajala bolnička nosila sa sanitetskom opremom.

– *Evo, rekao je, pa vi radite s tim šta hoćete!*, a s brade mu je otpao komadić neke hrane.

57.

Noću su ulicom brujali traktori u koloni, vukli su se cestom kao debela stara gusjenica koja treba krepati. Promatrala sam ih iza zavjese. Svaki traktor imao je odozada drvenu prikolicu ili mali željezni kavez koji je služio za odvoz svinja na prodaju. Sada u kavezima nisu bile svinje, nego ljudi koji su bježali od rata. U rukama su držali male krpene zavežljaje koje su čvrsto pritiskali na grudi. Što su jače pritiskali zavežljaje, to su dublje mogli pogurnuti bol koja im je stajala u grudima, i tako se voziti dalje u kavezima, kao da ne osjećaju više ništa.

58.

U selu je jedna kuća bila srušena. Tu je živio čovjek koji je popravljao televizore. Nitko nije znao gdje je sada taj čovjek, niti tko je i zašto srušio tu kuću. Nitko se to nije niti pitao. Svi su počeli govoriti tiše, prigušenim glasovima, naginjući pri tom glave jednu prema drugoj, kao da skrivaju neku zavjeru. Nitko nije pred drugima pokazivao da je sretan što je čovjeku koji je popravljao televizore srušena kuća, ali su se svi držali kao da se dogodilo nešto ispravno i pravedno. Na mjestu gdje je nekada živio čovjek s televizorima ostala je hrpa crvenih cigli, velika kao brdo. Nitko joj se nije usudio približiti.

59.

V našo hišo je prišla policija. Dejali so, naj se ne bojimo, ker so prišli le na rutinski obisk. Posedli so za mizo in potegnili ven papirje. Na listu sta bili napisani imeni moje mame in mesta, kjer se je rodila. Mesto, v katerem se je rodila moja mama, je bilo zdaj sovražno. Policija je prišla preverit, ali ni slučajno tudi mama naš sovražnik. Vprašali so jo, koliko časa že živi tukaj in do kakšne mere se je prilagodila. Mojega očeta so vprašali, do kakšne mere se je mama prilagodila. Vprašali so tudi mene. Vsi smo rekli, da se je dobro prilagodila. Prikimali so in gledali okrog sebe, na zid obešene krožnike v kuhinji, kvačkani prtiček na televizorju, nato pa zložili papirje nazaj v torbo. In odšli.

Potem je v hišo prišel duhovnik. Vsako leto je hodil od hiše do hiše in pobiral denarne prispevke, v zahvalo pa na hišna vrata prilepljal podobice, na katerih sta bila Mati Božja ali Jezus Kristus. Ko je prišel v našo hišo, sem se skrila v sobo. Ko je odšel, mi je mama rekla, naj vzamem sesalec in pospravim koščke blata, ki so padli na preprogo z duhovnikovih čevljev. Ko sem sesala, sem razmišljala o tem, kakšne čevlje je nosil duhovnik. Predstavljal sem si črne s srebrno zaponko ob strani.

60.

Našla sem si ljubimca. To je bil čuvaj zapuščenega naselja in skladišča ob reki. Stala sva pred semaforjem. Rekel je:

– *Če me ne poljubiš, preden se priže zelena luč, se bom obrnil in šel.*

Poljubila sem ga, kolikor hitro sem mogla, potem pa se je prižgala zelena luč.

61.

Zatekala sva se na koruzno polje pod most. Zemlja na koruznem polju je bila razpokana in trda. Včasih sva tam srečevala druge ljubezenske pare. Molče smo šli drug mimo drugega in umikali poglede. V ljubimčevi hiši ni bilo ničesar razen kovinske postelje in mize. V namiznem predalu je imel spravljeno pištolo. Na postelji je ležala čuvajska uniforma. Na jermenu uniforme je bila masivna aluminijasta zaponka, na katero sta bili vgravirani dve veliki črki.

Ljubimec je bil že star in je na temenu že začel zgubljati lase. Po ljubljenju sta bili najini telesi lepljivi in smrdljivi kot telesi dveh smrdljivih psov. Umivat sva se hodila v velik prostor s tuši. Tam so se nekoč umivali terenski delavci, ki so prenočevali v naselju. Za večerjo sva jedla kruh in sir, ki ju je ljubimec potegnil iz zelenega nahrbtnika, zavezanega z vezalkami za čevlje. Iz smeri reke se je občasno zaslišalo glasno bučanje ladij. Kdor ne bi vedel, da gre za ladje, bi lahko pomislil, da sliši rjovež divjih živali iz nekega oddaljenega živalskega vrta.

Prevedel Urban Vovk

59.

U kuću nam je došla policija. Rekli su da se ne bojimo, došli su samo u običan posjet. Sjeli su za stol i izvadili papire. Na papiru je pisalo ime moje majke i mjesto u kojem se rodila. Mjesto u kojem se rodila majka sada je bilo neprijateljsko. Policija je došla provjeriti nije li majka kojim slučajem također naš neprijatelj. Pitali su je koliko dugo živi ovdje i kako se prilagodila. Pitali su mog oca kako se majka prilagodila. Pitali su i mene. Svi smo rekli da se prilagodila dobro. Oni su kimali glavama i gledali oko sebe, zidne tanjure u kuhinji i heklani tabletici na televizoru, složili papire nazad u torbu. I zatim su otišli.

Zatim nam je u kuću došao svećenik. Svake godine išao je od kuće do kuće da mu ljudi daju novaca, a on im je zauzvrat na vrata zalijepio sličicu na kojoj je bila Majka Božja ili Isus Krist. Kada je došao u našu kuću, sakrila sam se u sobu. Kada je otišao, majka mi je rekla da uzmem usisavač i pokupim komadiće blata koji su otpali sa svećenikovih cipela na tepih. Dok sam usisavala, razmišljala sam o tome kakve cipele je nosio svećenik. Zamišljala sam da su crne sa srebrnom kopčom sa strane.

60.

Pronašla sam ljubavnika. Bio je to čuvar napuštenog naselja i skladišta pored rijeke. Stajali smo pred semaforom. Rekao je:

- Ako me ne poljubiš dok se ne upali zeleno svjetlo, ja ću se okrenuti i otići.

Poljubila sam ga što sam brže mogla, a zatim se upalilo zeleno svjetlo.

61.

Odlazili smo ispod mosta, u kukuruzište. Zemlja u kukuruzištu bila je kvrgava i tvrda. Ponekad smo tamo sretali druge ljubavne parove. Šutke smo se mimoilazili, ne skretajući poglede jedni na druge. U ljubavnikovoju kućici nije bilo ničeg osim željeznog kreveta i stola. U ladici od stola držao je pištolj. Na krevetu je ležala čuvarska uniforma. Remen na uniformi imao je tešku aluminijsku kopču na kojoj su bila ugravirana dva velika slova.

Ljubavnik je bio star, kosa na tjemenu bila mu je prorijedena. Poslije vođenja ljubavi tijela su nam bila uljepljena i smrdljiva, kao kod dva smrdljiva psa. Odlazili smo se prati u veliku prostoriju s tuševima. Tamo su se nekada prali terenski radnici koji su noćili u naselju. Za večeru, jeli smo kruh i sir kojeg je ljubavnik vadio iz zelenog ruksaka zavezanog vezicama kojima se vežu cipele. S rijeke, povremeno je dopiralo glasno hučanje brodova. Onaj tko nije znao da su to brodovi mogao je pomisliti da sluša riku divljih životinja iz nekog udaljenog zoološkog vrta.

Der Schwarze

56.

Als der Krieg kam, ging ich von Haus zu Haus und sagte den Leuten, sie sollten unterirdische Schutzräume anlegen, um sich darin zu verstecken. Ich sagte ihnen, sie sollten Verbandzeug kaufen und wie man aus Nylonstrümpfen und Maismehl eine Maske macht, die vor Giftgasen schützt. Die Leute betrachteten mich schweigend durch den Türspalt und wiegten die Hälse wie verängstigte Gänse.

Man führte mich ans Ende des Dorfs in ein großes Haus zu einem Gastwirt, den alle *Huso* nannten. Er öffnete mir die Tür zu seinem Keller. Dort stand zwischen Schnapsflaschen und einem Holzspieß, an dem man früher Schweine gedreht hatte, eine Tragbahre mit Sanitätsmaterial.

– *Hier, sagte er, macht damit, was ihr wollt!* und aus seinem Bart fiel ein Krümel.

57.

In der Nacht brummten auf der Straße Traktoren in Kolonne, sie schleppten sich dahin wie eine dicke alte Raupe, die krepieren muß. Ich beobachtete sie hinter den Gardinen. Jeder Traktor hatte einen Holzanhänger oder einen kleinen Eisenkäfig, zum Transport von Schweinen, die verkauft wurden. Jetzt waren in den Käfigen keine Schweine, sondern Menschen, die vor dem Krieg flohen. In den Händen hielten sie kleine Bündel, die sie fest an die Brust preßten. Je stärker sie die Bündel an sich preßten, desto tiefer drückten sie den Schmerz hinab, der in ihrer Brust saß, und so konnten sie in den Käfigen weiterfahren, als empfänden sie nichts mehr.

58.

Im Dorf wurde ein Haus zerstört. Dort hatte ein Mann gewohnt, der die Fernseher reparierte. Niemand wußte, wo er jetzt war und wer das Haus zerstört hatte und warum. Das fragte sich auch niemand. Alle begannen leiser zu sprechen, mit gedämpfter Stimme, und steckten die Köpfe zusammen, deckten sie eine Verschwörung. Niemand zeigte sich vor den anderen glücklich darüber, daß man dem Mann, der Fernseher reparierte, das Haus zerstört hatte, aber alle verhielten sich so, als wäre etwas Richtiges und Gerechtes geschehen. An der Stelle, wo einmal der Mann mit den Fernsehern gewohnt hatte, blieb ein Haufen roter Ziegel zurück, groß wie ein Berg. Niemand wagte sich in die Nähe.

59.

Die Polizei kam zu uns ins Haus. Sie sagten, wir sollten keine Angst haben, es handle sich nur um einen gewöhnlichen Besuch. Sie setzten sich an den Tisch und holten Papiere hervor. Auf einem stand der Name meiner Mutter und der Ort, an dem sie geboren wurde. Der Ort, an dem meine Mutter geboren wurde, war jetzt ein feindlicher. Die Polizei war gekommen, um zu überprüfen, ob Mutter nicht zufällig auch unser Feind sei. Sie fragten sie, wie lange sie hier schon wohne und wie sie sich eingelebt habe. Sie fragten meinen Vater, wie sich Mutter eingelebt habe. Mich fragten sie auch. Alle sagten wir, sie habe sich gut eingelebt. Sie nickten und sahen sich um, betrachteten die Wandteller in der Küche und das Häkeldeckchen auf dem Fernseher, sie steckten die Papiere wieder ein. Und dann gingen sie.

Danach kam der Priester. Jedes Jahr ging er von Haus zu Haus, um von den Leuten Geld zu bekommen, und dafür klebte er ihnen ein Bildchen an die Tür, mit der Muttergottes oder Jesus Christus. Als er zu uns kam, verzog ich mich ins Zimmer. Als er gegangen war, sagte Mutter, ich solle den Staubsauger nehmen und die Lehmklümpchen, die der Priester mit seinen Schuhen auf dem Teppich hinterlassen hatte, aufsaugen. Während ich saugte, dachte ich darüber nach, was für Schuhe der Priester wohl getragen hatte. Ich stellte sie mir schwarz vor mit einer Silberschnalle an der Seite.

60.

Ich fand einen Liebhaber. Er war Wachmann in der verlassenen Siedlung und im Lagerhaus am Fluß. Wir standen vor einer Ampel. Er sagte:

Wenn du mich nicht küsst, bevor das grüne Licht aufleuchtet, drehe ich mich um und gehe.

Ich küßte ihn so schnell ich konnte, und dann wurde es grün.

61.

Wir gingen unter die Brücke, ins Maisfeld. Die Erde im Maisfeld war grob und hart. Manchmal trafen wir dort andere Liebespaare. Schweigend gingen wir aneinander vorbei, ohne uns anzusehen. Im Haus meines Liebhabers war nichts außer einem Eisenbett und einem Tisch. In der Schublade des Tisches bewahrte er eine Pistole auf. Auf dem Bett lag seine Uniform. Der Gürtel hatte eine schwere Aluminiumschnalle, in die zwei Großbuchstaben eingraviert waren.

Mein Liebhaber war alt, sein Haar auf dem Scheitel gelichtet. Nach dem Liebesakt waren unsere Körper klebrig und stanken, wie bei zwei räudigen Hunden. Wir gingen zum Waschen in einen großen Raum mit Duschen. Dort hatten sich früher die Arbeiter gewaschen, die auf Montage waren

und in der Siedlung übernachteten. Zum Abendessen gab es Brot und Käse, den mein Liebhaber aus einem grünen Rucksack holte, der mit Schuhsekeln zugeschnürt war. Vom Fluß drang das laute Ächzen der Schiffe herüber. Wer nicht wußte, daß es Schiffe waren, hätte es für das Gebrüll wilder Tiere halten können, aus einem Zoo irgendwo in der Ferne.

Aus dem Kroatischen von Katharina Wolf-Grießhaber

Oto Horvat se je rodil leta 1967 v Novem Sadu, kjer je študiral madžarski jezik in književnost, diplomiral pa je iz zgodovine moderne nemške književnosti, romanske filologije in slovanskih študij na univerzi v Erlangenu. Zdaj pripravlja doktorat na Humboldtovi univerzi v Berlinu. Doslej je izdal zbirke pesmi *Gde nestaje šuma* (*Kje izginja gozd*, 1987 – nagrada „Branko“ za najboljši pesniški prvenec leta v Jugoslaviji), *Zgrušavanje* (*Strjevanje*, 1990), *Fotografije*, 1996, *Dozvola za boravak* (*Dovoljenje za bivanje*, 2002), *Italijanski prevodi* (v tisku). Leta 1999 je v nemškem prevodu Martina Langanke izšla pesniška zbirka z naslovom *Kanada*. Njegove pesmi so uvrščene v antologijo z naslovom *Die neuen Mieter. Fremde Blicke auf ein vertrautes Land*, 2004. Oto Horvat piše tudi za otroke, prevaja (H.M. Enzensberger, János Pilinszky, Péter Esterházy); prevodi pesmi H.M. Enzensbergerja, Salvatora Quasimoda, Cesara Paveseja, Edoarda Sanguinetija, Györgya Petrija in drugih so bili objavljeni v jugoslovanskih in srbskih literarnih revijah.

Leta 2004 je bival v Nemčiji kot štipendist Heinrich-Böll-Stiftung, leta 2003 je bil štipendist litearnega oddelka univerze v Berlinu, prav tako tudi leta 1999.

Oto Horvat, born 1967 in Novi Sad, Serbia. He studied Hungarian Language and Literature at the University of Novi Sad, History of Modern German Literature, Italo-Romance Philology, and Slavic Studies at the Erlangen, Cultural Studies at the Humboldt Universität zu Berlin (Doctoral candidate). He has published the following books of poetry: *Gde nestaje šuma* (*Where the Woods Disappear*, 1987 – which was honoured as the year's best poetry debut in Yugoslavia), *Zgrušavanje* (*Clotting*, 1990), *Fotografije* (*Photographs*, 1996), *Kanada* (German translation by Martin Langanke, 1999), *Dozvola za boravak* (*Residence Permit*, 2002), *Italijanski prevodi* (*Italian translations*, in print, 2006). His poems appeared in the anthology *Die neuen Mieter. Fremde Blicke auf ein vertrautes Land*, 2004. He also writes children's literature and translates (H.M. Enzensberger, János Pilinszky, Péter Esterházy); his translations of poetry of H. M. Enzensberger, Salvatore Quasimodo, Cesare Pavese, Edoardo Sanguineti, György Petri etc. have been published in Yugoslav and Serbian literary magazines.

Scholarships: Writer-in-Residence fellowship by the Heinrich-Böll-Stiftung 2004, Writer-in-residence fellowship given by the Berlin Academy of Arts, Literature Department, 1999 and 2003.

Oto Horvat

Očetu

Boliš me.
Kot zdaj občasno
boli zob.

Tudi sam ne bi mogel verjeti,
kaj vse se je tu pripetilo.
Prav si imel.
Klavnica.

Te dni razmišljam, da sploh ne bi bilo slabo
s tabo kdaj oditi na pivo kot nekoč
in v hladu avgustovskih krošenj
tokrat opazovati,
kako zahaja svet.

In Griechenland

Med zajtrkom na terasi –
s katere sem lahko opazoval
mirno morsko gladino še nedolžno
čeprav so včasih ob jutrih drseče barke
rezale ogledalo na drobne koščke
in se je porušeni red počasi zaraščal
počasi pozabljal sam nase –
nisi hotela videti sence jeseni
ampak si le mazala maslo na kruh
in marmelado na maslo
in natakala kavo v skodelico
in mleko v kavo
in jaz sem ti bil hvaležen
ker si to jutro poletje podaljšala
za celo stoletje.

Ocu

Boliš me.
Sada kao zub
s vremena na vreme.

Ne bi ni sam verovao
šta se sve ovde izdogađalo.
Bio si u pravu.
Klanica.

Ovih dana razmišljam da ne bi bilo loše
otići kao nekad na pivo sa tobom
i u hladu avgustovskih krošnji
ovaj put posmatrati
zalazak sveta.

In Griechenland

Senku jeseni tada za doručkom na terasi
- sa koje sam mogao posmatrati
mirnu površinu mora još nevinu
iako je bilo jutara sa barkama
koje su klizeći sekle ogledalo na komadiće
a narušeni red je sporo zarastao
zaboravljao se -
nisi htela da vidiš
nego si i dalje mazala puter na hleb
i marmeladu na puter
i sipala kafu u šolju
i mleko u kafu
i ja ti bejah zahvalan
što si tog jutra produžila leto
za čitav vek.

Tizian: Beg v Egipt

Ni potrebno naštevati,
kdo in kaj se nahaja ob cesti.
(Marija s Sinom sedi na oslu,
Jožef s palico v roki hiti za njimi.)

Družino vodi mladenič (v tem primeru)
ali pa starec: metafora angela.

Toda obstajajo tudi risbe in slike drugih mojstrov,
na katerih angela le na videz ni:
njegova prisotnost je v zraku.

Kaj takšnega bi bilo za ta svet zelo težko trditi.

Nachmittag

Ležal sem ob praznem bazenu in opazoval tvoj profil
medtem ko si sede na njegovem robu brala
nagubano površino morja v daljavi
in se spominjal dopoldanskega vetra
kako odgrinja temnozelene zavese
in sonca ki ob nekaterih trenutkih obmiruje na telesih
in kako se vpitje kopalcev s plaže izgublja
in spreminja v vse gostejši utrip
in potem sem pomisil da smo se zdaj
spremenili v tihožitje z razglednice
in kar nekaj časa je trajalo da sem našel besede
in način da jih izgovorim in naju s tem vrnem
v resničnost ob bazenu ob katerem sva preživila
to pozno vetrovno popoldne.

Ticijan: Beg u Egipat

Nepotrebno je nabrajati
ko se i šta nalazi pored puta.
(Marija sa Sinom sedi na magarcu,
Josif sa šapom u ruci grabi za njima.)

Porodicu vodi mladić (u ovom slučaju)
ili starac: metafora anđela.

Ali postoje crteži i slike drugih majstora
na kojima anđela nema samo naizgled:
njegovo prisustvo je u vazduhu.

Što se za ovaj svet ne bi moglo reći.

Nachmittag

Ležao sam uz prazan bazen i posmatrao ti profil
dok si čitala sedeći na ivici bazena
naboranu površinu mora u daljini
i sećao se vetra prepodnevnog
kako razgrće tamnozelene zavese
i sunca kako na trenutke miruje na telima
i kako se graja kupača sa plaže gubi
i u puls pretvara sve gušći
i pomislih zatim da smo se sada
u mrtvu prirodu sa razglednice pretvorili
i potrajalo je dok nisam našao reči
i način da ih izgovorim i time nas vratim
u stvarnost pored bazena pored kog smo proveli
to kasno vetrovito poslepodne.

Ure učenja tujega jezika

Učim tuj jezik.

Wie heisst du?

Woher kommst du?

Vprašanje iz prve lekcije
nas uvajajo v življenje.
Naglas ponavljam:
kako ti je ime?
od kod prihajaš?
in vidim: negotovost raste na obrazih dijakov
postajajo brezimni
postajajo apatridi.

Spominjanje

Pravi egzil je sever.
Zimska krajina.

Laponci oblečeni v vesele barve.
Nič od tega.
Sedim v deželi paprike.

V pravem egzilu
pada globok sneg.
Prekriva sledi.

Časovi jezika

Držim časove jezika.

Wie heisst du?

Woher kommst du?

Pitanja iz prve lekcije
uvode nas u život.
Ponavljam naglas
kako se zoveš?
odakle dolaziš?
i vidim: raste nesigurnost na licima đaka
postaju bezimeni
postaju apatridi.

Prisećanje

Pravi egzil je sever.
Zimski pejzaž.

Laponci u veselim bojama.
Ništa od svega toga.
Sedim u zemlji paprike.

U pravom egzilu
pada dubok sneg.
Prekriva tragove.

Vrnitev

Ladja se vrača.

Popoldanska svetloba v septembru
po dežju te za trenutek
spominja na srečo in mir:
galebi in vonj ribiških mrež.

Vendar zdaj v nejeveri bereš oblake.
Sumničavo ovohavaš zrak.
Nekdo je tu nekaj spremenil.
Od tu je tvoj dom neskončno oddaljen.

Plavalec

Sediš na opoldanskem soncu
na robu bazena s plavimi ploščicami.
Pripeka je podobna jami.

Zdaj? Zdaj?

Nekaj trenutkov kasneje
se odrineš in potopiš.

Si plavalec pod vodo
s počasnimi gibi
v skoraj popolni tišini
z jasno svetlobo nad sabo
v katero leta dolgo
ne znaš izplavati.

Prevedel Uroš Zupan

Povratak

Brod se vraća.

Svetlost poslepodneva u septembru
posle kiše na trenutak
podseća te na radost i mir:
galebovi i miris ribarskih mreža.

Ali sada čitaš oblake sa nepoverenjem.
Mirišeš vazduh sa sumnjom.
Ovde je neko nešto promenio.
Odavde je tvoj dom u nedogled udaljen.

Plivač

Sediš na podnevnom suncu
na ivici bazena sa plavim pločicama.
Jara kao jama.

Sad? Sad?

Nekoliko trenutaka kasnije
odgurneš se i zaroniš.

Plivač si pod vodom
sporih pokreta
u skoro potpunoj tišini
sa jasnom svetlošću iznad sebe
u koju ne umeš da izroniš
godinama.

Dem Vater

Du tust weh.
Aber jetzt wie ein kranker Zahn
der sich meldet von Zeit zu Zeit.

Du würdest auch nicht glauben
was alles hier geschehen ist.
Du hattest recht.
Schlachthof.

Aber es wäre nicht schlecht
denke ich in diesen Tagen oft
wie damals ein Bier
trinken zu gehen
und im Laubschatten des August
diesmal zuzusehen
dem Sonnenuntergang unserer Welt.

In Griechenland

Einen Schatten von Herbst damals
beim Frühstück auf der Terrasse
- die ruhige Fläche des Meeres habe ich beobachtet
jungfräulich noch, wobei es Morgen
gegeben hat mit gleitenden Barken und Segelbooten,
die den Spiegel in viele Stücke schnitten
und die verwundete Ordnung wie sie
erst langsam heilte und wieder vergaß -
wolltest du gar nicht sehen,
sondern hast weiter die Butter aufs Brot gestrichen
und Marmelade auf die Butter
und den Kaffee in die Tasse gegossen
und Milch in den Kaffee
und ich war dir dankbar weil du fröhlich
den Sommer an jenem Morgen
um ein ganzes Jahrhundert verlängert hast.

Tizian: Flucht nach Ägypten

Unnötig aufzählen wer
und was sich neben dem Weg befindet
auf dem die Familie dahineilt.
(Maria mit dem Sohn auf dem Esel
Josef mit dem Stock in der Hand dicht hinter ihnen.)

Die Familie wird von einem Jüngling geführt
(in diesem Fall) oder von einem Greis:
Metaphern für einen Engel.

Aber es gibt auch Bilder
auf denen kein Engel zu sehen ist.
Seine Anwesenheit ist in der Luft.

Was man über diese Welt nicht sagen kann.

Nachmittag

Ich lag neben dem verlassenen Schwimmbecken
und beobachtete dein Profil
während du die faltige Fläche des Meeres in der Ferne
gelesen hast und erinnerte mich an den Vormittagswind
wie er die dunklen grünen Vorhänge aufweht
und die Sonne für Augenblicke ruhen lässt
auf den Körpern auf dem Bett
und wie der Lärm der Badenden sich verliert
und übergeht in einen immer schnelleren Puls
und dann dachte ich daß die griechischen Götter uns
jetzt in ein Stilleben verwandelt haben
und es hat gedauert bis ich Worte
fand dafür und eine Art sie auszusprechen
und uns damit zurückzubringen
in die Wirklichkeit neben dem Schwimmbecken
an dem wir verbrachten
jenen späten windigen Nachmittag.

Sprachunterricht

Ich halte Sprachunterricht.

Wie heisst du?

Woher kommst du?

Die Fragen aus der ersten Lektion
führen uns ins Leben ein.

Ich wiederhole laut
wie heißt du?
woher kommst du?
und sehe
wie die Unsicherheit
in der Schüler wächst
wie sie namenlos werden
heimatlos.

Erinnerung

Das wahre Exil ist der Norden.
Eine winterliche Landschaft.
Lappländer in frohen Farben.

Nichts von all dem.
Ich sitze im Paprikaland.

Im wahren Exil
schneit dichter Schnee.
Bedeckt Spuren.

Rückkehr

Das Schiff kommt zurück.

Das Licht des Nachmittags im September nach dem Regen
erinnert dich einen Moment lang an ein Glück und Ruhe:
an Möwen und den Duft der Netze der Fischer.

Aber jetzt liesst du die Wolken ohne Vertrauen.
Atmest die Luft mit Verdacht.
Hier hat jemand etwas verändert.
Von hier ist dein Zuhause unendlich weit entfernt.

Der Schwimmer

Du schwitzt in Mittagssonne
am Rand des Schwimmbeckens mit blauen Fliesen.

Jetzt? Jetzt?

Augenblicke später
stößt du dich ab und tauchst.

Du bist Schwimmer unter dem Wasser
in fast völliger Stille
mit einem klaren Licht über dir
zu dem du nicht auftauchen kannst
jahrelang.

Übersetzt vom Autor und Karin Kiwus

Nora Iuga se je rodila v Bukarešti, Romunija. Študirala je germanistsiko, nekaj let delala kot učiteljica nemščine kot tujega jezika, kot bibliotekarka in redaktorica časopisa za kulturo v nemškem jeziku. Od leta 1986 živi kot svobodna pisateljica v Bukarešti. Objavila je 15 pesniških zbirk, med drugimi: *Vina nu e a mea* (*Ne priznam krivde*, 1968), *Opinii despre durere* (*Pogledi na bolečino*, 1980 – nagrada romunskega pisateljskega društva), *Inima ca un pumn de boxeur* (*Srce kot boksarjeva pest*, 1996), *Dactilografa de noapte* (*Nočna strojepiska*, 1996 – nagrada pisateljskega društva), *Der Autobus mit den Buckligen* (*Avtobus z grbavci*, nemški prevod Ernesta Wichnerja, 2003) in romane: *Săpunul lui Leopold Bloom* (*Milo Leopolda Blooma*, 1993 – nagrada pisateljskega društva), *Sexagenara și tinărul* (*Šestdesetletnik in mladi mož*, 2000 – nagrada pisateljskega društva), *Fasanenstrasse 23*, 2001.

Številni prevodi iz nemškega jezika, med drugim *Pločevinasti boben* Günterja Grassa.

Nora Iuga, geboren in Bukarest. Studierte Germanistik, hat einige Jahre als Lehrerin für Deutsch als Fremdsprache gearbeitet, als Bibliothekarin und Redakteurin einer deutschsprachigen Kulturzeitschrift. Seit 1986 lebt sie als freie Autorin und Übersetzerin in Bukarest. Sie hat 15 Gedichtbände veröffentlicht, darunter: *Vina nu e a mea* (*Ich bekenne mich nicht schuldig*, 1968), *Opinii despre durere* (*Ansichten über den Schmerz*, 1980 – Preis des rumänischen Schriftstellerverbandes, *Inima ca un pumn de boxeur* (*Das Herz gleich einer Boxerfaust*, 1996), *Dactilografa de noapte* (*Die Nachdaktilographin*, 1996 - Preis des rumänischen Schriftstellerverbandes). Romane: *Săpunul lui Leopold Bloom* (*Die Seife des Leopold Blum*, 1993 – Preis des Schriftstellerverbandes), *Sexagenara și tinărul* (*Die Sechzigjährige und der junge Mann*, 2000 – Preis des Schriftstellerverbandes), *Fasanestrasse 23*, 2001.

Zahlreiche Übersetzungen aus der deutschen Literatur, darunter *Die Blechtrommel* von Günter Grass.

Nora luga

Sam in psička Dracula na bulvarju Ferdinand

šel sem na sprehod
s psičko draculo
po bulvarju ferdinand
bil je velik in rdeč trušč
dracula je postajala vse manjša
najverjetneje se je topila
kot košček masla na soncu
preplaval sem
dardanele in bosphor pa gibraltar
kot ližeš tri karamele
različnih barv
kje si ljubi sam
se je zaslišalo izpod postelje
in so začele prihajati po vrsti
moje bivše ženske
sedemintrideset jih je bilo
vse z nagobčniki
vse odpeljane na striženje
in sem se veselil kot otrok
kar sline so se mi cedile
ko sem nad glavo zagledal
božji ud
ki brizga po mojem čelu

Sam și cățelușa Dracula pe bulevardul Ferdinand

am ieșit la plimbare
cu cățelușa dracula
pe bulevardul ferdinand
era o larmă mare și roșie
dracula se făcea tot mai mică
se topea pasămite
ca o bucătă de unt la soare
și-am trecut înnot
dardanelele și bodforul și gibraltarul
cum lingi trei acadale
de culori diferite
unde ești sam iubitule
se-auzea de sub pat
și-au început să iasă pe rînd
fostele mele femei
treizeci și șapte la număr
toate cu botnițe
toate duse la tăiere
și eu mă bucuram ca un copil
îmi lăsa gura apă
cînd vedeam deasupra capului
mădularul lui dumnezeu
șiroindu-mi pe frunte

Minodorino pismo Samu

kje hodiš dragi sam
po katerih boljih sejmih
po katerih predmestijih
jahajoč ptico pevko
kdo ti maha z roko
kdo ti je z dlani
si razpeti jesus
slišim te recitirati iz zraka
melanholično pesem
si majhen razžaloščen in nor
ima me da bi jokala zate
saj veš kako lakomni so vrabci
tvojo rožnato grbo
požirajo zdaj
pustijo te na železniški postaji
da počakaš na delavski vlak
kako dober oče si
ker pustiš svojim otrokom da pridejo k tebi
kako stojiš pri miru da bi ti umila glavo
kako renčiš kako cmokaš
kako skačeš v ristancu
in kako te pogrešam

Scrisoarea minodorei către Sam

pe unde-mi umbli dragă sam
prin ce talciocuri
prin ce suburbii
călărind o pasare cîntătoare
cine-ți mai face cu mîna
cine-ți mai mânîncă din palmă
ești un isus răstignit
te aud din văzduh recitînd
un poem melancolic
ești mic și duios și nebun
îmi vine să plîng pentru tine
știi doar ce lacome-s vrăbiile
și cocoasa ta rumenă
acuși ți-o înfulecă
și te lasă-n gară
s-aștepți personalul
și ce tată bun ești tu
cum îți lași copiii să vină la tine
cum stai cuminte să te spăl pe cap
cum mîrrii cum plescăi
cum sari șotronul
și ce dor mi-e de tine

Sam si plačal elektriko si me spraševala

se še spomniš minodora
kako si ob jutrih trkala na mojo grbo
in se je notri zaslišalo šumenje nila
in palmovci in majhni rumeni gadi
kot damske podvezice
in ramzesov glas
pravkar prebujen iz spanca
ravno ko je sanjal o tebi
v svojih trikotnih kopalkah
v katerih je mežikalo božje oko
se spomniš kako sva skupaj hodila v službo
kako sva jedla preste s sezamom
in si si ti malce dvignila noč z oči
sam si plačal elektriko si me spraševala
bila si sramežljiva jaz sem te vlekel za nos
všeč mi je bila tvoja tema
čofotal sem v njej
vse dokler nisem prišel do druge poloble
tam me je čakalo dvajset fantičev
šilili so svinčnike
hoteli so vedeti kaj počne ramzes
odgovarjal sem jim da govorí po telefonu

Sam ai plătit lumina mă-ntrebai

îți mai aduci aminte minodora
cum ciocăneai dimineața la cocoșa mea
și dinăuntru se-auzea nilul susurînd
și palmierii și viperele mici și galbene
ca niște jartiere de damă
și glasul lui ramses
proaspăt trezit din somn
cînd tocmai te visase
în slipul lui triunghiular
în care clipea ochiul lui dumnezeu
ții minte cum mergeam împreună la servicii
cum mîncam covrigi cu susan
și tu îți ridicai puțin noaptea de pe ochi
sam ai plătit lumina mă întrebai
erai pudică eu te duceam cu vorba
îmi plăcea întunericul tău
mă bălăceam în el
pînă ajungeam pe emisfera cealaltă
acolo mă așteptau douăzeci de băieței
ascuțeau creioane
voiau să știe ce mai face ramses
le răspundeam vorbește la telefon

Minodora sanja o Samu

mama mi je rekla:
minodora ne misli več na sama
ko greš na tržnico
misli na zelje in rebrca
bodi dostenjna ženska
kaj ali ni tudi beethoven sem ji rekla
ves čas razmišljal ali ni tudi njemu
ves čas pel ptič v glavi?
dobro je rekla mama toda beethoven
je vzela v roke krpo za prah
in začela brisati genijeva ušesa
in to samo zato ker me prime
da bi pisala o tebi
tako kot mi pride da bi kihnila
ali zazehala
včeraj ponoči sem te sanjala
imel si otroka z mačjo glavo
bil je ljubek kot prvomarčevsko darilo
kričal si na ves glas
»pridite da boste videli skozi kaj vse gre
premikajoči se kamen do lepe statike«
res velika reč
da se pozabiš pokloniti
pred spanjem

Minodora îl visează pe sam

mama mi-a spus:
minodora nu te mai gîndi la sam
cînd te duci la piată
gîndește-te la varză și la costiță
fii o femeie cuviincioasă
ce parcă beethoven i-am zis
nu se gîndea nu-i cînta și lui
tot timpul pasarea în cap?
bine dar beethoven a spus mama
a luat cîrpa de praf
și-a început să steargă urechile geniului
și asta numai pentru că îmi vine
să scriu despre tine
cum îmi vine să strânut
sau să casc
te-am visat azi noapte
aveai un copil cu cap de pisică
era drăgălaș ca un mărțișor
strigai cît te ținea gura
“veniți să vedeți prin câte trece
o piatră mișcătoare pînă la frumoasa statică”
ce chestie și asta
cînd uiți să te închini
înainte de culcare

Sam išče Elohima

šel sem na nasip
da bi z oblačil otresel življenje
obupan sem
sem zapuščeni šimpanz
od tebe ni glasu
ne najdem elohma
ne vem kam sem ga dal
v škatli z orodjem je ostal
samo zarjavel žebelj
kakšen sam pa sem jaz
svojo osebnost sem pustil
v avtobusu na stolu pri oknu
ne vidi se se pa čuti
topla in mehka je
kot sirova pita
hotel sem ti jo dati
da bi jo poskusila
da bi se z menoj veselili
tvoji zobje in jezik
tri noči sem prešteval
neskončne so gospodove ovce
hočem da prideš nazaj
s tvojimi kotalkami
s tvojim karnevalom
s premagovanjem smrti s smrtjo
kako praktičen je ta por
dosti dlje traja
od vrtnice

Prevedel Aleš Mustar

Sam îl caută pe Elohim

am ieșit pe dig
să-mi scutur hainele de viață
sînt disperat
sînt un cimpanzeu părăsit
n-am vești de la tine
nu-l găsesc pe elohim
nu știu unde l-am pus
în cutia cu scule n-a rămas
decît un cui ruginit
ce sam sînt și eu
mi-am lăsat personalitatea
în autobuz pe scaunul de lîngă fereastră
ea nu se vede dar se simte
e caldă și moale
ca o plăcintă cu brînză
voiam să îi-o dau
să guști din ea
să-ți bucuri cu mine
dinții și limba
trei nopti am tot numărat
nesfîrșite sînt oile domnului
aș vrea să vii înapoi
cu rotilele tale
cu carnavalul tău
cu moartea pre moarte călcînd
ce practic e prazul ăsta
durează mai mult
decît trandafirul

Sam und das Hündchen Dracula auf dem Ferdinand-Boulevard

ich bin mit dem hündchen dracula
hinaus auf den boulevard ferdinand
zum spazieren gegangen
ein großer und roter lärm war überall
dracula machte sich immer kleiner
es zerschmolz geradezu
wie ein stück butter in der sonne
und ich überquerte schwimmend
die dardanellen den bosporus und gibraltar
wie man drei zuckerstangen
von unterschiedlicher farbe lutscht
wo bist du sam geliebter
war von unter dem bett her zu hören
und der reihe nach begannen
meine gewesenen frauen aufzutreten
siebenunddreißig an der zahl
alle hatten sie maulkörbe an
alle wurden sie ins schlachthaus geführt
und ich freute mich wie ein kind
der speichel lief mir im mund zusammen
als ich über meinem kopf
den schwanz gottes sah
wie er auf die stirn
mir spritzte

Minadoras Brief an Sam

wo treibst du dich herum lieber sam
über welche trödelmärkte
durch welche vorstädte
reitest du auf deinem singvogel
wer winkt dir noch zu
wer frißt dir noch aus der hand
bist ein gekreuzigter jesus
durch den äther höre ich dich
ein melancholisches gedicht rezitieren
du bist klein sanft verrückt
ich könnte weinen um dich
denn du weißt wie habgierig
die spatzen sind
daß sie deinen knusprigen buckel
im handumdrehen verschlingen
und dich am bahnhof stehen lassen
wo du auf den bummelzug warten kannst
und was für ein guter vater du bist
wie du deine kinderlein zu dir kommen läßt
und still hältst damit ich dir die haare waschen kann
wie du knurrst und schmatzt
und hüpfst bei himmel und hölle
und wie es mich verzehrt
nach dir

Sam hast du die Stromrechnung bezahlt fragtest du mich

erinnerst du dich minodora
wie du morgens an meinen buckel klopfest
und drinnen war das plätschern des nils zu hören
und die palmen und die kleinen gelben vipern
wie damenstrumpfbänder
und ramses stimme
der eben aus dem schlaf erwachte
als er von dir träumte
du in deinem dreieckigen slip
in dem das auge gottes funkelt
erinnerst du dich wir gingen gemeinsam zum dienst
aßen brezeln mit sesam
und du hobst dir die nacht von den augen
sam hast du die stromrechnung bezahlt fragtest du mich
du ziertest dich ich hab dich verführt
mit meinen reden
deine dunkelheit gefiel mir
ich wälzte mich drin rum
bis ich auf die andere halbkugel gelangte
wo mich zwanzig buben erwarteten
die bleistifte spitzten
wissen wollten was ramses noch so treibt
und ich sagte er telephoniert

Minodora träumt von Sam

mutter sagte zu mir:
minodora denk nicht mehr an sam
denke wenn du zum markt gehst
an sauerkraut und rippchen
sei eine anständige frau
wie hat denn beethoven nicht auch
flausen gehabt sagte ich ist ihm etwa nicht
ständig ein vögelchen im kopfe herumgeflattert?
nun ja beethoven sagte mutter
nahm das staubtuch
und begann die ohren des genies abzuwischen
und dies alles bloß weil danach ist
über dich zu schreiben
etwa so wie man niesen muß
oder sich kratzen
heute nacht hab ich von dir geträumt
du hattest ein kind mit einem katzenkopf
niedlich war es wie ein märzamulett
und du schriest so laut du konntest
“kommen sie sehen sie selbst
was ein beweglicher kieselstein so alles durchmacht
bis hin zur schönen statik”
und was sich daraus ergibt
wenn man zu beten vergißt
vor dem einschlafen

Sam sucht Elohim

ich ging auf den damm hinaus
um das leben mir aus den kleidern zu schütteln
bin verzweifelt
ein verlassener schimpanse
ich habe keine nachricht von dir
kann eloheim nicht finden
weiß nicht wo ich ihn hingetan habe
im werkzeugkasten liegt nur noch
ein verrosteter nagel
was bin ich bloß für ein sam
meine ganze persönlichkeit
hab ich im bus auf dem sitz
neben dem fenster zurückgelassen
sehen kann man sie nicht doch fühlen
sie ist warm und weich
wie ein käsepfannkuchen
ich wollte sie dir geben
damit du davon kostest
dir zähne und zunge an mir erfreust
drei nächte lang hab ich stets gazählt
unendlich zahlreich sind die schafe des herrn
ich wünschte du kämest zurück
mit deinen rollschuhen
mit deinem karneval
mit dem tod der überwunden im tod
wie praktisch dieser porree ist
der länger hält
als jede rose

Übersetzt von Ernest Wichner

Iva Jevtić, rojena leta 1976 v Kranju, pisateljica in prevajalka. Na univerzah v Edinburghu in Sussexu diplomirala iz angleške književnosti (Žensko telo v srednjeveški mistični literaturi) in opravila magisterij iz kritične teorije (Vpliv prostorske predstave na oblikovanje vedenja). Trenutno na Filozofski fakulteti v Ljubljani pripravlja doktorat s področja srednjeveške mystike. Piše prozo in eseje, predvsem s področja zgodovine telesa, kritične teorije in feministične teorije. Živi v Ljubljani.

Iva Jevtić, born in 1976 in Kranj, Slovenia. Graduated in English Literature at the University of Edinburgh and completed an MA in Critical Theory at the University of Sussex. Currently a PhD candidate at the University of Ljubljana (Medieval mysticism). Writes fiction and essays, mostly in the field of history of the body, critical theory, and feminist theory. Lives in Ljubljana.

Ivana Jevtić

Zadnjič sem stopila na tla in ponesreči zravnala celo mesto.
Od takrat naprej držim noge v zraku.

Na njih gnezdijo male ptice.

Edini dar – poleg apetita – ki ga je bog naklonil družini Radović, je dar za izrekanje očitnega. Tako je že moj pokojni praded Ilija, bog da mu dušu prosti, rekel, *Na sirotinju se i zecu nadigne*. Vendar kljub temu, da beseda lahko ubije, niso bile besede tiste, ki so bile na koncu usodne za mojega pradeda.

Praded Ilija je umrl zaradi prevelikega apetita. Nekega dne med svojim popoldanskim spancem, potem ko je, kot že tolkokrat dotlej, pojedel preobilno porcijo purana.

Tako Radovići nismo ljudje številnih talentov, vendar so zato tisti, ki jih imamo, toliko bolj smrtonosni.

Last time I stepped on the ground and accidentally crushed an entire city.
Ever since then I've been keeping my feet up in the air.

Little birds nest on them.

The only gift, apart from appetite, that god granted family Radovich, was the gift for stating the obvious. This is why already my great grandfather Ilija once said, *Na sirotinju se i zecu nadigne*, even rabbits hump the poor. But despite words can kill, it wasn't words that proved fatal for my great grandfather.

Great grandfather Ilija died because of boundless appetite. One day during his afternoon nap, after having eaten, like so many times before, too much turkey.

And so we, the Radovichs, are not a people of many talents, yet those we do have, are all the more deadly.

Težnost je dolgočasna.

Težnost naredi, da vse stvari visijo nekako bolj navzdol, nekatere pa tudi padejo. Težnost je naravni zakon.

Moj oče, ki je zdravnik, ve vse o naravnih zakonih. Ve, da *a* pelje v *b*, iz katerega sledi *c*, ki je obče veljavni *d*. Včasih ima prav, včasih pa tudi ne, vendar je težko reči kdaj.

Nekega dne mi je oče razložil naravni zakon dednosti.

Rekel je, *Tvoj sin bo genij.*

Jaz, *Zakaj ne jaz?*

Zaradi dednosti.

Ko bi imela sina, bi mu bilo ime Bor. V resnici si želim rjavega labradorca, ki bi mu dala ime Bor, kar je lepo slovansko ime, vendar mama pravi, da prelepo za psa. Naj raje tako poimenujem sina. Ko bi imela sina, ki ne bi bil rjavi labradorec po imenu Bor, bi bil genij.

Danes sem premagala svojo dednost in končno sedla, da napišem to zgodbo. Ob vsaki besedi, ki jo zapišem, opazim spremembo. Stvari niso več toliko stvari, vedno bolj lahke so in nehale so se krčevito oklepati zemlje. Lebdijo. Lebdi tudi moj oče, lebdi moja mama in večina človeštva, tako moški kot ženske, nekateri, še neodločeni, pa poskakujejo med nebom in zemljo.

Po zemlji zdaj hodim v spremstvu živali, ki se počasi vračajo sem. Okoli mene so mačke in psi, ptice so se ob nenadnem zavzetju zraka spustile na tla, ujede vrane sinice, iz gor so se v dolino spustili plašni volkovi. Lepo nam je tu.

Na moji mizi so trije predmeti. Ko se ozrem stran, se nekoliko premaknejo in komaj zaznavno, vendar odločno spremenijo konfiguracijo mize. Zdi se jim smešno.

Iz neznanega vesolja je padel zdaj. Rada mislim, da si z ostalimi delim prostor in okoliščine, a ta svet je samo moj. Njegovi ostri robovi drgnejo ob zavest vode in zraka. Tolikšen hrup.

Gravity is boring.

Gravity causes all things to dangle a bit and makes some of them fall.

Gravity is a natural law.

My father, who is a doctor, knows all about natural laws. He knows that *a* leads to *b* that results in *c* which, in turn, is a universally valid *d*. Sometimes he's right and sometimes he's not, but it's difficult to say when.

One day my father explained to me the natural law of genetics.

He said, Your son will be a genius.

I said, Why not me?

Because of genetics.

If I had a son, his name would be Bor. What I really want is a chocolate brown Labrador that I could name Bor, a beautiful Slavic name, but my mother says too good for a dog. I should give it to my son instead. If I had a son who wasn't a chocolate brown Labrador named Bor, he'd be a genius.

Today I've overcome genetics and finally sat down to write this story. With every word I write, I notice a difference. Things aren't so much things any more, they're growing lighter and have stopped clinging to earth. They're floating. My father is floating, my mother is floating and so is most of humanity, both men and women, while some, still undecided, skip between heaven and earth.

I now walk the earth in the company of animals that are slowly returning here. I am surrounded by cats and dogs, due to sudden invasion of the skies the birds have come down, peregrines robins crows, the timid wolves have descended from the hills. We like it here.

There are three objects on my desk. When I look away, they move somewhat and barely distinctly but decisively change the configuration of the desk. They think this funny.

From an unknown universe fell now. I'd like to think I share with others space and circumstances, but this world is only mine. Its sharp edges grind against the consciousness of air and water. Such noise.

Ko sem bila otrok, sem se bala noči. Starši so mi rekli, naj ne goltam pešk, ker bo iz njih zraslo drevo, *Ne goltaj pešk, svet teži k rasti!* Imela sem nočni strah in dnevni strah, imela sem dva medsebojno izključujoča strahova, ker drevje ne raste ponoči in dan ni pretirano grozljiv. Skupaj sta moja strahova pokrila vseh štiriindvajset ur.

Poznam žensko, ki nosi v trebuhu celo nebo.
Ko zazeha, se vidijo zvezde.

Mislim si, da slišim tišino med njenim vdihom in izdihom.

Včasih kriči.
Takrat zginevajo vesolja.

Nima smisla kričati v nebo. Sneg uduši glas in se topi v ustih na licih dlaneh, pada na tla in se spremeni v kamen in ogenj. Raje zatisni oči.

Povsod snežno beli možje.
Samo ponekod kakšno brezroko polje, prazno otrok, ki bi sneg zgnetli v glavo v trup v kepo namesto stopal.
Sneženi možje so na krožni pogon.

Druge čase bivajo potencialno, v dežju.
V telesih trav, v solzah, v počasnem utripu krvi – sami sneženi možje.

When I was a child I was afraid of the dark. My parents told me not to swallow pips because a tree would grow out of them, *Don't swallow pips, the world is inclined towards growth!* I had a night fear and a day fear, I had two mutually excluding fears, since trees don't grow in the night and days aren't terribly frightful. Together my fears covered twenty-four hours.

I know a woman who bears the entire universe inside her.
When she yawns, you can see the stars.

She breathes in and she breathes out. I imagine the silence in between.

Sometimes she screams.
Worlds disappear then.

No use screaming into the sky. The snow muffles the voice and melts in your mouth on your face in your palms, falls to the ground and turns into fire and stone. Better close your eyes.

Snowmen everywhere.
Just here and there a handless field, empty of children to work the snow into head body ball instead of feet.
Snowmen have a circular drive.

At other times they live potentially, in rain. In leaves of grass, in tears, in the slow pulse of blood – snowmen everywhere.

Translated by the author

Ekaterina Josifova se je rodila 1941 v Kjustendilu v Bolgariji, diplomirala iz ruske filologije na univerzi v Sofiji, delala je kot učiteljica, novinarka, vodja literarnega oddelka v gledališču in kot glavna urednica književnega almanaha. Doslej je objavila knjige pesmi *Kratko potovanje*, 1969, *Veter prihaja z nočjo*, 1972, *Predanost*, 1978, *Hiša na polju*, 1983, *Imena*, 1987, *Sumničenja*, 1993, *Nepotrebno vedenje*, 1993, *Nekaj pesmi*, 1998, *Nič novega*, 2001, *Z glavo navzdol*, 2006. Piše tudi prozo za otroke, doslej je izdala knjige: *Resnična zgodba o Poly*, 1994, in *Legenda o čudežnem pevcu*, 2000. Njene pesmi so bile objavljene v literarnih revijah v angleščini, grščini, italijansčini, nemščini, ruščini, makedonščini in francoščini. Prejela je literarne nagrade: nagrado za poezijo, ki jo podeljuje Zveza bolgarskih pisateljev, nagrado za najboljšo knjigo, ki jo podeljuje Društvo bolgarskih pisateljev, nagrado Ivan Nikolov za literarni opus, nagrado za najboljšo knjigo leta 2004, ki jo podeljuje bolgarsko ministrstvo za kulturo.

Ekaterina Yossifova, born 1941 in Kjustendil, Bulgaria. She studied Russian philology at Sofia University and worked as a teacher, journalist, head of a literature bureau at a theatre, editor-in-chief of a literature almanac. She has published books of poetry: *Short travel*, 1969, *Wind comes by nights*, 1972, *Dedication*, 1978, *A house in the fields*, 1983, *Names*, 1987, *Suspicions*, 1993, *Unnecessary behaviour*, 1993, *A few poems*, 1998, *Nothing new*, 2001, *Nishto Novo*, 2002 (in Macedonian), *Upside Down*, 2004, *Hands*, 2006. She also writes fiction for children: *A true story about Poly*, 1994, and *A legend about the magic singer*, 2000. Her poems appeared in literary magazines abroad in English, Greek, Italian, German, Russian, Macedonian, Hungarian and French translation.

Ekaterina Yossifova received several awards: annual award for Poetry of the Union of the Bulgarian Writers, The Best Book of the Year Award of the Association of the Bulgarian Writers, Ivan Nikolov Award for entire work, and Best Book of the 2004 Award of the Ministry of Culture.

Ekaterina Josifova

Igrica s kostmi

Igro s kostmi
je treba znati, biti moraš hiter in razposajen.
Heraklit iz Efeza
se je rad šel igro s kostmi z otroki Efeza, nikjer drugje
kot v Artemidinem templju. Najbrž ni imela
nič proti.
Vendar kako to: igre za odrasle so grde in nevarne,
njihova mnenja – polna predsodkov in nikomur mar.
Kar pa si zaslubi pozornost, izvira iz
Nesoglašja.
To je napisal tisti isti Heraklit, obtožen
namenskega mračnjaštva, imenovan Mrakobnež.

Nekoristne razlage o pisanju in nepisanju

1.
začne se z običajno nerodnostjo
z besedami z velikimi začetnicami:
Ljubezen ali Domovina ali Poezija
in z zaprisegami, molitvami in podobnimi namigi.
krogi nelagodja se širijo iz središča
in zaobjamejo
sonce, ogenj in kruh,
morje, pomlad, žejo in končno
se zatakne že pri
materi
torej kaj je sploh možno

Игра на ашици

Игрите на ашици
изискват ловкост, бързина и веселост.
Хераклит от Ефес
обичал да играе на ашици с децата на Ефес, и то
в храма на Артемида. Предполагам, че тя именно
не е имала нищо против.
Какво неясно име: игрите на възрастните са грозни и опасни,
мнениета – предубедени и незаслужаващи внимание.
А онова, което заслужава, произтича от
Несъгласието.
Това написал същият Хераклит, обвиняван
в неяснота нарочно и наречен Тъмния.

Ненужни обяснения за писането и неписането

1.

започва се с обикновената неловкост
да си служиш с думи, които може да се пишат с главни букви:
Л(юбов) или Р(одина) или П(оезия),
а също клетви, молитви и прочее позовавания.
кръговете на неудобството се разширяват концентрично,
обхващайки
слънце, огън и хляб,
море, извор, жажда и накрая
ти е трудно даже с
мама
и какво ти остава

2.

moj glas reče nekaj, kar ni moje:
ujeta ideja? sugerirana? nekaj, kar sem slučajno slišala?
in kaj bom zapisala?
in o čem?
in kaj, če kdo slučajno prisluškuje *meni*?
če se loti in ne odneha?
če se moti ali se motim jaz?
kakor kadar se igramo telefon
ali kot tisti letaki
z nepojmljivim namenom
ki se znajdejo kdaj pa kdaj v nabiralniku in
hočejo, da jih prepišem osemkrat in pošljem
nekomu
s pripisom
Pismo Sreče.

3.

knjige do stropa.
In nobeni ni potekel rok uporabe.
Grozljivo je videti, a v resnici sploh ni hudo,
samo prenehaš jih opažati
in nič ne pomaga, če se jih skušaš navaditi.
Bolj ali manj urejene, v vrsti, od A. S. Puškinina do W. B. Yeatsa.
Na tisoče duši ustreznih razlogov,
da naj prenehamb pisati.

4.

morda samo po sebi ni nobena slabost (pisanje).
Vendar, kadar

zatira ljubezen
izsušuje sočutje
izdaja sočloveka

takrat pisatelj postane navaden
obseden mimohodec, ki gre mimo svojega lastnega življenja.

2.

моят глас казва нещо не-мое:
доловена мисъл? подсказана? подслушана?
и какво да запиша?
и какво от това?
и какво ако някой мен ме подслуша?
ако подхване и продължи?
ако продължи погрешно или обратно?
като в игра на развален телефон?
или като онези листчета с непонятно предназначение,
намирани от време на време в пощенската кутия и
нареждащи да ги препишеш осем пъти и да ги изпратиш
някому
със заглавие
Писмо на щастието.

3.

книги до тавана.
И никоя с изтекла годност.
Изглежда заплашително, но не е,
само е невъзможно да не ги забелязваш,
никакво привикване не помага.
Горе-долу подредени: ето една редица от А.С.Пушкин до W.B.Yeats.
Хиляди укрепващи душата поводи
да се откажеш от писането.

4.

би могло да не е порок (писането)
само по себе си. Но когато

енергията му подтиска любовта
пресушава състраданието
предава близките ти

ти вече ве си друго освен
обсебен минувач край собствения си живот.

Imela sam časa na pretek

opazovala sem
sedem sem jih imela
nisem čutila, da bi se moral kdo obregniti vame
Z napol odprtimi usti
ki so po drugi strani spravljali mamo v obup
saj je grdo tako zijati v ljudi
A videno ostaja
Opazovalec v moji duši
se je že takrat odločil,
ko je ustvaril moje življenje

Izbira

Odidejo –
vse druge priložnosti

bo samo izbrani preživel?
Bo samo izbrani umrl?

Stojnice so zasedene

sadje brez okusa rože brez vonja
naložene – vse enake – pobarvane

oči so izigrane vendar
nosovi niso – še divji

neškodljive primerjave, mehke sanje
možni odgovori na možna vprašanja

izobrazba je opeharjena, vendar
še vedno divja duša ne.

Имах цялото време

Гледах
Бях на седем
Не изпитвах потребност от внимание към себе си
С полуотворена уста
което пък отчайващ майка ми
неприлично е да се гледат така хората
видяното остава
Наблюдателят в душата ми
вече правеше своите избори
създаваше моя живот.

Избор

Тръгват си
всички други възможности

избраната ли само ще оцелее?
Избраната ли само ще загине?

Завземат сергиите

плодове без вкус цветя без мирис
подредени еднакви обагрени

очите се лъжат но не и
още дивите носове

безвредни метафори меки мечтания
уж отговори на уж въпроси

грамотността се подлъгва но не и
още дивата й душа

Intuitio*

Znajdeš se na
sledi, ki je ni mogoče imenovati - občutek
nekoga je šel tu mimo, pravkar
ali pa pred tristo leti.
Nekaj je švignilo in padlo:
list v zelenju,
trepalnica na travniku,
kaplja v nabreklo reko.
Ne začutiš, kako se te je dotaknilo, na katerem robu.
Vendar
Veš.

* *Intuitio, latinsko – pozorno opazovati*

Tam zgoraj, veter

napolni ušesa z vetrovno gluhoto
izsuši oči, razpotegne
obleko, potlači lase

Nobene druge zastave nimam.

Iz angleščine prevedla Ifigenija Simonović

Intuitio^{*}

Улавяш
неназовима следа оттук
нечие чувство е минало, преди миг
или преди миг от трийсет века.
Нещо е трепнало, отронило се е:
лист сред листака,
мигла в ливадата,
капка в пороя.
Не си усетил как те е докоснало, по кой крайчец.
Но
Знаеш.

*лат. – *глядам внимателно*

Горе вятърът

пълни ушите с вятърна глухота
суши очите дърпа
дрехите косите плющи

нямам друго знаме.

A Game at Knucklebones

Playing knucklebones

requires skill, speed and mirth

Heraclitus of Ephesus

liked to play knucklebones with the children of Ephesus, at that,
at the Temple of Arthemis. I suppose, she herself
didn't mind it at all.

What's unclear: adult games are ugly and dangerous,
their opinions – prejudiced and not deserving attention.
While what deserves attention, arises from
Dissent.

That's what that same Heraclitus, accused of
deliberate obscurity and called the Obscure, wrote.

Useless Explanations About Writing and not Writing

1.

it begins with the usual clumsiness
of using words that can be spelled with caps:
Love or Motherland or Poetry
and also vows, prayers and those sorts of references.
the circles of uneasiness expand concentrically
to include
sun, fire and bread,
sea, spring, thirst and finally
you find it difficult even with
mother
so what's your choice

2.

my voice says something not mine:
a caught idea? suggested? overheard?
and what shall I write down?
and what of it?
and what if someone overhears *me*?
if he sets about it and goes on?
if he goes on wrongly or vice versa?
like in a game of broken telephone
or like those leaflets
with incomprehensible purpose
found now and then in the mail box and
demanding they be copied eight times and sent
to someone
entitled
Letter of Happiness.

3.

books up to the ceiling.
And no one expired.
It looks threatening, but it is not,
you just can't stop noticing them
and no amount of getting used to helps.
More or less arranged, here is a line from A.S.Pushkin to W.B.Yeats.
Thousands of soul supporting reasons
to give up writing.

4.

it might be no vice (writing)
in itself. However, when

its energy suppresses love
dries up compassion
betrays one's own folks

one becomes nothing more than
an obsessed passerby going past one's own life.

I Had All the Time

I watched
I was seven
I had no need to be paid attention to
With a mouth half-open
which on the other hand drove mother to despair
it's unbecoming to look that way at people
The seen remains.
The observer in my soul
was already making his choices
creating my life

Choice

They take leave -
all the other opportunities

will just the chosen one survive?
Will just the chosen one perish?

The Street Stands are being Occupied

by tasteless fruit scentless flowers
arranged – one and the same – colored

the eyes are fooled but not
our noses – still wild

harmless metaphors, soft dreams
would-be answers to would-be questions

erudition gets duped, but
not its still wild soul

Intuitio*

You get on
an unnameable trace – somebody's
feeling has passed this way, an instant ago
or an instant of thirty centuries ago.
Something has flickered and has fallen:
a leaf amidst the foliage,
an eyelash in the meadow,
a drop into the flood.
You haven't felt how it has touched you, what edge of you.
Yet
You know.

* *Intuitio*, Latin – to look attentively.

Up Above, the Wind

fills the ears with windborne deafness
dries up the eyes, pulls at
the clothes the hair flaps

I have no other flag.

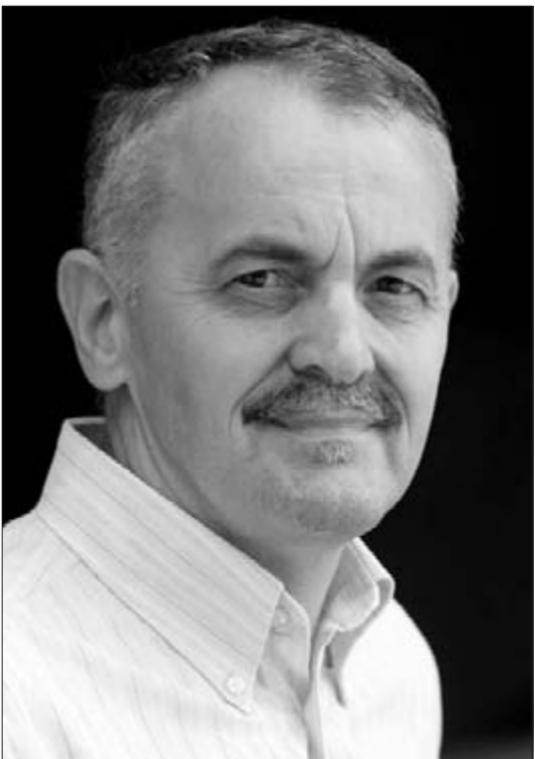

Zdenko Kodrič se je rodil leta 1949 na Ptuju. Živi v Cirkovcah, zaposlen je pri dnevniku Večer. Z objavljanjem v literarnih revijah je začel leta 1971. Objavlja v Dialogih, Literaturi, Novi reviji, Sodobnosti in Primorskih srečanjih. Prva Kodričeva knjiga je izšla leta 1987: Obzorja so izdala zbirko pesmi *Biti oven v hudih časih*. Med leti 1994 in 2003 so izšli romani *Blaženi Franc Rihtarič*, *Potsdamska baterija*, *Barva dežja ali Pritlikavec v kavarni Pilvax* in *Odvzemanje samote*. Prvo gledališko igro *Vida vidim* so uprizorili v celjskem gledališču leta 1989, leta 1999 je igra *Vlak čez jezero* dobila Grumovo nagrado, dve leti pozneje jo je uprizoril kranjski teater. *Vlak čez jezero* je preveden v angleščino. Leta 2003 je na Ptiju uprizorjena igra *Karúsel*, leta 2005 pa monodrama *Primer počene zračnice ali Dialog z golobom*. *Karúsel* in *Vida vidim* sta bili nominirani za Grumovo nagrado. Leta 2005 je študentska založba Litera izdala Kodričovo knjigo kratkih zgodb z naslovom *Visoka moda*. Letos je Kodrič napisal igro *Ostanki*, pred tem pa so v knjižni obliki izšle igre *Karúsel*, *Prebujanje konjev* in *Ko vstopiš v svetlobo*.

Zdenko Kodrič, born 1949 in Ptuj, Slovenia, lives in Cirkovce, works as a journalist for Slovene daily paper Večer and writes for different literary magazines. His first book of poems *Biti oven v hudih časih* (*Being a Ram in Hard Times*) was published in 1987. Novels *Blaženi Franc Rihtarič* (*Blessed Franc Rihtarič*), *Potsdamska baterija* (*Potsdam's Battery*), *Barva dežja ali Pritlikavec v kavarni Pilvax* (*Colour of the Rain or Dwarf in the Coffeehouse Pilvax*) and *Odvzemanje samote* (*Redeeming of Solitude*) were published between 1994-2003, his first drama *Vida vidim* (*Seeing Vid*) performed in 1989, and *Vlak čez jezero* (*The Train Across the Lake*) won the Grum Award 1999. *Barva dežja ali Pritlikavec v kavarni Pilvax* (*Colour of the Rain or Dwarf in the Coffeehouse Pilvax*) was nominated for Best Novel 2000 and the drama *Karúsel* (*Carrousel*) for the Grum Award 2000. In 2003, his dramas *Karusel* (*Carrousel*), *Ko vstopiš v svetlobo* (*When Entering the Light*) and *Prebujanje konjev* (*Arousing of the Horses*) were published. In 2005, a book of short stories *Visoka moda* (*High Fashion*) came out, his first monodrama *Primer počene zračnice ali Dialog z golobom* (*The Case of Broken Tire or A Dialog with the Pigeon*) was performed and the latest play *Ostanki* (*The Remains*) was written.

Zdenko Kodrič

Vlak čez jezero

(odlomek)

PROLOG

Prihodnji čas je že bil,
sicer ne bi hiteli vanj.

Prazen vagon: Pevka in Harmonikar. Njun glas prihaja iz zvočnikov.

Pevka:

Kdor pred menojo skriva večnost,
je dež v moji postelji. In cigansko ogledalo.
Crkujem od petletnih programov, s krilom dvigam ude.
Mmm! Glej, glej! Skozi šipo vidim zanikrn star simulator.
V njem odmeva moje petje in hitrost srca.
V tem okvirju je ponarejena šipa. Škripajoče okno
trobi terco. Takih sonat jaz ne poznam. (*Premolk.*)
Tu je namreč tema Rusija – vsaj bila je že nekoč –,
tuintam breza, kulisa v neustreznem času.
(*Tiho.*) In vse beži nazaj: vlaki, tanki, prazne škatle ...
Sama sva na tej postaji, stari moj.
(*Hitro.*) Tu je Budimpešta. In črna reka. Donava.
Čisto nova streha. Brez dežja. Le sonce. Kaj praviš!
Me sploh poslušaš? Ti, popotni veter in
glasbeni slovar za slike! Tehnolog tištine ...

Harmonikar:

Be-be-be ... Z mojim mehom se igraš, pevka!
Poješ s tankim glasom, spuščaš luč v noč
in sploh si taka – liberalna, sama in neznana.
Iščem te po postaji, kakor Horts svojega psa.
S pianisti se družiš, širiš njihove fiksne slike,
z njimi piješ vodko, in to je vse. Ruska žalost.
Kaj si? Kdo si? Slišiš! Radioglasevrope? Vlak valov?
Tehnika! Elektrika! Opij za norce ... Veš, kaj si ti?
Tiština med besedami ... Vauuu, in toplo mleko si!
(*Hitro.*) Zato ti napovem vojno dveh svetov.
Kdor zmaga, dobi sedež, ne, vagon sedežev, kaj vagon,
z vlakom samih sedežev se odpelje nazaj in od tod.
Kdor izgubi, komur se odtrže kos sveta,
bo poguba, hud poraz, z njim kak revež obračuna.

Pevka:

Dobro. Dobro. Kakšna so pravila boja?

Train across the Lake

(excerpt)

PROLOGUE

The future has already been,
otherwise we would not rush towards it.

An empty train car: the Singer and the Accordionist. Their voices come from speakers.

The Singer:

Whoever hides eternity from me
is in the rain in my bed. And the gypsy mirror.
I'm dying from programs. I'm lifting organs with my skirt.
Mmm! Through the window, I see a miserable old fake.
My song echoes there, the quickness of my heart.
In the frame, counterfeit glass. A terco
trumpets scratching the window. Sonatas I don't know (*pause*),
It is Russia – at least it was some time ago –
a birch tree here and there, scenery in an unsuitable time.
(*quietly*) And everything flees backwards: trains, tanks, empty boxes...
We're alone at the station, my old friend.
(*quickly*) Here is Budapest. Black Pest and the Danube.
A brand new roof. What do you think?
Are you listening at all? You, travelling wind and
musical dictionary of paintings! Technician of silence...

The Accordionist:

Be-be-be... You're playing my accordion, singer!
You sing with a reedy voice, leaving a light in the night
and you're just that kind: liberal, alone, unknown.
I look for you at the station, like Horthy did his dog.
You sit with the piano players, widening their fixed pictures,
you drink vodka with them and that's all. Sadness.
What are you? Who are you? Do you hear? Radio Europe? Train of waves?
Technology! Electrician! Opium for madmen... You know what you are?
The silence between words... Woow, and you're warm milk!
(*quickly*) I declare the war between two worlds against you.
Whoever wins gets a seat, no, a car full of seats, not only a
single car but a train full of seats running backwards and away.
The lose, the one who tears off a piece of this world, will be nothing,
a horrible defeat and then a beggar will finish him off.

The Singer:

Fine. Fine. What are the rules of the battle?

Harmonikar:

Z jezikom se ne bova tepla. Tudi z rokami ne.
Orožje, ki ga jaz izberem, ne sme biti twoje.
Tvoje pa -, ne izbiraj. Vzemi, kar imaš pri roki.
Glas je pravi, ampak uporabil ga bom sam.
Ti vzemi barvo, pravi ton in lego. (*Premolk.*) No!
Poslušam te. Udari! Če hočeš, poj!

Pevka:

Pogoji so grozni. Nerealni, stari vzorci.
Ne bom se tepla s tabo. S takim konjem!
Zmagovalec zdavnaj je že znan.
Ja, čakaj, kaj pa ples, s polko tekmujem s tabo!

Harmonikar:

Ples ne šteje. Mogoče charleston. Pokvarljiva roba.
No! Tekmuj z meno! Z jezikom, če si upaš!

Pevka:

Z jezikom, praviš, daj no mir! Baraba si,
saj vem, kot vsi ...

Pevka se zažene proti Harmonikarju. Komaj se je ubrani. Ustavi jo zatem-nitev z ostro zvočno kuliso: premik vagonov na železniški postaji.

NOČ

Kdor hodi po teh krajih,
ni normalen in ne vidi lepih žensk.

Postajna restavracija: Lajoš, Pevka, Harmonikar, kovčki, luči in velika okrogla ura. Natakarica prinaša kavo. Harmonikar igra Bramhs-Jaškevićev Madžarski ples št. 5. Pevka se pudra. V kotu restavracije tip dremlje.

Lajoš: Ni premočna!

Natakarica odkima.

Lajoš (*prijazno*): Ne lažeš, kaj? Močno pa diši. Kava ubija. Veke, podprte z zobotrebcem, kaj. Tega nočem. Še hočem gledati Pešto. Daleč potujem, veš.

Vstane in hodi za natakarico.

Lajoš: Odpotoval bom. Te zanima, kam? Ne. Čudežna natakarica. Si Madžarka? Ja. Nič radovedna? Ne trudi se, punca, nikoli ne boš razumela jezika, ki ga govorim. Če pa že imaš kje kakšno besedo, jo shrani za konec, na njegovem pragu jo boš morala odložiti. Ampak, punca, naj ti

The Accordionist:

We won't beat each other with our tongues. And not with our hands either.

The weapons which I choose cannot also be yours.

And yours you cannot choose. Just take what's at hand.

The voice is the right one but I shall use it alone.

You take colour, the right tone and position. (*pause*) Well!

I'm listening to you. Strike! Sing, if you like!

The Singer:

The conditions are dreadful. Unreal, old patterns.

I won't fight with you. With such a horse!

The victor is known from long ago.

Wait, what about a dance, I'll compete with a polka!

The Accordionist:

A dance doesn't count. Maybe the Charleston. Corrupt goods.

Well! Compete with me! With my words, if you dare!

The Singer:

With your words, in your language, give me a break. Scoundrel!

The Singer hurls herself at the Accordionist. He barely manages to defend himself. He stops her as the lights fade accompanied by the sound of sharply squealing wheels: train cars moving into the station.

NIGHT

Those who walks this lands

are not normal and they don't see beautiful women.

Restaurant at the train station: Lajos, the Singer, the Accordionist, suitcases, lights and a big round clock. The waitress brings coffee. The Accordionist plays the Brahms-Jaskevic Hungarian Dance Number 5. The Singer is applying face powder. A man is dozing in one corner of the restaurant.

Lajos: It's not at all too strong!

The waitress nods her head.

Lajos (*pleasantly*): You weren't fibbing! It smells so good! But coffee kills.

It holds the eyes open with toothpicks, in a manner of speaking. But I don't want that. I want to see Budapest again. I've travelled far, you know (*stands and follows the waitress*). And now I'm going away. Are you interested in where? No? Amazing waitress. Not curious at all. Don't even try, my darling. You'll never understand a word of the language I speak. If you have any word at all, save it 'til the end. You'll have to part with it on the threshold. But, darling, I have to tell you: I'm going down there, far, toward the sea but not to Venice. Are you interested in who I am?

povem: tja dol, daleč proti morju grem, a ne v Benetke. Te zanima, kdo sem? Tudi ne! Slikar za scene, slikar za velike scene. Lajoš. Madžar. In ne. Ni važno. Ne maram samote, veš. In velika ljudstva spoštujem. Črnce. Sovjete. Kitajce. Arabce. Reke obožujem, hribov ne maram, jezera so pregloboka. Nekam bom zlezel, veš, naj te to ne skrbi. Okusit grem srečo. Mi bo uspelo? Bo, ljubica. Ne boj se, Lajoš je trmast. Požvižga se na vzpone in hribe, na Hortyja in Bélo Kuna. Vidiš, punca, tule notri so pravi vladarji!

Od točilne mize pokaže na kovčka, nato sede.

Lajoš: Moji zakladi ...

Zahrešči nerazumljiv glas kolodvorskega napovedovalca.

Lajoš: V tem kovčku je tako bogastvo, da si misliti ne moreš ... As, kako me boli ta hudič. *Položi dlan na lice in uho.* Bral sem, da zdaj ljudem kar na lepem izpadejo zobje in lasje. Odpadejo ušesa, pomisli!

Potniki prisluhnejo. Lajoš prižge cigareto, vžigalico pa podrži nad zelenim kovčkom. Ko vžigalica ugasne, prižge naslednjo. Kovček počasi zagori. Harmonikar plane, a ga Lajoš ustavi.

Lajoš: Hopla, gospod! Naj se vam nikamor ne mudi. Tu se čaka. Kovček je moj, pustite ga pri miru! Temne barve lepo gorijo, kaj? Rdeč ogenj. Kako bom zdaj slikal, vas zanima? (*Harmonikarju.*) Še laže, brez ognja, še hitreje. Ne verjamete? Kaj me tako gledaš! (*Natakarici.*) Da sem nor, kot vsi tu na postaji, misliš. Da imaš spet opravka z enim ... Ne, ne! Nekoč boš videla moje slike. Vrglo te bo ... Dober dan, Pešta, bom rekel, vrnili sem se k tebi. S slikami in kovčkom denarja. Ne pozabi, lepotica, na to ...

Natakarica, ki je medtem brisala prah z omelcem, opazi goreči kovček. Vpije in steče po vodo. Pevka brcne kovček proč od miz. Natakarica ga polije z vrčem vode. Neznanec v plašču se ne zmeni za požar in smrad. Harmonikar pospravi inštrument v velik kovček.

Pevka: Kaj noriš, teslo! Kolodvor boš zažgal! Predrzen pa si! Čigav je kufer?

Premor. Lajoš brska po denarnici.

Pevka: No? Čigav je? Je padel z lune!

Lajoš: Sedi, punca! Je že dobro, moj je. Kurim ob slovesu.

Pevka: Kuriš! Kaj si imel v kufru? Tak smrad!

Lajoš: Barve, moj zaklad, moja sreča ... Pa kaj ti bom pravil, nič ne razumeš!

Tip v dolgem plašču dvigne glavo.

Not that either! A painter. A painter of landscapes. Great landscapes. Vrecsics Lajos. Hungarian. Magyar. But, no. No, that's not important. I don't like solitude, you know. And I respect a great many peoples. Blacks. Soviets. Chinese. Arabs... I admire rivers, I don't like hills, rivers are too deep. I'll crawl away somewhere, you needn't worry about me. I shall taste happiness. Will I succeed? I will, my love. Never fear. Vrecsics is a stubborn man. He'll doesn't give a hoot for bridges or hills, to Horthy and Bela Khun. You'll see, my darling, in here are the true leaders! (*from the bar he gestures toward the suitcases and then sits down*) My treasure!

The creaking incomprehensible voice of the train announcer.

Lajos: In that suitcase are such riches, you could never imagine... Ach, how the devil it hurts me! (*lays his hand on his cheek and ear*) I've been reading how teeth and hair just fall right off of people. What next? Ears!

The travellers prick up their ears. Lajos lights a cigarette and then holds the lighter beneath the green suitcase. When the lighter goes out, he ignites it again. Slowly, the suitcase begins to burn. The Accordionist rushes toward it but Lajos stops him.

Lajos: Slow down, Mister! What's your hurry? Stand back. The bag is mine, leave it be! Dark colours burn beautifully, don't you think? A red fire. How would I paint it? Does that interest you? (*to the Accordionist*) Even easier without the flame, even faster. You don't believe it? Why do you look at me like that? (*to the waitress*) Like you think I'm crazy like everyone else at this station. Like you have something important to do ... No, no! One day you'll see my paintings. It'll throw you... Hello, Budapest, I'll say. I'm coming home to you. With my paintings and a bag full of money. Don't forget, my beauty, that...

The waitress, who has been cleaning with a feather duster, notices the burning suitcase. She gasps and rushes to get some water. The Singer kicks the bag away from the table. The waitress pours a pitcher of water over it. A stranger in a raincoat doesn't seem to notice the fire or the stink. The Accordionist puts his instrument into a large case.

The Singer: Are you crazy, you fool! You'll burn down the whole station!
How presumptuous you are. Whose suitcase is it anyway?

Silence. Lajos rummages for his wallet.

The Singer: Well! Whose is it? Did it fall from the moon?

Lajos: Sit down, girl! It's alright. It's mine. I'm burning a farewell fire.

The Singer: You burning one alright! What's in the suitcase anyway? What a stench it makes!

Lajos: Paints, my treasure, my happiness... What can I tell you? You wouldn't understand anyway!

Lajoš: Poglej ta dim in to mehkobo v zraku! Pa te svetilke. Kot zvončnice.

Budimpešta je polna modre svetlobe in sladkega vonja ... Ta mehkoba.

Čarobno mesto, kaj praviš!

Pevka: Nič.

Lajoš: Še kava ima čaroben okus, poglej natakaričine roke, kako so spretne, kako enostavno se premika njeno telo, njene noge, kako lepo je videti svet skoz njeno omelo za prah. Mesto jo je napravilo! Mehak svet je Pešta ...

Harmonikar: Búdim pač.

Pevka: Mehak? Bolj umazan kakor čaroben. Stranišče je obupno. Sladek je, to ne rečem, in natakarica, pravi cukrček, vse drugo pa ... Kdaj odpelje vlak?

Lajoš: Na Dunaj takoj, ker je bliže, na mojo stran pa proti jutru, če bog da.

Bliže je čez ravnico in čez jezero, pravijo, pred mejo se vlak ustavi. Nekakšen pregled prtljage in ljudi. Tja se odpeljeta? Kdo si, punca, pardon - ženska?

Pevka: Dunaj je bliže? Nisem vedela. Bo tvoj vlak poln ljudi? Je s tvojim vlakom do morja bliže?

Lajoš: Ja. Boš kaj ostrega. Kdo si?

Pevka: Kava bo čisto dovolj. Če sem odkrita, komaj čakam, da se nekam premaknem. Kdor hodi po teh krajih, ni čisto normalen, in kar je čudno, mojega petja nihče ne mara. Dvorane, kjer nastopava, so prazne. Pet koncertov, šest ljudi.

Lajoš: Samo šest? Saj ne lažeš? Poješ, praviš. Če bi bolj trdo delala s svojim glasom, bi bilo več ljudi. Razprodane matineje ... Ker pa lenariš, ribe loviš s praznim trnkom. To ne gre. Meni pa je tu silno všeč, tudi pozimi, še posebej zdaj, ko peša poletje. Ni dežja, in dela nikoli ne zmanjka. Kdo si?

Harmonikar: Kaj siliš vanjo! Kam greš pa ti?

Lajoš: Par sta?

Pevka: Ja. On me spremlja na koncertih.

Lajoš: S tem velikanskim kufrom?

Pevka: Ali nisi slišal njegovega inštrumenta?

Lajoš: Sem, ja, nič posebnega. Zato pa nimata ljudi. Škoda, da te Pešta ni navdušila in osvojila. Pa tako lepa ženska ... Veš, Pešta je natanko po moji meri, za mojo glavo, za moje barve in za moje pojmovanje sveta.

Harmonikar: Filozofiraš, fant!

Pevka: Drugih mest nisi videl. Moskve. Milana. Rima, Prage in Berlina.

Enako bi govoril. Lep spomin včasih zapre tudi kritične oči.

Lajoš: Misliš? Budimpešta me je prevzela ...

The fellow in the long raincoat lifts his head.

Lajos: Look at the smoke, the softness in the air! And those lanterns. Like little bells. Budapest is filled with blue light and sweet smells... such softness. A magical city, don't you think?

The Singer: Not at all.

Lajos: Even the coffee has a magical taste. Look at the waitress's hands, how agile they are, how simply she moves her body, her legs, how lovely to see the light through her feather duster. The city has rendered it...the soft world of Pest...

The Accordionist: Budapest. An awakening.

The Singer: Soft? More dirty than magical. The toilets are filthy. That waitress is sweet, like a sugar cube but the rest of it... When's the train leaving?

Lajos: There's one to Vienna right away because its closer and there's one over to my side tomorrow morning, God willing. It's closer across the plains and across the lake. They say the train stops at the border. A quick look at the people and their luggage. Is that where you two are going? Who are you, girl or, pardon me, should I say madam?

The Singer: Is Vienna closer? I didn't know that. Will your train be full of people? Is it quicker to the seaside on your train?

Lajos: Yes. Would you care for something stronger? Who are you?

The Singer: Coffee's fine. To be honest, I can hardly wait to get away from here. The people from these parts are not completely normal and stranger still, no one seems to like my singing. The halls where we performed were empty. Five concerts, six people.

Lajos: Only six. You're not fibbing, are you? So you sing. If you worked harder with your voice, more people would come. Sold-out matinees... But because you're lazy, it's like fishing without bait. It won't work. I, on the other hand, love this place, even during the winter and especially now when summer is waning. No rain and work is never lacking. Who are you?

The Accordionist: Why do you keep asking her? Where are you going?

Lajos: You're together?

The Singer: Yes. He accompanies me.

Lajos: With that huge case.

The Singer: You didn't hear his instrument?

Lajos: I did, yes, nothing special. That's why you don't draw people. It's a shame that Pest didn't inspire and seduce you. And such a beautiful woman, too... You know, Pest is exactly made to my measure, for my mind, for my colours, my perception of the world.

The Accordionist: The boy's a philosopher.

The Singer: You haven't seen other cities. Moscow. Milan. Rome, Prague and Berlin. You would say the same of them. Beautiful memories close even the most critical eyes.

Lajos: You think so? Budapest has captivated me...

Translated from the Slovenian by Erica Johnson Debelyak

Márius Kopcsay se je rodil leta 1968 v Bratislavi, otroštvo preživel s svojimi starimi starši v Modri, malem vinorodnem mestu pri Bratislavi. Na univerzi je študiral kemijo in fiziko, iz političnih razlogov namreč ni mogel študirati humanističnih ved. Po zlomu komunizma leta 1989 je postal novinar. Med letoma 1994 in 1998 je bil dopisnik ZN-noviny, potem pa do leta 2004 urednik in politični kolumnist slovaške revije z najvišjo naklado Nový čas. Od leta 2005 je glavni urednik revije Mosty.

Leta 1996 je na natečaju za najboljšo kratko zgodbo zmagal in tako dobil priložnost, da objavi svojo prvo knjigo. Zbirka kratkih zgodb *Kritický deň* (*Critical Day*) je izšla leta 1998 in prejela nagrado Ivana Kraska za najboljši literarni prvenec leta. Druga zbirka z naslovom *Stratené roky* (*Lost Years*) je izšla leta 2004, roman *Domov* pa 2005.

Živi v Bratislavi.

Márius Kopcsay was born in 1968 in Bratislava. He spent his childhood in Modra, a little vineyard town near Bratislava where his grandparents lived. He studied chemistry and physics, due to political reasons he couldn't study humanities. After the fall of communism in 1989 he decided to become a journalist. Formerly a correspondent of Czech ZNoviny (1994 - 1998), editor and political columnist of the Slovak newspaper Nový čas, he has been editor in chief of the magazine Mosty.

He won the competition "Poviedka 1996" (Short Story 1996) which gave him the opportunity to publish his first book. The collection of short stories *Kritický deň* (*A Critical Day*) appeared in 1998 and received the Ivan Krasko Prize for the best literary debut of the year. The second collection *Stratené roky* (*Lost Years*) was published in 2004 and the novel *Domov* (*Home*) in 2005.

He lives in Bratislava.

Márius Kópcsy

Leteči topoli

...Tramvaj ju je pripeljal na vrh hriba pred grdo sivo bolnišnico, kjer je ordiniral docent Fiedler. Čakalnica je bila polna ljudi iz cele Češke in Slovaške, na parkirišču so imeli parkirane svoje Škode, nekaj jih je kadilo na dvorišču. Gospa Bogatinova je bila komunikativna, zapletla se je v pogovor z zakoncema iz Rožnave, ki sta ji razložila kako in kaj. Najprej je treba na prvi pogovor, sledi zdravljenje, potem pa docent postavi diagnozo.

„Trigeminalni živec,“ je rekla poznavalsko neka gospa, ki je čakala. „Ko me je zgrabilo pred televizijo, sem se od bolečine skoraj vrgla skozi okno.“

„Zadnjič je bila tukaj gospa z dekletcem, ki je bilo že veliko, pa je še vedno močilo posteljo,“ je povedala neka starka, ki je čakala. „Docent ji je dal eno iglo sem, drugo tja in je pomagalo.“

Gospa iz Rožnave je imela težave z dihanjem in alergijo.

„To je pa tako kot pri tebi, kaj praviš,“ se je gospa Bogatinova veselo obrnila k sinčku, ki se ga je polotil strah.

„Ko pride maj, ko začnejo leteti topoli, začne kihati in kiha vse do julija, oči ima otečene, hlasta za zrakom. Tako ga je že dušilo, da smo ga moralni voziti na Kramare, da bi dobil infuzijo. Lahko da bo to še prerasel, ampak res ne vem, če bo, tega si ne znam predstavljati,“ je še naprej govorila gospa Bogatinova.

„Saj ni tako grozno, napad sem imel samo enkrat, ko sem bil star šest let,“ jo je popravil sin, mama pa ga je pogledala:

„Da me ne boš takole popravljal v ordinaciji!“

Poklicali so ju noter, docent je pogledal fanta in ga vprašal, kako je.

„Dobro,“ je zamrmral fant.

„Zdaj je v redu, potem bo slabo,“ je rekla gospa Bogatinova. „April je, ko pa pride maj, začne kihati in kiha do julija.“

„Seneni nahod, torej?“ je vprašal docent.

„Ja, že od šestih let. Nima sicer alergije na seno, ampak ko letajo ti topoli, veste, tisti listi od topolov, dovolj je, če gre samo mimo takega drevesa. Takoj ima rdeče oči, kiha, kašlja in to se konča z napadom,“ je nadaljevala gospa Bogatinova.

„In kako se je zdravil?“ je vprašal docent in omenil neko cepivo.

„Vsako zimo dobiva injekcije in takrat, ko letijo topoli, jemlje tablete, ampak veste, zaradi teh se ne more skoncentrirati, slaboten je, na koncu leta nikoli ne naredi razreda. Hodi pa tudi na zdravljenja,“ je gospa Bogatinova orisala eno izmed nesreč svojega življenja.

„Dobro, potem pa poizkusimo,“ je rekel gospod docent. „Pridite zjutraj ob pol devetih.“

Stopila sta ven, malo za tem sta ju dohitela še zakonca iz Rožnave.

„Poslali so me na preiskave v bolnico,“ je oznanila gospa.

„Nisva računala na to, žena nima s seboj stvari ...“ je mirno rekel mož. „Greva v mesto, lahko vaju peljeva z avtom.“

Sina gospe Bogatinove je zmrazilo, saj je imel podobno diagnozo.

Lietajúce topole

...Električka ich doviezla na kopec pred škaredú sivú nemocnicu, v ktorej ordinoval docent Fiedler. Čakáreň bola plná ľudí z celých Čiech i Slovenska, na parkovisku mali odstavené svoje škodovky, daktorí pofajčievali na dvore. Pani Bohatá bola komunikatívna, dala sa do reči s akýmisi manželmi z Rožňavy, tí jej vysvetlili, čo a ako. Najprv treba íť na vstupný pohovor, vyšetrenie, potom docent stanoví liečbu.

„Trojklanný nerv,“ hovorila významne jedna čakajúca pani. „Keď ma to chytilo pred televízorom, od bolesti som sa skoro škriabala po stene.“

„Minule tu bola pani s dievčatkom, ktoré už bolo veľké a stále sa pomočovalo,“ povedala jedna čakajúca babka. „Docent mu dal jednu ihlu sem, druhú sem, a prestalo to.“

Pani z Rožňavy mala dýchacie problémy a alergiu.

„To je ako ty, čo povieš,“ obrátila sa pani Bohatá bodro na synčeka, ktorého sa zmocňoval strach.

„Aj on, keď príde máj, keď začnú lietať tie topole, začne kýchať a kýcha až do júla, oči sa mu zapália, lapá po dychu. Mal také záchvaty dušnosti, že sme ho museli viesť na Kramáre, aby mu dali infúziu. Vraj z toho môže vyrásť, no ja neviem, či vyрастie, neviem si to vôbec predstaviť,“ hovorila ďalej pani Bohatá.

„Nie je to také zlé, záchvat som mal raz, ako šestročný,“ opravil ju syn, ale mama naňho zazrela:

„Nieže ma budeš takto opravovať v ordinácii!“

Zavolali ich dnu, docent sa na chlapca pozrel a spýtal sa, ako sa má.

„Dobre,“ zahundral chlapec.

„Teraz dobre, ale potom zle,“ povedala pani Bohatá. „Je totiž apríl, ale keď príde máj, začne kýchať, a neprestane do júla.“

„Takže senná nádcha?“ spýtal sa docent.

„Áno, už od šiestich rokov. Ale alergiu nemá ani tak na seno, ale keď lietajú tie topole, viete, to páperie z tých topoľov, stačí mu len prejsť okolo takého stromu a hned má červené oči, kýcha, kaše a končí sa to záchvatmi,“ hovorila ďalej pani Bohatá.

„Ako sa lieči?“ spýtal sa docent a menoval akúsi vakcínou.

„Berie tie injekcie každú zimu a cez obdobie, keď lietajú tie topole, užíva tabletky, ale viete, nevie sa po nich sústrediť, je malátny, koncom roka je vždy vyradený zo školy. Ešte chodí aj na tie liečenia,“ líčila pani Bohatá jedno z nešťastí svojho života.

„Dobre, tak to skúsime,“ povedal docent. „Prídeťte ráno o pol deviatej.“

Vyšli von, zakrátka ich dobehli aj manželia z Rožňavy.

„Musia si ma nechať na pozorovanie v nemocnici,“ zvestovala pani.

„Ani sme s tým nerátili, žena tu nemá svoje veci...“ vravel pokojne muž.

„Ideme do mesta, vezmeme vás autom.“

Syna pani Bohatej sa zmocnila triaška, keďže mal podobnú diagnózu.

„Misliš, da bom tudi jaz moral ostati v bolnici?“ je vprašal svojo mamico s tesnobo v glasu, sram ga je bilo pred drugimi ljudmi priznati, da ga je strah.

„To pa ne vem,“ mu je odgovorila gospa Bogatinova.

„Ampak, jaz vendar nočem ...“ je godrnjal njen sin.

„Pa kaj, bi se svet podrl, če bi moral ostati v bolnici? Bilo bi samo za par dni, zaradi preiskav,“ je odgovorila gospa Bogatinova. „Včasih ljudje morajo v bolnico. Nekateri so tam ves čas.“

Izstopila sta iz avta zakoncev iz Rožnave. Šla sta po ulici, gospa Bogatinova je bila malo nervozna, njen sin je bil bled in obupan, izložbah je videl svoj bel obraz, nad katerim je stala mančester kapa na šilt. Gospa Bogatinova pa je imela na sebi lisasto krvno in takšen par ni mogel ostati neopažen. Ulični fotograf jima je ponudil svoje usluge. Vzel je denar, si napisal naslov. Poslal jima bo barvno fotografijo z emancipirano gospo in depresivnim fantom. Začelo je deževati in šla sta v slaščičarno (ne pij tako mrzlega soka, podrži ga v ustih, preden ga pogoltneš) in potem k sorodnikom. Gospa Bogatinova je prosila Jarda, naj pregleda menjalnik, v prvo gre težko, v vzvratno skoraj ne.

„Vzvratne ne rabiš,“ se je šalil stric, ko je pogledal zelenega Trabanta in njegovo skromno notranjost, ki je prej spominjala na veliki ventilator kot pa na motor avta.

„Kaj pa ta cev, je narobe?“ je pokazala gospa Bogatinova na plastično cev, ki je molela iz motorja. Življenje gospe Bogatinove je bilo prav tak nered kot ta motor. To, da brezizhodno stoji pred odprtим motornim pokrovom, je v njej vzbudilo občutek obupa, iz katerega je obenem zrasla napolnitev, zadoščenje, moralna premoč. Sama je, vzgaja otroka, si lahko mislijo in govorijo o njej drugi. Predstavlajte si, vzgaja otroka. Kupila mu je celo avto, da bi se lahko vozil, samo pomislite, avto, v teh časih, in če se bo pokvaril, ga bo morala popraviti sama, čisto sama. In kako se iz tega avta kadi, ko gospa Bogatinova pritisne na plin. Njen sin pa je poleg tega še težko bolan, ko pride maj, začne kihati, ampak ona je našla zdravnika v Brnu, pomislite, še v Brnu, zdaj mora z njim vse do Brna s tem avtom in to plastično cevjo.

Naslednje jutro sta šla od doma precej zgodaj, da bi bila v bolnišnici točno ob pol devetih. Sina gospe Bogatinove je minila bolnišnična fobija. Na tlakovani cesti je zagledal čudovito pisano ptico s sivo glavo, črno ob strani in po vratu, z rdeče-rjavimi krili in belim trebuščkom. Videl jo je že doma, pred samopostrežno, ko se je vračal iz glasbene, z občudovanjem jo je opazoval kakšno uro in jo potem iskal po leksikonih, ni pa znal določiti imena svoje najdbe. Vprašal je torej mamo, če ve, katera ptica je to.

„Vrabec, vendar,“ je rekla gospa Bogatinova.

V bolnišnici sta spet čakala, čeprav je v pokvarjeni stenski uri že zdavnaj neslišno odbilo pol devet. Sin gospe Bogatinove je s plakatov prebral, v čem je bistvo akupunkture. Ves navdušen je izvedel, da skozi njegovo telo potekajo živčne poti in nekam čudno se mu je zdelo, da jih pod kožo lahko kdo vidi in z iglo zadene pravo mesto. Docent Fiedler je to baje študiral na Kitajskem ali v Koreji. Plakati na steni so poudarjali, da akupunktura

„Myslíš, že si aj mňa nechajú v nemocnici?“ pýtal sa svojej mamičky s úzkosťou v hlase hanbiac sa pred cudzími ľuďmi za svoj strach.

„To ja neviem,“ povedala mu pani Bohatá.

„Ale predsa, ja nechcem...“ bľabotal jej syn.

„A čo sa svet zrúti, keby si ostal v nemocnici? Ved' by to bolo len na pár dní, kvôli vyšetreniam,“ odvetila pani Bohatá. „Ľudia niekedy musia íť do nemocnice. Niektorí sú tam stále.“

Vystúpili z auta rožňavských manželov. Išli po ulici, pani Bohatá bola trochu nervózna, jej syn bol bledý a zúfalý, videl vo výkladoch svoju bielu tvár, nad ktorou trónila béžová menčestrová šiltovka. Pani Bohatá mala zasa elegantný strakatý kožuch a takýto párik nemohol ujsť pozornosti pouličného fotografa, ktorý im vnútľ svoje služby. Zobral peniaze, zapísal si adresu, farebnú fotku s emancipovanou paničkou a depresívnym chlapčekom pošle. Začalo pršať, išli do cukrárne (nepi ten džús taký studený, podrž ho v ústach, než ho prehltnieš) a potom k príbuzným. Pani Bohatá poprosila Jardu, aby sa pozrel na tú prevodovku, jednotka ide len tažko, spiaťočka takmer vôbec.

„Spiaťočku nepotrebuješ,“ zavtipkoval strýko pri pohľade na zelený trabant a jeho skromné útroby pripomínajúce skôr veľký ventilátor, než motor auta.

„A túto rúru nemáme zle?“ spýtala sa pani Bohatá na akúsi gumovú hadicu, ktorá vyčnievala z motora. Život pani Bohatej bol práve taký neusporiadaný ako tento motor. Bezradné postávanie nad otvorenou kapotou v nej vyvolávalo pocit zúfalstva, z ktorého však zároveň vyrastalo naplnenie, zadostučinenie, morálna prevaha. Je sama a vychováva dieťa, môžu si o nej myslieť i hovoriť iní ľudia. Predstavte si, vychováva dieťa. A kúpila mu aj auto, aby sa mohlo vozíť, predstavte si, auto, v dnešných časoch, keď sa pokazí, musí ho sama opravovať, celkom sama. A ako to auto dymí, keď pani Bohatá pridá plyn. A jej syn je pritom tažko chorý, keď príde máj, začne kýcháť, ale ona mu našla lekára až v Brne, predstavte si, až v Brne, musí s ním behať do toho Brna na tom aute s tou gumovou rúrou.

Na druhý deň ráno vyšli z domu pekne zavčasu, aby boli v nemocnici presne o pol deviatej. Syna pani Bohatej prešla nemocničná fobia. Zbadal na vydláždičkovej ceste krásne sfarbeného vtáka so sivou hlavou, čiernymi lícami a hrdlom, červeno-hnedými krídlami a s bielym bruchom. Videl ho aj doma, pred samoobsluhou, keď sa vrácal z hudobnej výchovy, díval sa naňho fascinovaný asi hodinu a potom ho hľadal v atlasoch, nevedel však určiť meno svojho objavu. Spýtal sa teda mamá, či nevie, aký je to vták.

„Vrabec, predsa,“ povedala pani Bohatá.

V nemocnici opäť čakali, hoci pol deviatej už nečujne odbili nefungujúce nástenné hodiny. Syn pani Bohatej číhal na nástenke, v čom spočíva princíp akupunktúry. Celý užasnutý sa dozvedel, že jeho telom prechádzajú nervové dráhy a prišlo mu beztak čudné, že ich niekto pod kožou vidí a trafi správne miesto ihlu. Docent Fiedler to vraj študoval v Číne alebo v Kórei. Letáky na nástenke zdôrazňovali, že akupunktúra nebólí, že správne vpichnutú ihlu necítí. Vraj ju objavil akýsi ázijský roľník, ktorého mučili bolesti hlavy. Pri práci na poli sa poranil motykou, a hoci

ne boli, da igle, če je pravilno vstavljeni, ne čutimo. Baje jo je odkril neki azijski kmet, ki so ga mučili glavoboli. Pri delu na polju se je ranil z motiko in kljub temu da mu je iz ranjene noge tekla kri, se je začel veseliti – opazil je namreč, da ga glava naenkrat sploh ne boli več.

Končno so se odprla vrata in poklicali so sina gospe Bogatinove. Sam mora iti, v ambulanti namreč sedi polno fantov in docent bo imel z vsemi veliko dela. En pacient nima noge, drugi se mora sleči do nagega in sin gospe Bogatinove s tihim občudovanjem opazuje njegov velik penis in težka jajca, fant ga spominja na drugo živalsko vrsto.

Blizu sedi fant, ki ima na hrbtnu ogromno steklenih kozarcev – sin gospe Bogatajeve se spomni, da je nekaj podobnega videl v deprimirajočem ruskom filmu, ki so jih gledali vsako sredo v okviru podaljšanega bivanja. Kozarci so se imenovali buče in v filmu so z njimi zdravili nekega otroka z visoko vročino. Daj bučo, Katja.

Prihaja docent, mlajši imajo prednost, pred fanta prinese pladenj z iglami. Večje so, kot si je predstavljal sin gospe Bogatinove in prva gre naravnost med oči. Druga pod nos, naslednji dve prav tako. Igle ga zbadajo, to so na plakatih pozabili omeniti, res pa je, da jih po tem, ko jih docent zabode, ne čuti več. Docent Fiedler vidi, kje po njem vodijo poti. Veliko igel mu zabode v prsni koš, pacient je malo nepotrežljiv, zbadanje začenja biti neprijetno. Še dve igli v roke. Potem ukaže fantu, naj se prikloni, prinese steklene kozarce in vroč gorilnik. Ruski film postaja resničnost, docent je vzel v roke prvo bučo, jo ogrel z gorilnikom, s plamenom iz nje posesal zrak in jo položil sinu gospe Bogatinove na hrbet. Koža pod bučo nabrekne, podtlak oblikuje nepredstavljive krče, čez trenutek se mu na hrbet prisesa toliko kozarcev, kolikor je prostora, kot bi jih pobrali z mize na poročni zabavi. Tako sedi tukaj kot Marsovec, kot robot, iz obraza, iz nosa, iz lic, iz oči, iz rok in iz prsi mu štrlijo igle, na hrbtnu pa ima prilepljene kozarce, počuti se, kot bi nanj položili celo kredenco ...

Prevedla Špela Šramel

mu zo seknutej nohy tiekla krv, začal sa radovať – všimol si totiž, že ho hlava úplne prestala boľieť.

Konečne sa otvorili dvere a zavolali syna pani Bohatej. Musí ísť sám, lebo v ošetrovni s ním sedí plno chlapov a docent bude s nimi všetkými mať veľa práce. Jeden pacient nemá nohu, iný sa musí vyzliecť donaha a syn pani Bohatej s tichým úžasom hľadí na jeho veľký penis a fažké gule, chlap mu pripadá ako iný živočíšny druh. Opodial sedí chlapík, ktorý má na chrbe plno sklených pohárikov – syn pani Bohatej si spomenie, že čosi podobné videl v deprimujúcom ruskom filme, na aké chodili každú stredu v rámci školskej družiny. Poháre sa volali banky a vo filme nimi liečili nejaké dieťa s vysokou horúčkou. Davaj bányky, Káta.

Prichádza docent, mládež má prednosť, už si pred chlapca nesie tácku s ihlami. Sú väčšie, než si syn pani Bohatej mysel, a prvá mu smeruje rovno medzi oči. Druhá pod nos, ďalšie dve tiež. Ihly ho pichajú, to v letákoch zabudli spomenúť, je však fakt, že po zapichnutí ich už necítíť. Docent Fiedler vidí, kadiaľ v nom idú tie dráhy. Plno ihiel mu pichá do hrudníka, pacient je trochu netrpezlivý, pichanie mu začína byť neprijemné. Ešte dve ihly do rúk. Potom káže chlapcoví, aby sa predklonil, prinesie si sklené poháre a horiaci kahan. Ruský film sa stáva skutočnosťou, docent už berie prvú banku do rúk, nahreje nad kahanom, plameňom z nej vysaje vzduch a priloží synovi pani Bohatej na chrábát. Koža sa pod bankou vyduje, podtlak ju vymodeluje do neuveriteľne vyzerajúcej hrče, o chvíľu sa mu na chrábát prisaje toľko pohárov, kolko sa mu tam zmestí, akoby ich pozbierali zo stola na svadobnej hostine. Takto tu sedí ako Marťan, ako robot, z tváre, z nosa, z líc, z očí, z rúk a z hrude mu trčia ihly, na chrbe má zasa prilepené poháre, cíti sa, akoby naňho položili celý kredenc...

Fliegende Pappelwolle

...Die Straßenbahn brachte sie auf einen Berg vor ein hässliches graues Spital, in dem Dozent Fiedler ordinierte. Das Wartezimmer war voller Leute aus ganz Tschechien und der Slowakei, auf den Parkplätzen hatten sie ihre Škodas abgestellt, manche rauchten auf dem Hof. Frau Bohatá war kommunikativ und begann ein Gespräch mit einem Ehepaar aus Rosenau, die ihr erklärten, was zu machen sei und wie. Zuerst muss man zum Eintrittsgespräch, dann die Untersuchung, später legt der Dozent die Behandlung fest.

„Dreispaltiger Nerv,“ sagte bedeutungsvoll eine wartende Frau. „Als mich das vor dem Fernsehen erwischt hat, bin ich vor Schmerzen fast die Wand hinaufgeklettert.“

„Letztes Mal war hier eine Frau mit einem Mädchen, dass schon groß war und immer noch einpischte,“ sagte ein wartendes Mütterchen „Der Dozent tat eine Nadel dorthin, eine andere dort, und es hörte auf.“

Die Frau aus Rosenau hatte Atemprobleme und eine Allergie.

„Das ist wie bei dir, was sagst du,“ wandte sich Frau Bohatá an ihren Sohn, den Angst überfiel.

„Er auch, wenn der Mai kommt, wenn die Pappelwolle anfängt zu fliegen, beginnt er zu niesen und niest bis Juli, seine Augen sind dann entzündet und er schnappt nach Luft. Er hat solche Erstickungsanfälle, das wir ihn ins Kramáre bringen mussten, damit sie ihm eine Infusion geben. Vielleicht kann er da raus wachsen, aber ich weiß nicht, ob er erwachsen wird, ich kann mir das gar nicht vorstellen,“ sagte Frau Bohatá weiter.

„Das ist nicht so schlimm, einen Anfall hatte ich einmal, als ich sechs war,“ korrigierte sie der Sohn, aber Mama schaute ihn böse an:

„Dass du mich nicht in der Ordination so ausbesserst!“

Sie wurden hineingerufen, der Dozent schaute den Burschen an und fragte, wie es ihm geht.

„Gut,“ brummte der Bursche.

„Jetzt gut, aber dann schlecht,“ sagte Frau Bohatá. „Es ist nämlich April, aber wenn der Mai kommt, beginnt er zu niesen und hört bis Juli nicht auf.“

„Also Heuschnupfen?“ fragt der Dozent.

„Ja, seitdem er sechs ist. Aber seine Allergie ist nicht so sehr eine Heuallergie, sondern wenn diese Pappelwolle fliegt, reicht es, wenn er nur an so einem Baum vorbeigeht und sofort hat er rote Augen, niest, hustet und endet mit Anfällen,“ sagte weiter Frau Bohatá.

„Wie heilt man das?“ fragte der Dozent und nannte eine Vakzine.

„Er nimmt diese Injektionen jeden Winter und in der Zeit, wenn die Pappelwolle fliegt, nimmt er Tabletten, aber wissen sie, er kann sich nach den Tabletten nicht konzentrieren, ist krank, Ende des Jahres wird er immer aus der Schule aussortiert. Außerdem fährt er zu diesen Kuren,“ beschrieb Frau Bohatá das Unglück ihres Lebens.

„Gut, dann probieren wir es,“ sagte der Dozent. „Kommen sie morgen früh um halb neun.“

Sie gingen hinaus, kurz darauf wurden sie auch von dem Ehepaar aus Rosenau eingeholt.

„Sie müssen mich zur Beobachtung im Spital behalten,“ verkündete die Frau.

„Wir haben damit nicht einmal gerechnet, meine Frau hat ihre Sachen nicht mit...“ sagte ruhig ihr Mann. „Wir fahren in die Stadt und nehmen sie im Auto mit.“

Der Sohn von Frau Bohatá bekam Schüttelfrost, denn er hatte die gleiche Diagnose.

„Glaubst du, dass sie auch mich im Spital lassen?“ fragte er seine Mami voller Angst in der Stimme, wobei er sich vor den fremden Leuten für seine Angst schämte.

„Das weiß ich nicht,“ sagte Frau Bohatá zu ihm.

„Aber trotzdem, ich will nicht...“ stammelte ihr Sohn.

„Bricht denn die Welt zusammen, wenn du im Spital bleibst? Das wäre doch nur für ein paar Tage, wegen der Untersuchungen,“ antwortete Frau Bohatá. „Die Menschen müssen manchmal ins Spital. Manche sind dort laufend.“

Sie stiegen aus dem Auto des Rosenauer Ehepaars. Sie gingen die Straße entlang, Frau Bohatá war ein bisschen nervös, ihr Sohn war blass und verzweifelt, er sah sein weißes Gesicht, über dem ein gewöhnliche Manchesterschirmmütze thronte, in den Auslagen. Frau Bohatá hatte wieder einen eleganten scheckigen Pelzmantel und ein solches Pärchen konnte der Aufmerksamkeit eines Straßenfotografen, der ihnen seine Dienste aufdrängte, nicht entgehen. Er nahm das Geld, schrieb sich die Adresse auf, das Farbfoto mit der emanzipierten Dame und dem depressiven Bürschlein wird er ihnen schicken. Es begann zu regnen, sie gingen in eine Konditorei (trinke den Saft nicht so kalt, behalte ihn ein bisschen im Mund, bevor du ihn runterschluckst). Frau Bohatá bat Jarda, dass er sich das Getriebe anschaut, der erste Gang geht nur schwer, der Rückwärtsgang fast überhaupt nicht.

„Den Rückwärtsgang brauchst du nicht,“ witzelte der Onkel beim Blick auf den grünen Trabanten und seine bescheidenen Eingeweide, die eher an einen großen Ventilator erinnerten, als an den Motor eines Autos.

„Und das Rohr da, ist das nicht falsch?“ fragte Frau Bohatá und zeigte auf einen Gummischlauch, der aus dem Motor hervorschaute. Das Leben von Frau Bohatá war gerade genauso ungeordnet wie dieser Motor. Das ratlose Stehen über der offenen Kühlerhaube rief in ihr ein Gefühl der Verzweiflung hervor, aus dem jedoch zugleich eine Füllung, eine Genugtuung und moralische Überlegenheit entstand. Sie ist allein und erzieht ein Kind, können von ihr die Leute denken und sagen. Stellen Sie sich vor, sie erzieht ein Kind. Und sie hat ihm ein Auto gekauft, damit es gefahren werden kann, stellen Sie sich vor, ein Auto, heutzutage, und wenn es kaputt geht, muss sie es allein reparieren. Und wie das Auto raucht, wenn Frau Bohatá Gas gibt. Und ihr Sohn ist dabei schwer krank, wenn

der Mai kommt, fängt er an zu niesen, aber sie hat für ihn einen Arzt in Brünn gefunden, stellen sie sich vor, erst in Brünn, sie muss mit ihm in dieses Brünn flitzen, mit diesem Auto, mit diesem Gummimrohr.

Am anderen Tag gingen sie schön zur Zeit aus dem Haus, damit sie genau halb neun im Spital sind. Bei dem Sohn Frau Bohatás war die Spitalsphobie vorbei. Er bemerkte auf der gepflasterten Straße einen schönen gefärbten Vogel mir grauem Kopf, mit schwarzen Wangen und Hals, rotbraunen Flügeln und mit weißem Bauch. Er hatte ihn auch zu Hause gesehen, vor der Selbstbedienung, als er von der Musikstunde zurückkam, er hatte ihn fasziniert fast eine Stunde lang angeschaut und ihn danach im Atlas gesucht, doch konnte er den Namen seiner Entdeckung nicht bestimmen. Er fragte also Mama, ob sie weiß, was das für ein Vogel ist.

„Ein Spatz, doch,“ sagte Frau Bohatá.

Im Krankenhaus warteten sie wieder, obwohl die nicht funktionierende Wanduhr schon geräuschlos halb neun geschlagen hatte. Der Sohn las an der Pinwand, worin das Prinzip der Akupunktur besteht. Ganz entsetzt erfuhr er, dass seinen Körper Nervenbahnen durchziehen, es kam ihm ohnehin seltsam vor, dass sie niemand unter der Haut sieht und die richtige Stelle mit der Nadel trifft. Dozent Fiedler hatte das angeblich in China oder Korea studiert. Die Flugblätter am Wandbrett betonten, dass Akupunktur nicht weh tut, die eingestochene Nadel fühlt man nicht. Angeblich hatte sie irgendein asiatischer Bauer entdeckt, den Kopfschmerzen quälten. Bei der Arbeit auf dem Feld verletzte er sich mit der Hacke, und obwohl das angeschnittene Bein blutete, fing er an sich zu freuen – er bemerkte nämlich, dass sein Kopf aufhörte zu schmerzen.

Endlich öffnete sich die Tür und der Sohn Frau Bohatás wurde gerufen. Er musste allein gehen, denn in der Behandlung sitzen mit ihm lauter Burschen und der Dozent wird mit ihnen allen viel Arbeit haben. Ein Patient hat kein Bein, ein anderer muss sich nackt ausziehen und der Sohn von Frau Bohatá sieht mit stilem Entsetzen auf seinen großen Penis und die schweren Eier, der Kerl kommt ihm wie eine andere Tierart vor. Abseits sitzt ein Typ, der den Rücken voller Glasbecher hat – der Sohn von Frau Bohatá erinnert sich, dass er etwas ähnliches in einem deprimierenden russischen Film gesehen hatte, zu diesen Filmen ging er jeden Mittwoch im Rahmen des Schulhorts. Die Becher nannten sich „banki“ und im Film heilte man irgendein Mädchen von hohem Fieber. „Davaj banki, Katja.“

Der Dozent kommt, Jugend hat Vorrang, er stellt schon ein Tablett mit Nadeln vor den Burschen. Sie sind größer, als der Sohn Frau Bohatás gedacht hatte, und die erste kommt genau zwischen die Augen. Die andere unter die Nase, die anderen zwei auch. Die Nadeln stechen ihn, das hatten sie in den Flugblättern vergessen zu erwähnen, doch es stimmt, dass sie nach dem einstechen nicht zu spüren sind. Dozent Fiedler sieht, wo diese Bahnen in ihm laufen. Den Brustkorb sticht man ihm voller Nadeln, der Patient ist ein bisschen ungeduldig, das Stechen beginnt für ihn unangenehm zu werden. Noch zwei Nadeln in die Hand. Dann sagt er dem Burschen, dass er sich vorbeugen soll, und bringt ihm Glasbecher und

eine brennende Grubenlampe. Der russische Film wird Wirklichkeit, der Dozent nimmt schon den ersten Glaskolben in die Hand, erwärmt ihn über der Grubenlampe, ihre Flamme saugt die Luft auf und er legt ihn dem Sohn von Frau Bohatá auf den Rücken. Die Haut wird unter dem Glaskolben aufgeblasen, der Unterdruck modelliert sie zu unglaublich aussehenden Beulen, in einem Augenblick streuen sie ihm soviel Becher auf den Rücken, wie dort bei ihm Platz ist, als ob sie sie von einer Hochzeitstafel heruntergesammelt hätten. So sitzt er hier wie ein Marsmensch, wie ein Roboter, aus dem Gesicht, aus der Nase, den Wangen, den Augen, den Händen und der Brust ragen Nadeln, auf dem Rücken sind wiederum Becher angeklebt, er fühlt sich, als hätte man auf ihn eine Kredenz gestellt...

Übersetzt von Stephan Teichgräber

Miran Košuta, pisatelj, eseijist, prevajalec in glasbenik, je rojen leta 1960 v Trstu. Po diplomah iz slavistike in primerjalne književnosti v Ljubljani in iz klarineta v Benetkah (1987) se je poklicno posvetil založništvu, prevajajuju in univerzitetnemu poučevanju. Od leta 1998 dalje je bil predstojnik stolice za slovenski jezik in književnost na Univerzi "La Sapienza" v Rimu, od leta 2001 pa je redni profesor in predstojnik istega predmeta na Filozofski fakulteti Tržaške univerze. Doslej je objavil: *Rapsodija v treh stavkih* (novele, 1989), *Krpanova sol* (eseji, 1996), *Scritture parallele* (Vzporedna pisanja; eseji v italijanščini, 1997), *Štiri zgodbe za eno življenje* (dramska besedila; s soavtorji, 2004), *Slovenica* (eseji v italijanščini, 2005) ter prevoda *Frančiska* (2002) in *Obiskovalka* (2006), poslovenitvi romanov *Franziska* in *La visitatrice* italijanskega pisatelja Fulvia Tomizze.

Miran Košuta, born 1960 in Trieste, Italy, is a writer, essayist, translator, musician. Having graduated in Slavonic studies and comparative literature in Ljubljana, and in clarinet from the conservatory in Venice, he pursued the career of a publisher, translator and university professor. His book publications include *Rapsodija v treh stavkih* (*A Rhapsody in Three Movements*, short stories, 1989), *Krpanova sol* (*Krpan's Salt*, essays, 1996), *Scritture parallele* (*Parallel Writings*, essay written in Italian, 1997), *Štiri zgodbe za eno življenje* (*Four Stories for One Life*, drama pieces, 2004), *Slovenica* (essays written in Italian, 2005), and the translations of the novels *Franziska* and *La visitatrice* by the Italian author Fulvio Tomizza.

Miran Košuta

Dževadova prerokba

(Odlomek iz eseja)

O nebu

A *ubi dolor ibi amor, ubi fel ibi mel.* Vsaka manjšina, slovenska v Italiji prav tako, je tudi razkošje in mavrica, ki izproža po peklenskem dežju svoj pisani lok v kristalno, Prešernovo nebo ideała, sna, utopije: tistega, kar bi lahko bilo. Ali ni razkošno družiti v sebi iskrivi temperament juga in melanolijo severa, živeti na razvodju kultur in spajati v srcu kakor nekdaj Slataper čudna domotožja slovanske krv z oslovsko trmo nemškega značaja in klasično ubranostjo italijanske kulture? Ali ni mavrično razumeti soseda, govoriti njegov jezik, poznati njegove običaje, zgodovino, brati njegove pesnike?

Tu, od Trbiža do Trsta, od Kopra do Reke, so meja, stik, sosedstvo umesili rod posebnih ljudi, ki se ne rokujejo ali pojejo *Zdravljice* zaradi splošnega človekoljubja, trgovske koristi ali pregovornega »več ko znaš, več veljaš«, temveč zaradi plemenito sebične, vsakdanje življenjske nuje: spoznati v drugem del sebe, videti v zrcalu soseda svoj obraz. »Vsi smo sestavljeni« – svari Michel Eyquem de Montaigne – »iz pisanih, neenotnih krp in zaplat, tako da vsaka cunja vsak trenutek igra svojo igro. In v nas samih je prav toliko različnosti kot med nami in drugimi.« Odkrivati različnost drugega pomeni zato pojasnjevati razlike v sebi, podirati meje okrog nas rušiti naše meje, odpreti se sočloveku premagovati lastne strahove, nezaupljivosti in šibkosti. Ko predstavljam Marainijevo, prevajam Tomizzo, prebiram *Božansko komedijo* ali pišem v italijanščini o naši književnosti, izmerjam v resnici atomsko težo svojega slovenstva, njegove specifičnosti, pregnetene v jeziku in duhu s kulturnimi opoji Goethejeve dežele citron, prisluškujem izbrnevanju tistega skravnostnega občutka nepripadnosti v meni, ki zaznamuje po Ari in Magrisu vsakega obmejnega sinu in jedri v njem spoznanje: tu, na nikogaršnji zemlji med mojo in sosednjo kulturo je domovina, tu, na ozkem pasu med romanskim in slovanskim cvete moja edinstvenost, tu so moji mostovi, tu sem – manjšinec – resnično jaz. V slovenstvu, ki je različno od ljubljanskega ali mariborskega kakor v italianstvu, ki je v slovenski Istri oplemeniteno s Cankarjem in Prešernom. Biti manjšinec danes, to je izgorevati za evropski sen enakopravne združbe narodov in kultur, živeti neponovljivo razkošje obmejne usode, soustvarjati odprt, mlado, vitalno, strpno, omikano družbo, ki ne tožari samopomilovalno nad svojo majhnostjo, ampak jo skuša nasprotno destilirati v koncentrat visoke kulturne kakovosti. Ta žlahtni kraški, beneški ali istrski brinjevec pa prekapne le, če se manjšina ozave svoje specifičnosti in hibridnosti, usode in vloge, skratka – če postane subjekt. Metafora mostu je poetična, če verjamem srbskemu pisatelju Draganu Velikiću, tudi življenjsko utemeljena, »jer gde god struji život, postoe barem dve obale. A smisao ljudskog postojanja je povezivanje obala.« V literaturi je navdihnila marsikatero

Dževad's prophecy

(Fragment from the essay)

About Heaven

But *ubi dolor ibi amor, ubi fel ibi mel*. Every minority, including the Slovenian one in Italy, is also a luxury, a rainbow appearing after the rains of hell, curving its iridescent arc into Prešeren's crystalline sky of ideal, dream and utopia: of that which could be. Isn't it luxurious to unite within oneself the scintillating temperament of the south and the melancholy of the north, to live at the confluence of cultures and entwine in one's heart, like Slataper, the strange nostalgia of the Slav blood, the pig-headed obstinacy of the German character, and the classic harmony of Italian culture? Isn't it rainbow-glorious to understand your neighbor, to speak his language, to know his customs and history, to be able to read his poets?

Here, between Trbiž and Trst, Koper and Reka, the border, the contacts, the neighborliness have forged a special kind of people who do not shake hands and sing *Zdravljica** out of some indefinite philanthropy, anticipated commercial profit, or the proverbial »knowledge is power«, but to satisfy a nobly selfish, frequently vital need: to recognize oneself in the other, to see one's own face mirrored in a neighbor. As Michel Eyquem de Montaigne warns: »We are all like patchwork composed of bits and scraps of various colors and sizes, and each strip of fabric has its own role to play in any given moment. Inside us, there are as many differences as between us and others.« Discovering the difference in the other thus means making sense of the differences within oneself; tearing down the barriers around oneself is destroying one's own barriers; opening up to a fellow human being is overcoming one's fears, distrust and weaknesses. When I talk about Maraini, translate Tomizza, read *The Divine Comedy*, or write in Italian about Slovenian literature, I am in reality measuring the atomic mass of my Slovenian-ness, its specificity, influenced in language and spirit by the culturally intoxicating fragrances of Goethe's land of the lemons; I am listening to the purr of that mysterious sense of non-belonging within myself which – according to Ara and Magris – characterizes every son of the border, bringing in its wake the realization: this no-man's land between my and my neighbor's cultures is my homeland, here on this narrow strip between the Romance and the Slav worlds blossoms my uniqueness, here are my bridges, here I – a member of a minority – am truly myself. Slovenian, but distinct from those in Ljubljana or Maribor, as well as Italian, like those in Slovenian Istria, enriched with Cankar and Prešeren. Being a member of a minority today means to burn out for the European dream of an equal union of nations and cultures; to live the never-to-be-repeated luxury of the border fate; to take part in creating an open, young, vital, tolerant, civilized society which does not complain in a victimized fashion of its smallness but, on the contrary, attempts to dis-

mojstrsko stran in kakemu piscu – naj govoriti za vse Ivo Andrić – navrgla celo Nobelovo nagrado. Toda če je most le »objekt, po katerem vodi pot čez globinske ovire«, če je le zgradba, ki povezuje in omogoča komunikacijo, ne da bi se na njej kdo ustavil, občudoval njenih podpornikov ali zastrmel z njenih višin v razgledu pod seboj, potem ne more biti metafora za manjšino. So tudi mostovi – kakor tisti zdaj že porušeni v Mostarju –, ki privabljajo turiste devetih kontinentov, ker imajo svojo zgodovino, lepoto ali dušo. Takšni želijo biti mostovi manjšin.

Da pa se njihov lok lahko izpne v nebo sožitja, je potrebno najprej ozaveščanje lastne manjšinske identitete in subjektivnosti, takoj zatem pa njeno širše, javno priznanje.

Zato je zame nebo vsakokrat, ko sedeta za isto mizo slovenska manjšina v Italiji in italijanska v Istri, da se v skupnem dokumentu upreta – denimo – recipročnosti, kramarskemu barantanju mednarodnega daj-dam, ki nas poniжуje v talce diplomatskih izsiljevanj, v blago na mešetarskem sejmu politike. Nebo je, ko ne kane zamejcem pravica iz italijanske vladne kapálke zaradi mednarodnih pritiskov in sporazumov, ampak zaradi šestega člena italijanske ustave, zaradi demokratičnega priznanja slovenskih davkopalčevalcev za enakopravne državljanje ali morda zato, ker je razsvetljena državniška glava usvojila motto: pravičnost večine je v pravicah manjšine. Nebo je politika, čeprav redka kakor lastovka pozimi, ki ne pristaja na logiko sile in števil, politika ideała, kakršna bi morala biti per definitionem vselej tudi manjšinska politika. Nebo je, ko te italijanski veleposlanik v Kopru vpriša za slovensko slovnico in vadnico, ker bi desetim tekoče govorjenim jezikom rad dodal še melodijo tvojih sičnikov in šumevcev. Nebo je, ko ti neznani glas iz Rima ali Palerma naroča po telefonu »tutto Kankar«, vse v italijanščino prevedene knjige pisatelja, ki ga je Eugenio Montale v pismu Bobiju Bazlenu označil za velikana evropske literature. Nebo je, ko ti istrska begunka v Trstu prizna, da je ne zanimata povračilo ali odkup očetove hiše v Kopru za ceno novih izgonov, čeprav le stanovanjskih, ker noče prizadejati Bosancem, Albancem ali Slovencem, ki zdaj pometajo, spijo, jedó in se ljubijo v njenih sobah tistega, kar sta čas in politika prizadejala njej. Nebo so krožki kot Gruppo 85 ali Circolo 91, kulturna ustja, ki v pretoku debat, srečanj, predavanj spremešajo slovensko rečnico z italijansko mornico. Nebo je, ko ježev zaklobčeni manjšinci sprevidimo, da je edinole ob razumevanju, sodelovanju, podpori večine možno narodnostno preživetje ali vsaj učinkovitejše obkladanje asimilacijskega krvavenja. Kajti brez volje večine ni zaščite manjšine.

Zato ne verjamem etnični getizaciji v nacionalne stranke, upravnim ali političnim narodnostnim rezervatom, kjer bi kakor Navajosi šotorili »doc« Slovenci s kontroliranim porekлом in ponujali obiskovalcem plastične kipce kraškega para v ljudski noši ... Saj je že dovolj poučno, če se ozrem na sosedov breg: tam na primer je politika etničnega čiščenja po razpadu Avstro-Ogrske balkanizirala Trst v lacanovsko zavrtlo, »italianissimo« skupnost, ki je osamila someščane drugih narodnosti v nekomunikativni geto in obsodila mesto na ekonomski, kulturni, moralni ter socialni propad. Vprašanje, s katerim je Montale sprejemal nekdaj svoje tržaške

till this smallness into a concentrate of a high-quality culture. This fragrant gin of the Kras, of Venetian Slovenia, of Istria can only be distilled if the minority is aware of its specific and hybrid nature, its fate and task, in short – if it becomes a subject. The metaphor of a bridge is poetic and – if we believe the words of the Serbian author Dragan Velikić – also founded in life, »because wherever the current of life flows there are at least two shores. And the purpose of human existence is to span the divide.« In literature, this metaphor has inspired many a masterly page and brought some writers – like Ivo Andrić – the Nobel prize. But if a bridge is only »a structure carrying a road over obstacles of depth«, if it is only a construction connecting two shores and enabling communication, without inspiring anyone to stop and admire its piles or gaze from its height at the view below, then it can not serve as a metaphor for a minority. There are bridges – like the bombed one in Mostar – which attract tourists from all over the world with their history, beauty and soul. This is what the bridges of minorities wish to be like.

Before their arcs can rise to the skies of harmonious coexistence, however, we have to become aware of our identity as a minority and of the minority's subjectivity, and gain broad public recognition as such.

Thus it is heaven every time the Slovenian minority in Italy and the Italian one in Istria sit down to talk and draw up a joint document protesting against – for instance – reciprocity, the sordid haggling of the international wheeling and dealing which demeans us into hostages of diplomatic black-mail, into goods to be bartered by politicians. It is heaven when the beyond-the-border Slovenians receive a drop justice from the Italian governmental pipette not because of international pressures and agreements, but due to Article VI of the Italian Constitution, due to the democratic recognition of Slovenian tax-payers as equal citizens, or perhaps due to some enlightened statesman grasping the motto: the justice of the majority lies in the rights of the minority. Heaven is politics (though rare as a swallow in winter) which does not accept the logic of force and numbers; a politics of ideal, which the politics of a minority should by definition always be. It is heaven when the Italian ambassador in Koper asks for a Slovenian grammar and textbook as he would like to add the melody of our native sibilants to the ten languages he speaks fluently. It is heaven when an unknown voice from Rome or Palermo orders over the phone *»tutto Kankar«*, all the existing Italian translations of the works by Ivan Cankar, whom Eugenio Montale described in a letter to Bobi Bazlen as one of the great masters of European literature. It is heaven when an Italian post-war refugee from Istria, now living in Trieste, declares that she is not interested in getting or buying back her father's house in Koper at the price of new evictions – even if this time only from the apartment –, because she does not want to inflict upon the Bosnians, the Albanians, the Slovenians currently sweeping, sleeping, eating, making love in her rooms, what time and politics had inflicted upon her. Heaven is clubs like Gruppo 85 or Circolo 91, cultural estuaries where in the flow of discussions, meetings and lectures the Slovenian river water and the Italian brine

goste, žal še danes ni retorično ali anahronistično: »Se še vedno toliko sovražite tam pri vas?«

Pred nedavnim – bilo je kmalu po velikem šmarnu – sem se v idilično zeleni Trati pri Celovcu udeležil srečanja pisateljev, prevajalcev in založnikov iz vzhodne Evrope. Na sklepni tiskovni konferenci je sarajevskemu piscu Dževadu Karahasanu padlo tudi obvezno novinarsko vprašanje o vzornem sožitju narodov, kultur in ver v bivši Bosni, ki da ga je vojna zdaj dokončno porušila. Vedeli smo za Dževadovo tragedijo, za granate, ki so mu razmesarile sorodnike in prijatelje, za VHS kaseto s posnetki natrpanega avtobusa posiljenih muslimanskih deklet, ki so mu jo nekega dne namesto diplomske naloge zavrteli njegovi študentje režije. Vedeli smo za Dževadov rokambolski beg iz Sarajeva, za njegov gnuš do srbskih, hrvaških in vsakršnih krvnikov. Toda avtor *Istočnega diwana*, očarljivega romana arabskih vsebin, nas je z odgovorom presenetil: »Bosna, o kateri govorite,« je zabrusil časnikarju, »ni bivša, je bodoč!«

Človek meje, pripadnik manjšine ve, da je treba Karahasanov stavek poslošiti, raztegniti na celotno »jugoslovansko« ozemlje in še dlje do Herkulovih stebrov znanega sveta. In reči: Jugoslavija bratstva i jedinstva ni bivša, je bodoča »Jugoslavija«. Slovenija kulturnega, gospodarskega in političnega dialoga z Beogradom, Zagrebom, Prištino ali Novim Sadom ni minula utopija, ampak bodoča gotovost. Avstro-ogrski nacionalni pluralizem v Trstu, simbioza slovenskega, italijanskega, furlanskega ali nemškega v zamejstvu ni bivša, je bodoča. V komunikacijsko globalni vasi sveta, so narodnostne ali državne komore absurd. Kjerkoli so meje, razlike, sosedstva, prepletanja narodov, ras, ver in kultur je mirno, plodno sožitje življenjska nujnost in neizbežna usoda. Danes morda prekletstvo, jutri raj. Danes morda pekel, jutri nebo.

Včasih, ko je v Trstu vzduh najbolj trohnoben, ko obseda mesto dušljiva mora in zaveje od ljudi ostra, volilna burja, da bi najraje odpotoval kakor Joyce, Stendhal, Rilke, Puškin, Kette, Baudouin ali Burton, me ta gotovost, ta neogibnost sožitja spet priklene na naše griče, vrtače in obale. Veni, vidi, mansi ... Ker človek – manjšinski še posebej – ne živi za ničesar drugega kot za tisto kristalno Prešernovo nebo. Za ničesar drugega ni prišel letovat na modri planet od prvega veka do zadnjega diha kot za zvezdo miru in sožitja, ki se bo prej ali slej morala utrniti. V bosanskem kakor v zamejskem peku. Zato ostrim oči v teme in tištine vesolja. Da ne bi spregledal sija nebeške kresnice. Da bi izživel čas, ko bo dopolnjena Dževadova prerokba.

intermix. It is heaven when we, minority members, curled up into tight spiky balls like hedgehogs, realize that the only hope for our national survival or at least for a more successful recuperation from the assimilation processes which are making us bleed, lies in the understanding of the majority, in their support, and in mutual cooperation. Because without the will of the majority there can be no protection of the minority.

Therefore I do not believe in ethnic ghettoizing in national political parties, in administrative or political national reservations where, instead of the Navajo, Slovenians of controlled parentage would put up their tents, offering visitors plastic dolls of a Slovenian couple from the Kras, in national costume... It is instructive enough to glance around: the politics of ethnic cleansing which succeeded the disintegration of the Austro-Hungarian Empire has Balkanized Trst into a Lacan-esque uptight community, as Italian as it can get, isolating the citizens of other nationalities in an incommunicative ghetto and condemning the city to economic, cultural, moral, and social decay. The question with which Montale would greet his visitors from Trst has unfortunately not become rhetoric or anachronistic yet: »Do you still hate each other so much in your neck of the woods?«

Recently – it was soon after the Assumption – I attended a meeting of authors, translators, and publishers from Eastern Europe which was organized in the idyllically green Trata near Celovec, Austria. At the press conference at the end of the meeting, Dževad Karahasan, a writer from Sarajevo, was asked the unavoidable question concerning the exemplary peaceful coexistence of nations, cultures and religions in former Bosnia which the war has supposedly destroyed beyond repair. We knew of Dževad's personal tragedies, of the shells which had massacred his friends and relatives, of the VHS cassettes with footage of a busload of gang-raped Moslem girls his students of film direction played to him instead of their diploma work. We knew of Dževad's extravagant flight from Sarajevo, of his disgust with Serbian, Croatian or any other bloodthirsty butchers. But the author of the *Eastern Divan*, a charming novel of Arabian content, took everybody by surprise with his answer: »The Bosnia you speak of,« he retorted to the journalist, »is not the Bosnia of the past – it's the Bosnia of the future!«

A son of the border, a member of minority, knows that Karahasan's statement needs to be generalized, expanded to cover the entire »Yugoslavian« territory and more, down to the Pillars of Hercules of the known world. And to say: a Yugoslavia of the brotherhood and unity is not a thing of the past, it is a »Yugoslavia« of the future. A Slovenia of cultural, economic and political dialogues with Belgrade, Zagreb, Priština or Novi Sad is not some past utopia but a future certainty. The Austro-Hungarian national pluralism in Trst, a symbiosis of the Slovenian, Italian, Friulan, and German inhabitants of »the yonder«, is not past but future. In the global village of world communications, national or state compartmentation is absurd. Wherever there are borders, differences, neighbor relations, and nations, races, religions and cultures intertwine, a peaceful, fruitful coex-

istence is a vital necessity and inevitable fate. Today perhaps a curse, tomorrow a paradise. Today perhaps hell, tomorrow heaven.

Sometimes, when the atmosphere in Trst reeks of rot and decay, when the town becomes obsessed under a suffocating nightmare, and a harsh electoral gale gusts from people, I long to leave, like Joyce, Stendhal, Rilke, Pushkin, Kette, Baudouin or Burton; but this certainty, this predestined coexistence draws me back again to our hills, our sink-holes, our shores. *Veni, vidi, mansi...* Because a person – and in particular a member of a minority – does not live for anything but this crystalline sky Prešeren speaks of. The only reason we have come to sojourn on the blue planet, from our first whimper to our dying breath, is to see this shooting star of peace and coexistence. In the hell of Bosnia and of »the yonder«. That is why I strain my eyes into the darkness and the silence of the universe. So as not miss the flash of the heavenly firefly. To live out the time when Dževad's prophecy comes true.

Translated by Tamara Soban

Mojca Kumerdej, rojena leta 1964 v Ljubljani. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je končala študij filozofije in sociologije kulture. Poleg leposlovja piše publicistiko in umetnostne kritike, v zadnjem desetletju je redna zunanja sodelavka osrednjega slovenskega časnika Delo. Leta 2001 je izšel njen prvenec, roman *Krst nad Triglavom*, leta 2003 pa knjiga kratke proze *Fragma*. Tri zgodbe iz zbirke *Fragma* so vključene v antologijo slovenske kratke proze 1990-2004 z naslovom *O čem govorimo* (2004), kratka zgodba Pismo pa je vključena v zbirko kratke proze *Poletje v zgodbi III* (2004). Njene kratke zgodbe so prevedene v nemščino, angleščino, francoščino, srbščino, ruščino, češčino, španščino in madžarščino. S svojim pisanjem se predstavlja doma in v tujini, med drugim leta 2004 v okviru slovenske uradne predstavitev na Frankfurtskem knjižnem sejmu in v okviru gostovanja slovenske literature v Moskvi in Sankt Petersburgu, leta 2005 je bila gostja 11. Mednarodnega knjižnega sejma v Pragi, leta 2006 pa je nastopila na 19. Mednarodnem knjižnem sejmu v mehiški Guadalajari.

Mojca Kumerdej, born in 1964 in Slovenia, graduated with degree in Philosophy and Sociology of Culture in Ljubljana. She is a writer, philosopher and free-lance dance and performance critic and cultural chronicler for the daily Delo. After the publication of her first book, the novel *Krst nad Triglavom* (*Baptism above Triglav*, 2001) she published a book of short prose, *Fragma* (2003). Three stories from this collection also appear in the Slovene Short Story Anthology *What We Are Talking About* (2004) while the short story Letter is included in the short story collection *Summer in the Story III* (2004). Her stories have been translated into German, English, French, Serbian, Russian, Czech, Spanish and Hungarian, and included into Slovene and foreign language anthologies. She gave many readings at home and abroad including at the presentation of Slovene literature at the Frankfurt bookfair in 2004, on the literary tour in Moscow and Sankt Petersburg. In 2005 she was guest at the 11th International Bookfair in Prague and in 2006 she appeared at the 19th International Bookfair in Guadalajara, Mexico.

Mojica Kumerdaj

foto: Jože Suhadolnik

Pod gladino

»Res ne greš z mano plavat?« me je vprašal, medtem ko se je po jezerskem produ spuščal v hladno vodo.

»Saj veš, da ne ... da plavanja ne maram,« sem mu odvrnila, kot mu odvrnem vsakič, ko me vpraša; kot da bi pozabil, ali pa to pač počne zato, ker se noče spomniti ...

Nikoli ne boš zvedel pravega razloga. Nikoli ti ne bom povedala. Za to, da že tretje poletje, najino skupno poletje, preživljava sama, ne da bi naju kdorkoli motil, je bila potrebna žrtev. Tistega julijskega zgodnjega popoldneva ne le, da sem videla vse, ampak nisem storila nič – in s tem storila vse. Verjetno je bila usoda –to, da sem s plaže odšla v hišo, ker me je od jutra obhajala slabost in me je sililo na bruhanje. Morda sem brala, morda tudi ne, verjetno nisem počela nič, razen tega, da sem postopala po hiši in nekajkrat odšla na teraso. Videla sem vaju, kako sta se igrala na plaži, ti in mala z dolgimi, skodranimi svetlimi lasmi. Ni res, da nisem pomislila na to, kar se je zgodilo kasneje tistega popoldneva, da si tega nisem celo želeta. Nikoli mi ni bilo posebno do otrok, o njih sploh nisem razmišljala in le zdelo se mi je, da bova tudi midva imela kakega – zato pač, ker se v zvezi dveh, ki se imata rada, to navadno zgodi. Verjetno nanj niti ne bi resno pomislila, če ne bi opazila tiste ženske, kako preračunljivo se smuka okrog tebe, se ti dobrika, si načrtno popravlja pramen las, kadar govorí s tabo, kako se ji zatresejo kotički ustnic, preden izreče besedo, kako zagrize v spodnjo ustnico in si jo – na videz mimogrede, v resnici pa podlo in preračunljivo – oblizne in kako tvoj pogled ob tem postaja vlažen in zamrznjen.

Tedaj sem vedela, da moram ukrepati. Ne nazadnje je bila privlačnejša od mene in imela je sposobnost, da okrog sebe sproži nekakšno toplo magnetno polje, česar jaz preprosto ne znam. In tako se je pač zgodilo. Ko si prvič položil roko na moj trebuh, sem vedela, da te imam, in tedaj sem se odločila, da te imam za zmerom, celega in povsem, brez vmesnih, motečih elementov, ki bi lahko ogrozili najino ljubezen.

A ko se je rodila mala, si se ti spremenil, zlasti me nisi več gledal takо kot nekoč. Nič več kot ljubico, ampak kot mater svojega otroka. Kot mater male, ki je iz dojenčka začela postajati deklica in nato vse bolj, sem opazila, mala ženskica. Vsakič, ko si se vrnil domov, si k sebi najprej stisnil malo, se poigral z njenimi medenimi lasmi, jo poljubil na lica in šele nato sem prišla na vrsto jaz. In mala je prve mesece jokala, nepopisno veliko je jokala, da sem že tedaj razmišljala, da bi bilo treba nekaj ukreniti. Vse noči me je zbujujala s predirnim kričanjem, da sem vstajala in jo poskušala utišati, medtem ko si ti vstajal redko, ker si moral biti naslednje jutro naspan, meni pa kot da to ni bilo treba, ker sem z njo ostajala doma. Zato, da sem zanjo skrbela. Da sem skrbela za tvojega otroka. Za twojo najljubšo ljubico, kot si pogosto dejal, in ob tem sploh opazil nisi, da me je zbolelo. Prav dobro je vedela, da je na prvem mestu, da jo imaš raje kot mene. Neredko

Under the Surface

"Are you sure you aren't coming swimming with me?" he asked me as he was walking across the lakeside gravel into the cold water.

"You know I'm not ... I don't like swimming," I replied, just as I do every time he asks me. As if he had forgotten, or else he does it because he doesn't want to remember.

You will never know the real reason. I will never tell you. For us to spend the third summer, our summer together, by ourselves, without anyone interrupting us, there had to be a sacrifice. On that early July afternoon not only did I see everything but I didn't do anything—and by doing so did everything. It was probably fate that I went to the house from the beach because I was feeling sick all morning and wanted to throw up. Perhaps I was reading, perhaps not; I probably wasn't doing anything, except walking around the house and going out onto the terrace a few times. I saw you playing on the beach, you and the little one with her long curly hair. It isn't true that I didn't think about what happened later that afternoon, that I didn't even wish for it. I have never cared much about children, I haven't even thought about them, and it only seemed that we would have one—just because in a relationship between two people who love each other this usually happens. I probably wouldn't even think about that seriously if I hadn't seen that woman calculatedly moving around you, flattering you, purposely fixing her hair when speaking to you, the corners of her lips trembling before uttering a word, biting and—it seemed, incidentally, but in fact it was meanly and calculatedly—licking her lower lip, and your look becoming moist and frozen.

That's when I knew I had to take action. After all she was more attractive than I, and she had the ability to release a kind of a warm magnetic field around her, which I simply can't do. And that's how it happened. When for the first time you put your hand on my stomach I knew I had you, and that's when I decided to have you forever, wholly and completely, without intermediary, disturbing elements that could jeopardize our love.

But when the little one came along, you changed, and above all you stopped looking at me the way you used to. Not anymore as a lover but as the mother of your child. As the mother of a little one who was changing from a baby into a girl, and then more and more, I noticed, into a little woman. Every time you returned home you first hugged the little one, played with her honey-colored hair, kissed her on the cheeks, and only then was it my turn. And the first months the little one was crying, she was crying an indescribable amount, so much so that at that time I already thought something should be done. She was waking me every night with her piercing screams, and I had to keep getting up to try to silence her, while you rarely got up because you needed to have your sleep, whereas I didn't because I was staying at home with her. In order to take care of her. In order to take care of your child. Of your favorite sweet-

sem v njenih velikih svetlih očeh opazila privoščljiv nasmešek, ko si jo stisnil k sebi, jaz pa sem ob strani čakala, da pridem na vrsto po tem, ko se bosta vidva naveličala drug drugega. Mala je znala biti hudobna, zelo hudobna in privoščljiva. Izmišljevala si je povsem neresnične stvari; denimo to, da ni dobila hrane, ki si jo je tisti dan zaželeta ali ki sem ji jo dan prej obljudila, pa da sem jo nekajkrat klofnila, ko me v nakupovalnem centru ni ubogala, ko se mi je iztrgala iz rok, samo zato, da bi vzbudila pozornost, in so jo uslužbenci nato iskali po zvočniku in so prodajalke z mano vred brskale in šarile med obešalniki, dokler je niso končno našli na oddelku s športno opremo. Smejala se mi je v obraz, češ, poglej, koliko ljudi me je iskal, vsi so si me žezele najti, vključno s tabo, ki na svetu nimaš nikogar, ki bi te imel najraje. In tedaj, v tistem trenutku, ko so jo pripeljali k meni, je v resnici nisem klofnila, ampak sem jo le močneje prijela in oplazila po lašiču, ona pa je zakričala, kot bi jo bolelo; a je ni, jaz sem bila tista, ki sem čutila bolečino, ker me je, tako kot mnogokrat poprej, osramotila; vse oči so bile obrnjene vame, kako da sem jo tako slabo vzgojila, kakšna mati da sem in podobno sem brala iz njihovih pogledov. In ti nato, doma, nisi bil besen nanjo, ampak name, ker sem jo izpustila izpred oči, ker sem dopustila, da se je tvoj otrok iztrgal iz varnih materinih rok.

Neštetokrat je to počela, le da bi bila v središču pozornosti. Ko so prišli na obisk prijatelji, je sedla na fotelj, prekrižala nogi in nato kot mala ženskica gostom postavljala za otroka precej neobičajna vprašanja, povezana tudi s społnostjo. O, kako so jo vsi oboževali, ta bo prava uničevalka moških, držala jih bo v šahu, že zdaj se vidi, kako bistra je in vrh vsega je jasno, da bo prava lepotica. Pametna in lepa, so gostje govorili in ob tem pogledovali proti tebi. Prava hčerka svojega očeta, so si gotovo mislili, hvala bogu, bolj malo ima po materi. Ima njegove modrozelene oči, njegove velike ustnice in razorožujuč nasmeh, s katerim lahko doseže vse, njegove izjemne spremnosti sporazumevanja ... Gotovo se je marsikdo vprašal, kaj da vidiš na meni. Dobro, zdaj že, ko imava otroka, ampak kaj si videl tedaj, ko naj bi se po vsej verjetnosti zaljubil vame. Ljudje vedno nekako preračunavajo in se zaljubljajo v sebi podobno lepe ljudi, nekako vedno precenijo, za koga so premalo lepi in privlačni in kdo je tisti, ki ni vreden njih. Ko pa so gledali naju, so verjetno opazili in si mislili, da bi si morda zaslужil privlačnejšo od mene. A nobena na svetu te ne bi bila zmožna ljubiti tako močno kot jaz, nobena ne bi bila zmožna storiti tega, kar sem storila jaz – natanko s tem, da v odločilnem, usodnem trenutku nisem napravila ničesar.

S prihodom male se je vse spremenilo. Ni bilo več najinjih nedelj kot nekdaj, ko sva do poldneva poležavalna v postelji, z ogromnim lesenim pladnjem na tleh, obloženim s sadjem, polnozrnatim kruhom, sirom in kavo s kardamomom. Ne, ravno ko sva se začela zbujati in si me privil k sebi, so se navadno odprla vrata in v spalni srajčki je stekla k nama, skočila na posteljo in te objela. In vsega je bilo konec za tisto nedeljo, za tisti teden. Najin čas je vse bolj postajal čas male, ona je bila tista, ki je merila ritem najinim jutrom in nočem. Nisi hotel, kot sem ti nekoč predlagala, da se preprosto zakleneva; nikoli ne veš, kdaj jo bo pičilo in se bo iz svoje

heart, as you often put it, not even noticing how it hurt me. She knew all too well that she came first, that you loved her more than you loved me. Often I noticed a mocking smile in her big bright eyes when you hugged her while I was waiting my turn. The little one could be mean, very mean and conspiratorial. She kept making up totally untrue things: like, for example, that she didn't get the food that she wanted that day, or that I had promised to her the day before, and that I slapped her a few times because she didn't obey me at the shopping center when she tore herself away from my arms only to attract attention. The employees had to search for her using the loudspeaker, and the shop assistants were rummaging and poking about among the coat hangers together with me, until they finally found her in the sportswear department. She was laughing in my face, as if to say, look how many people were looking for me, everyone wanted to find me, including you, who don't have anyone in the world who would care for you. And then, at that moment when they brought her to me, I didn't really slap her but I held her more tightly and patted her thick hair, and she screamed as if it hurt. But it didn't. I was the one feeling pain because she embarrassed me, just like so many times before; all eyes were turned toward me: how did I bring her up so badly, what kind of a mother was I, and things like that I was reading in their looks. And you, at home, weren't furious with her but with me, for letting her out of my sight, for allowing your child to tear away from mother's safe arms.

She did this lots of times only to be at the center of attention. When friends came over to visit, she would sit in the armchair, cross her legs, and then like a little woman ask what for a child were rather unusual questions, even about sex. Oh, how everyone adored her, this one will be the true destroyer of men, she will hold them at bay, even now you can tell how smart she is and more than that, it's clear she will be a real beauty. Smart and beautiful, the guests said while looking at you. Her father's daughter, they must have thought, thank God she doesn't take as much after her mother. She has his blue-greenish eyes, his big lips and disarming smile with which she can achieve everything, his remarkable skill in communicating. Surely several men wondered what you had seen in me. OK, now that we have a child, yes, but what had you seen in me when you were falling in love with me? People are always calculating things, falling in love with people who are as attractive as they are, and are somehow always judging who they aren't pretty and attractive enough for, and who is not worthy of them. But when they looked at us, they probably noticed and thought that he would probably have deserved someone more attractive than me. But no woman in this world would be capable of loving you as much as I do, no woman in this world would be capable of doing what I did—just by doing nothing in that crucial, fatal moment.

When the little one came, everything changed. Our Sundays were no longer like they used to be, when we would lie in bed until noon, with a huge wooden tray on the floor, laden with fruit, whole wheat bread, cheese and coffee with cardamom. No, just as we started to wake up and you hugged me, the door would open and she would run to us in her night-

sobe priplazila v najino spalnico. To ni dobro, ni človeško, si mi odgovarjal, otrok je še in naju potrebuje ... Že, že, sem ti dejala, a ne vselej, kadar se ji zahoče ... kaj pa midva? Najina hči je, si me vsakič grdo pogledal, očitajoče, kot da nimam dovolj rada tvojega otroka. Vselej, ko sem se zjutraj zbudila, te začutila ob sebi in se te začela dotikati, sem s strahom pogledovala proti vratom, prisluškovala in si želela, da ne bi zaslišala drobcenih korakov v smeri proti najini spalnici in se kljuka na vratih ne bi upognila.

Vedno ji je uspelo ukrasti pozornost. Tudi ob mojih rojstnih dnevih. Vse sem natančno pripravila, se lepo uredila, vse je bilo v najlepšem redu, a potem, ko so prišli ljudje, nekateri tudi s svojimi otroki – tako je, če imaš rojstni dan poleti in se vsi razveselijo žara, postavljenega na vrtu, kjer se otroci lahko gibljejo brez strahu in nevarnosti –, je bila mala spet v središču pozornosti in zanimanja. In ko so mi izročili darila, so že v naslednjem trenutku pozabili, zakaj so sploh prišli. Dvakrat sem ti omenila, da si želim praznovati drugače, ne popoldne, na vrtu in z vsemi tistimi otroki, ampak zvečer, midva skupaj, sama, malo pa bi dala najinim staršem. Obakrat si bil proti, češ da je moj rojstni dan praznik vse družine in da bosta užaljena tudi najina starša, če ju ne povabiva. Popustila sem, samo zato, ker bi zate napravila vse, ker te ljubim tako zelo močno, kot doslej nisem nikogar, in predvsem močno tako, kot nikoli nisem bila ljubljena. Ampak ti ne veš, kako je, če nekoga ljubiš bolj, kot on ljubi tebe, če veš, da lahko njegov dotik in stisk nekoga drugega stisneta močneje, medtem ko si mu ti pripravljen dati vse, kar imaš, in najti, napraviti karkoli, da bi mu dal tudi tisto, česar nimaš. In natanko to sem storila zate jaz in si enkrat v življenju vzela tisto, kar mi pomeni največ in mi je pred očmi že peto leto uhajalo.

Mala je bila tisto poletje stara štiri leta in pol. Bilo je zelo vroče poletje, takšno, ki bi se ga nekdaj neizmerno veselila, kot denimo poletij pred malinim rojstvom, ki sva jih preživila na Jadranu, sama. Z njenim prihodom pa so se začele nekakšne družinske počitnice, z najinimi priatelji in njihovimi otroki. Par, s katerim sva preživila julij pred tremi leti, je prav tako imel otroka, ki pa to že davno ni bil več. Stara je bila petnajst let, visoka in sloka, celo malenkost višja od mene in s tako popolno kožo, kot jo imajo lahko le nekatere najstnlice. Misliš, da nisem opazila, kako se je kot puma raztegovala s svojim mladim, dolgim in ne še docela razvitim telesom, kako je predla in šobila ustnice, kadar si jo kaj vprašal, in se je na videz brez posebnega zanimanja, v resnici pa povsem zaljubljena pogovarjala s tabo? O čem neki le, sem razmišljala, kadar sem vaju opazovala z razdalje, da nisem slišala besed in sem videla le govorico telesa, ki je bila nedvoumna in jasna: zelo sva si všeč. Vem, da si ne bi upal storiti ničesar, imela je le petnajst let, bila je hči najinih priateljev, le desetletje starejša od twoje hčere. A ko sem opazovala to bitje, nastajajočo žensko, ki bi se je že čez nekaj let, morda tri, in v nekem drugačnem okolju zagotovo dotaknil in ne bi ostajal več le pri neumnih pogovorih z njo – o čem neki, lepo te prosim, se je mogoče pogovarjati z najstnico, če le ni pogovor izgovor za to, da si lahko z njo, natanko tako in toliko, kot to dopuščajo pravila dostojnosti –, sem v njej vse bolj odkrivala malo.

gown, jump on the bed and hug you. And everything would be over for that Sunday, for that week. Our time was becoming more and more the little one's time, she was the one giving rhythm to our mornings and nights. You didn't want us, as I suggested once, to simply lock ourselves in; you never knew when she'd feel the need to creep from her room into our bedroom. That isn't good, it isn't human, you said, she is still a child and she needs us. That's true, I said, but not every time she feels like it? What about us? She is our daughter, you would look at me sharply every time, reproachfully, as if I didn't love your child enough. Every morning I woke up, felt you beside me and started touching you, I would be looking towards the door in fear, listening carefully and wishing not to hear the tiny steps coming towards our bedroom, the door handle not to turn.

She always managed to steal attention. Even on my birthdays. I had prepared everything carefully, tidied myself, everything was all right, but then, when people came, some with their children too—so it is, if your birthday is in summer and everyone likes being by the barbecue, which is in the garden where children can move around without fear and danger—the little one was once again at the center of attention and interest. And the moment after they gave me presents, they forgot why they had come at all. I mentioned to you that I wanted to celebrate differently, not in the afternoon and with all those children, but in the evening, the two of us together, alone, and we would take the little one to our parents. You were against it both times, as if to say my birthday was a holiday for the whole family, and that our parents would be insulted if we didn't invite them. I gave in only because I would do anything for you, because I love you as much as I have never loved anyone else, and especially as much as I have never been loved. But you don't know how it is to love someone more than they love you, to know that his touch and squeeze are squeezing someone else harder; while you're willing to give him everything you have, and do anything, in order to give him even what you don't have. And precisely that is what I did for you, and once in my life took what meant the most to me and was, for the fifth year, slipping away from me.

That summer the little one was four and a half years old. It was a very hot summer, like the ones I was once delighted about, like, for instance, the summers that we used to spend on the Adriatic, just the two of us, before the little one was born. But with her arrival some kind of family vacation started, with our friends and their children. The couple we spent July with three years ago also had a child, who was no longer that. She was fifteen years old, tall and slim, even a little taller than I was and with such perfect skin that only some teenagers can have. You think I haven't noticed how she stretched her young, long and not fully developed body like a puma, how she purred and pouted her lips whenever you asked her something and when she, seemingly without interest but in fact completely in love, talked to you? About what? I was thinking, when I watched you from a distance so that I couldn't hear the words and saw only the body language, which was unambiguous and clear: we like each other very much. I knew you wouldn't dare do anything, she was only fifteen,

Verjetno je bila usoda - to, da sem tistega julijskega opoldneva vstala in s plaže odšla v hišo nad obalo. Ne spominjam se natanko, kaj sem tedaj počela, verjetno nič posebnega, razen da sem nekajkrat stopila na teraso in te opazovala, kako si se pogovarjal s petnajstletnico in se medtem igral z malo. Ko sem naslednjič pogledala, sta s twojo morsko princeso iz mivke gnetla nekakšne gradiče. Bila sta sama, za najinima prijateljem se je s plaže v senco umaknilo tudi dekle.

Ko sem skozi okno pogledala poslednjič, sem videla twoje zagorelo telo, ki je ležalo pod razpetim senčnikom. Mala se je igrala na mivki ob morskem robu, se je zaradi plime začel premikati. Mala je to opazila. Ko je delfina začelo oblikati morje in ga je prvi močnejši val začel odnašati, je stekla za njim. Stopila sem na teraso in si v tistem trenutku zaželela natanko to, kar se je začelo dogajati. Ti si še vedno spal, mala je stopicljala za delfinom in ga poskušala pograbititi, medtem ko se ji je ta spolzko vse bolj izmikal. Vedela sem: en sam moj krik, en sam močan klic bi te prebudil, skočil bi za malo, jo pograbil in jo iztrgal iz morske pene, ki se je slano mehurila na njenem telesu. V tistem trenutku sem videla priložnost, da bo vse spet tako, kot je bilo nekoč. Jaz in ti, sama, in med nama nihče, ki bi merit ritem najinih ur, dnevov, noči, najinih let v prihodnosti. Zdelo se mi je, da se je vse okoli mene ustavilo, izginili so zvoki in svetloba je bila oslepljujoče bela. S priprtimi očmi sem opazovala prizor in zdi se mi, da nisem čutila ničesar. Nobene bolečine, nikakršnega strahu, opazovala sem le to, kar sem sproti mislila. Mala se je v enem trenutku oklenila delfinovih ročajastih plavutti, nato pa ji je velik val z vso močjo iztrgal iz rok napihnjeno žival, da jo je nemočno spustila. Videla sem njene ročice, ki so se ga poskušale okleniti, in nato, kako jo je začelo vleči v globino ... Naprej nisem več opazovala. Obrnila sem se in odšla v hišo, si natočila kozarec konjaka in padla na posteljo. Zamižala sem in svet pred menoj in za mano se je stemnil. Padla sem v sen brez sna. In ko sem nato, čez nekaj časa, začutila roko in zagledala vodene oči najine prijateljice, sem vedela, da se je zgodilo. Da je zgodba končana. Mala, me je objela in me močno stisnila k sebi. Male ni več, je ženska bruhnila v jok. Vstala sem, omotična od konjaka in verjetno čudnega spanca, in zagledala tebe, kako si ognjen v peščeno belo pregrinjalo sedel na fotelju dnevne sobe in v naročju stiskal malega napihnjenega delfina. Ob tebi je sedel najin prijatelj, na kavču poleg pa njegova petnajstletna hči, ki je prvič v življenju videla smrt. V hiši je bilo še nekaj ljudi, nato so prišli policaji in mrlški oglednik. Našla jo je dekle. Ko se je po kosilu vrnila na plažo, je na gladini zagledala malino telo, z obrazom obrnjениm proti dnu. Kot blazen, menda, si skočil v morje in poskušal oživiti svojo morsko princeso, ki pa je že odplavala v druga morja, oceane, reke in jezera. Ja, zdi se mi, da četudi smo njeno telo pokopali, se je nekako razlila v zemeljsko vodovje. Včasih se mi celo zazdi, da se spomnim, kako se je v trenutku, ko se je s poslednjimi močmi poskušala oprijeti delfina, srečala z mojim pogledom, da je videla, da sem vse opazovala, ne da bi ji pomagala. Da sem jo preprosto pustila umreti.

Saj ne, da mi po njeni smrti ni bilo hudo; ne nazadnje, mala je bila tudi moja hči. A tistih nekaj dolgih mesecev mi je bilo najhuje zaradi tebe, ki si

she was the daughter of our friends, only a decade older than your daughter. But as I was watching this creature, a growing woman whom you would surely touch in a few years' time, three perhaps, and in different circumstances, and wouldn't just stick to the foolish conversations with her—whatever can you talk about with a teenager, I ask you!—as long as the conversation is not an excuse to be with her, exactly the way and the amount of time the rules of decency allow, I was discovering more and more the little one in her.

It was probably fate that I stood up that July around noon and went from the beach to the house above it. I don't remember exactly what I did next, probably nothing special other than going out onto the terrace a few times and watching as you talked to the fifteen-year-old while you played with the little one. The next time I looked, you and your sea princess were building sand castles. You were alone, following our friends; the girl had also moved from the beach to the shade.

When I looked through the window the last time, I saw your sunburned body, lying under the open sunshade. The little one was playing in the sand next to you. The inflatable plastic dolphin that you had left close to the surf, started to move with the outgoing tide. The little one noticed. When the sea began to cover the dolphin and the first stronger wave started carrying it away, she ran after it. I stepped onto the terrace, and at that moment I wished for exactly what started to happen. You were still sleeping, the little one was wading after the dolphin, trying to grab it, but it was slippery and it kept evading her. I knew: one scream, one loud scream would have woken you up, you'd have leapt after the little one and grabbed her and torn her from the foam which was bubbling on her body. At that moment I saw a chance for things to be the way they used to. Me and you, the two of us alone, and no one to measure the rhythm of our hours, days, nights, our years in the future. It seemed as though everything around me stopped, sounds disappeared, and the light was blindingly white. With eyes partly open, I was watching the scene, and it seems to me I didn't feel anything. No pain, no kind of fear, I was only watching what I thought as things happened. At one moment the little one was clinging to the dolphin's fin handles and then a big wave tore the inflated animal away from her so that she helplessly let go. I saw her little hands trying to hang on to it, and then her body being sucked into the depths.

I didn't watch anymore. I turned round and went into the house, poured myself a glass of brandy and fell onto the bed. I shut my eyes, and the world in front of me and behind me darkened. I fell into a dreamless sleep. And when, after a while, I felt a hand and saw the watery eyes of our woman friend, I knew that it had happened. That the story was over. The little one—she hugged me and squeezed me tight—the little one is gone, the woman burst into tears. I got up, dizzy from the brandy and, probably, from the weird sleep, and saw you sitting in the armchair of the living room, wrapped up in a white cover, squeezing the little inflatable dolphin. Our friend was sitting next to you on the sofa beside his fifteen-year-old daughter, who had seen death for the first time in her life. There

si očital njeno smrt, ker si, kot se pač lahko zgodi, v nepravem trenutku le za pol ure na plaži zaspal. In krivdo si čutil tudi do mene, do matere svojega otroka, ki ga nisi obvaroval pred smrtjo. Jaz sem bila do tebe ljubeča, zelo ljubeča in razumevajoča, prigovarjala sem ti, te tolažila, da je bila nesreča, da nisi kriv, da se je pač tako zgodilo. Zdi se mi, da je njena smrt postala tvoja dokončna zaveza do mene, četudi hkrati vem, da to, kar do mene čutiš, ni toliko ljubezen, ampak bolj občutek krivde.

Nekoč, za trenutek, se mi zdi, si podvomil o meni in me vprašal: Pa saj si jo tudi ti imela zelo rada, mar ne? Seveda, sem odgovorila, bila je najin otrok. Spomnim se tvojega pogleda, kot da z odgovorom ne bi bil zadovoljen in bi si žezel slišati še nekaj več ...

In sem te objela, zelo močno sem se privila k tebi in se začela počasi in nežno s tabo ljubiti. Bilo je nedeljsko dopoldne in nič naju ni moglo zmotiti.

Z malino smrtjo si se spremenil, bolj ranljiv si in mehak in ne spogleduješ se več z drugimi ženskami in dekleti. Kadar mi previdno omeniš, da si želiš, da bi imela še enega, drugega otroka, se žalostno obrnem vstran in odvrnem: saj veš, da ne morem, preveč je boleče. Pobožaš me in mi daš s poljubom vedeti, da me razumeš. A me ne. Nikoli ne boš zvedel resnice, da ne maram plavanja zato, ker se mi zdi, da bi, čim bi se potopila v vodo, na koži začutila njene mehke, medene lase, da bi se me oklenile njene ročice in me z vso silo zvlekle pod gladino.

Včasih sanjam, kako jo na modrem delfinu odnaša morje in stečem za njo, drugič spet, kako me vodi z delfinom zagrabitia in me potegneta na morsko dno. Iz takšnih sanj se vselej zbudim v grozljivi bolečini, ki me v negibnem krču vklepa, medtem ko komaj diham in mi razbijajo srce, a ne kot eno samo, ampak ob zvoku svojega srca slišim še eno, malce pospešeno bitje manjšega srca. Nikoli te ne zbudim. Počakam, da mine, odidem v kopalnico in se stuširam. Nato se vrnem, ležem poleg tebe in te močno, zelo močno z neizmerno ljubeznijo poljubim in se tesno stisnem k tebi.

were some more people in the house, then the policemen and the coroner came. The girl had found her. When she had returned to the beach after lunch, she had seen the little one's body on the surface, face down toward the seabed. As if mad, presumably, you jumped into the sea and tried to revive your sea princess, who had already swum away to different seas, oceans, rivers and lakes. Yes, I think that although we buried her body, she somehow spread into the waters of the earth. I sometimes even think that I remember how at the moment when she was trying to hang on to the dolphin with all her might, her eyes met mine, how she saw that I was watching everything but didn't help. That I just let her die.

Not that I didn't feel bad after her death; after all, she was my daughter as well. But in those few months I felt bad because of you, and how you reproached yourself about her death, because you, as sometimes happens, fell asleep on the beach for half an hour just at the wrong time. And you felt guilty on my account as well, the mother of your child whom you didn't protect against death. I was loving, very loving and understanding towards you, I kept persuading you, consoling you that it was an accident, that it wasn't your fault that this happened. It seems to me as if her death became your final commitment to me, although at the same time I know that what you feel for me isn't as much love as the feeling of guilt.

Once, for a moment, I think, you doubted me and asked, You loved her, too, didn't you? Of course, I replied, she was our child. I remember your look, as if you weren't satisfied with the answer and wanted to hear something more.

And I hugged you, snuggled very tightly up to you and started slowly and gently to make love to you. It was Sunday morning and nothing could interrupt us.

You have changed with the little one's death, you're more vulnerable and soft and don't flirt with other women and girls so much anymore. When you carefully mention to me that we should have another, second child, I sadly turn away and say, You know that I can't, it's too painful. You caress me and let me know with a kiss that you understand. But you don't. You will never find out the truth that I don't like swimming because I feel that as soon as I would sink into the water, I would feel her soft honey-colored hair on my skin, her little arms would cling to me and drag me into the depths.

Sometimes I dream about her being taken away by the sea on her blue dolphin and I run after her, then I dream about her and the dolphin grasping me and dragging me to the seabed. I always wake up in terrifying pain from such dreams, which clutch me in a rigid spasm; I can hardly breathe and my heart pounds, and not only singly, for alongside my own I can hear another, smaller heart, beating a little more quickly. I never wake you up. I wait until it goes away, and I go to the bathroom to take a shower. Then I come back, lie down next to you, kiss you with immense love and tightly squeeze myself to you.

Translated by Laura Cuder Turk

Terézia Mora se je rodila leta 1971 v Sopronu na Madžarskem, od leta 1990 živi v Berlinu. Je pisateljica in prevajalka iz madžarščine (prevedla je tudi roman Pétra Esterházyja *Harmonia caelstis*). Za svoje literarno ustvarjanje je prejela več nagrad, med drugimi nagrado Ingeborg Bachmann leta 1999 in Adalbert von Chamisso leta 2000. Njena zbirka kratkih zgodb z naslovom *Nenavadno gradivo (Seltsame Materie)* je izšla leta 1999. Vse dni (*Alle Tage*) pa je njen prvi roman, zanj je, med drugim, leta 2005 prejela Umetniško nagrado Berlin in Nagrado knjižnega sejma v Leipzigu.

Terézia Mora, geboren 1971 in Sopron, Ungarn, lebt seit 1990 in Berlin. Prosaschriftstellerin und Übersetzerin aus dem Ungarischen, u.a. von Péter Esterházys *Harmonia caelstis*. Für ihre literarische Arbeit wurde sie mit mehreren Preisen ausgezeichnet, u.a. mit dem Ingeborg Bachmann Preis 1999 und dem Adalbert von Chamisso Förderpreis 2000. Ihr Erzählband *Seltsame Materie* erschien 1999. *Alle Tage* ist ihr erster Roman, für den sie u.a. den Kunstreis Berlin 2005 und den Preis der Leipziger Buchmesse 2005 erhielt.

Terézia Mora

Vse dni

(odlomek iz romana)

Pripovedujem srce parajoče inali čudne zgodbe. Ekstremne, čudaške stvari. Tragedije, farse, resnične tragedije. Otroško, človeško, živalsko trpljenje. Resnično ganotje, parodirana razčustvovanost, dvomeče in iskreno verovanje. Katastrofe, kajpak. Naravne in druge. In predvsem: čudeži. Po njih je povpraševanje vselej veliko. Čudežev kupujemo od vseposod. Oziroma si jih preprosto jemljemo. Čudežev je na pretek za nas vse. Ne govorimo zaman o obdobju čudežev. Oni imajo mučenike in mi imamo čudeže. Saj razumete.

Latinske dežele so še posebej bogate. Dobri stari Babilon. In seveda Transilvanija. Balkan in tako naprej. Ali zares govorite vse te jezike? Vseh deset?

Nekdo, ki je videti kot Kristus brez brade, ne more biti lažnivec, kajne? Ali kot Rasputin. Rasputin je bolje. Za vašim hrbtom vam bom tako govoril, prav? Je kaj novega od Rasputina? Sicer pa ni važno, je rekel moški, urednik, Abelu Nemu, ko ga je prvič in zadnjič videl. Zaradi mene lahko tudi lažete inali si izmišljate. Glavno, da je dobro. Me razumete?

Dobro, dobro, dobro. Zelo dobro. Sicer pa laži sploh niso potrebne. Življenje je polno grozljivih naključij in neštetih pripeljajev. Saj razumete.

0. Zdaj

Konec tedna

Ptice

Recimo času *zdaj*, recimo kraju *tukaj*. Oboje opišimo, kakor sledi.

Mesto, vzhodnejši del. Rjave ulice, prazna ali bogve s čim napolnjena skladišča in natrpani človeški domovi, v cikcaku sledeč železniški progi, v nenadnem razlomu slepih ulic trčijo ob opečnat zid. Sobotno jutro, zgodnja jesen. Ne park, samo majcen, zapuščen trikot, tako imenovana zelenica, ker je v ostrem stiku dveh ulic nekaj ostalo, prazen kot. Nenadni sunki vetra, zgodaj zjutraj – kar nastaja med razklanim tekom ulic, zobje *družbe* – stresajo leseno ploščo, staro ali samo na videz staro igralo ob robu zelenice. Ob njem v zraku lebdi obodno držalo smetnjaka, brez posode. Smeti ležijo v bližnjem grmovju, ki se jih v mrzličnih tresavicah poskuša otresti, toda povečini odpade le listje, trklja na beton, pesek, črepinje, razhojeno travo. Dve ženski in malo zatem še ena, na poti na delo ali z dela. Presekajo vogal, hodijo po uhojeni potki, ki deli zelenico v dva trikota. Ena od žensk, obilna, mimogrede z dvema prstoma povleče po robu lesene plošče. Dno plošče zavili, kot bi čivknila ptica, ali pa je morda res bila ptica, ena od mnogih, ki se selijo pod nebom. Škorci. Plošča se zatikaje vrti.

Alle Tage

(Auszug aus den Roman)

Wovon ich rede, sind herzzerreißende und oder komische Geschichten. Extremes und Skurriles. Tragödien, Farcen, echte Tragödien. Kindliches, menschliches, tierisches Leid. Echte Ergriffenheit, parodierte Sentimentalität, skeptischer und ehrlicher Glaube. Katastrophen selbstverständlich. Natur- und andere. Und ganz besonders: Wunder. Was die anbelangt, ist die Nachfrage stets enorm. Wir kaufen Wunder von überallher. Beziehungsweise nehmen sie uns einfach. Die Wunder sind für uns alle da. Nicht umsonst heißen wir die Zeit der Wunder. Die haben die Märtyrer und wir haben die Wunder. Sie verstehen.

Die lateinischen Länder sind besonders ergiebig. Gutes altes Babylon. Und natürlich Transsylvania. Der Balkan et cetera. Beherrschen Sie wirklich all diese Sprachen? Alle zehn?

Jemand, der aussieht wie Christus ohne Bart, kann kein Lügner nicht sein, was? Oder Rasputin. Rasputin ist besser. Hinter Ihrem Rücken werde ich Sie so nennen, einverstanden? Was Neues von Rasputin? Im Übrigen ist es egal, sagte der Mann, ein Redakteur, zu Abel Nema, als er ihn das erste und letzte Mal sah. Meinetwegen lügen und oder erfinden Sie auch. Hauptsache, es ist gut. Sie verstehen mich?

Gut, gut, gut. Sehr gut. Im Übrigen ist Lügen gar nicht nötig. Das Leben ist voller furchtbarer Zufälle und unzählbarer Ereignisse. Sie verstehen.

0. JETZT

Wochenende

Vögel

Nennen wir die Zeit *jetzt*, nennen wir den Ort *hier*. Beschreiben wir beides wie folgt.

Eine Stadt, ein östlicherer Bezirk davon. Braune Straßen, leere oder man weiß nicht genau womit gefüllte Lagerräume und vollgestopfte Menschenheime, im Zickzack an der Bahnlinie entlang laufend, in plötzlichen Knicken in Sackgassen an eine Ziegelsteinmauer stoßend. Ein Samstagmorgen, seit kurzem Herbst. Kein Park, nur ein winziges, wüstes Dreieck sogenannte Grünfläche, weil etwas übrig geblieben war am spitzen Zusammenlaufen zweier Gassen, so ein leerer Winkel. Plötzliche Böen frühmorgendlichen Windes – das kommt von der zerklüfteten Straßenstellung, so ein *soziales* Gebiss –, rütteln an einer hölzernen Scheibe, einem alten oder nur so aussehenden Kinderspielzeug, das am Rande der Grünfläche steht. Daneben der frei schwebende Tragering eines Mülleimers, der Eimer selbst fehlt. Einzelner Abfall liegt im nahen

Tudi moški naj bi bil nekako podoben ptiču ali netopirju, ampak orjaškemu, ko je tam visel, črni kraki njegovega plašča naj bi občasno vzprhutali v vetr. Sprva naj bi pomislile, so pozneje pričale ženske, da je tam, na tistem iztepalmem drogu ali kar koli je to že bilo, morda plezalo, nekdo pozabil plašč. Toda potem so zagledale roke, ki so na spodnji strani molele iz plašča, bele dlani, konice skrčenih prstov so se skoraj dotikale tal.

Nekega sobotnega jutra zgodaj jeseni so tri delavke na opustelem igrišču v bližini železniške postaje našle prevajalca Abela Nema, z glavo navzdol je bingljal s plezala. Stopala obvitá s srebrnkastim lepilnim trakom, glavo mu zakriva dolg črn trenčkot. Lahno se ziblje v jutranjem vetricu.

Višina: približno ... (zelo visok). Teža: približno ... (zelo vitek). Roke, noge, trup, glava: ozki. Koža: bela. Lasje: črni. Obraz: podolgovat. Lica: podolgovata. Oči: majhne, nastavki podočesnih blazinic, čelo visoko, rob lasiča srčast, obrv levo nizka, obrv desno ločno privzdignjena – z leti zmeraj bolj nesimetričen obraz z budno desno in spečo levo stranjo. Kar prijetnega videza. Ampak *dobro*, tudi to je nekaj drugega. Med zacetjenimi starejšimi ranami pol ducata svežih. A ne glede na to:

Nekaj je zdaj vendarle drugače, je pomislila njegova žena Mercedes, ko so jo pozneje poklicali v bolnišnico. Morda tudi samo zato, ker ga zdaj prvič vidim med spanjem.

Pravzaprav ne, je rekel zdravnik. Uspavali smo ga v umetno komo. Dokler ne bomo videli, kaj je z njegovimi možgani.

In ker gre tudi za nasilno dejanje, navsezadnje se sam ne moreš spraviti v tak položaj, pa naj si še tako spreten, postavlja vprašanja tudi policija. Kdaj je moža nazadnje videla.

Mercedes dolgo zre v obraz.

Skoraj bi rekla: če dobro pomislim: še nikoli. Potem pa vendarle reče: to je bilo pred ... Ob najini ločitvi.

Prevedla Urška P. Černe

Gestrüpp, das es in Anfällen von Schüttelfrost loszuwerden versucht, aber es fallen meist nur Blätter, klappernd auf Beton, Sand, Glasscherben, ausgetretenes Grün. Zwei Frauen und wenig später noch eine, auf dem Weg zu oder von der Arbeit. Schneiden hier die Ecke ab, trampeln über den Trampelpfad, der das Grün in zwei Dreiecke teilt. Eine der Frauen, eine Korpulente, zieht im Vorbeigehen zwei Finger über den Rand der hölzernen Scheibe. Der Scheibenfuß quietscht auf, es hört sich an wie der Schrei eines Vogels, oder vielleicht war es wirklich ein Vogel, einer von den Hunderten, die über den Himmel ziehen. Stare. Die Scheibe dreht sich torkelnd.

Der Mann habe auch irgendwie wie ein Vogel ausgesehen, oder eine Fledermaus, aber eine riesige, wie er da hing, seine schwarzen Mantelflügel zuckten manchmal im Wind. Zuerst dachten sie, sagten die Frauen später aus, jemand hätte nur seinen Mantel dort vergessen, auf dieser Teppichklopfstange oder was das ist, ein Klettergerüst. Aber dann sahen sie, dass unten Hände heraushingen, weiße Hände, die Spitzen der gekrümmten Finger berührten fast den Boden.

An einem Samstagmorgen zu Herbstbeginn fanden drei Arbeiterinnen auf einem verwahrlosten Spielplatz im Bahnhofsbezirk den Übersetzer Abel Nema kopfüber von einem Klettergerüst baumelnd. Die Füße mit silbernem Klebeband umwickelt, ein langer, schwarzer Trenchcoat bedeckte seinen Kopf. Er schaukelte leicht im morgendlichen Wind.

Größe: circa... (sehr groß). Gewicht: circa... (sehr dünn). Arme, Beine, Rumpf, Kopf: schmal. Haut: weiß, Haar: schwarz, Gesicht: länglich, Wangen: länglich, Augen: schmal, Tränensäcke beginnend, Stirn hoch, Haarsatz herzförmig, Augenbraue links tief, Augenbraue rechts hochgezogen – ein mit den Jahren zunehmend asymmetrisch gewordenes Gesicht mit einer wachen rechten und einer schlafenden linken Seite. Ein nicht schlecht aussehender Mensch. Aber *gut*, auch das ist etwas anderes. Zwischen abheilenden älteren Blessuren ein halbes Dutzend neue. Doch abgesehen davon:

Etwas ist jetzt doch anders, dachte seine Frau Mercedes, als man sie später ins Krankenhaus rief. Vielleicht liegt es auch nur daran, dass ich ihn das erste Mal schlafen sehe.

Eigentlich nicht, sagte der Arzt. Wir haben ihn in ein künstliches Koma versetzt. Bis wir wissen, wie es um sein Gehirn steht.

Und weil es auch ein Gewaltdelikt ist, schließlich kann man sich, und sei man noch so fähig, nicht selbst in so eine Lage bringen, stellt auch die Polizei Fragen. Wann man seinen Mann das letzte Mal gesehen habe.

Mercedes schaut lange in das Gesicht.

Ich hätte bald gesagt: Wenn ich's mir recht überlege: noch nie. Aber dann sagte sie doch: Das war vor .... Bei unserer Scheidung.

Birgit Müller-Wieland, rojena 1962 v Schwanenstadtu v Zgornji Avstriji, študirala germanistiko in psihologijo v Salzburgu, promovirala z disertacijo o »Estetiki odpora« Petra Weissa. Od 1996 živi kot svobodna pisateljica v Berlinu.

Objave: *Die Farbensucherin* (*Iskalka barv*, proza, 1997), Libreto za opero Jana Müllerja-Wielanda *Das Märchen der 672. Nacht* (*Pravljica 672. noči*) po Hugo von Hofmannsthalu (praizvedba: Wiener Kammeroper, januar 2000), *Ruhig Blut* (*Miruj kri*, pesmi, 2002), *Das neapolitanische Bett* (*Neapeljska postelja*, roman, 2005). Lirika, proza, eseji in otroške povesti v nemških in ukrajinskih revijah, na radiu in antologijah (med drugim: *Herz, was soll das geben?* ljubezenske pesmi, 2005, *Kobold der Träume*, 2006), *Teilung am Fluss*, tekst za Linzer Klangwolke, po naročilu Brucknerhausa Linz 2005.

Nagrade in štipendije – med drugim: Rauriser Förderungspreis 1997, Würth-Preis, 2001, Adalbert-Stifter-Stipendium, Stipendium des Berliner Senats, Reinhard-Priessnitz-Preis 2002.

Birgit Müller-Wieland, geboren 1962 in Schwanenstadt/Oberösterreich, Studium der Germanistik und Psychologie in Salzburg, Promotion über „Die Ästhetik des Widerstands“ von Peter Weiss. Seit 1996 als freie Schriftstellerin in Berlin.

Veröffentlichungen: *Die Farbensucherin* (Prosa, 1997), Libretto für die Oper *Das Märchen der 672. Nacht* nach Hugo von Hofmannsthal von Jan Müller-Wieland (Uraufführung: Wiener Kammeroper, Jänner 2000), *Ruhig Blut* (Gedichte, 2002), *Das neapolitanische Bett* (Roman, 2005). Lyrik, Prosa, Essays und Kindergeschichten in deutschsprachigen und ukrainischen Zeitschriften, im Rundfunk und in Anthologien, (zuletzt u.a.: *Herz, was soll das geben?* Liebesgedichte, 2005, *Kobold der Träume*, 2006), *Teilung am Fluß* (Text zur Linzer Klangwolke, Auftragswerk des Brucknerhauses Linz 2005). Preise und Stipendien: u.a. Rauriser Förderungspreis 1997, Würth-Preis der Tübinger Poetik-Dozentur 2001, Adalbert-Stifter-Stipendium, Stipendium des Berliner Senats, Reinhard-Priessnitz-Preis 2002.

Birgit Müller-Wieland

Oklepi in tipalke

Brez besed sta šla čez Piazzo San Gaetano, trudil se je, da ne bi delal prevelikih korakov.

Pred železnimi vrati na Via Nilo 22 se je obrnila.

»Zdaj bi se pa prilegla skodelica čaja ali kave, kajne?«

»Ja,« je rekel signor Ignazio začudeno.

Odprla je vrata in ga odvedla v notranje dvorišče.

Stopnice so bile visoke, prej ni nikoli opazil, da so stopnice v palazzih tako visoke.

Ko sta končno prišla do vrat njenega stanovanja v zadnjem nadstropju, mu je kri divje plala v žilah, potil se je.

Odpihnila si je temne pramene s čela, odsunila lesena vrat in pred njim stopila v prostorno vežo. Iz obeh odprtih sob je padala svetloba na mizo z dvema stoloma.

Kuhinjsko pohištvo v prostoru zadaj je bilo pobarvano rdeče.

»Prosim,« je rekla in pokazala na stol.

Medtem ko je razmišljal, ali naj sleče plašč, je gledal skozi steklena vrata sobe, ki je ležala pred njim.

Vrhovi Vezuva so se ogrnili v siv kožuh.

V megleni gošči spodaj so strehe s svojimi antenami plavale kakor predpotopne žuželke, pa tudi kupole in stolpi so se za hip zdeli kakor oklepi in tipalke.

»Kavo ali čaj,« je zaslišal prijetni glas zraven sebe.

»Lep razgled imate,« je rekел. » moje ime je Lucio Ignazio, midva, midva - se sploh še nisva predstavila.«

»Anastasia Festa,« je odvrnila.

»Anastasia Festa,« je ponovil, in po kratkem premoru, - »Čaj, - prosim.«

Prišla je iz kuhinje, potisnila plinsko peč na sredino in jo prižgalu.

»Aah« je naredil in podržal roke k odprtemu plamenu.

»Sem novinarka. Iz Procide.«

Zunaj se je začelo mračiti. Meglena gošča je zdaj požrla vse in si nadela neštete luči.

Zelo lepo, tale drhtavica.

»Procida!«

Kakor od duš na poslednji vožnji na drugi breg.

Signor Ignazio je odložil plašč na naslonjalo stola, šal je obdržal okrog vratu.

»In vi?« je vprašala Anastasia.

Odkašljal se je.

»Imam majhen hotel na Vii Spaventa.«

»Ah.«

Para se je dvigala iz vročih skodelic, medtem ko je začel pripovedovati, razgrinjati majhne anekdote, in prekinjen s kratkimi premiki mehurčkov,

Panzer und Fühler

Wortlos gingen sie über die Piazza San Gaetano, er bemühte sich, keine allzugroßen Schritte zu machen. Vor dem Eisentor in der Via Nilo 22 drehte sie sich um. „Jetzt wäre eine Tasse Tee oder Kaffee nicht schlecht, oder.“

„Ja“, sagte Signor Ignazio verwundert.

Sie sperrte das Tor auf und lenkte ihn in den Innenhof.

Die Stufen waren hoch, früher war es ihm nie aufgefallen, daß die Stufen in den Palazzi so hoch waren.

Als sie endlich die Tür zu ihrer Wohnung im letzten Stockwerk erreichten, raste das Blut in seinen Adern, er schwitzte.

Sie blies sich die dunklen Strähnen aus der Stirn, stieß die Holztür auf und ging ihm voran in den geräumigen Flur. Von den beiden offenen Zimmern fiel Licht auf einen Tisch mit zwei Stühlen. Die Küchenmöbel im Raum dahinter waren rot gestrichen.

„Bitte“, sagte sie, und wies auf den Stuhl.

Während er überlegte, ob er den Mantel ausziehen sollte, sah er durch die Glastüren des vor ihm liegenden Zimmers.

Die Gipfel des Vesuv hatten sich einen grauen Pelz umgelegt.

In der Nebelsuppe darunter schwammen die Dächer mit ihren Antennen wie urzeitliche Insekten, und auch die Kuppeln und Türme sahen für einen Moment wie Panzer und Fühler aus.

„Kaffee oder Tee“, hörte er die angenehme Stimme neben sich.

„Eine schöne Aussicht haben Sie“, sagte er, „- mein Name ist Lucio Ignazio, wir, wir - haben uns noch gar nicht vorgestellt.“

„Anastasia Festa“, erwiederte sie.

„Anastasia Festa“, wiederholte er, und nach einer kurzen Pause, - „Tee, - bitte“.

Sie kam aus der Küche, rollte den Gasofen in die Mitte, entzündete ihn.

„Aah“, machte er und hielt die Hände zur offenen Flamme.

„Ich bin Journalistin. Aus Procida.“

Draußen begann es zu dämmern. Die Nebelsuppe hatte nun alles verschlungen und setzte sich unzählige Lichter auf.

Sehr schön, dieses Gezittere.

„Procida!“

Wie von Seelen auf der letzten Überfahrt.

Signor Ignazio legte seinen Mantel um die Stuhllehne, den Schal behielt er um den Hals.

„Und Sie?“ fragte Anastasia.

Er räusperte sich.

„Ich habe ein kleines Hotel in der Via Spaventa.“

„Ah.“

Dampf stieg aus den heißen Tassen, während er zu erzählen, kleine Anekdoten auszubreiten begann, und unterbrochen von kurzen Blasbewegun-

ki so brazdali čaj, se je slišal pripovedovati o turistih, - njihovih navadah, po katerih si jih je dalo razporediti, *lovci na podobe in jamski močerili, iskalci smisla in pretočni grelniki*, Anastasia se je smejala.

Ta smeh je zdaj odpril njen obraz kakor vrata, ki vodijo v svetlo hišo. Zastal je, zakašljal in segel po skodelici, v njeni vsebini so plavale iskre luči.

Ko je bilo v stanovanju dokončno temno, goreli sta dve sveči, na mizi je stala steklenica rdečega vina, prazna, in kozarca, napol polna, je vprašal po Anastasiji zvezzi z Enejem, ki ni bil njegov priatelj, kakor je poudaril, znanec, ki ga je od prevzema posla in poroke z njegovo ženo, Lavinio, redko videval.

Pri teh besedah se je njegov pogled potopil v njene oči, se zadržal tudi na njihovi rjavo črni barvi, ko je naredil krepak požirek.

»Ja,« je rekla obotavlivo, »– tista zgoda.«

Odstranila si je pramen z lica, vtaknila cigareteto v usta.

To ni šminka, ustnica ima kakor kakšna mulatka.

Z lahnim obratom se je sklonila k modrikasto oranžnemu plamenu, ki je plapolal iz plinske peči med njima in postajal večji, ko je vlekla cigareteto.

»Prejšnji teden sem izgubila njegovega otroka,« je rekla in pihnila dim mimo njegovega obraza.

Kozarec med prsti signora Ignazia je postajal topel.

Anastasia je sedela naslonjena nazaj. Z eno roko je objemala trebuh, z drugo pa je držala cigareteto, katere žareči konec je bil obrnjen proti njenemu obrazu, ki ga je obravnavala kot svetlobno točko, na katero se je zdelo, da se je nenadoma skrčil svet.

Zrahljal si je šal, pogledal od strani.

Porca miseria, kako lep razgled.

Anastasia je vstala, z odločno krožno kretnjo ugasila cigareteto, in preden je lahko kaj rekel, odšla v kuhinjo, pokleknila v temi ter odprla neka vrata. Svetloba hladilnika je osvetlila njen profil, videl je njene iztegnjene roke, svetlobni stožec se je manjšal, vrata so se zaprla s tleskom.

Nekaj predirno dehtečega se mu je bližalo.

Torto je postavila na sredo med njima. Številka trideset je bila z belim sladkornim oblikom izpisana na čokoladni glazuri, pogledala ga je z mešanico plahosti in kljubovalnosti –

»Danes je moj rojstni dan.«

Še to.

»Čestitam,« je rekел in dvignil čašo v njeno smer.

Anastasia mu je sledila, iskala v njegovem obrazu.

»Bilo bi lepo, če bi lahko še nekaj časa ostali,« je rekla hlastno, »- lahko bi pojedla kakšno malenkost, – kuskus – in kot sladico torto.«

Signor Ignazio se je odkašljal, se prijel za nos, v prstnih končičih ga je zaščemelo, poskusil se je nasmehniti.

»Veste –,«

»Prosim, naredili bi mi veliko veselje.«

Njen obraz je bil ozek, njene oči so ležale v temi, senca plamena je hušknila čez njen obraz.

gen, die den Tee rillten, hörte er sich von den Touristen reden, - ihren Gewohnheiten, nach denen man sie einteilen konnte, *die Bilderstürmer* und *die Grottenolme*, *die Sinnsuchenden* und *die Durchlauferhitzer*, Anastasia lachte.

Dieses Lachen nun öffnete ihr Gesicht wie eine Tür, die in ein helles Haus führt. Er stockte, hustete und griff nach der Tasse, in deren Inhalt Lichtfunkeln schwammen.

Als es endgültig dunkel war in der Wohnung, zwei Kerzen brannten, am Tisch eine Rotweinflasche stand, leer, und Gläser, halb voll, fragte er nach Anastasias Verbindung zu Enea, der kein Freund von ihm war, wie er betonte, ein Bekannter, den er seit der Übernahme des Geschäftes und der Heirat mit seiner Frau, Lavinia, selten sah.

Bei diesen Worten griff sein Blick in ihre Augen hinein, blieb auch an deren Braunschwarz haften, als er einen kräftigen Schluck zu sich nahm.

„Ja“, sagte sie zögernd, „- diese Geschichte.“

Sie strich eine Strähne aus der Wange, steckte sich eine Zigarette in den Mund.

Das ist keine Schminke, sie hat Lippen wie eine Mulattin.

Mit einer leichten Drehung beugte sie sich zur bläulichorangen Flamme, die aus dem Gasofen zwischen ihnen loderte und größer wurde, als sie an der Zigarette sog.

„Ich habe letzte Woche ein Kind von ihm verloren“, sagte sie und blies den Rauch an seinem Gesicht vorbei.

Das Glas wurde warm zwischen Signor Ignazios Fingern.

Anastasia saß zurückgelehnt. Mit einem Arm umfaßte sie ihren Bauch, die Hand des zweiten hielt die Zigarette, deren Glutende auf ihr Gesicht zeigte, das sie wie einen Leuchtpunkt betrachtete, auf den sich die Welt plötzlich zusammenzuziehen schien.

Er lockerte seinen Schal, sah seitwärts.

Porca miseria, so ein schöner Ausblick.

Anastasia stand auf, drückte mit einer energisch drehenden Bewegung die Zigarette aus, und bevor er etwas sagen konnte, ging sie in die Küche, kniete im Finstern nieder und öffnete eine Tür.

Das Licht des Kühlchranks leuchtet ihr Profil aus, er sah ihre vorgestreckten Arme, der Lichtkegel wurde kleiner, die Tür schloß mit einem Knacken. Etwas penetrant Duftendes kam auf ihn zu.

Sie stellte die Torte in die Mitte zwischen ihnen. Mit weißem Zuckerguß war die Zahl Dreißig auf den Schokoladeüberzug geschrieben, sie sah ihn an in einer Mischung aus Scheu und Trotz -

„Heute ist mein Geburtstag.“

Auch das noch.

„Gratulation“, sagte er und hob das Glas in ihre Richtung.

Anastasia folgte ihm, forschte in seinem Gesicht.

„Es wäre schön, wenn Sie noch eine Weile bleiben könnten“, sagte sie hastig, „- wir könnten eine Kleinigkeit essen, - Couscous - und als Dessert die Torte.“ Signor Ignazio räusperte sich, faßte sich an die Nase, hatte Borstiges in den Fingerspitzen, versuchte ein Lächeln., „Wissen Sie -“

Domislil se je svojega pravnega hladilnika.

»Kuskus?« je vprašal, - to je vendor nekaj afri-«

»Tunizija. Prihaja iz Tunizije. Sem specialistka za kuskus. Ne boste obžalovali

- «

»Ne bi želeli med svoji-«

»Ne - ,« je odvrnila ostro.

»Torej prav, vse dobro za vaš trideseti rojstni dan.«

Vstal je, podržal kozarec v njeno smer, raztegnil ustnice, in ko je Anastasia pokimala, - »Hvala lepa, vesela sem, da ste tu,« - se mu je smehljaj izvil že sam od sebe.

Odšla je v kuhinjo, opazoval je njene vajene gibe, sem in tja mu je čez rame zastavila kakšno vprašanje, ki se je nanašalo na Navicello, in on je odgovarjal prijazno, zadržano.

Gledal je čez Neapelj, spomnil se je prejšnjih krajev in kuhinj, v katerih so stale ženske in kuhale, medtem ko je sam sedel pri mizi in jih opazoval, *stara mat*, - , v zraku so bili drugačni vonji, a voda v ustih je ostala vedno ista, pa naj je bil majhen deček ali starejši moški, - v nenadni naglici je potegnil šal - , ja, skoraj stregal z vratu, - njegovo srce, čepelo je v vratu, se je obnašalo kakor cukajoč motor. *Čisto mirno, mirno* - naslonil se je nazaj, spustil zmes vonjav česna, rozin, mesa in pšeničnega zdroba vase, kjer je v prsih in glavi sprožila hvaležno otrplost, in je z roko na vratu vztrajal toliko časa, da se je srce blagovolilo vrniti v svojo prvotno lego in mu spet dovoljevalo postavljati vprašanja.

O njenem sedanjem delu na primer.

»Pišem poročilo o dialektih, ki jih še govorijo v vseh na podeželju.«

Anastasia je postavila polne krožnike na mizo.

»Ja, vasi,« je rekel, » Tako redkokdaj pridem iz mesta. Včasih k ognjemetu v Ercolano, k svojemu prijatelju Ermesu.«

»Kaj pa to jemljete,« je vprašala.

»Ah,« se je posmejal in škatlico za tablete spet spravil v žep.

Eno za kri, eno za glavo, eno za srce.

Mogoče je bilo potem, da je vse postal drugače.

Signor Ignazio je, medtem ko je potisnil vilice v masleno rumeni stožec, okrog katerega sta bila pisano razporejena na kockice narezana meso in zelenjava, opazoval fine temne dlačice na Anastasijinih podlahteh.

Dim kadila se je dvigal.

Tenek pramen se je vijugal proti Anastasiji, kakor da nekaj išče. Ko je odprla usta, je dim s kadilne paličice spremenil smer, proti njemu.

»Enea,« je rekla.

Tisto običajno: disk, alkohol, cingljanje zvezd, noč in morje.

Avto je zamolčala, toda signor Ignazio je, kot vsak v Neaplju, poznal mesta z orošenimi okni v gugajočih se avtomobilih.

Žvečil je.

Skoraj nič ni pojedla, ko je vstala, šla v kuhinjo in se vrnila z nožem.

»Ne morem več,« je rekel.

»Torta je od moje stare mame,« je rekla in odrezala dve kosa. Previdno mu

„Bitte, Sie würden mir eine große Freude machen.“

Ihr Gesicht war schmal, ihre Augen lagen dunkel, der Schatten der Flamme huschte über ihr Gesicht.

Sein leerer Kühlschrank fiel ihm ein.

„Couscous?“ fragte er, „- das ist doch so etwas Afri-“

„Tunesien. Es kommt aus Tunesien. Ich bin eine Couscous-Spezialistin, Sie werden es nicht bereuen –“

„Wollen Sie nicht unter ihres-“

„Nein –“, erwiderte sie scharf.

„Also gut, alles Gute zu Ihrem dreißigsten Geburtstag.“

Er stand auf, streckte das Glas in ihre Richtung, zog die Lippen auseinander, und als Anastasia nickte, – „Vielen Dank, ich freue mich, daß Sie hier sind“, – kam das Lächeln schon von selbst aus ihm.

Sie ging in die Küche, er beobachtete ihre geübten Bewegungen, sie stellte ihm hin und wieder über die Schulter eine Frage, die das Navicella betraf, und er antwortete freundlich, zögernd.

Er sah über Neapel hinweg, frühere Orte und Küchen fielen ihm ein, in denen Frauen gestanden und gekocht hatten, während er am Tisch gesessen und ihnen zugesehen hatte, *Großmutta*, –, andere Gerüche hingen in der Luft, aber das Wasser im Mund blieb immer dasselbe, ob er nun ein kleiner Junge oder ein älterer Mann war, – er zog den Schal in plötzlicher Hast –, ja, riß ihn fast weg vom Hals, – sein Herz, es hockte im Hals, führte sich auf wie ein stotternder Motor. *Ganz ruhig, ruhig* – er lehnte sich zurück, ließ das Duftgemisch von Knoblauch, Rosinen, Fleisch und Weizengrieß in sich hinein, wo es in Brust und Kopf eine dankbare Starre auslöste, und er mit der Hand am Hals so lange verharrete, bis sich das Herz in seine ursprüngliche Position bequemte und ihm wieder Fragen zu stellen gestattete.

Nach ihrer gegenwärtigen Arbeit zum Beispiel.

„Ich schreibe einen Bericht über die Dialekte, die in den Dörfern am Land noch gesprochen werden.“

Anastasia stellte die vollen Teller auf den Tisch. „Ja, die Dörfer“, sagte er, „– Ich komme so wenig hinaus aus der Stadt. Manchmal zu den Feuerwerkern nach Ercolano, zu meinem Freund Ermes.“ „Was nehmen Sie da“, fragte sie. „Ach“, grinste er und steckte die Pillendose wieder ein. *Eins fürs Blut, eins für den Kopf, eins fürs Herz.*

Vielelleicht war es danach, daß alles anders wurde.

Signor Ignazio betrachtete, während er die Gabel in den buttergelben Kegel schob, um den herum sich Fleisch und Gemüse bunt gewürfelt gruppierten, die feinen dunklen Härchen auf Anastasias Unterarmen. Weihrauch stieg auf.

Ein dünner Faden schlängelte sich zu Anastasia, als suchte er etwas. Als sie den Mund öffnete, änderte der Faden aus dem Räucherstäbchen seine Richtung, hin zu ihm. „*Enea*“, sagte sie.

Das Übliche: Disco, Alkohol, Sternengeklingel, Nacht und Meer.

Das Auto verschwieg sie, aber Signor Ignazio kannte wie jeder in

je položila kos na nov krožnik, – »vanilijev preliv? Toda signore! Vanilijev preliv mora biti zraven!« – si vzela drugi kos, vendar je le s praznim pogledom brskala po sladkornem obliku.

Signor Ignazio je zadržal dih, da ne bi vohal sladkobe.

Potem da je stalno prihajal k njej, vsak dan, je rekla, po tretjem tednu da ga je odločnejše izprašala in tedaj ji je odgovoril.

Ja, da je poročen. Vi, od kdaj, in on, tri četrt leta.

Anastasia je dvignila pogled s svojega kosa torte.

V svetlobi sveč je videl njeno materino znamenje – *kakor luknjo v senceh*, in imel občutek, da bi moral nekaj reči, a je s prtičkom samo popivnal svoja ustna kotička, desno in levo.

»Bilo je prepozno,« je rekla Anastasia, – »v vsakem pogledu.« Levo in desno. Naslonila se je nazaj, z roglji vilic je brkljala po testu.

Spustil je prtiček, in v počasnem postopku spuščanja, ki je vodil od ustnic do naročja, je njegovo telo razpadlo v dve polovici.

Ena polovica je sedela v Neaplju.

Druga pri neki mizi v Lembergu.

Stara mat. Stara mati je z roglji vilic brkljala po nečem, ni bil krožnik, zdaj je videl, bil je kozarec s kumaricami, rumeno zelene in nabrekle so se izmikale brkljajočim rogljem vilic, se zibale sem in tja v motni vodi, iz kozarca se je dvigal vonj po kisu, stara mati je premikala usta, a on ni mogel razumeti njenih besed.

Prevedla Anja Uršič

Neapel die Plätze mit den beschlagenen Fenstern in den schaukelnden Autos.

Er kaute.

Sie hatte fast nichts gegessen, als sie aufstand, in die Küche ging und mit einem Messer zurückkehrte.

„Ich kann nicht mehr“, sagte er.

„Die Torte ist von meiner Großmutter“, sagte sie und schnitt zwei Stücke ab.

Vorsichtig legte sie ihm ein Stück auf den neuen Teller, – „Vanillesoße? Aber Signore! Man muß Vanillesoße dazu!“ – nahm sich das andere, stocherte jedoch nur mit leerem Blick am Zuckerguß herum.

Signor Ignazio hielt den Atem an, um die Süße nicht zu riechen.

Er sei dann immer zu ihr gekommen, jeden Tag, sagte sie, nach der dritten Woche habe sie ihn eindringlicher befragt, und da habe er geantwortet,

Ja, er sei verheiratet. Sie, Seit wann, und er, Seit einem dreiviertel Jahr. Anastasia blickte von ihrem Tortenstück auf. Er sah ihr Muttermal im Kerzenlicht – *wie ein Loch in der Schläfe*, und hatte das Gefühl, er müsse nun etwas sagen, aber er betupfte mit der Serviette nur seine Mundwinkel, rechts und links., „Da war es zu spät“, sagte Anastasia, – „in jeglicher Hinsicht.“ Links und rechts. Sie lehnte sich zurück, hackte mit den Gabelzinken im Teig.

Er senkte die Serviette, und im langsam Vorgang des Senkens, der von den Lippen bis zum Schoß führte, fiel sein Körper in zwei Hälften.

Die eine Hälfte saß in Neapel.

Die andere an einem Tisch in Lemberg.

Großmutta. Die Großmutter hackte mit den Gabelzinken auf etwas herum, es war kein Teller, jetzt sah er es, es war ein Glas mit Gurken, gelbgrün und wulstig wichen sie den hackenden Gabelzinken aus, schaukelten im trüben Wasser hin und her, aus dem Glas stieg saurer Essiggeruch, die Großmutter bewegte den Mund, aber er konnte ihre Worte nicht verstehen.

Claudio Pozzani (1961) je pesnik, pripovednik in glasbenik. Njegove pesmi so prevedene v več kot 10 jezikov in objavljene v pomembnih antologijah in revijah sodobne poezije doma in v tujini. Pozzani je leta 1983 ustanovil kulturno združenje Circolo dei Viaggatori del Tempo (CVT). Je soorganizator različnih pesniških festivalov v Evropi (Genoa Poetry festival, Mondes Parallèles Lille 2004, Helsinki Runo etc.) Je konzultant festivala Voix de la Méditerranée v Lodève, sooblikovalec Foruma mediteranskih pesniških festivalov v Casablanci leta 2002, direktor Commende dei Poeti (rezidence evropskih pisateljev v Genovi). Njegovi zadnji knjigi sta roman *Kate et moi*, 2002, in zbirka pesmi *Saudade & spleen*, 2003. Pozzani je tudi urednik pesniške zbirke *Liberodiscrivere*.

Claudio Pozzani (1961) is poet, storyteller and musician. His poems have been translated into more than 10 languages and have appeared in important anthologies and magazines of international contemporary poetry. He is the founder of the cultural society Circolo dei Viaggatori nel Tempo (Circle of Time-Travellers), as well as the founder and artistic director of several poetry festivals (International Genoa Poetry festival, Mondes Parallèles Lille 2004, Helsinki Runo etc.). He is consultant of the festival Voix de la Méditerranée in Lodève and also a co-creator of the Forum of Mediterranean Poetry Festivals in Casablanca and the director of the writers' residence program Commende dei Poeti. His last books are the novel *Kate et moi*, 2002, and poetry collection *Saudade & Spleen*, 2003. He is the editor of poetry collections *Liberodiscrivere*.

Claudio Pozzani

Sem

Sem apostol
ki ni bil povabljen na zadnjo večerjo
Sem garibaldinec
ki je zamudil zbor na pečini pri Quartu
Sem mesija
religije v katero nihče ne verjame
    Sem izločenec, marginalec, preklet in ne popuščam

Sem glavni junak
ki umre na prvi strani
Sem škilast maček
ki ga nobena starka noče pobožati
Sem stekla žival
ki ugrizne v roko ponujeno iz usmiljenja
    Sem izločenec, marginalec, preklet in izven časa

Sem nevsakdanji val
ki odnaša brisače in tranzistorje
Sem nesporazum
ki neti prepire
Sem vrag
ki se je izmaknil Lutrovemu črnilniku
Sem filmski trak
ki se strga prav na vrhuncu
Sem izločenec, marginalec, fiksna ideja v glavi

Sem kroglica pri fliperju
ki se izmuzne le točko pred padcem rekorda
Sem avtogol
v zadnji sekundi
Sem otrok ki se posmehuje
materinim zaušnicam
Sem strah trave
tik preden bo pokošena
    Sem izločenec, marginalec, ta iztrgana stran

Sono

Sono l'apostolo
lasciato fuori dall'Ultima Cena
Sono il garibaldino
arrivato troppo tardi allo scoglio di Quarto
Sono il Messia
di una religione in cui nessuno crede
Io sono l'escluso, l'outsider, il maledetto che non cede

Sono il protagonista
che muore nella prima pagina
Sono il gatto guercio
che nessuna vecchia vuol carezzare
Sono la bestia idrofoba
che morde la mano tesa per pietà
Io sono l'escluso, l'outsider, il maledetto senza età

Sono l'onda anomala
che porta via asciugamani e radioline
Sono il malinteso
che fa litigare
Sono il diavolo
che ha schivato il calamaio di Lutero
Sono la pellicola
che si strappa sul più bello
Io sono l'escluso, l'outsider, un chiodo nel cervello

Sono la pallina del flipper
che cade un punto prima del record
Sono l'autorete
all'ultimo secondo
Sono il bimbo che ghigna
contro le sberle della madre
Sono la paura dell'erba
che sta per essere falciata
Io sono l'escluso, l'outsider, questa pagina strappata

Pohod sence

Vrvi padajo z neba
in ledene verige plešejo okoli tebe
To je svet vozlov
ki jih moraš razplesti v mraku
v premorih med bliski
iz fosforja in krikov
Je klobčič vrvi
ki ne prenašajo škarij
In glavnik ki se zagozdi
med nepremišljeno grivo

Je senca ... senca
Je še en trzljaj trepalnic

Ozrem se okoli sebe in vidim zidove
celo moje ogledalo je postal zid
na tvojih prsih je zrasla koža zidu
moje srce in čuti so se reinkarnirali v zidovih
In še kar dežujejo molitve in kletve
ki izpuhtijo takoj po dotiku s peskom
in še kar se plazijo v strupeni tišini
prislovi, pridevniki, besede brez zvena

In senca ... senca ...
in še en trzljaj trepalnic

Ne vidim sonca zgolj njegov odsev
v mavričastih lužah deževnice,
lunino navzočnost slutim v mraku
po dalnjem laježu privezanih psov
Moj mir ni umanjkanje vojne
Moj mir je odsotnost koncepta vojne

Ne senca ... senca ...
ampak še en trzljaj trepalnic

La marcia dell'ombra

Stanno cadendo corde dal cielo
e gelide catene ti danzano attorno
E' un mondo di nodi
da sciogliere al buio
tra un lampo e l'altro
di fosforo e grida
E' un groviglio di corde
che rifiutano forbici
E un pettine che s'incastra
dentro chiome che non pensano

E' ombra ... ombra
E' un battito di ciglia ancora

Mi guardo attorno e vedo muri
persino il mio specchio è diventato un muro
sui tuoi seni è cresciuta una pelle di muro
il mio cuore, i miei sensi reincarnati in muri
E continuano a piovere preghiere e bestemmie
che evaporano appena toccan la sabbia
e continuano a strisciare in un silenzio velenoso
avverbi, aggettivi, parole senza suono

E ombra ... ombra ...
e un battito di ciglia ancora

Del sole vedo solo il suo riflesso
nelle pozze iridescenti di acqua piovana,
della luna indovino la presenza nel buio
dal lontano abbaiare dei cani legati
La mia pace non è la mancanza di guerra
La mia pace è l'assenza del concetto di guerra

Non ombra ... ombra ...
ma un battito di ciglia ancora

Prinašam ti Nerudovo pesem

V srcu nosim galop
in valove imam na povodcu
Zgnetel bom veter in pesek
tega nepokopanega morja
da izoblikujem tvoje hrupne noge
in začutim njihov ples v očeh
Z morja se vzpenjam proti gričem
da bi dospel k tebi
Glava se mi spet zarisuje kot zvezda
da bi klicala tvoje glasove
Ustnice se mi trudno upogibajo
v jesenske in zbegane nasmeške
In tukaj sem,
na tem avtobusu ki mi pretresa telo
kot kocka
kot preprog
prebijam se po prašnih cestah
ki jim je nenadni dež vzel glas
Metulji ploskajo ko grem mimo
prhutajo s krili
nad lužami ki so pogolnile Narcisa
Galop valov nosim v srcu
ki ga imam na povodcu.
Vodi me tja kjer lahko pozabiš
na to stoletje v katerem smo izgnanci,
na te nevihte
ki nas več ne morejo osvežiti,
na te slavnosti in objeme
ki se zdijo kot odvečni venci cvetja.
Morje je tam spodaj
daleč kot opuščen načrt
kolesa lučajo kamenje in spomine
na klanec ki ga pred mano odvija twoja hiša
Sem rezbar artičokinega listja
in v dar ti prinašam obrise oblakov
Tebi,
ki si kozarec z okrušenim robom
ne morem ga poljubiti in se ne raniti
Tebi,
ki si uho odrezano in odvrženo na travnik
da bi prisluhnilo skrivnostim mravelj
Tebi
v dar prinašam svoj ponošeni suknnič,
svoj odporn
in to izgubljeno pesem Pabla Nerude.

Prevedel Gašper Malej

Vengo a portarti una poesia di Neruda

Ho un galoppo nel cuore
e onde al guinzaglio
Di questo mare insepolto
impasterò vento e sabbia
per costruire i tuoi piedi rumorosi
e sentirli danzare dentro i miei occhi
Per raggiungerti salgo
dal mare alla collina
La mia testa si ridisegna stella
per chiamare le tue voci
Le mie labbra si arcuano stanche
in sorrisi autunnabondi e distratti
E io sono qui,
su questo autobus che scuote il mio corpo
come un dado
come un tappeto
arrancando su polverose strade
rese mute dalla pioggia improvvisa
Le farfalle applaudono al mio passaggio
sbattendo le ali
sopra le pozzaanghere che ingoiarono Narciso
Ho un galoppo di onde
nel mio cuore al guinzaglio.
Portami dove si possa dimenticare
questo secolo che ci vede esiliati,
questi temporali
che non riescono più a rinfrescarci,
queste celebrazioni e abbracci
che sembrano inutili corone di fiori.
Il mare è laggiù
lontano come un progetto abbandonato
le ruote sparano sassi e ricordi
sulla salita che la tua casa mi srotola davanti
Sono l'intagliatore di foglie di carciofo
e ti porto in dono sagome di nubi
A te,
bicchiere dall'orlo sbreccato
che non posso baciare senza ferirmi
A te,
orecchio reciso e gettato su un prato
per ascoltare i segreti delle formiche
A te,
porto in dono la mia giacca logora,
la mia resistenza
e questa poesia smarrita di Pablo Neruda.

I Am

I am the Apostle
left out from the Last Supper,
One of Garibaldi's men
too late to the rock of Quarto
I am the Messiah
of a religion with no believers

I am the excluded, the outsider, the damned who won't surrender.

I am the main character
who dies on the first page
The stray and mangy cat
no old lady wants to pet
I am the rabid beast
that bites the hand that feeds it

I am the excluded, the outsider, the damned in eternity

I am the unexpected wave
stealing towels and radios
The misunderstanding
making couples fight
I am the devil
dodging Luther's inkpot
The reel of film that snaps
Before the final scene

I am the excluded, the outsider, a hammer in the brain

I am the pinball that's swallowed
one point shy of the record
The goal scored against myself
before the clock runs out
The kid making faces
at his mother's slaps
I am the fear of the grass
about to be cut

I am the excluded, the outsider, this page torn out...

Shadow March

Ropes are falling from the sky
and frozen chains dance round you
It's a world of knots
to be unraveled in the dark
between a bolt of phosphorus
and one of cries
It's a tangle of ropes
that defy the scissors' hands
A comb that gets caught
in an unthinking mane

Shadow... shadow
Another blink of the eye (and then it's)

I look around myself and all I see is walls.
Even my mirror has become a wall
On your breasts a skin of wall has grown
My heart, my senses
Reincarnated in walls
And prayers and curses keep on raining down
Evaporating as soon as they touch the sand
And adverbs, adjectives and words without a sound
Slither away in a poisonous silence

Shadow... shadow
Another blink of the eye

Of the sun I see only its reflection
In iridescent puddles of rainwater
Of the moon I perceive its presence in the dark
In the faraway barking of chained dogs
My peace is not the lack of war
My peace is the absence of the concept of war

Shadow... shadow
Another blink of the eye and then it's...

Translations by Suzanne Branciforte

I Bring You Neruda's Poem

I carry a gallop in my heart
and waves on a harness
I will knead the wind and the sand
of this unburied sea
I will shape your noisy feet
and feel their dance in my eyes
From the sea I rise toward the hills
to get to you
My head has the outline of a star
so it can summon your voices
My lips make the weary curve
of fleeting autumn smiles
And here I am,
on this bus that makes my body shake
like dice
like a rug
I make my way along the dusty roads
and a sudden rain takes their voice away
Butterflies applaud as I go by
flutter their wings
above the puddles that swallowed Narcissus
I carry the gallop of the waves
and my heart in a harness.
Take me somewhere where you can forget
this century that made us all exiles,
these storms
that no longer refresh us,
this fame and these embraces
that seem like useless wreathes of flowers.
The sea is there below
far away like an abandoned plan
the wheels scatter stones and memories
onto the slope that unfurls your house in front of me
I am the carver of artichoke leaves
and I bring a sketch of clouds as a gift
To you,
who is a glass with a chipped edge
I cannot kiss it without being wounded
To you,
who is an ear cut off and tossed into a meadow
to hear the secrets of the ants
To you
I bring as a gift my worn-out jacket,
my resistance
and this lost poem of Pablo Neruda.

Translated by Erica Johnson Debeljak

Goran Samardžić, rojen leta 1961 v Sarajevu, kjer je končal študij književnosti. Lastnik kultne knjigarne in založbe Buybook, kjer dela tudi kot urednik. Doslej je objavil knjigo pesmi *Lutke* (1990), knjigo poezije in proze *Otkazano zbog kiše* (*Zaradi dežja odpovedano*, 1995), knjigo pesmi in proze *Između dva pisma* (*Med dvema pismoma*, 1996) ter knjigo zgodb *Sikamora* (1997), ki je bila po mnenju novinarjev knjiga leta. V Zagrebu je izšla njegova knjiga *Šumski duh* (*Gozdni duh*), za katero je prejel nagrado Društva pisateljev BiH. *Gozdni duh* je bil tudi v finalu za nagrado Jutranjega lista iz Zagreba in v finalu za nagrado »Meše Selimovića«, ki jo podeljuje mesto Tuzla za najboljši roman, napisan na področju Srbije, Črne Gore, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Knjigo so že večkrat ponatisnili in predstavlja oksimoron, ki je enako navdušil tako bralce kot kritike.

Goran Samardžić was born in 1961 in Sarajevo, where he graduated in literature; owner of the bookshop and publishing house Buybook, where he also works as an editor. To date, he has published the poetry collection *Lutke* (*Puppets*, 1990), books of poetry and prose *Otkazano zbog kiše* (*Cancelled because of Rain*, 1995), *Između dva pisma* (*Between the Two Letters*, 1996) and a book of stories *Sikamora* (*Sycamore*, 1997), which journalists selected as book of the year. His novel *Šumski duh* (*Spirit of the Woods*) was published in Zagreb, and won the BiH Writers' Association Award. *Šumski duh* was also among the finalists for the prize awarded by Jutranji List from Zagreb, and among the finalists for the »Meša Selimović Prize« awarded by the town of Tuzla for the best novel written in the territory of Serbia, Montenegro, Croatia, and Bosnia and Herzegovina. The book has been reprinted a number of times, and is a kind of oxymoron delighting readers as well as critics.

Goran Samardžić

Gozdni duh

173.

Sedel sem v bifeju pod Koševsko bolnišnico in ga gledal. Čudil sem se, da sploh še obstaja. Pred vojno so po tej ulici vozili avtobusi in na stotine avtomobilov. Zdaj pa so navkreber, na varnostni razdalji, da ne bi bili v skupinah, hodili ljudje, otovorjeni z nečim, kar se v normalnih deželah meče stran. S kartoni, latami, stari fotelji. Nekoč sem videl, kako je nekdo nosil na hrbtnu golo lutko iz izložbe, s široko razprtimi očmi. Vse je bilo uporabno, da je le gorelo.

»E, imel sem fanta v Sarajevu. Sarajlijo, a veš?«

»Čudno,« sem rekel.

»Na Dunaju sva se poročila. Tam se temu nihče ne čudi.«

»Pa tud navdušujejo se ne. In?«

»Potem pa je prišla ta vojna. Prišel sem sem, da bi bil ob njem, on pa ti pobegne.«

»Ne men, pač pa teb. Kdo, pravzaprav?«

»Ma ta moj fant, stari. Branko Zečević Zeka. To je bila ljubezen na prvi pogled. Nisem mogel živet brez njega. Hodil sem po mestu in nisem mogel verjet, da je tisti, ki ga ljubim, takšna reva. Cmera. Dezerter. Zajc. Ko je naenkrat ...«

»Granata, a?«

»Ma ja, kaka granata! Policija! Primejo me, me zaslišujejo, malo se tud naslavajo, sej veš, in me postavijo za frizerja v neki četi. Skor eno leto sem strigel vojsko. Ne vem, al so prihajal, da bi me gledal al da bi se res strigli. Kliali so me Beograjdčanka.«

»Katera četa je bila to?«

»Tretji samostojni vod.«

»A to pri tistem Adnanu Solajkoviću, pri tistem nabitem?«

»E, pri njem, ja, človek, kako veš? Če ne bi blo njega, bi ostal brez noge. Ko so me zadel, je dohtar hotu rezat. On pa je prletu v bolnico in to prepovedal. Ni bilo dost protez, pa so eno vzel kr enemu drugemu vojaku. Pred tem je Adnan še stopu do dohtarja in ga vprašal, če ma dovolj protez. Dohtar da ne, da so že vse zasedene. In potem Adnan, če je kak Srb s protezo. Aha, en, reče dohtar. E, pol mu jo pa vzem! Halo? Vzem, je rekel Adnan, ne bo moj Srb ostal brez noge zarad twojga Srba! Tako so njemu vzel protezo in jo dal men.«

»Groza, stari.«

»Aha.«

»Pa foter? Je še živ?«

»Veš da kreteni dolgo živijo.«

»Pa Dijana?«

»Še neki mig, ja.«

Šumski duh

173.

Sjedio sam u bifeu ispred Koševske bolnice i gledao ga. Čudilo me što još postoji. Prije rata ovom ulicom su prolazili autobusi i stotine kola. Sad su uz brdo, na odstojanju, i izbjegavajući grupe, milili ljudi natovareni nečim što se u normalnim zemljama baca. Kartonima, letvama, starim foteljama. Jednom sam vidoj kako čovjek nosi na ledima golu lutku iz izloga s razgoraćenim očima. Sve je bilo dobro što može gorjeti.

- E, pa ja sam ti imao dečka u Sarajevu. Sarajlju, znaš.
- Baš čudno - rekoh.
- Venčali smo se u Beču. Tome se tamo niko ne čudi.
- Al se i ne divi. I onda?
- I onda je počo rat. Došo sam ovde da budem uz njega, a on ti je pobegao.
- Nije meni nego tebi. A ko u stvari?
- Ma taj moj dečko, čoveče. Branko Zečević Zeka. To je bila ljubav. Nisam mogo da budem bez njega. Šeto sam po gradu ne verujući da je onaj koga volim takva kukavica. Plačikara. Dezerter. Takav zec. Kad odjednom...
  - Granata, a?
  - Ma jok, policija. Privedu me, ispitaju, malo se i smeškaju, znaš, i ostave me za frizera u jedinici. Šišo sam vojsku skoro godinu dana. Ne znam dal su dolazili da me gledaju il da ih šišam. Zvali su me Beograđanka.
  - Koja je to jedinica bila?
  - Treći samostalni vod.
  - Jel to kod Adnana Solakovića, onog dobro razvijenog?
  - E jeste, kod tog, čoveče, otkud znaš. Da nije bilo njega osto bih bez noge. Kad sam ranjen, doktori su hteli da mi je sekul, a on je dojurio u bolnicu i zabranio. Nije bilo dovoljno fiksatora, pa su jedan skinuli s drugog ranjenika. Pre toga Adnan je prišao doktoru i pito ga ima li fiksatora. Doktor reko da nema, svi su zauzeti. A ima li neki Srbin s fiksatorom. Ima jedan, reko je doktor. E, skidaj ga onda! ŠTA? Skidaj, prodro se, što moj Srbin da ostane bez noge zbog tvog. Tako su čoveku skinuli fiksator i prišrafili ga meni.
  - Strava, čoveče!
  - Aha.
  - Jel ti čale živ? - mijenja sam temu.
  - Znaš da baksuzi dugo žive.
  - A Dijana?
  - Mrda se.

174.

Danijel je bil rojen za Sarajevo. Sarajevo je bilo v središču svetovne pozornosti. Ker je živel v njem od samega začetka vojne, je Danijel nekaj te pozornosti ukradel tudi zase. Imel je privilegij, da je lahko živel v mestu, v katerega so prihajale svetovne zvezde. Razvajenim in znamenitim ljudem je godilo, če so se lahko malce prestrašili in pretresli. Katastrofa Bosne jih je žalostila, jih pa hkrati tudi spominjala na to, kako lepo jim je tam, kjer živijo. Tudi Danijel je postal v svoji četi zvezda. Skoraj že maskota. Bil je razočaran nad ljubeznijo, ne pa tudi nad moškimi.

Ko so nekateri od njih pognili, je od komandanta zahteval puško. Vojna in smrt sta v njem vzplameli instinkte, za katere je mislil, da jih nima.

Namesto puške je dobil nalogu, da dvakrat dnevno, od baze pa do fronte in nazaj, raznaša pošto. Na tej poti so ga ranili. Danijel je, kot neke ženske pri porodu, raje trpel bolečino, kot pa da se nihče ne ukvarja z njim. Šele ko mu je polovica Tretjega samostojnega voda prišla na obisk v bolnišnico, se mu je vrnila volja do življenja.

»A veš, kako so me klical po tistem, ko so me ranili?«

»Kako?«

»Čedo vojne!«^{*}

Vzhičenost je bila abeceda Danijelovega življenja. Vzhičenost je tudi ranjenost, vendar boleča. Do vojne je vedel o Sarajevu le to, da je to glavno mesto socialistične republike Bosne in Hercegovine, ki je na zemljevidu videti kot srce. Ponoči, v času Ramazana, so bile džamije kot sveče na rojstnodnevni torti, podnevi pa kot ošiljeni svinčniki. Veter, ki se zaradi planin ni mogel razpihati, se je vrtel v krogu.

Kot pes za svojim repom.

175.

Z luhkoto valja na pisalnem stroju je Danijel iz ljubezni do enega človeka preskočil na ljubezen do vseh ljudi. Zaljubil se je v vse tipe Sarajevčanov. Na nek način jím je bil hvaležen, ker se mu čudijo, ker je takšen, kot pač je. Lahko je prenesel vse, samo ravnodušnosti ne.

Vojaki so do perfekcionizma ostriženi in obriti odhajali v akcijo, z vsako dlako na svojem mestu, in ko so umirali, je Danijel žaloval, obseden z željo, da bi bili še takrat lepi.

Vsaka smrt je bila propad njegovih estetskih načel. V Parizu in na Dunaju se je Danijel naučil svoje umetnosti friziranja na ljudeh, ki jim je bil videz najvažnejši v življenju. Ne pa preživetje. Friziranje je bilo zanj delo, kateremu se je predal v želji, da bi bil koristen in pošten.

»Kosta?«

---

* Čedo je naziv za četnika. Op. prev.

174.

Danijelu je godilo Sarajevo. Sarajevo je bilo u centru svjetske pažnje. Ziveći od početka rata u njemu, Danijel je od te pažnje ukrao nešto i za sebe. Imao je privilegiju da boravi u gradu u koji su navraćele svjetske zvijezde. Razmaženim i poznatim Ijudima godilo je da se malo potresu i uplaše. Katastrofa Bosne ih je rastuživala, ali i podsjećala koliko im je u stvari lijepo u vlastitim zemljama. I Danijel je postao zvijezda u svojoj jedinici. Skoro maskota. Razočarao se u Ijubay, ali ne i u muškarce.

Kad su neki od njih poginuli, tražio je od komandanta pušku. Rat i smrt su u njemu raspalili instinkte za koje je mislio da ih nema.

Umjesto puške dobio je zadatak da dva puta u danu, od baze do linije i obratno, raznosi poštu. Na tom putu je ranjen. Danijel je, kao i neke žene na porodu, lakše trpio bol nego zanemarenost. Tek kada mu je pola Trećeg samostalnog voda došlo u bolnicu, ispunivši sobu dupke, povratila mu se volja za životom.

- Znaš kako su me prozvali posle ranjavanja?
- Kako?
- Čedo rata.

Ushiti su bili abzuka Danijelovog života. Ushit je bilo i ranjavanje, samo bolan. O Sarajevu je do rata znao da je to glavni grad Bosne i Hercegovine koja na karti liči na srce. Noću, u vrijeme Ramazana, džamije su sličile svjećama na rođendanskoj torti, a danju na zašiljene olovke. Vjetar, koji zbog planina nije mogao da se raspuše, vrtio se u krug.

Kao kuće za repom.

175.

S lakoćom valjka na pisaćoj mašini, Danijel je od reda ljubavi prema jednom čovjeku prešao na red ljubavi prema svima. Zaljubio se u sve tipove Sarajlja. Bio im je na neki način zahvalan jer mu se čude što je takav. Svašta je mogao podnijeti osim ravnodušnosti.

Vojnici su savršeno ošišani i izbjrijani išli u akcije, sa svakom dlakom na svom mjestu, a kad bi ginuli, Danijel se žalostio, zblanut svojim naporom da ih čini lijepim.

Svaka smrt je bila propast njegovih estetskih načela. Po Parizu i Beču Danijel je umijeće friziranja izučio na ljudima kojima je izgled najvažniji u životu, a ne opstanak. Friziranje je zanimanje kome se odavao kad ga obuzme želja da bude koristan i pošten.

- Kosta?
- Molim.
- Al si propo. Jedva sam te prepozno.
- I ja tebe - odvratih brže. Nisam htio biti sam u tome.
- Skoro nemaš više kose, a?

»Prosim?«

»Si pa čist propadel. Komaj sem te prepoznal.«

»Tud jst tebe,« sem hitro odgovoril. Nisem hotel biti sam v tem.

»Si skoraj čisto brez las, a?«

»Ma ... Te dlake so mi bile višek. Pa vidiš valjda. Pa, a si se ti to mogoče pojavit tle u Sarajevu, da mi poveš, kakšen sem? Sej mam špegu. Tud ti nisi glich za v izložbo. Čisto bled si.«

»Noben ni za v izložbo. Kako pa kej tvoja stara?«

»Živa.«

»A je še vedno tako lepa?«

»Še lepša.«

»Ma ja. Pa stari?«

»Umrl.«

»Od česa?«

»Od šoka.«

»Pfffffffff ...«

Ne vem, zakaj sva se pogovarjala, kot bi drug drugemu dajala kvrge. Mogoče zato, ker sva nekoč davno, vsak na svoji strani, mislila, da sva edina. Jaz sem bil Dijanin fant, on pa njen brat, ki se je obnašal, kot da je njena sestra.

Prevedel Dušan Čater

- M... te dlake su mi bile višak. Pa vidiš valjda. A jel si se ti to možda pojavio da mi kažeš kakav sam? Imam ogledalo. Ni ti nisi za izložbu. Sav si pobeleo.

- Niko nije. A šta ti je s majkom?
- Živa.
- Jel još lepa?
- Još lepša nego pre.
- Ma idi. A otac?
- Umro.
- Od čega.
- Šlogiro se.
- Pffffffff ...

Ne znam zašto smo razgovarali kao da jedan drugom udaramo čuške. Možda što smo nekad davno, svako na svojoj strani, mislili da smo jedini. Ja sam bio Dijanin momak, a on brat, koji se ponašao kao da joj je sestra.

Spirit of the Woods

173.

I was sitting in a pub in front of Koševo Hospital, looking at him. I was surprised he still existed. Before the war this street was crowded with buses and hundreds of cars. Now, keeping their distance and taking care not to walk in groups, people saunter uphill carrying things that in normal countries you would throw away. Cardboard, lath, old armchairs. I once saw a man carrying a naked mannequin on his back, the kind with the wide-open eyes, from a shop window. Anything was useful as long as it burned.

- So, I had a boyfriend in Sarajevo. A local.
- Strange, I said.
- We were married in Vienna. There, this doesn't surprise anybody.
- And doesn't please anybody either. And then?
- And then the war started. I came here to be with him, but he bolted.
- He left you. Who was he?
- This boyfriend of mine, Branko Zečević Zeka. That was love, man. I couldn't live without him. I walked through the town and couldn't believe that the man I love was such a coward. A cry-baby. A deserter. A rat. Then suddenly...
- A grenade?
- No, the police. They took me in, interrogated me, laughed a little, you know, and made me the barber of the unit. I was cutting the army's hair for almost a year. I didn't know whether they were coming for a hair cut or to look at me. They called me the 'Belgrade Lady'.
- What unit was that?
- The third independent squad.
- The one with Adnan Solaković, the big guy who was always working out?
- Right, how did you guess? If it wasn't for him, I would've lost my leg. When I was wounded the doctors wanted to chop my leg off, but he rushed into the hospital and stopped them. There weren't enough splints, so they took one off another wounded guy. Adnan asked the doctor if they had any splints, and the doc said no, they were all taken. But were there any Serbs with splints? One, said the doc. Well, take that one, then! WHAT? Take it off, Adnan shouted, why should my Serb lose his leg because of your Serb? So they took the splint off that guy and screwed it onto my leg.

- Scary, man!
- Yeah.
- Is your dad alive, I changed the subject.
- You know that jerks live forever.
- And Dijana?
- Still kicking.

174.

Sarajevo was right for Danijel. Sarajevo was at the centre of world attention. Having lived there since the beginning of the war, Danijel grabbed some of the spotlight for himself. He had the privilege of staying in a city frequented by big international stars. Spoiled and famous people always like being a bit terrified. The Bosnian catastrophe made them sad, but also reminded them of how well off they were in their own countries. Danijel, too, became the star of his unit. Almost a mascot. He was disappointed in love, but not in men.

When some of them got killed, he asked the commanding officer for a gun. War and death triggered instincts in him he thought he didn't have.

Instead of a gun he was given an assignment to deliver mail from the base to the front line and back, twice a day. He was wounded on one of those journeys. Danijel, like a woman giving birth, could stand pain more than neglect. Only when half of the third independent squad visited him in hospital and packed the room from wall to wall did his will to live come back.

- You know what they called me after I was hurt?
- What?
- War child!

Rapture was the alphabet of Danijel's life. Even his being wounded was ecstatic, only painful. Until the war the only thing he knew about Sarajevo was that it was the capital of Bosnia and Herzegovina, which looked like a heart on the map. At night, during Ramadan, the mosques were like candles on a birthday cake, and at night like sharpened pencils. The wind, unable to blow at full force because of the mountains, just circled round and round.

175.

As easily as a typewriter cylinder Danijel proceeded from the line of love for one man to the next line of love for all. He fell in love with all kinds of Sarajevo locals. He was in a way thankful to them for being astonished at what he was like. He could stand anything but indifference.

Soldiers, with hair impeccably groomed and faces shaven, went into battle, every hair in its place, but when they were killed, Danijel was sad, obsessed with his desire to make them look handsome even when they were dead.

Every death was the defeat of his aesthetic principles. In Paris and Vienna Danijel learnt the art of hair-dressing on people for whom appearance, not survival, was the most important thing in life. Hair-dressing was his trade when he wanted to feel useful and honest.

- Kosta?
- What?

- You really don't look too well. I hardly recognised you.
- I hardly recognised you either, I replied quickly. I didn't want to be alone in this.

- You've lost almost all your hair, right?

- Eh...Those hairs were bothering me anyway. You can see for yourself. But, did you turn up here just to tell me what I look like? I've got a mirror. And anyway, you're not exactly exhibition material yourself. You've gone all pale.

- Nobody is nowadays. What about your mother?

- Alive.

- Still beautiful?

- More than ever.

- Come on! And father?

- Died.

- Of what?

- Of shock.

- Poooooooo...

I don't know why we talked like we were slapping each other. Maybe, a long time ago, each for himself, we thought we were the only ones. I was Dijana's boyfriend, and he was her brother who acted like he was her sister.

Translated by Lili Potpara

Ostap Slyvynsky se je rodil 1978 v Lvovu v Ukrajini. Je pesnik, prevajalec, eseist in literarni kritik. Doslej je izdal dve zbirki pesmi: *Žrtvovanje velike rive*, 1998, in *Opoldanska linija*, 2004, veliko pa je objavljal v antologijah in revijah v Ukrajini in drugod (*Antologija sodobne ukrajinske poezije: Pesmi so vedno svobodne*, Wrocław, 2004, *Od Stusa do Slyvynskega – antologija ukrajinske poezije*, Zagreb, 2005). Je dobitnik nagrade B. I. Antonycha (1997) in Nagrade Smolosky (2000). Prevaja iz angleščine (Heaney, Armitage, Morgan), poljščine (Stasiuk, Rozewicz, Swietlicki), makedonščine (Ančevski), bolgarščine (Kančev, Gospodinov). Njegove pesmi so v prevodu izšle tudi v Nemčiji, na Poljskem, v Litvi, Bolgariji, Srbiji in na Hrvaškem. Leta 2003 je bil gostujoči profesor ukrajinskega jezika in književnosti na univerzi v Sofiji. Slyvynsky je organizator mednarodnega literarnega festivala „Inscriptis“ v Lvovu. Zdaj poučuje poljski jezik in književnost na univerzi v Lvovu.

Ostap Slyvynsky, born 1978 in Lviv, Ukraine. Poet, translator, essayist, literary critic. Author of two books of poetry: *The Sacrifice of Big Fish* (1998) and *Midday Line* (2004), numerous publications in anthologies and periodicals in Ukraine and abroad (i.a. *Anthology of Contemporary Ukrainian Poets: Poems Are Always Free*, Wrocław, 2004; *From Stus to Slyvynsky, Anthology of Ukrainian Poetry*, Zagreb 2005). Winner of B. I. Antonych Literary Award (1997), Smolosky Award (2000). He translates from English (Heaney, Armitage, Morgan), Polish (Stasiuk, Rozewicz, Swietlicki), Macedonian (Z. Ančevski), Bulgarian (N. Kančev, G. Gospodinov). His poetry was published in Germany, Poland, Lithuania, Bulgaria, Serbia, Croatia. In 2003 was a guest lecturer of Ukrainian language and literature at the Sofia University, Bulgaria. He organizes the Annual International Literary Festival “Inscriptis” in Lviv. He currently teaches Polish language and contemporary Polish literature at the Lviv University.

Ostap Sivynsky

Gospodova violina

kot rjavec poganja mlinske kamne luči
tako me podnevi žene moj spomin

kot nuna poganja kolesje hudičevega mlina
tako me ponoči žene moj spomin

vidim, kako dekleta podtikajo ognje
(mlinske kamne svetlobe in svetlobne krone) slepi konji
jih nosijo pod visokim bregom očeta
in v njihovih srcih igra Gospodova violina

vidim črne spovednice ob stenah železniške postaje
vidim črnega psa oprezanja, kako huškne med potujoče na jug
lebdim v ritmu vokalov
naš jezik je mlin žalosti

tu
sedijo siva dekleta na visokem bregu pokojnih
in v njihovem srcu igra Gospodova violina

Господня скрипка

як гнідий кінь обертає жорна світла
так удень моя пам'ять обертає мене

як черница обертає колеса чортового млина
так вночі моя пам'ять обертає мене

бачу як дівчатка розкладають вогнище
(жорна світла і крони світла) сліпі коні
носять їх попід високим берегом батька
і в іхніх серцях грає Господня скрипка

бачу чорні сповіdalні попід стінами вокзалу
бачу чорного пса розмови котрий шастає поміж мандрівників на південь
я хитаюся в такт голосних
мова наша то млин журби

ОСЬ
сидять сиві дівчата на високому березі покійних
і в іхніх серцях грає Господня скрипка

Drugo jutro, druga jutra

za Lido

V trebuhu noči leživa kot seme.

Kaliva v solzah, polnih sramu.
Javno razgaljena
pod zanihanimi zvonovi.

Najini obličji temnita pred zlatim ozadjem.

Za naju prižigajo olje dneva.

Najini obličji sta črni, obrnjeni proti
ognju – ne prepoznam te, kriknem.

Bele svetilke pinijevih semen,
glasovi, ki so jih prinesli tujci.
To pričakovanje, zunaj naju samih.

Najina oblačila povzdignjena do cerkvenih bander.
On, tolkokrat vnaprej napovedan,
vodi mornarje v tihoto.

Sestopava v množico,
nevidna, neobsojena.

Na mojem brezimnem bregu
kdo te sliši?
Na tvojem brezimnem bregu
kdo me sliši?

Інший ранок, інші ранки

для Ліди

В утробі ночі ми лежимо насінням.

Ми проростаємо в слізах, повні сорому.
Оголені привселядно,
під розгойданими дзвонами.

Наші лики темніють на золотому.

Для нас запалюють олію дня.

Наші лики чорні супроти
вогню – я не впізнаю тебе, скрикую.

Білі ліхтарики з пінієвих зерен,
принесені чужинцями голоси.
То чекання, що поза нами.

Наш одяг піднято на хоругви.
Він, повний прикмет,
мореплавців заводить у штиль.

Ми сходимо у натовп,
невидимі, неосуджені.

На моєму безіменному березі
хто почує тебе?
На твоєму безіменному березі
хто почує мене?

Zjutraj, ko odgovarjam

Visoko nad glavo
se preobrača bela krava svetlobe.

Bele globine jutra legajo med naju,
poseljene z budneži, ki požirajo nože.

Jutro – izraz, ki ga je naplavilo na pečino.
Vdovec po noči.

Zjutraj, ko odgovarjam, te premagujem,
kot puščavo, kot lenobni vrtinec svitanja.

Strmi ples oblačil na najinih telesih.
Strmo pogorje nemosti.

V majavi kroni jutra zaročiva svoje minute
kot dojenčke, ki bodo nekoč, izgubljeni, pristopili h poroki.

V majavi kroni jutra stepava maslo molka.

Зранку, озываючись

Високо над головою
перекидається на спину біла корова світла.

Білі мілини ранку лягають між нас,
населені вартовими, що ковтають ножі.

Ранок - то слово, що налетіло на риф.
То вдівець по ночі.

Зранку, озываючись, я доляю тебе,
як пустелю, як лінівий ураган світання.

Кривий танець одягу на наших тілах.
Криві пагорби німоти.

В хиткій кроні ранку ми заручаємо наші хвилини,
як немовлят, що, розгублені, стануть колись під вінець.

В хиткій кроні ранку ми збиваємо масло мовчання.

Meja, frontier

z vse bolj zibajočim čolnom nas prevažajo čez reko
vse večji psi stražijo zapuščena dekleta

če ugledaš zlata jagnjeta, ki so se razkropila ob robu gozda
vedi da gledaš svoje poželenje
če v dalnjem pristanišču srečaš žene ki k vodnjaku
nosijo polne vrče vode in se vračajo s praznimi
vedi da gledaš poželenje ženske ki te ne more najti

v bližini meje pokrajina bolj slepa in lovci bolj nemi
lovci ki znajo samo poslušati
tanka pajčevina povezuje device in one ji prisluškujejo

v bližini meje v vprego spomina vpregajo stekle konje
v bližini meje zli glasovi brezupno starih mater
kot bliski iztrgajo temi
beraško večerjo

v bližini meje nam usojeni tkejo prebujenje in glasove

Кордон, фронтір

щораз вутлішим човном перевозять нас через ріку
щораз більші пси стережуть покинутих дівчаток

якщо побачиш золотих ягнят що розбрідаються узліссям
знай ти бачиш своє жадання
якщо в далекім порту зустрінеш жінок що несуть до колодязя
глеки повні води а повертають з порожніми
знай ти бачиш жадання тої котра не може тебе віднайти

ближче до кордону країна сліпих і німих мисливців
мисливців що здатні лише слухати
тонка павутинна поєднує цнотливиць і вони наслухають її

ближче до кордону оскаженіліх коней запрягають у повіз пам'яті
ближче до кордону злі голоси безнадійно старих матерів
як блискавки раптово вихоплюють з пітьми
жебрацьку вечерю

ближче до кордону суджені тчуть нам пробудження і голоси

Meja v bližini Tetova

Najini strahovi tečejo vzdolž nje
kot po dolgi žili popoldneva.

Črn kuščar šine med koleni,
po dolgem čakanju, kar v letu,
zaspijo tvoji poletni bogovi.

Tu so najini strahovi bolj živi od naju -
voziva se v njih kot v čolnih iz železnih srajc.
Tu je najin sen pogumnejši od naju - ponoči
stopa na pomol kot svečenik z grenkim kadilom.
Tu si najin spomin drzne skočiti čez plot.
Tu noči kot črna sidra ponikajo v nama.

Vojna - je reka,
v katero spuščajo srebrne ribe.

Poslednji dan tvoje prihodnosti,
do koder sega moj spomin,
boš videl brkatega generala golega -
udarjal bo v skledo, polno kruha.
In na trgu boš videl sto črnih miz,
na katerih bodo gnetli testo dni.
In videl boš, kako si Božji psi
iščejo pašo.

Nekega dne pri Tetovu
midva,
ki sva premagala drug drugega,
ne prepoznavata svojih obrazov.

Iz nemščine prevedla Amalija Maček

Za pomoč pri preverjanju nemškega prevoda in za razlago izvirnika se zahvaljujem
Sofiji Onufriiv - op.prev.

Кордон біля Тетово

Наші страхи течуть ним,
як довгою жилою полуудня.

Чорна ящірка шасне поміж колінами,
дочекавшись, аж на льоту
поснуть твої літні боги.

Тут наші страхи живіші від нас –
ми пливемо у них, ніби в човнах з кольчуги.
Тут сон наш від нас сміливіший – вночі
він виходить на мис, як парох з гірким кадилом.
Тут наша пам'ять відважиться на перелюб.
Тут ноці, як чорні якорі, вгрузають у нас.

Війна – то ріка,
в яку випускають срібних рибин.

В той останній день твого майбутнього,
куди сягає моя пам'ять,
ти побачиш вусатого генерала оголеним –
він вдарить в казан, наповнений хлібом.
І побачиш сотні чорних столів на площі,
де міситимуть тісто дня.
І побачиш, як Божі вовки
шукатимуть собі паші.

Отого дня біля Тетово
ми,
одне одним звойовані,
не впізнаємо власних облич.

Die Gottesgeige

wie ein Rappe die Mühlsteine des Lichts
so dreht mich mein Gedächtnis am Tage

wie eine Nonne die Räder der Teufelsmühle dreht
so dreht mich mein Gedächtnis in der Nacht

ich sehe, wie die Mädchen Feuer anlegen
(die Mühlsteine des Lichts und Strahlenkränze) blinde Pferde
tragen sie unter dem hohen Ufer des Vaters
und in ihren Herzen spielt Gottes Geige

ich sehe schwarze Beichtstühle an den Bahnhofswänden
ich sehe des Gespächs schwarzen Hund unter die Süd-Reisenden huschen

ich schwebe im Takt der Vokale
unsere Sprache ist die Leidensmühle

da
sitzen graue Mädchen am hohen Ufer der Verstorbenen
und in ihren Herzen spielt Gottes Geige

Anderer Morgen, andere Morgen

für Lida

Im Bauch der Nacht liegen wir wie Samen.

Wir keimen in Tränen voller Scham.
Öffentlich entblößt
unter den geschwungenen Glocken.

Unsere Antlitze verdunkeln sich vor dem Hintergrund des Goldes.

Man zündet für uns das Öl des Tages an.

Unsere Antlitze schwarz gegen
Feuer- ich erkenne dich nicht, schreie auf.

Weisse Lichter der Pinienkerne,
die von den Fremden mitgebrachten Stimmen.
Das ist die Erwartung außerhalb unserer selbst.

Unsere Kleidung zu den Kirchenfahnen erhoben.
Er, voller Vorzeichen, führt die Seefahrer in die Stille hinein.

Wir schreiten in die Menge hinunter,
Unsichtbare, unverurteilt.

An meinem namenlosen Ufer
wer hört dich?
An deinem namenlosen Ufer
wer hört mich?

Am Morgen antwortend

Wendet sich hoch über dem Kopf die weiße Lichtkuh.

Weisse Untiefen des Morgens legen sich zwischen uns
bevölkert von den messerverschlingenden Wachleuten.

Der Morgen ist ein Wort, das auf eine Felsenklippe gestrandet ist.
Es ist ein Witwer nach der Nacht.

Am Morgen, indem ich antworte, bewältige ich dich,
wie eine Wüste, wie einen faulen Wirbelsturm der Morgendämmerung.

Ein schiefer Tanz der Kleidung an unseren Körpern.
Schiefe Hügel der Stummheit.

In wankender Krone des Morgens verloben wir unsere Minuten
wie Säuglinge, die einmal, verloren, zur Trauung antreten werden.

In der wankenden Krone des Morgens schlagen wir die Butter des
Schweigens.

Grenze, frontier

mit immer wackeligeren Kähnen bringt man uns über den Fluß
immer größere Hunde bewachen die verlassenen Mädchen

wenn du die goldenen Lämmer siehst, die am Waldsaume
auseinandergelaufen sind
so sollst du wissen, du siehst deine Begierde
wenn du in einem fernen Hafen Frauen begegnen wirst die zum Brunnen
Krüge voller Wasser tragen und mit leeren zurückkehren
so sollst du wissen, du siehst die Begierde jener Frau die dich nicht
finden kann

näher an der Grenze das Land blinder und stummer Jäger
Jäger die nur lauschen können
ein dünnes Spinnennetz vereint die Jungfrauen und sie horchen es ab

näher der Grenze spannt man tollwütige Pferde in das Fuhrwerk der
Erinnerung
näher Grenze böse Stimmen hoffnungslos alter Mütter
wie Blitze entnehmen der Dunkelheit
das Abendmahl der Bettler

näher an der Grenze weben für uns die Verurteilten das Aufwachen
und die Stimmen

Grenze nahe Tetowo

Unsere Ängste fließen ihr nach
wie durch eine lange Ader des Nachmittags.

Eine schwarze Eidechse huscht zwischen den Knien,
nach langem Warten, gar im Flug, schlafen deine Sommergötter ein.

Hier leben unsere Ängste länger als wir -
wir fahren sie wie Boote aus Kettenhemden.

Hier ist unser Traum tapferer als wir - in der Nacht
tritt er wie ein Priester mit dem bitteren Weihrauchfaß auf die
Landzunge hinaus.

Hier wagt unsere Erinnerung einen Seitensprung.

Hier versinken die schwarzen Anker der Nacht fest in uns.

Der Krieg - ist ein Fluß,
in den man silberne Fische entläßt.

Am letzten Tag deiner Zukunft,
soweit meine Erinnerung reicht,
wirst du einen schnurbärtigen General nackt sehen -
er wird in eine Schüssel voller Brot schlagen.

Und du wirst hundert schwarze Tische auf dem Platz sehen,
wo man den Teig des Tages kneten wird.

Und du wirst sehen, wie sich die Hunde Gottes nach Weide suchen.

Eines Tages bei Tetowo
wir,
voneinander besiegt
erkennen unsere Gesichter nicht.

Übersetzt von Roman Dubasewytsch und Christina Szymanski

Breda Smolnikar se je rodila leta 1941 v Hercegnovem v Črni Gori. Mladost je preživljala v Depali vasi v družini s petimi otroki, tam hodila v šolo in službovala v treh tekстиlnih tovarnah, trenutno dela v Depali vasi kot čistilka. Prve tri knjige je izdala pri Mladinski knjigi, od leta 1980 dalje pa tiska izključno v samozaložbi. Dosej je tako izšlo 15 samozaloženih knjig. Dve deli sta prevedeni v angleščino, zdaj pripravlja prevod ene od knjig tudi v nemščini.

Za svoje literarno delo je bila tako nagrajevana kot tudi kaznovana. In tako so med njenimi knjigami sežgane in odstranjene knjige, pa zaklenjene in zašifrirane, zakodirane knjige. Kazni, ki jih je dobivala in jih še dobiva, so bile tako pogojni zapor kot tudi zelo visoke milijonske denarne kazni, zaradi neplačila kazni pa tudi od sodišča zaukazan odvzem premoženja.

Breda Smolnikar, born 1941 in Hercegnovi, Montenegro. She was brought up in Depala vas in the family with five children, went to school there, worked in three textile factories and she currently works as a cleaning lady in Depala vas. Breda Smolnikar's first three books were published by Mladinska knjiga, since 1980, however, 15 books of her have been self-published. Two of her works have been translated into English and one is just being translated into German, as well.

She has been both honoured and punished for her literary work. Several of her books have been either burned and eliminated or locked away and encoded. The punishments she has received, and continues to receive, have included both a suspended sentence and very high monetary fines, and the confiscation of her assets due to non-payment of the fines.

Breda Smolnikar

Kkko ssse tttam gggori ooolistajo bbbreze

(odlomek iz zakodirane, šifrirane priovedke, izdane v januarju 2006 v samozaložbi)

=#c ww#;ff &fwff\$ *=ff% %%&w+ =#c ;uuu.*ff w#w= w=ff =ffuuuh y .f w=ff*w#!, *=uw uhy y.u hy..\$ w#+2, *=ff *&% , &+% 2ffw %.w+ qu#!;uuuy, y.u'uuuuuu \$ffc,;ff w=ff *w&uuu!, y.u'\$ff +. 2..% f.\$ .w=ff\$;=.ff* &+wy&y, &+% =ff cffff!uuuy ./ffyff%, *=ff +ff;ff\$ uuuffw =#c ;uuu#c/c/ w\$ffff* &2&%+, *=ff =% =#c hy#! /#uuu/ff\$#ff*, =ff w&* /\$#+2#+2 #+ f.\$wy uuu#w\$ff* #+ & %&y, hy#!;ff% w=ffc w#w= uuu#wwuuuff w..%ff+ \$&!ff*, w=ff / ff\$#ff* wff\$ff f&uuuuuu#+2 #+w. w=ff w\$&y, w=ff/.y *!#uuufuuuuuuuy ;.c/ff% w=ff/#uuu/ff\$#y/u*=ff*, /uw *#+;ff =ff =% *.u+uuu;!#uuuy=u+2 .+ w=ff w#uuu%;=ff\$#y &uuuuuu w=ff .w=ff\$ cff+, ff;ff+ w=.*ff +.w &f\$&% .f =ff#2=w*, =% w. w#ff w=ffc*ffuuu;ff* w. uuu&%ff\$, w=ffy %#%+'w %&\$ff \$ff*#*w \$.#+& **Je danes in bo jutri.** w.=u2=w w=ff hy\$ff;&uw#.+ w*& *#uuuuuy, *. w#ff%, w#w= =uc/uuuff ffyff* w=ffy wff\$ff hy#!;#+2 w=ff w&uuuuuu w\$ffff*, &+% *=ff ;&cff ;=ff;#!#+2 .+ w=ffc c.\$ff .fwff+, w=ff ;uuu#ff+wffuuuff w*& /ff;c#+2 c.\$ff &+% c.\$ff #chy.\$w&+w, \$#=; hyff.hyyuuff, ;&./\$&+%, f.\$ #+*w&+;ff, w=ffy wff\$ff /\$ffw#+2 f.\$ w=ff W=#wff =.u*ff, #w w*& 2ffww#+2 w=ff\$ff w=\$.u2= *%ff ;=&+ffuuu*, \$.#+& w*& hy\$&w#;uuuu&uuuy hy\$.u%.f #w &uuuw=.u2= =ff\$ =u*/&+% %#%+'w cu;= &hyhy\$ff;#&wff w=&w !%+.f /\$&+%y \$.#w* /uyff*, /uw *=ff w*& ;=&#2#+2 f.\$ #w &* #f #w wff\$ff w=ff /ff*w ;=ff\$#y \$. hyuuuuc /\$&+%, #f #w wff+w* =ff qu.wff% & %.u/ uuuff% hy#!;ff &+% &w w=ff *&cff w#cff w=#+ff% &+% *#2=ff% =.w %#ff#;uuuuw #w w&* w. c!ff w=&w wyhyff .f /\$&+%, w.=u2= #+ f;&w w=ffy *#chuyuuy 2\$.u.+% w=ff ;&./*, *.!ff% w=ffc #+ w&wff\$ &uuu.+2 w#w= w=ff hy#hy*, *=ff uuu#!ff% ;=ff&w#+2 & uuu#wwuuuff w#w= 7u+hyff\$ /\$&+%y &* wffuuuuu, *=ff c#xff% #w w#w= & w=#%\$.f .%#%+&y \$ /\$&+%y, #+ *u;= hy\$.hy.\$w#.+* w=&w +./.%y ;.uuuu% %ffwff\$c#+ff w=&w w=ff /\$&+%y w*& +.w hyu\$ff 7u+hyff\$, /uw *=ff w*& &+2\$y /ff;u*ff *=ff =% w. w#&w &w uuuff&*w *#x c.+w=* f.\$ w=&w !%+.f /\$&+%y w. c&wu\$ff, =ff\$ =u*/&+% w&* u+y#ffuuu%#+2 #+ w=## \$ff*hyff;w, &uuuw=.u2= *=ff ;uuuu% %ffff&w =#c #+.w=ff\$ &ff&%\$* =ff w&* &%&c&+w, =ff ff;ff+ /u\$#ff% #w #+ *.uuu, w#=;= *=ff f.u% w.w&uuuuuy *#uuuuuy &+%;.uuuu%+*w &;ffhyw+. c&wwff\$ =.w c+&y w#cff* =ff ffxyhuuu&#ff% w=&w w=## w&* w=ff w&y f.\$ w=ff /\$&+%y w. &qu#\$ff w=&w +./uuuff w&*wff w=&w +. /\$ffw#+2 &+%.+ &%#%#w#;ff* ;& hy\$.%u;ff, *. cu;= w.\$! f.\$ &cff\$ff fffw uuu#w\$ff*, *=ff c.&+ff%, f#\$*w /u\$y, w=ff+ %#2 .uw, &+% w=.*ff /#2 /ffuuuuuu#ff% / .wwuuuff* ;& /\$ff&! &+% &uuuuuu w=ff w.\$! #* #+ ;&%+, cy 2%, /\$#+;, w&* &+2 **Kris Réa Lombard** =&ff &+ uhhyff\$ =&+% =ff\$ff y.u% /ff *ffuuuuu#+2 *=#w, # w.uuuu% #f &+y/.y wff\$ff w#uuuuu#+2 w. /uy #w, *=ff w&uuu!ff% /&!, w=ffy wff\$ff f\$#ff+*% w#w= /ffff!ffffhyff\$* w=. wff\$ff *ffuuuuu#+2 w=ffc w=ff =.+ffy w=&w qu#!;uuuy ;\$y*w&uuuuu#ff% #+ w=ff ;.c/* &+% w=ffy ;.uuuu%+*w u*ff #w w=ffc*ffuuu;ff*.f ;u\$*ff \$.#+& w*& *w#+2 y w#w= w=ff hy\$#;ff .+;ff *=ff

Wwwwhen ttthe Bbbirches Uuup Ttthere Aaare Gggreening

(Excerpt from the novel, published in samizdat in January 2006)

=#c ww#;ff &fwff\$ *=ff% %%&w+ =#c ;uuu.*ff w#w= w=ff =ffuuuh .
 w=ff *w#!, *=uw uhy y.u hy..\$ w=#+2, *=ff *&%,&+ 2ffw %.w+ qu#:;uuuy,
 y.u'uuuuuu \$ffc.;ff w=ff *w&uuu!*, y.u'\$ff +.2..% f.\$ .w=ff\$;-\$ff* &+yw&y,
 &+=% =ff cffff!uuu ./ffyff%, *=ff +ff;ff\$ uuuffw =#c ;uuu#c/ w\$ffff* &2&#+,
 =ff ==& =#c hy#!/#uuu/ff\$ #ff, =ff w&* /\$#+2#+2 #+ f.\$wy uuu#w\$ff*
 #+ & %&y, hy#!;ff% w=ffc w#w= uuu#wwuuff w..%ff+ \$&!ff*, w=ff /
 ff\$ #ff* wff\$ff f&uuuuu#+2 #+w. w=ff w\$&y, w=ff /y *!#uuufuuuuuuy
 ;.c/ff% w=ff /#uuu/ff\$ y/u*=ff*, /uw *#+;ff =ff ==&% *.u+uuuu;#uuuy=u+2
 .+ w=ff w#uuu% ;=ff\$ y &uuuuuu w=ff .w=ff\$cff+, ff;ff+ w=.*ff +.w
 &f\$&% .f =ff#2=w*, =&% w. w#ff w=ffc*ffuuu;ff* w. uuu&%ff\$, w=ffy
 %#%+’w %&\$ff \$ff*#”w \$. _#+& **There is today, and there will be to-**
morrow. w=.u2=w w=ff hy\$ff;&uw#, + w&* *#uuuuuuy, *. w#ff%, w#w=
 =uc/uuuu ffyff* w=ffy wff\$ff hy#!#+2 w=ff w&uuuuu w\$ffff*, &+=% =ff
 ;&cff ;ff!#+2 .+ w=ffc c.\$ff .fwff+, w=ff ;uuu#ff+wfuuuff w&* /ff;c#+2
 c.\$ff &+% c.\$ff #chy.\$w&+w, \$#:= hyff.hyuuuff, ;&\$. / \$&+%y, f.\$
 #*+w&+;ff, w=ffy wff\$ff /\$ffw#+2 f.\$ w=ff W=#wff =.u*ff, #w w&*
 2ffww#+2 w=ff\$ff w=\$.u2= *%ff ;=&+ffuuu*, \$. _#+& w&*
 hy&w#;uuuu&uuuy hy\$.u%. f #w &uuuw=.u2= =ff\$ =u*/&+ % #%-+’w
 cu;= &hyhy\$ff;#&wff w=&w !#+%. f /\$&+%y .# w#* /uyff\$, /uw *=ff w&*
 ;=&\$2#+2 f.\$ #w &* #f #w wff\$ff w=ff /ff*w ;=ff\$ y . hyuuuuc /\$&+%y,
 #f #w wff+w *=ff qu.wff% &.u/uuuff% hy\$#;ff &+% &w w=ff*&cff w#cff
 w=#+ff% &+% *#2=ff% =.w %#ff#;uuuuw #w w&* w. c&!ff w=&w wyhyff
 .f /\$&+%y, w=.u2= #+ f&w w=ffy *#chyyuuy 2\$.u+% w=ff ;&\$. /*, *.&!ff%
 w=ffc #+ w&wff\$ &uuu.+2 w#w= w=ff hy#hy*, *=ff uuu#ff%;=ff&w#+2
 & uuu#wwuuff w#w= 7u+#hyff\$ /\$&+%y &* wfuuuuu, *=ff c#xff%
 #w w#w= & w=#\$%. f .%#+&%y /\$&+%y, #+ *u;= hy\$.hy.\$w#.+* w=&w
 +./.%y ;.uuuu% %ffwff\$c#+ff w=&w w=ff /\$&+%y w&* +.w hy\$ff
 7u+#hyff\$, /uw *=ff w&* &+2\$y /ff;u *ff *=ff ==&% w. w#&w &w
 uuuff&*w *#x c.+w= f.\$ w=&w !#+%. f /\$&+%y w. c&wu\$ff, =ff\$ =u*/
 &+% w&* u+y# ffuuu% #+2 #+w =#* \$ff*h yff;w, &uuuw=.u2= *=ff ;.uuuu%
 %fffff&w =#c #+.w=ff\$ &ff&#* =ff w&* &%&c&+w, =ff ff;ff+ /u\$#ff%
 #w #+ *.uuu, w=#!;= *=ff f.u+% w.w&uuuuuy *#uuuuuuy &+
 ;.uuuu%+’w &;ffhyw +. c&wwff\$ =.w c&+y w#cff* =ff ffxhyuuu&#+ff%
 w=&w w=#+ w&* w=ff w&y f.\$ w=ff /\$&+%y w. &qu#\$ff w=&w +.uuuff
 w&*wff w=&w +./\$ffw#+2 &+%. &%#w#;ff* ;+& hy\$.%u;ff, *. cu;= w.\$!
 f.\$ &cff\$ff fffw uuu#w\$ff*, *=ff c.&+ff%, f#\$*w/u\$y, w=ff+ %#2 .uw, &+
 w=.*ff /#2 /ffuuuuu#ff% /wwuuuff* ;+& /ff&! &+% &uuuuuu w=ff w.\$!
 #* #+;&#+, cy 2.%, /\$#+;w&* &+2 **Kris Réa Lombánd** =;&ff &+ uhyhyff\$
 =&+% =ff\$ff y.u% /ff *ffuu uuuu#+2 * =# w, # w.u u u% #f &+y/.%y wff
 \$ff w#uuuuu#+2 w./uy #w, *=ff w&uuu!ff% /&!, w=ffy wff\$ff f\$#ff+%

%#*;.;ff\$ff% w=ffy wff\$ff 2uuu&% w. *ffuuuuuu w=ff#\$ .w=ff\$w#*ff
 u*ffuuuff** hy\$.%u;ff, #'uuuuuu 2. ffuuu*ffw=ff\$ff, wff =&;ff hyuuuff+wy
 .f .ffff\$*, *=ff w&* *&y#+2 &+% w=ffy &\$ffff% w. w=ff hy\$;ff *=ff *ffw,
 w=ffy wff\$ff w=ff+ /\$ffw#+2 cff&% &+% &%#+2 /&uuuc c#+w f.\$
 fuuu&;u\$, &+% %u\$#+2 *ff,+% %*#w#uuuuuu&w#.+. &uuu*. ;=ff\$#ff*
 .\$ hyuuuuc*, &#*ffff% &+%;uc#+, w=ffy wff\$ff &uuu*. &%#+2 =.+ffy
 w. uuuff** *wffffw c&*=ff*, w. %&+%ffuuu#.+ f.\$ #+*w&+;ff, \$.#+& w&
 wffchyw#+2 w=ff ;u*w.cff\$* w#=w= w=ff *cffuuuuu*.f &uuuuuu w=.*ff
 %#ffff\$ff+w#!+%.f/\$&+%y &+% hy&*#.+.wffuuuy hy#uuu#+2 uhy w=ff
 %.uuuuuu&\$*, =.w =-&% #w w&* &w w=ff /ff2#+#+2, wff\$ff &uuuuuu
 *;\$.w;=ff%, ff*hyff;#&uuuuuu y \$.#+&'*, *=ff w.\$!ff% w#=w= *u;= _ff&uuu,
 #+ w=ff ff&\$uuuy %&y*=ff\$ =-&+%* wff\$ff &uuu*. /uuuffff%#+2 /ff;&u*ff
 f w=ff /\$#ff* *=ff w&* hy#;!#+2 .+ w=ff ff%2ff*.f w=ff uuu&\$2ff 2\$,;ff,
 uuu&wff\$ *=ff =-&% w=ff /uuu&!.cff% .#w, w=ffy fff&\$ff% =ff\$, /uw
 &uuu*. uuu#!ff% =ff\$ #+ w=ff#\$ .w+ w&y, *=ff w&* +ff;ff\$ w#2=w-f#*wff%
 w#=w= w=ff f.%, 2. .+, ff&w, *=ff w&* wffuuuuu#+2 w=ffc, y.u ;&+’w w.\$!
 =u+2\$y, &+% *=ff hy#uuuff% uhy w=ff#\$ hyuuu&wff* *. w=&w w=ffy
 ;.uuuu% =-&%uuuy c+&2ff, y.u 2#;ff .w=#+2, y.u 2ffw .w=#+2, *=ff
 w&* wffuuuuu#+2 /\$#+;w=.%.#%+’w #+wff\$ffff\$ff w#=w= =ff\$ %#*w\$#/u
 uw#.+.f f.%, &+% w=ff+ w=ff /uuu&!.cff+, hyuuuuchy &+% wffuuuuu
 fff%, wff\$ff *#+2#+2 w#=uuuff w.\$!#+2, *=ff *w.hhyff% w. uuu#*wff+ &+%
 *#+2 &uuu.+2 #+ & ;uuuff&\$;#;ff, .+ *&wu\$%&y w=ffy =-&% w. w#%y
 uhy w=ff y&% &+% w=ff =&uuuuuu, w.w&%* w=ff ff;ff#+2 w=ff.uuu%
 =.u*ff w&* *-#+#+2 w#=w= ;uuuff&+uuu#+ff* w#=w= #+ &+% w#=w=.uw,
 w=ff *-&+%y hy&w= * +ff&wuuuy cff&+%ff\$ff% &uuu.+2, +. \$u//#*=
 &+yw=ff\$ff, +. /uuu&%ff .f 2\$&** w=&w =-&% f&uuuuuuff+.uw .f w=ff
 c.wff\$* /&*ffw, w.ff w. =#c #f =ff %\$.hyhyff% &+yw=#+2 w=ff+ ;&\$.y#+2
 w=ff 2\$&** w. w=ff *w&/uuuf!, =ff /ff+w &+% **Kam če solza kakov na
 oko.** 2uuuff /uuu&%ff f\$.c w=ff +ff&wuuuy /\$u*=ff% hy&w=, &+% *=ff
 !ffhyw fuuu.wff\$* #+*#%ff w=ff fff+;ff, \$.#+&'* =cff w&* w&\$c

w#w= /ffff!ffffhyff\$* w=. wff\$ff *ffuuuuuu#+2 w=ffc w=ff =.+ffy w=&w qu#:!uuu ;\$y*w&uuu uuu#*ff% #+ w=ff ;.c /* &+% w=ffy ;uu u u%+'w u*ff #w w=ffc*ffuuu;ff*, f ;u\$*ff \$._.#+& w&* *w#+2y w#w= w=ff hy\$#/ff .+;ff *=ff %#*;.;ff\$ff% w=ffy wff\$ff 2uuu&% w. *ffuuuuuu w=ff#\$ .w=ff\$w#*ff u*ffuuff* hy\$.%u;ff, #*uuuuuu 2. ffuuu*ffw=ff\$ff, wff =&ff hyuuuuff+wy f.ffff\$*, *=ff w&* *&y#+2 &+% w=ffy &2\$ffff% w. w=ff hy\$#/ff *=ff *ffw, w=ffy wff\$ff w=ff+ /\$ffw#+2cff&% &+% &%#+2 /&uuuc c#+w f.\$ fuuu&;u\$, &+% u\$#+2 *ff;.+% %#*w#uuuuuu&w#.+.&uuu*.:=ff\$#\$ff* \$. hyuuuuc*, &+#*ffff% &+%;uc#+, w=ffy wff\$ff &uuu*. &%#+2 =.+ffy w. uuuff** *wffffw c&*=ff*, w. %&+%ffuuu+. f.\$ #+*w&+;ff, \$._.#+& w&* wf fchy w#+2 w=ff ;u*w.cff\$* w#w= w=ff *cffu uuuuu*. f.&uuuuuu w.=ff %#ffff\$ff+w !#+%*.f /\$&+%y &+% hy&**#.+.&wfuuuy hy#uuu#+2 uhy w=ff %.uuuuuu&\$*, =w =+\$% #w w&* &w w=ff /ff2#++#+, wff\$ff &uuuuuu *;\$.&w;=ff%, ff*hyff;#&uuuuuuy \$._.#+&*, *=ff w.!ff% w#w= *u;=_ff&uuu, #+ w=ff ff&\$uuuy %&y* =ff\$ =+%* wff\$ff &uuu*. /uuuffff%#+2 /ff;&u*ff .f w=ff /\$#ff\$ *=ff w&* hy#!#+2 .+ w=ff ff%2ff* .f w=ff uuu&\$2ff 2\$.;ff, uuu&wff\$ *=ff =+% w=ff /uuu&!:cff+ %. #w, w=ffy fff&\$ff% =ff\$, /uw & uuu*. uuu#!ff% =ff\$ #+ w=ff#\$ .w+ w&y, *=ff w&* +ff;ff\$ w#2=w-f#*wff% w#w= w=ff f.%, 2. .+, ff&w, *=ff w&* wffffuuuuu#+2 w=ffc, y.u;+&w w.\$! =u+2\$y, &+% *=ff hy# uuuff% uhy w=ff#\$ hyuu &wff*. w=&w w=ffy ;.uuuu% =+\$%uuuy c&+&2ff, y.u 2#;ff +.w#=+2, y.u 2ffw +.w#=+2, *=ff w&* wffu uuuu#+2 /\$#+; w=.%#%+'w #+wff\$ffff\$ff w#w= =ff\$ %# *w\$#/ uw#.+. f f.%, &+% w=ff w=ff /uuu&!:cff+, hyuuuuchy &+% wffffuuu-ff%, wff\$ff #+2#+2 w=#uuu w.\$!#+2, *=ff w.hyhyff% w. uuu#*wff+ &+% *&+2 &uuu.+2 #+ & ;uuuff&\$.#;ff, .+ *w\$%&y w=ffy =+% w. w%&y uhy w=ff y&\$% &+% w=ff =&uuuuuu, w.w&\$%* w=ff ff;ff#+2 w=ff .u uu% =.u*ff w &* *#=+ #+2 w# w= ;u uuff&+uu u#+ff** w#w=#+ &+% w#w=.uw, w=ff *+&%y hy&w= *+ff&wu uuy cff&+ff \$ff% &uuu.+2, +. \$u// #*= &+yw=ff\$ff, +. /uuu&%ff .f 2\$&** w=&w =+% f&uu uuuuff+.uw .f w=ff c.wff\$* /&*!ffw, w.ff w. =#c #f =ff %\$.hyhyff% &+yw=#+2 w=ff+ ;&\$y#+2 w=ff 2\$&** w. w=ff *w&/uuuff*, =ff /ff+w &+% **Where can a tear drop from but the eye.** 2uuuff /uuu&%ff f\$.c w=ff +ff&w uuy / \$u*=ff% hy&w=, &+% *=ff !ffh yw u&*.()

Tõnu Õnnepalu /Emil Tode se je rodil leta 1962 v Tallinnu, Estonija. Študiral je biologijo na univerzi v Tartuju, prve pesmi in kratke zgodbe je objavil leta 1985. Prvi roman z naslovom *Bordeland*, ki ga je napisal leta 1993 med svojim bivanjem v Parizu, je preveden v 14 jezikov, zanj je prejel Baltiško literarno nagrado. Iz francoščine v estonščino je doslej prevajal Mauriaca, Baudelairea in Prousta. Emil Tode je bil nekaj časa učitelj biologije v vaški šoli na otoku Hiumaa, zdaj pa na otoku živi kot svobodni pisatelj, prevajalec in kolumnist.

Objavil je knjige pesmi: *Jõeäärne maja*, 1985, *Ithaka*, 1988, *Sel maal*, 1990, *Mõõt*, 1996, in romane: *Piiririik*, 1993, *Hind*, 1995, *Printsess*, 1997, *Harjutused*, 2002, *Raadio*, 2002.

Tõnu Õnnepalu/Emil Tode, born in Tallinn, Estonia in 1962, he studied biology at the Tartu University, started to publish poetry books and short stories in 1985. His first novel, *Bordeland*, written in 1993, while staying in Paris, has been translated into 14 languages and won the Baltic Award for Literature. He has translated some French authors, like Mauriac, Baudelaire and Proust into Estonian. For a while he worked as a biology teacher in a village school on the island of Hiumaa where he now lives, working as a freelance writer, translator and columnist.

He published books of poems: *Jõeäärne maja*, 1985, *Ithaka*, 1988, *Sel maal*, 1990, *Mõõt*, 1996 and novels: *Piiririik*, 1993, *Hind*, 1995, *Printsess*, 1997, *Harjutused*, 2002, *Raadio*, 2002.

Emil Tode

foto: Ly Lestberg

Itaka

Voda je prosojna,
prosojen je zrak.
V vodi se zrcali zrak
in v zraku se zrcali voda.

V globinah postane odsev zelen.
Tam je vse zeleno, temno in bleščeče:
rastline, ribe in pogled.

V daljavi se odsev spremeni v blišč.
Tam se rojevajo otoki,
vstajajo njihove podobe; arhipelagi se dvigajo
iz sija morja.

Najin čoln je jadra razprostrl ob zori,
v nemirni uri pred svitom, dolgo je že,
odkar sva na poti, tako dolgo,
da ne veva več, kako
prepoznati odsev
odseva odseva
v zraku.

Barva najinih oči je jasna kot morje,
valovi nenehno drsijo
prek njih.

Najina usta so nema. Besede so padle
druga za drugo v zeleno vodo,
se tam spremenile v čudna vodna bitja
in se zdaj premikajo v somraku.

Najina ušesa so podobna školjkam,
polnim nenehnega mrmranja.
Ko se vanjo vtihotapi hrup,
to zrno peska v vodi tištine
postane biser. Počasi
zbira okrog sebe opalno mrmranje,
da, počasi postaja biser.

Najine nosnice vonjajo dež
in slutijo nevihte, ki se rojevajo za obzorjem,
še preden jih grom
napove.

Ithaka

Vesi on läbipaistev
ja läbipaistev on õhk.
Vees peegeldub õhk
ja õhus peegeldub vesi.

Sügaval muutub peegeldus roheliseks.
Kõik on seal roheline, tume ja särav:
taimed, kalad, pilk.

Kaugel muutub peegeldus helenduseks.
Seal sünnib saari,
kerkib nende kujutisi, tõuseb arhipelaage
mere terendusest.

Meie paat heiskas purjad varahommikul,
ähmasel aoeelsel ajal, ammu
oleme teel, juba ammu
ei oska me öelda enam,
kumb on peegeldus, kumb
peegelduse vastupeegeldus
õhus.

Meie silmad on mere heledat karva.
Peatumata libisevad lained
läbi neist.

Meie suud on tummad. Ükshaaval
kukkusid sõnad vette, rohelusse vajusid,
said kummalisteks veteelanikeks seal,
liigutavad nüüd end hämaruses.

Meie kõrvad on kui merikarbid
täis igavesti kohinat.
Kui neisse satub mõni hääl,
liivatera vaikuse vees,
saab tast pärl. Aegamööda
koguneb ta ümber opaalset kohinat,
aegamööda saab tast pärl.

Meie sõõrmed maitsevad vihmu,
äikest aimavad nad sundimas kumeruse taga,
enne veel kui kõu
tast märku annab.

Najini telesi dišita po vetrusu.
Gladki, mokri,
bleščeči od soli
čutita
vsakega izmed njegovih dotikov.

Najini telesi
pripadata vetrusu.
Rad ju ima,
igra se z njima.

Potovanje pa se nadaljuje,
jadra se napenjajo,
dnevi se še vedno dvigajo iz morja za nama
in naju spreminjajo v obrise s srebrno obrobo,
dnevi še vedno zaspijo v morju pred nama,
barvajo najine poglede.

Ne, ni prepozno,
najin čoln drsi živahno
po vodi
proti novim slepilom, novim svetovom iz zraka,
proti novim otokom, novim zelenim odsevom
drsi najin čoln.

Vsi otoki so
pred nama
in vsi se bodo nekega dne dvignili iz morja
ter se utopili v najinih očeh.

Meie kehad tunnevad tuult.
Siledaina, niiskeina,
soolakirmetisest sädelevaina
tunnevad nad
iga ta puudutust.

Meie kehad
kuuluvad talle.
Ta armastab neid,
ta mängib meie kehadega.

Ja seni kestab teekond,
seni kumerduvad purjed,
seni kerkivad päevad merest me selgade tagant,
muutes meid hõbedaservseiks siluettideks,
seni loojuvad päevad merre me eel,
värvides meie pilke.

Ei, veel pole hilja,
meie paat libiseb nobedasti
üle vee
uute terenduste poole uutes õhuilmades,
uute saarte poole, uute roheliste peegelduste poole
libiseb meie paat.

Ja köik nad on veel ees
need saared,
ja köik nad kerkivad kord merest,
et uppuda meie silmades.

Mera

Ne bi smela verjeti, niti upati, niti ljubiti,
zadostovalo bi videti, misliti in pozabiti.

Če bi te ljubil, bi bilo zelo preprosto:
ne bi več bival, ostalo bi samo, kar je dobrega zate.
Če bi bila pravična, bi nama bilo dovolj, da bi pozabilo nase
in nikdar ne mislila na ljubezen.

Toda kolo sonca pride in njegovo orožje hodi po snegu.
Jaz sem začarano občinstvo v gledališču Letnih časov,
sedim v temni sobi svoje duše pred sobo, ki me slepi.
Mislim, da je to, kar vidim, resnično,
in upam, da te ljubim.

* * *

Pravzaprav dobro vem, kaj bi bil moral storiti,
da bi prišel k tebi – ne v sanjah, ki so resnične,
temveč v resnici, ki je ni v sanjah.

Tega ni veliko, preprosto je
in v tem ni žalostne bolečine:
zapustiti vse.

Dati vse, kar imam;
nikdar se ne vrniti v kraje
počitka;
odpovedati se zavetju ubogljivosti,
odkloniti dobrodejno hrano zemlje in neba,
se postaviti v vsem zunaj zakona
in postaviti vse v sebi zunaj zakona;
odpovedati se ti.

Mõõt

Uskuda poleks vaja, ega loota, ega armastada.
Aitaks, kui näha, möelda ja unustada.

Kui ma sind armastaksin, siis oleks see lihtne:
mind poleks olemas, oleks vaid sulle hea.
Kui me oleksime õiged, pruugiks meil vaid unustada iseend
ja mitte kunagi möelda armastusest.

Aga päike veereb jälle välja ja tema väehulk marsib lumele.
Ma olen völitud publik Aastaaegade teatris,
oma hinge pimedas saalis jälgimas hiilgavat mängu.
Ma usun, et see on tõsi, mis ma seal näen,
ja ma loodan, et ma sind armastan.

* * *

Tegelikult ma tean, mis mul tuleb teha,
et jõuda sinuni, mitte unes, mis on tõsi,
vaid tões, mis ei ole uni.

Seda pole palju, see on lihtne
ja selles pole mingit kurba vaeva:
jätta kõik.

Anda ära kõik, mis mul on;
Pühkida jalgade alt kõigi paikade tolm,
kus kunagi on olnud puhkust;
öelda lahti sõnakuulmise kaitsest;
keelduda maade ja taevaste lähkest toidust;
kuulutada end lindpriiks kõiges
ja kõik lindpriiks endas;
öelda lahti sinust.

* * *

Toda ta trenutek še vedno spim v spancu,
v katerem je duši odveč vse, kar vidi.

Moja duša vidi jutro,
toplo, vlažno, svetleče se v soncu,
hitre ptiče v zraku, moja duša vidi vse glasove, oddaljeno kukavico;
in vse, kar vidi, je daleč kot kukavičji glas,
oddaljen, prazen, brezbržen.

Vseeno je, če se tulipani danes zjutraj odprejo,
tulipan v meni ostaja zaprt.

Vseeno je, če ptiči hitijo v zraku,
ptiči v meni čepijo na žicah,
kot bi bila jesen.

Vseeno je, če sliva cveti,
v meni so slive že pojedle ose.

V meni je vse prepozno in za vse je prepozno;
prepozno je, da bi se zbudil iz spanca; vse je že bilo:
obljuba, zanikanje, pozaba;
tudi ti si bila, preden si bila.

Približaš se mi krog in krog, pomlad trepeče,
toda pot, po kateri se mi bližaš, je neskončno dolga;
predolga je, prepozno je, da bi šel na pot.

Glas oddaljene kukavice – glas praznine v praznini,
glas enakega v enakosti,
glas duše v sebi.

Iz francoščine prevedla Tadeja Krečič

* * *

Aga praegu veel magan ma unes,
kus mu hingele tarbetult kuulub kõik, mis ta näeb.

Mu hing näeb tänast hommikut,
sooja, niisket, sätendavat päikeses,
lindude sööstmist õhus, mu hing näeb kõiki hääli, kauget kägu;
ja kõik, mis ta näeb, on nagu see käokukkumine,
kauge, tühi, ükskõik.

Ükskõik, et tulbid lähevad täna lahti,
tulp minus jääb kinni.

Ükskõik, et linnud kihutavad läbi õhu siia ja sinna,
linnud minus istuvad traatidel, nagu oleks sügis;

Ükskõik, et kreek öitseb,
minus on ta marjad juba herilastest söödud.

Minus on kõik liiga hilja ja köige jaoks on liiga hilja;
unest ärgata on hilja; kõik on juba olnud: tõotus, reetmine, unustus;
sinagi oled olnud, enne kui sa oled olnud.

Sa tuled lähemale, ümberringi väriseb kevad;
aga tee, mida mööda sa tuled, venib ja venib;
tee on liiga pikk, teele asuda on liiga hilja.

Kägu kukub kaugel - tühjuse hääl tühjuses;
ükskõiksuse hääl ükskõiksuses,
hinge hääl endas.

Ithaca

The water is transparent,
transparent is the air.
The air is reflected in the water
and the water reflected in the air.

The reflection becomes green in the depths.
There, everything is green, dark and brilliant:
plants, fish, the gaze itself.

The reflection changes into splendour in the distance.
There, islands are born,
and their images emerge; archipelagos rise
from the lustre of the sea.

Our boat unfurled its sail at dawn,
in that restless hour before daybreak,
we've been travelling a long time, so long
that we no longer know how
to distinguish the reflection
of the reflection of the reflection
in the air.

The colour of our eyes is as clear as the sea,
waves ceaselessly glide
across them.

Our mouths are mute. Our words fell
one after another into the green water,
and changed into strange sea creatures there,
and are now shifting into twilight.

Our ears are like shells,
filled with endless murmuring.
When a sound steals into one of them,
the grain of sand in the water of the silence
becomes a pearl. Slowly
it gathers around itself an opal murmuring,
yes, and little by little becomes a pearl.

Our nostrils smell the rain
and sense the storms that are being born behind the horizon,
even before they are announced
by thunder.

Our bodies smell of wind.
Smooth, wet,
glistening with salt,
they feel
each touch.

Our bodies
belong to the wind.
It loves them,
plays with them.

And the voyage continues,
the sails still billow,
the days still rise up from the sea behind us,
and change us into silhouettes edged with silver,
the days still sleep in the sea before us,
colouring our gazes.

No, it's not too late,
our boat glides briskly
over the water,
toward new illusions, new worlds made of air,
toward new islands, new green reflections
glides our boat.

All the islands are still
before us
and all of them will one day rise from the sea
and drown in our eyes.

Measure

It should not be necessary to believe, to hope, to love.
It should suffice to see, to think and to forget.

If I loved you, it would be very simple:
If I didn't exist, only what is good for you would remain.
If we were just, it would be enough to forget ourselves.
And never think about love.

But the wheel of the sun departs and its army marches across the snow.
I am the audience enchanted in the theatre of the Seasons.
Seated in the dark room of my soul, in front of a room that blinds me.
I believe that what I see is true,
And I hope that I love you.

* * *

In fact, I know very well what I should have done
To get to you, not in dreams that are real,
But in reality that is not a dream.

It's not such a big thing, it's simple
And there is no sad pain in it:
To abandon everything.

To give away everything that I possess;
To never return to the places
Where there has been rest:
To renounce the shelter of obedience.
To refuse wholesome nutrition from the earth and from the skies,
To place myself entirely outside of the law
And to place everything outside of the law inside of me:
To renounce you.

* * *

But once again now, I sleep in slumber.
Where my soul pointlessly possesses all that it sees.

My soul sees the morning,
Hot, humid, brilliant in the sunshine,
Nimble birds in the air, my soul sees all the sounds, the distant cuckoo;
And everything it sees is distant like the voice of this cuckoo,
Distant, empty, same.

It doesn't matter that the tulips opened this morning,
The tulip inside me remains closed.

It doesn't matter that the birds hurry through the air,
The birds inside me remain perched on a wire,
As if it were autumn.

It doesn't matter that the plum tree is in blossom,
Inside me, the plums have already been eaten by wasps.

Inside me, everything is too late and it is too late for everything;
It is too late to wake up from this slumber; everything has already been:
The promise, the denial, the forgetting;
Even you, you were, and before you were not.

You approach me, all around, the quivering spring,
But the path on which you approach extends infinitely;
It is too long, it is too late to start out.

The voice of the distant cuckoo – the voice of emptiness in the emptiness,
The voice of sameness in the sameness,
The voice of the soul inside of me.

Translated by Erica Johnson-Debeljak

Olga Tokarczuk se je rodila leta 1962 v Sulechowu v zahodni Poljski. Študirala je psihologijo na varšavski univerzi, danes pa živi v Doljni Šleziji. Sodi med najbolj cenjene in priljubljene poljske prozaiste srednje generacije in je doslej izdala pet romanov: *Potovanje ljudi knjige* (1993), *E. E.* (1995), *Pravek in drugi časi* (1996), *Dnevna hiša, nočna hiša* (1998) in *Zadnje zgodbe* (2004), dve novelistični zbirki: *Omara* (1998) in *Igra na več bobnih* (2002), ter literarnoesejistično knjigo, posvečeno romanu Bolesława Prusa, *Punčka in biser* (2001). Prejela je več literarnih nagrad, med drugimi nagrado Zveze poljskih založnikov in nagrado Sklada Kościelskih, njene knjige pa so prevedene v številne jezike: angleščino, francoščino, češčino, španščino, katalonščino, litovščino, nemščino, danščino, norveščino, švedščino, madžarščino, italijanščino, hrvaščino, srbsčino, nizozemščino, kitajščino. V slovenščini sta leta 2005 izšla njena romana *Pravek in drugi časi* in *Dnevna hiša, nočna hiša*.

Olga Tokarczuk wurde 1962 in Sulechów in Westpolen geboren. Sie studierte Psychologie an der Warschauer Universität und lebt heute in Südschlesien. Sie gilt als die meist geschätzte und beliebteste polnische Prosaistin der mittleren Generation. Bisher veröffentlichte sie fünf Romane: *Die Reise der Buchmenschen* (1993), *E. E.* (1995), *Ur und andere Zeiten* (1996), *Taghaus, Nachthaus* (1998) und *Letzte Geschichten* (2004). Des Weiteren zwei Novellensammlungen: *Der Schrank* (1998) und *Spiel auf vielen Trommeln* (2002) sowie das literarisch-esseyistische Werk *Die Puppe und die Perle* (2000), das einem Roman von Bolesław Prus gewidmet ist. Die Autorin erhielt mehrere Literaturpreise, unter anderem den Preis der Kościelski-Stiftung und wurde von der Gesellschaft der polnischen Verläger für das beste Prosadebüt ausgezeichnet. Ihre Werke sind in zahlreiche Sprachen übersetzt, unter anderem ins Englische, Französische, Tschechische, Spanische, Katalanische, Litauische, Deutsche, Dänische, Norwegische, Schwedische, Ungarische, Italienische, Kroatische, Serbische, Niederländische, Chinesische. 2005 erschienen ihre beiden Romane *Ur und andere Zeiten* sowie *Taghaus, Nachthaus* in slowenischer Sprache.

Olga Tokarczuk

foto: Danuta Węgiel

Glicinija

Od spodaj sem slišala vsak njun korak. Odkar se je omožila, sem počela ravno to – prisluškovala, sledila njunim stezicam, preštevala korake in po njih gradila domiselne konstrukcije slik. Iz kuhinje v sobo, potem v kopalnico, spet v kuhinjo, spet v sobo, spalnica, škripanje velike postelje, še od moje matere, njene babice, široke dva metra, s še vedno prožno vzmetnico. Seveda sem ločila njene korake (bili so hitrejši, lažji) od njegovih (včasih je drsal z nogami, kot da bi mu kupila prevelike copate). Koraki so se razhajali in shajali, se srečevali in šli drugi mimo drugih. Še okna sem zapirala, da bi ju bolje slišala, motilo me je namreč celo daljno cingljanje tramvajev – v bližini je remiza. Stanujemo na mestnem obrobju v stari, urejeni soseški vil, med predvojnimi hišami, obraščenimi z rastlinami, in prav takšna je tudi ta. Hladno stopnišče, pritliče in nadstropje. Jaz sem v pritličju, nadstropje sem oddala njima.

Poleg stopnic k vhodu raste ogromna glicinija, lepa, toda tudi razbrzdana rastlina. Vsako poletje se razcvete in podolgovati grozdi njenih cvetov visijo kot seski. Vsak poganjek zrase vsako leto za meter, zato je treba paziti, da poleti ne ostajajo odprta okna in vrata na balkon – poganjki silijo in hišo, iščejo večje luknjice v nemirnem tkanju zaves in zdi se mi, da bi radi pririnili do pohištva, posedli na stole za mizo ... Ah, postregla bi tej rastlini s čajem v svojih najboljših skodelicah, ponudila bi ji mastno turško pecivo.

Vendar sem pri čaju sedela sama, upirala oči v strop in si tam po njunih korakih slikala vse njuno življenje. Dolgočasno, enolično. Moja hči ga ni znala zabavati. Kadar je tam dolgo vladal molk, ko ni bilo nobenega premikanja, je to pomenilo, da gledata televizijo – sedela sta na zofi. Njegova roka na njenem ramenu, stegno ob stegnu, na mizici kozarec s pivom, zraven njen pomarančni sok, razprostrtr časopis s televizijskim programom. Ona si je najbrž pilila nohte (od nekdaj je bila obsedena s svojimi nohti), on pa je bral. Tišina v kuhinji – se pravi, da jesta. Kvečjemu drsanje odrinjenih stolov, kadar kateri od njiju vstane po sol. Šum vode v kopalnici – eden od njiju se kopa. Naučila sem se prepoznavati kateri – ona se je kopala manj časa, on pa je stal pod tušem veliko dlje, kot se je zdelo potrebno. Le kaj je lahko počel tam, krhek in topljiv pod curkom vroče vode, kot gladko milo? Si je drgnil hrbet? Umival lase? Negiben meditiral o poti kaplje vode po golem telesu? Potem tišina, šum vode je potihnil, gotovo je stal pred ogledalom in se bril. Naučila sem se to natančno videti – mazal je kremo na svoj lepi obraz, potem pa jo je skrbno odstranjeval z žiletko, dokler se ni pokazala gladka in sveža koža. Z brisačo okrog ledij, bos, s kapljicami vode na hrbitu je bil prerojen. Takrat sem si predstavljal, da se za hip stisnem k njemu od zadaj in da sem breztelesna, da jaz njega čutim, on pa mene ne. On je nedolžen, jaz pa posežem k njegovim stegnom. Toda potem, po britju, je vedno prišla ona, nežno mu

Glicynia

Słyszałam z dołu ich każdy krok. Od kiedy wyszła za mąż, tym właśnie się zajmowałam – podsłuchiwaniem, śledzeniem ich ścieżek, zliczaniem kroków i budowaniem na nich przemyślnych konstrukcji obrazów. Z kuchni do pokoju, potem do łazienki, znów do kuchni, znów do pokoju, sypialnia, skrzypnięcie wielkiego łóżka jeszcze po mojej matce, a jej babce, szerokiego na dwa metry, o wciąż sprężystym materacu. Oczywiście rozpoznawałam jej kroki (były szybsze i lejsze) i jego (czasem sunął nogami, jakby kupiła mu za duże papcie). Kroki rozchodziły się i schodziły, spotykały i mijaly. Zamykałam nawet okna, żeby ich lepiej słyszeć, przeszkaďało mi bowiem nawet dalekie dzwonienie tramwajów – tu niedaleko jest zajezdnia. Mieszkamy na peryferiach w starej porządkowej dzielnicy willowej wśród przedwojennych domów obrosłych roślinami, jak ten właśnie. Chłodna klatka schodowa, parter i piętro. Ja na parterze, piętro oddałam im.

Przy schodach wejściowych rośnie ogromna glicynia, roślina piękna, ale i rozwiązała. Każdego lata rozwijała, a podłużne grona jej kwiatów zwisają jak sutki. Każdy pęd przyrasta co roku o metr, więc trzeba pamiętać, żeby nie zostawać latem otwartych okien i drzwi na balkon – pędy pchają się do domu, szukają większych dziurek w niespokojnej strukturze firanek i mam wrażenie, że chciałby dobrać się do mebli, zasiąść na krzesłach do stołu... Ach, podałabym tej roślinie herbatę w moich najlepszych filiżankach, poczęstowałabym tłustymi tureckimi ciasteczkami.

Siadałam jednak przy herbacie sama, przenosiłam wzrok na sufit i tam z nich kroków odtwarzalałam całe ich życie. Nudnawe, jednostajne. Moja córka nie potrafiła zapewnić mu rozrywek. Gdy długo panowała tam cisza, gdy nie było żadnego ruchu, znaczyło to, że oglądają telewizję – sedzieli na kanapie. Jego ręka na jej ramieniu, udo przy udzie, na stoliku szklanka z piwem, obok jej sok pomarańczowy, otwarta gazeta z programem telewizyjnym. Ona zapewne piłowała paznokcie (zawsze miała obsesję na punkcie swoich paznokci), a on czytał. Cisza w kuchni – to znaczy, że jedzą. Co najwyżej szuranie odsuwanych krzesel, gdy jedno z nich wstaje po sól. Szum wody w łazience – któryś z nich się kąpie. Nauczyłam się rozpoznawać które – ona kąpała się krócej, on zaś stał pod prysznicem o wiele dłużej, niż wydawało się to potrzebne. Co tam mógł robić, kruchy i rozpuszczalny pod strumieniem gorącej wody, jak gładkie mydło? Szorował plecy? Mył włosy? Medytował nieruchomo drogę kropli wody po nagim ciele? Potem cisza, szmer wody ustawał, pewnie stał przed lustrem i golił się. Nauczyłam się widzieć to dokładnie – smarował swoją piękną twarz kremem, a potem ściągał go starannie żyletką, aż ukazywała się skóra gładka i świeża. Z ręcznikiem na biodrach, bosy, z kropelkami wody na plecach był odnawialny. Wtedy wyobrażałam sobie, że przytulam się do niego z tyłu na chwilę i że jestem bezciglesna, że ja go czuję, a on mnie nie. On jest niewinny, a ja sięgam do jego bioder. Ale potem, po jego goleniu, zawsze przychodziła

je vtirala kremo, takrat ga je morala izzivati, potisnila je roko pod brisačo in potem so koraki vodili v spalnico in se neopazno spremenili v rahlo škripanje starih vzmetnic. Navsezadnje sta bila poročena. To je normalno, sem si govorila. Šla sem ven, na vrt. Navlekla sem si gumijaste rokavice in plela gredice. S prstom sem vrtala luknjice v zemljo in pljuvala vanje. Otipavala sem mastne, žilaste korenike dalij. Zvrtnelo se mi je v glavi, kadar sem se preveč sunkovito vzrvnala.

Moja hči je lepa temnolaska s sledjo nečesa vzhodnega, kot bi že samo njen videz izpuhteval vonj po mošusu. Dolgi, ravni, čisto črni lasje, vzhodnjaške oči (po očetu). Moja hči ima šestindvajset let, toda vem, da je to samo utvara. V resnici je mlajša – bila sem priča, kako se je zaustavila v doraščanju, ko ji je bilo sedemnajst let, neke noči, nekega dne je dosegla vrh in od takrat po nekakšni ploščadi drsi v prihodnost kot na drsalkah. Še vedno ima teh sedemnajst let, umrla bo kot sedemnajstletno dekle.

Komaj je izvedela, da je noseča, že je pritekla sem dol k meni, s po sedanji modi razgaljenim trebuhom, šobila je ustnice, stala v značilni drži nosečnice, z rokami, uprtimi v bok, in govorila: »Slabo mi je.« Kuhala sem ji pravi ali kamilični čaj. Govorila je tudi: »Olega tako skrbi zame, tako zelo me ima rad.« Vendar je splavila. Peljal jo je v bolnišnico, se vrnil, visel pri telefonu, potem zvonil s steklenicami na stopnicah in zvečer pil pivo ter gledal televizijo. Prinesla sem mu večerjo, mu s prstom pomešala čaj, potem pa ta prst obliznila. Spravila sem ga spat na zofo. Gledal me je od spodaj, od daleč. Samo zrahljala sem mu usnjeni pas; zamomljal je »hvala« in zaspal. Tisto noč sem stikala po njunem stanovanju. Ogledovala sem si perilo, skrbno zloženo v omari, kozmetiko v kopalcni, odtise prstov na ogledalu, posamične lase v kadi, kupček umazane obleke v pletenem košu, črno usnjeno listnico, ki se je mehko prilegala njegovi zadnjici.

Telo me je motilo, moje telo mi je bilo v nadlego, najraje bi namreč legla k njemu breztelesno. Telo je nabreknilo, kadar sva se srečala na stopnicah. Govoril je z mano s premajhne razdalje, preveč nevarne, ker je bila polna vonjev. Kombinezon, stkan iz vonljivega zraka, je prasketal, kot bi se odpirala zadrga, naokrog pa so se odvijali najrazličnejši gibi – tako nedolžno, tolažeče trepljanje po hrbtnu kot tudi njegova dlan med mojimi nogami. Govorila sem mu, naj čez noč zapira okna pred glicinijo, naj redno prazni poštni nabiralnik, naj to, naj ono.

Želela sem si ga, odkar sem ga prvič videla. Je to kaj slabega? Hčere so vendar del svojih mater, kot so tudi matere del hčera – nič čudnega, da se poželenje razliva po obeh kakor reka ob povodnji in napolnjuje vsemo- goče, spodaj ležeče predele. Dovolj sem že stara in vem, da se z željo ni mogoče boriti – rahločutno jo moraš meliorati – ji dovoliti teči, pustiti, da te nese, ne moreš je namreč niti izpolniti niti zadržati. Kdor misli drugače, se slepi. On je mislil drugače.

Toda najprej se je ona vrnila in v moji kuhinji sva odplesali najin žalostni ples – zibali sva se v objemu, prestopali z noge na nogo v monotonem baletu po vsej kuhinji, od okna do vrat, spet eno bitje, izpred krivične ločitve. Božali sva se po laseh, potopljeni v svoje vonjave, v moje ovratnike in njene kapuce. Čutila sem njene prsi in opusteli trebuh. Toda ko se je na vratih

ona, czule smarowała go kremem, musiała go wtedy prowokować, wsuwała rękę pod ręcznik i odtąd kroki prowadziły do sypialni i niepostrzeżenie zmieniały się w łagodne rzęźenie starych sprężyn. W końcu byli małżeństwem. To normalne, mówiłam sobie. Wychodziłam do ogródka. Naciągałam gumowe rękawiczki i plewiłam grządki. Palcem robiłam dziurki w ziemi i spluwałam do nich. Obmacywałam thuste żylaste korzenie daliń. Kręciło mi się w głowie, kiedy wyprostowałam się zbyt gwałtownie.

Moja córka – piękna ciemnowłosa kobieta dotknięta czymś wschodnim, jakby już z samego wyglądu pachniała piżmem. Długie, proste, całkiem czarne włosy, orientalne oczy (po ojcu). Moja córka ma dwadzieścia sześć lat, ale ja wiem, że to tylko złudzenie. W rzeczywistości jest młodsza – byłam świadkiem, jak zatrzymała się w dojrzewaniu wtedy, gdy miała siedemnaście, którejś nocy, któregoś dnia osiągnęła szczyt i sunęła już w przyszłość po jakimś plateau jak na łyżwach. I nadal ma te siedemnaście lat, i umrze siedemnastoletnią dziewczyną.

Gdy tylko dowiedziała się, że jest w ciąży, przychodziła tu do mnie na dół, z odsłoniętym według teraźniejszej mody brzuchem, wydymała wargi, stawała w charakterystycznej pozie ciężarnej kobiety i wsparta dłońmi o biodro, mówiła: „Niedobrze mi”. Robiłam jej herbatę albo parzyłam rumianek. Mówiła też: „Oleg tak się o mnie niepokoi, on mnie tak kocha”. Jednak poroniła. Zabrał ją do szpitala, wrócił, wisiał przy telefonie, potem dzwonił butelkami na schodach i wieczorem pił piwo, oglądając telewizję. Przyniosłam mu kolację, palcem zamieszałam mu herbatę, a potem oblizałam ten palec. Ukladałam go do snu na kanapie. Patrzył na mnie z dołu, z daleka. Poluźniłam mu tylko skórzany pasek; wybełkotał „dziękuję” i usnął. Buszowałam tej nocy po ich mieszkaniu. Oglądałam porządnie ułożoną w szafie bieliznę, kosmetyki w łazience, smugi palców na lusterku, pojedyncze włosy w wannie, kupkę brudnych ubrań w wiklinowym koszu, czarny skórzany portfel, który łagodnie dopasował się do jego pośladków.

Ciało mi przeszkaďało, moje ciało było męczące, najchętniej bowiem położyłabym się przy nim bezcieleśnie. To ciało pęczniało, gdy mijaliśmy się na schodach. Mówił do mnie ze zbyt bliskiej odległości, zbyt niebezpiecznej, bo pełnej zapachów. Kombinezon utkany z pachnącego powietrza trzaskał jak otwierany zamek błyskawiczny, a wokół odgrywały się wszystkie możliwe gesty – zarówno niewinne, pełne pocieszenia poklepywania po plecach, jak i jego dłoń między moimi nogami. Mówiłam mu, żeby zamkał na noc okna przed glicynią, żeby regularnie opróżniał skrzynkę pocztową, żeby to, żeby tamto.

Pożądałam go, od kiedy go tylko zobaczyłam. Czy to coś złego? Córki są przecież częściami swoich matek, jak i matki częściami córek – nic dziwnego, że pożądanie rozlewa się po nich obu jak rzeka w czasie powodzi, że wypełnia wszystkie możliwe, niżej położone przestrzenie. Mam swoje lata i wiem, że nie można walczyć z pragnieniem – trzeba być czułym meliorantem – pozwolić mu pływać, dawać się nieść, nie da się go bowiem ani spełnić, ani zatrzymać. Ktokolwiek myśli inaczej, ludzi się. On myślał inaczej.

pojavil on, sva v zadregi odskočili narazen in on jo je odpeljal, potem pa sem od zgoraj spet slišala njune korake.

Učila sem jo izkopavati korenike trajnic in z enim gibom preoblačiti posteljnino. Ponoči je prihajal dol k meni in moral se me je bati, ker je vedno smrdel po pivu. Objemala sem njegove boke z nogami, kot bi bila mlado dekle. Zjutraj sem slišala njegov jutranji tuš – še daljši, še bolj negiben kot prej.

Gotovo je razmišljal po svoje – da je mogoče potešiti vsako poželenje, izpolniti vsako željo, nasiliti vsako lakoto, bil je pač moški.

Zaprli smo okna za čez zimo; in spet je bilo treba z nožem obrezovati poganjke grma. Še je s štrclji butal ob šipe v ritmu prvih jesenskih vetrov, toda ni imel možnosti, ogledoval si nas je z okenskih polic že brez listov, nemočen. Radiatorji so razgibali zrak.

Je ona, moja hčerka, vedela? Če je bila del mene, kot sem bila njen del jaz – potem je morala poznati resnico. Včasih sem slišala, kako se ponovi prebuja in kriči: »Mama!«, toda to ni bil klic, ni mi bilo več treba vstajati iz postelje in tekati k njej. Kričala je »Mama!« enako, kot bi lahko kričala »Aaaa!« ali »Oh!«. Zdaj jo je objemal on. On ji je govoril: »Je že dobro, zaspi, zaspi.«

Zima je počasi napredovala in svet je nezadržno temnel. Dolge turobne noči, kratki dnevi, razdrobljeni v odmev korakov tam zgoraj. Ni govorila z mano, zato sem bila tiho tudi jaz. Skozi okno sem gledala v njen tilnik, kadar je odhajala z doma. Čutila sem njen pogled na tilniku, ko sem z doma odhajala jaz. Videla sem, kako je z dežnikom, kot mimogrede, vrtala luknjice v zemljo, ko je šla na postajo, in pljuvala vanje. Slišala sem sunkovito plahutanje sveže posteljnine.

Kadar je ni bilo doma, sem mu večkrat postregla s kavo. V skodelico sem vsipala dve žlički sladkorja in mešala toliko časa, da je sladkost ublažila grenkobo. Pil je hlastno, ne da bi dvignil pogled, izobil je vse do dna. Vedno sem naredila prvi rahli korak, komaj opazen, sploh ne zato, ker bi si jaz tega že lela bolj, pač pa, da bi ga osvobodila občutka krivde, da bi mu omogočila lagodnost žrtve, mu dala odvezo, še preden je bil storjen greh. Vrgla sem mu noge na boke in zadrževala njegovo brezmejno pogrezanje. Nisem hotela, da bi bil slaboten, hotela sem, da bi bil močan.

Potem se je vrnila in mu pripravila svojo kavo. Sladkala jo je z dvema žličkama sladkorja in mešala toliko časa, da je pijača postala žametna.

Tako je trajalo do pomlad, ko je nespremenljivost dobro uravnovešene konstrukcije postala neznosna. Istega dne druga žlička ne v njeni ne v mojo kavo ni vsipala sladkorja. Ker se je to zgodilo istega dne, nama je bilo obema jasno, da so hčere del svojih mater in matere del svojih hčera. Ni moglo biti druge razlage. Umrl je torej dvakrat. Bil je dvakrat mrtev. Enkrat zanko, enkrat zame.

Bosa je pritekla s stopnic in planili sva si v objem, jokali sva in ihteli. Zibali sva se sem ter tja, prižeti druga k drugi, k pižami in spalni srajci. Šepnila je samo: »Umrl je, umrl je.« Jaz sem rekla: »Mrtev je, mrtev je.«

Toda medve sva vedeli nekaj, česar on ni vedel niti takrat, ko je bil še živ, niti zdaj, ko je umrl – da je življenje po smrti ista vrsta sanj kot življenje pred smrto. Da je smrt v resnici utvara in da je mogoče brez težav igrati

Ale najpierw ona wróciła i w mojej kuchni odtańczyłyśmy ten nasz smutny taniec – w objęciach kołysałyśmy się, przestępowałyśmy z nogi na nogę w monotonnym balecie po całej kuchni, od okna do drzwi, znowu jedna osoba, sprzed krzywdzącego podziału. Gładziłyśmy się po włosach zanurzone w swoich zapachach, w moje kołnierzyki i jej kaptury. Czułam jej piersi i opustoszały brzuch. Lecz gdy on się pojawił w drzwiach, odsunęłyśmy się od siebie zawstydzone i on ją zabrał, a potem znowu słyszałam ich kroki na górze.

Uczyłam ją wykopywać klącza bylin i jednym ruchem oblekać pościel. W nocy on przychodził do mnie na dół i musiał się mnie bać, bo zawsze pachniał piwem. Obejmowałam jego biodra nogami, jakbym była młodą dziewczyną. Słyszałam rano jego poranny prysznic – jeszcze dłuższy, jeszcze bardziej bez ruchu niż przedtem.

On pewnie myślał po swojemu – że każde pożądanie można zaspokoić, każde pragnienie spełnić, każdy głód nasycić, jak to mężczyzna.

Zamknęłyśmy okna na zimę; i znowu trzeba było przycinać nożem pędy krzewu. Stukał jeszcze kikutami w szyby w rytm pierwszych jesiennych wiatrów, lecz nie miał szans, przyglądał nam się z parapetów już bezlistny, bezsilny. Kaloryfery rozedrgały powietrze.

Czy ona, moja córka, wiedziała? Jeżeli była częścią mnie, tak jak ja byłam jej częścią – to musiała znać prawdę. Słyszałam czasem, jak budziła się w nocy i krzyczała: „Mamo!”, ale nie było to żadne wezwanie, nie musiałam się już zrywać z łóżka i biec do niej. Krzyczała „Mamo!” tak samo, jak mogłyby krzyczeć „Aaaa!” czy „Och!”. To on ją tulił. On mówił: „Już dobrze, śpij, śpij”.

Zima rozwijała się powoli, nieustępnie ściemniała świat. Jękiwe długie noce, krótkie dni pokruszone w odgłos kroków na górze. Nie odzywała się do mnie, więc i ja nic nie mówiłam. Patrzyłam jej przez okno w kark, kiedy wychodziła z domu. Czułam jej wzrok na karku, gdy ja wychodziłam z domu. Widziałam, jak parasolką niby mimochodem robila dziurki w ziemi, idąc na przystanek, i spluwała w nie. Słyszałam gwałtowny trzepot świeżej oblekanej pościeli.

Pod jej nieobecność wielokrotnie częstowałam go kawą. Wsypywałam do szklanki dwie łyżeczki cukru i mieszałam tak długo, aż słodycz lagodziła gorycz. Pił łapczywie, nie podnosząc wzroku, wypijał wszystko do dna. Zawsze robiłam pierwszy subtelny krok, ledwieauważalny, i wcale nie dlatego, że to ja chciałam bardziej, ale żeby go uwolnić z poczucia winy, żeby umożliwić mu komfort bycia ofiarą, rozgrzeszyć go, zanim jeszcze grzech zostanie popełniony. Zarzucałam mu nogi na biodra i powstrzymywałam to jego bezgraniczne Ignięcie. Nie chciałam, żeby był słaby, chciałam, żeby był silny.

Potem ona wracała i robiła mu swoją kawę. Słodziła dwiema łyżeczkami cukru i mieszała tak długo, aż napój robił się aksamitny.

Tak to trwało do wiosny, gdy niezmienna dobrze wyważonej konstrukcji stała się nie do zniszczenia. Tego samego dnia w jej i mojej kawie druga łyżeczka nie wsypała cukru. Skoro stało się to tego samego dnia, było dla nas obu jasne, że córki są częściami swoich matek i matki są

naprej. Jaz sem začela, povsem samogibno, kot bi od nekdaj poznala ta težavni obred, ona pa me je posnemala. Hitro je dojela, za kaj gre, in zdaj sva obe šepetali proti stropu, naj se vrne. Takrat sem se vprašala, zakaj gledava gor, saj smrt vendar ne pozna niti zgoraj niti spodaj, niti nad niti pod, ni niti leva niti desna, niti notranja niti zunanj. Zato sem rekla, da se morava tega lotiti drugače, upoštevati splošna pravila, nagovarjati smrt tam, kjer je, se pravi povsod. Zdaj sva že tolkli s pestmi po stenah in podu, kričali, in ne več šepetali. Koncentrirala sem se, da bi ga najine besede sploh dosegle, da bi razumel njihov pomen. Povrhу vsega sem bila prepričana, da enako kot drugi meni, da ko umreš, preprosto prenehaš obstajati. »Oleg,« sem ponavljala počasi in razločno, »Oleg, položaj je veliko bolj zapleten.« Kako prepričati nekoga, ki ga ni, da bi zbral pogum in znova začel biti? Tudi ona, moja lepa hči s svojim vzhodnim čarom, je dobro razumela ta čudaški, nepričakovano metafizični problem – da je vse mogoče, da se v naših glavah bohotijo korenine resničnosti, pripravljene na rast. Samo to je, o čemer verjamemo, da je. Nobenih drugih pravil ni. Kot furiji sva torej s pestmi tolkli po hišnih stenah, kričali in kliali. Ona mu je ponavljala kot otroku, se sklicevala na njegovo zdravo pamet: »Daj no mir, prebudi se že, sploh ni res, da si umrl, samo logično pomisli.« Jaz pa: »Oleg, prosim te, poglej na to iz drugega zornega kota, majčeno se potrudi.«

In nazadnje se je pojavil. Njegovi obrisi so bili še rahlo zamegljeni, kot da bi skočil iz televizijskega ekrana. Njegova postava je drhtela. Bil je jezen in zmeden. Opazila sem ga prva – navsezadnje sem že dovolj stara. Ona ga je uzrla čez hip. In pri priči sem se ga dotaknila, češ ali ni mogoče pozabil na telo, na svoje poželenje. Toda vse je bilo v redu. Obris se je ustaljeval, migotanje je ponehavalno. Takrat sem ga, kot bi si jemala plačilo, položila na tla in ga močno poljubila na usta, on pa mi je strastno vrnil poljub. Njegove ustnice so se materializirale pod mojimi. Potem je ona naredila naslednji korak in bilo je že jasno, da je živ.

Bil je ravno čas, da odpremo okna in začnemo s temno notranjostjo privabljati nove, krhke glicinijine poganjke.

Prevedla Jana Unuk

częściami swoich córek. Nie mogło być innego wytlumaczenia. Umierał więc dwa razy. Był dwa razy nieżywy. Raz dla niej, raz dla mnie.

Zbiegła bosa ze schodów i rzuciłyśmy się sobie w objęcia, płacząc i szlochając. Kołysałyśmy się, na raz i dwa, wtulone w siebie, w piżamy i nocne koszule. Szeptała tylko: „On umarł, on umarł”. Ja mówiłam: „Nie żyje, nie żyje”.

Myśmy jednak wiedziały coś, czego on nie wiedział ani wtedy, gdy jeszcze żył, ani teraz, gdy umarł – że życie po śmierci jest takim samim rodzajem snu, jak życie przed śmiercią. Że śmierć jest naprawdę złudzeniem i bez kłopotu można grać dalej. I to ja zaczęłam, całkiem odruchowo, jakbym знаła od zawsze ten trudny rytuał, a ona mnie naśladowała. Szybko pojęła, o co chodzi, i teraz obie szeptałyśmy ku sufitowi, żeby wracał. Zastanowiło mnie wtedy, dlaczego patrzyłyśmy w góre, bo przecież śmierć nie ma ani góry, ani dołu, ani nad, ani pod, nie jest ani lewa, ani prawa, zewnętrzna ani wewnętrzna. Więc kazałam się nam poprawić, przyjąć do wiadomości powszechnie reguły, zwracać się do śmierci tam, gdzie ona była, czyli wszędzie. Walilyśmy już pięściami w ściany i podłogę, krzyczałyśmy zamiast szeptać. Skupiałam się, żeby nasze słowa w ogóle do niego dotarły, żeby pojął ich znaczenie. Na dodatek byłam pewna, że tak jak inni, sądził, że umrzeć to po prostu przestać istnieć. „Olegu”, powtarzałam powoli i wyraźnie, „Olegu, sytuacja jest o wiele bardziej skomplikowana”. Jak przekonać kogoś, kogo nie ma, by odważył się i zaczął znowu być? I ona, ta moja piękna córka o wschodniej urodzie, rozumiała dobrze ów dziwaczny, niespodziewanie metafizyczny problem – że wszystko jest możliwe, że w naszych głowach preżą się gotowe do wzrostu klączka rzeczywistości. Jest tylko to, w co się wierzy, że jest. Żadnych innych prawideł. Jak furie więc walilyśmy pięściami w ściany domu, krzycząc i wołając. Ona powtarzała jak dziecku, odwoływała się do jego rozsądku: „Daj spokój, obudź się, to nie jest żadna prawda, że umarłeś, pomyśl tylko logicznie”. I ja: „Olegu, błagam, spójr na to z innego punktu widzenia, zrób jeden mały wysiłek”.

I w końcu on się pojawił. Jego kontury były jeszcze lekko rozmyte, jakby wyskoczył z ekranu telewizora. Jego postać drżała. Był zły i zdezorientowany. Zobaczyłam go pierwsza – mam w końcu swoje lata. Ona – chwilę potem. I od razu go dotknęłam, aby nie zapomniał o ciele, o swoim pożądaniu. Ale wszystko było w porządku. Kontur ustalał się, migotanie ustawało. Wtedy, jakby odbierając swoją nagrodę, położyłam go na podłodze i pocałowała mocno w usta, a on namiętnie oddał ten pocałunek. Jego wargi materializowały się pod moimi. Potem ona zrobiła następny krok i było już jasne, że on żyje.

To był właśnie czas otwarcia okien i kuszenia ciemnym wewnętrzem świeżych, kruchych pędów glicynii.

Die Glyzinie

Von unten hörte ich jeden einzelnen Schritt, den sie machten. Seit sie geheiratet hatte, war das meine Beschäftigung – ich lauschte, verfolgte ihre Wege, zählte ihre Schritte und errichtete auf diesen Beobachtungen ein kompliziertes Gebäude von Bildern. Von der Küche ins Wohnzimmer, dann ins Badezimmer, wieder in die Küche, wieder ins Wohnzimmer, Schlafzimmer, das Quietschen des großen Bettes, ein Erbstück meiner Mutter, ihrer Großmutter, zwei Meter breit, mit einer immer noch federnden Matratze. Natürlich erkannte ich ihre Schritte (schneller und leichter) und seine (manchmal schlurfte er, als hätte sie ihm zu große Pantoffeln gekauft). Die Schritte gingen auseinander und fanden zueinander, trafen sich und gingen aneinander vorbei. Ich schloß sogar die Fenster, um sie besser hören zu können, mich störte das laute Klingeln der Straßenbahnen, hier in der Nähe ist das Depot. Wir wohnen am Stadtrand in einem alten, ordentlichen Villenvorort, inmitten von begrünten Vorkriegshäusern, wie auch dieses hier. Ein kühles Treppenhaus, Parterre und erster Stock. Ich bin im Parterre, den ersten Stock habe ich ihnen überlassen.

An der Treppe zum Eingang wächst eine riesige Glyzinie, eine schöne, aber ausladende Pflanze. Sie blüht jeden Sommer, und die länglichen Blütendolden hängen wie Zitzen herunter. Jeder Trieb wächst jährlich um einen Meter, man muß daran denken, im Sommer die Fenster und die Balkontür nicht offen zu lassen – die Triebe drängen sich ins Haus, suchen größere Lücken in der unruhigen Struktur der Gardinen, und es kommt mir vor, als wollten sie an die Möbel, sich auf den Stühlen am Tisch niederlassen. ... ach, ich würde der Pflanze Tee in meinen besten Tassen anbieten, sie mit öligem türkischen Kuchen bewirten.

Doch ich setzte mich allein zum Tee, wandte den Blick zur Decke und malte mir aus ihren Schritten ihr ganzes Leben aus. Langweilig, einförmig. Meine Tochter konnte ihm keine Zerstreuung bieten. Wenn lange Zeit Stille herrschte, wenn keine Bewegung war, hieß das, daß sie fernsahen – sie saßen auf dem Sofa. Seine Hand auf ihrer Schulter, Schenkel an Schenkel, auf dem Tischchen ein Glas Bier, neben ihr ein Orangensaft, die aufgeschlagene Fernsehzeitung. Sie feilte sich wahrscheinlich die Nägel (sie hatte immer einen Tick mit ihren Fingernägeln gehabt), und er las. Stille in der Küche – das hieß, sie waren beim Essen. Höchstens das Scharren eines zurückgeschobenen Stuhls, wenn einer von ihnen aufstand, um Salz zu holen. Wasserauschen im Badezimmer – einer von ihnen wusch sich. Ich lernte zu unterscheiden, wer wann im Badezimmer war, sie badete schnell, er hingegen stand viel länger unter der Dusche, als nötig schien. Was mochte er dort tun, zerbrechlich und auflösbar wie ein Stück Seife unter dem heißen Wasserstrahl? Scheuerte er sich den Rücken? Wusch er sich die Haare? Meditierte er reglos über den Weg der Tropfen

auf seinem nackten Körper? Dann Stille, das Wasserrauschen hörte auf, wahrscheinlich stand er vor dem Spiegel und rasierte sich. Ich lernte, es genau vor mir zu sehen – er verteilte die Creme auf seinem schönen Gesicht, dann fuhr er sorgfältig mit der Rasierklinge darüber, bis die Haut glatt und frisch war. Das Handtuch um die Hüften geschlungen, barfuß, mit Wassertropfen auf dem Rücken, war er regeneriert. Dann stellte ich mir vor, daß ich mich einen Augenblick lang von hinten an ihn schmiegte, daß ich körperlos wäre, daß ich ihn fühlte und er mich nicht. Er ist unschuldig, doch ich greife nach seinen Lenden. Nachdem er sich rasiert hatte, kam sie immer ins Badezimmer, cremte ihn zärtlich ein, bestimmt forderte sie ihn dann auch heraus und steckte die Hand unter sein Handtuch, dann führten die Schritte ins Schlafzimmer und wurden unweigerlich vom sanften Quietschen der Bettfedern abgelöst. Sie waren ja schließlich verheiratet. Das ist normal, sagte ich mir. Ich ging hinaus in den Garten. Ich zog mir Gummihandschuhe über und jätete die Beete. Mit dem Finger grub ich Löcher in die Erde und spuckte hinein. Ich betastete die dicken, geäderten Wurzeln der Dahlien. Wenn ich mich zu rasch aufrichtete, wurde mir schwindlig.

Meine Tochter war eine schöne dunkelhaarige Frau mit einem fremdländischen Hauch, als verströmte allein ihr Aussehen Moschusduft. Lange, glatte, ganz schwarze Haare, orientalische Augen (die hatte sie von ihrem Vater). Meine Tochter ist sechsundzwanzig Jahre alt, aber ich weiß, daß das eine Täuschung ist. Ich war Zeuge, als ihr Alterungsprozess zum Stillstand kam, damals, mit siebzehn Jahren, hatte sie eines Nachts, eines Tages ihren Gipfel erreicht und glitt nun wie auf Skiern über ein Plateau in die Zukunft. Sie ist immer noch siebzehn Jahre alt und wird auch als Siebzehnjährige sterben.

Sobald sie wußte, daß sie schwanger war, kam sie zu mir nach unten, bauchfrei, wie es heute Mode ist, mit Schmollmund stellte sie sich in einer typischen Schwangerenpose hin, stemmte die Hände in die Hüften und sagte: „Mir ist schlecht.“ Ich goß ihr einen schwarzen Tee oder Kamilentee auf. „Oleg macht sich solche Sorgen um mich, er liebt mich so sehr“, sagte sie auch. Trotzdem hatte sie eine Fehlgeburt. Er brachte sie ins Krankenhaus, kam zurück, hing am Telefon, dann klirrte er auf der Treppe mit Flaschen, abends trank er Bier und sah fern. Ich brachte ihm Abendessen, rührte mit meinem Finger seinen Tee um, dann leckte ich den Finger ab. Ichbettete ihn zum Schlafen aufs Sofa. Er schaute mich von unten an, aus der Ferne. Ich lockerte nur seinen Ledergürtel, er stammelte „danke“ und schlief ein. In dieser Nacht stöberte ich in ihrer Wohnung herum. Ich sah mir die ordentlich gefaltete Wäsche im Schrank an, die Kosmetika im Badezimmer, die Fingerabdrücke auf dem Spiegel, einzelne Haare in der Wanne, den Haufen Schmutzwäsche im Wäschekorb, das schwarze Lederportemonnaie, das sich weich seinem Gesäß angepaßt hatte.

Der Körper störte mich, mein Körper war quälend, am liebsten hätte ich mich körperlos zu ihm gelegt. Dieser Körper schwoll an, wenn wir uns auf der Treppe begegneten. Wenn er mit mir sprach, kam er mir zu nahe, gefährlich nahe, weil die Nähe voller Gerüche war. Der Kokon aus

duftender Luft zischte wie ein aufgerissener Druckknopf, und ringsum spielten sich alle möglichen Gesten ab – gleichermaßen unschuldig, ein beruhigendes Schulterklopfen, seine Hand zwischen meinen Beinen. Ich sagte ihm, er solle wegen der Glyzinie nachts die Fenster schließen, er solle den Briefkasten regelmäßig leeren, er solle dies, er solle jenes.

Ich begehrte ihn, seit ich ihn das erste Mal gesehen hatte. Ist daran etwas Schlimmes? Töchter sind doch ein Teil ihrer Mütter und Mütter ein Teil ihrer Töchter – da ist es nicht verwunderlich, wenn das Begehrten sie überschwemmt wie ein Fluß bei Hochwasser und jeden Winkel der unteren Regionen ausfüllt. Ich bin nicht mehr jung und weiß, daß man gegen das Begehrten nicht ankämpfen kann, man muß einfühlsam meliorieren, es fließen lassen, sich tragen lassen, es läßt sich ja weder stillen noch eindämmen. Wer anders denkt, irrt sich. Er dachte anders.

Aber fürs erste kam sie zurück, und in meiner Küche tanzten wir unseren traurigen Tanz, in einem monotonen Ballett traten wir von einem Fuß auf den anderen, durch die ganze Küche, vom Fenster bis zur Tür, wieder zu einer Person vereint, wie vor der schmerzvollen Trennung. Wir streichelten uns gegenseitig die in unseren Düften versunkenen Haare auf meinem Kragen und ihrer Kapuze. Ich fühlte ihre Brüste und ihren leeren Bauch. Doch als er in der Tür erschien, ließen wir einander beschämmt los, er nahm sie mit, und kurz darauf hörte ich oben wieder ihre Schritte.

Ich brachte ihr bei, Stauden mit der Wurzel auszugraben und das Bett in einem Zug zu beziehen. Nachts kam er zu mir nach unten, bestimmt fürchtete er sich vor mir, denn er roch immer nach Bier. Ich umschlang seine Hüften mit den Beinen, als wäre ich ein junges Mädchen. In der Frühe hörte ich seine Morgendusche, noch länger, noch regloser als vorher.

Er dachte sich sicher auf seine Weise, jedes Begehrten könne man stillen, jedes Verlangen erfüllen, jeden Hunger befriedigen, wie das bei Männern so ist.

Wir schlossen die Fenster zum Winter, und wieder mußten die Triebe des Strauchs mit dem Messer gekappt werden. Er klopfe mit seinen Stümpfen noch im Rhythmus der ersten Winterstürme an die Scheiben, doch er hatte keine Chance mehr, von der Fensterbank blickte er blatt- und kraftlos zu uns herein. Die Heizungen ließen die Luft flimmern.

Und sie, meine Tochter, wußte sie etwas? Wenn sie ein Teil von mir war, so wie ich ein Teil von ihr, dann mußte sie die Wahrheit wissen. Manchmal hörte ich sie, wenn sie nachts aufwachte und „Mama!“ rief, aber es war kein Rufen nach mir, ich mußte nicht aus dem Bett springen und zu ihr laufen. Sie rief „Mama!“ so, wie sie auch „Aaaaah!“ oder „Och!“ hätte rufen können. Er drückte sie dann an sich. „Ist schon gut, schlaf wieder ein, schlaf ein“, sagte er.

Allmählich entwickelte sich der Winter, die Welt wurde unaufhaltsam dunkler. Lange, jammernde Nächte, kurze Tage, zum Widerhall der Schritte von oben zerstampft. Sie meldete sich nicht bei mir, deshalb sagte ich auch nichts. Ich spürte ihren Blick im Nacken, wenn ich das Haus verließ. Ich sah, wie sie auf dem Weg zur Haltestelle mit dem Regenschirm gleichsam unwillkürlich Löcher in die Erde bohrte und hineinspuckte. Ich hörte das laute Rascheln der frischen Bettwäsche.

In ihrer Abwesenheit machte ich ihm oft Kaffee. Ich gab zwei Löffel Zucker in das Glas und rührte so lange, bis die Süße das Bittere milderte. Er trank hastig, ohne den Blick zu heben, er trank alles aus. Immer tat ich den ersten, verhaltenen, kaum wahrnehmbaren Schritt, keineswegs deshalb, weil ich es mehr wollte, sondern um ihm sein Schuldgefühl zu nehmen, ihm die Annehmlichkeit zu gewähren, sich als Opfer zu fühlen, ihn freizusprechen, bevor die Sünde noch begangen war. Ich schlang meine Beine um seine Hüften und gebat seiner grenzenlosen Hingabe Einhalt. Ich wollte nicht, daß er schwach war, er sollte stark sein.

Dann kam sie zurück und machte ihm ihren Kaffee. Sie süßte mit zwei Löffeln Zucker und rührte so lange, bis das Getränk samtweich war.

So ging es bis zum Frühjahr, dann wurde die Unveränderlichkeit der fein ausbalancierten Konstruktion unerträglich. An ein und demselben Tag rann kein Zucker vom zweiten Löffel in den Kaffee, weder bei ihr noch bei mir. Da es an ein und demselben Tag geschah, war uns beiden klar, daß Töchter Teil ihrer Mütter sind und Mütter Teil ihrer Töchter. Eine andere Erklärung gab es nicht. Er starb also zweimal. War zweimal tot. Einmal für sie, einmal für mich.

Barfuß kam sie die Treppe hinuntergelaufen, wir fielen einander in die Arme, weinend, schluchzend. Wir wiegten uns hin und her, aneinander geschmiegt, in Schlafanzug und Nachthemd. Sie flüsterte nur: „Er ist tot, er ist tot.“ Ich sagte: „Er lebt nicht mehr, er lebt nicht mehr.“

Doch wir wußten etwas, was er nicht gewußt hatte, weder zu Lebzeiten noch jetzt, da er tot war – daß das Leben nach dem Tod die gleiche Art von Traum ist wie das Leben vor dem Tod. Daß der Tod in Wirklichkeit eine Täuschung ist und man mühelos weiterspielen kann. Und das fing ich an, ganz instinkтив, als hätte ich dieses schwierige Ritual seit eh und je gekannt, und sie machte es mir nach. Sie begriff schnell, worum es ging, und jetzt flüsterten wir beide zur Decke hinauf, er solle zurückkommen. Ich fragte mich damals, warum wir zur Decke schauten, denn der Tod hat weder Oben noch Unten, kein Drüber, kein Drunter, es gibt darin kein Links, kein Rechts, kein Innen, kein Außen. Deshalb befahl ich mir, uns zu korrigieren, uns die allgemeinen Regeln zu Bewußtsein zu bringen, sich dort an den Tod zu wenden, wo er war, nämlich überall. Jetzt trommelten wir mit den Fäusten an die Wand und auf den Boden, schrien, anstatt zu flüstern. Ich konzentrierte mich darauf, daß unsere Worte auch zu ihm gelangten, daß er ihre Bedeutung verstand. Ich war außerdem sicher, daß er wie andere auch der Meinung war, sterben heiße, daß man einfach aufhört zu existieren. „Oleg“, sagte ich langsam und deutlich, „Oleg, die Situation ist viel komplizierter.“ Wie soll man jemanden, der nicht mehr existiert, dazu überreden, den Mut zu haben, wieder zu sein? Und sie, meine schöne Tochter mit ihrer orientalischen Grazie, begriff dieses seltsame, unerwartet metaphysische Problem sehr gut: daß alles möglich ist, daß sich in unseren Köpfen die Wurzeln der Wirklichkeit regen und strecken, zum Wachsen bereit. Nur das ist, von dem man glaubt, daß es ist. Andere Gesetze gibt es nicht. Deshalb hämmerten wir wie Furien mit

den Fäusten an die Wände des Hauses, schrien und riefen. Sie appellierte an seinen Verstand, wie ein Kind wiederholte sie immer wieder. „Komm schon, wach auf, das ist nicht die Wahrheit, daß du gestorben bist, denk doch mal logisch!“ Und ich: „Oleg, ich flehe dich an, sieh es doch mal aus einem anderen Blickwinkel, mach doch eine kleine Anstrengung.“

Und schließlich erschien er. Seine Umrisse waren noch etwas verschwommen, als wäre er aus dem Fernsehschirm gestiegen. Seine Gestalt zitterte. Er war ungehalten und verwirrt. Ich sah ihn zuerst – schließlich bin ich ja nicht mehr die Jüngste. Sie sah ihn kurz darauf. Und ich berührte ihn sofort, damit er den Körper nicht vergaß, das Verlangen. Aber alles war in Ordnung. Der Umriß festigte sich, das Zittern hörte auf. Dann nahm ich ihn wie eine Trophäe und legte ihn auf den Boden, ich küßte ihn heftig auf den Mund, er erwiderte den Kuß leidenschaftlich. Unter meinen Lippen verkörperlichen sich die seinen. Dann tat sie den nächsten Schritt, da war es schon klar, daß er lebte.

Das war just die Zeit, um die Fenster zu öffnen und die frischen, zarten Triebe der Glyzinie mit dem dunklen Innern zu locken.

Aus dem Polnischen von Esther Kinsky

Marko Uršič se je rodil 1951 v Ljubljani. Po klasični gimnaziji študiral filozofijo. Obenem ga je vseskozi privlačila književnost, zlasti proza, a tudi znanost. Po diplomi na Filozofske fakultete v Ljubljani je služboval kot gimnazijski profesor, novinar in knjižni urednik. Leta 1990 je doktoriral iz filozofske logike s tezo *Implikacija in deduktivna nujnost*. Od leta 1992 je profesor na Filozofske fakulteti, kjer poučuje filozofijo narave in logiko, na Fakulteti za družbene vede pa teorijo simbolnih form. Živi v Ljubljani in Kazljah na Krasu. Napisal je več kot dvesto raznih teoretskih in literarnih besedil, med njimi knjižna dela z naslovi: *Enivetok* (filozofski esej, 1981), *Razpoke* (roman, 1985), *Matrice Logosa* (filozofske razprave, 1987), *Romanje za Animo* (roman, 1988), *Gnostični eseji* (prav to, 1994), *Osnove logike* (univ. učbenik, 1997); zdaj že vrsto let piše tetralogijo *Štirje časi*, svoje življenjsko delo – doslej sta izšli dve knjigi tetralogije: *Pomlad* (2002) in *Poletje*, I. del: *O renesančni lepoti* (2004), pred izidom je *Poletje*, II. del: *Sedmerke*.

Marko Uršič, born 1951 in Ljubljana. After a gymnasium he studied philosophy. At the same time, he has always been drawn to literature, in particular prose, and science as well. After obtaining a BA from the Faculty of Liberal Arts in Ljubljana, he worked as a secondary school teacher, journalist, and book editor. In 1990, he finished his Ph.D. in philosophical logic with the thesis *Implication and Deductive Necessity*. He has had the position of professor at the Faculty of Liberal Arts of the University of Ljubljana since 1992, teaching the subjects Philosophy of Nature and Logic, while at the Faculty of Social Sciences he teaches the subject Theory of Symbolic Forms. He lives between Ljubljana and Kazlje, a village in the Kras region.

He has written over 200 theoretical and literary texts, among them also the books: *Enivetok* (a philosophical essay, 1981), *Razpoke* (*Cracks*, a novel, 1985), *Matrice Logosa* (*The Matrices of Logos*, philosophical treatises, 1987), *Romanje za Animo* (*A Pilgrimage for Anima*, a novel, 1988), *Gnostični eseji* (*Gnostic Essays*, a collection of essays, 1994), and *Osnove logike* (*Introduction to Logic*, a university textbook, 1997). For a number of years, he has been writing his life's work, a tetralogy entitled *Štirje letni časi* (*The Four Seasons*), of which two books have been published: *Pomlad* (*Spring*, 2002) and *Poletje*, I. del: *O renesančni lepoti* (*Summer*, Part 1: *On Renaissance Beauty*, 2004); *Poletje*, II. del: *Sedmerke* (*Summer*, Part 2: *The Sevens*) is soon to be published.

Marko Uršič

O renesančni lepoti

1. Odlomek iz poglavja

Premagati duha teže

»Nekega jutra, ko se je pomlad komaj začela, sem se zbudil pred zoro in šel na vrt palače, v kateri sem bil v gosteh. In glej, tam na travi, med cvetkami, lovorji in oranževci, so plesale boginje: neslišno, očarljivo, ljubeče so drsele po kapljicah jutranje rose, ob njih pa sta stala mladeniča, vsak s svoje strani sta varovala nebeški vrt. In sredi plešočih boginj sem zagledal *njo*, lepo Gospo, kakor nevesto v beli obleki, ogrnjeno s škrlatnim plaščem, krog nje pa se je spreletaval ptič, kot kak kraljič. Zaklical sem njeni ime, pogledala me je z neznansko milino in se nasmehnila. Še danes ne vem, ali sem ta prizor res videl ali samo sanjal.«

»Misliš, da poganske boginje zares obstajajo, poleg našega krščanskega Boga?«

»Kako naj vem?« se nasmehne slikar. »Pozneje sem o tem pripovedoval mlademu Lorenzu in njegovi družbi v vili Castello. Tako se je navdušil, da mi je nemudoma naročil, naj ta prizor naslikam za njegovo poroko v maju. Da mi bo plačal, kolikor hočem, je rekel. Tam je bil tudi Poliziano, ki se je ponudil za svetovalca. In zdaj je, kot vidiš, slika dokončana, lepša od vseh drugih ... čeprav je le človeški posnetek tiste prave, nebeške lepote.«

»Kako je čutna! Kako žive in očarljive so pomladne plesalke!«

»Čutna?« se začudi slikar. »Seveda je čutna, vsaka slika mora biti čutna. O *njej* pa bi rajši rekel nasprotno, saj z njo bežim od čutnosti, ob njej sanjam o nadčutni lepoti, ki veje skozi minljivo čutnost, kakor nevidni vetrovi veje skozi tančice treh Gracij.«

»Sandro ... zdaj, ko sem videl, da na sliki ni moja Simonetta, mi je lažje pri duši. Vem pa - če bi bila še živa, bi si gotovo želeta, da jo naslikaš kot boginjo pomladni ... No, zdaj moram iti, res mi oprosti ...« se v zadregi izgovarja Vespucci ter objame slikarja za slovo.

»Ah, kaj!« vdihne Botticelli, in ko se vrača k svoji delovni mizi, komaj opazno šepajoč, zamrmra: »Premagati duha teže ... prav to je najtežje!«

In preden se znova loti skiciranja, se rdečelasi genij z gorečim pogledom še enkrat ozre gor k njej, *Primaveri*. Ves lep in ponosen je ta hip, kakor poganski bog, ki se prebudi v novo jutro, vstane iz teme in zapleše v luči, ves prerojen.

2. Odlomek iz poglavja

Barve in odtenki: zven mavrice

Rdeča barva je telesna, ognjena, premišljuje Marija - ob tem pa pomisli, da je med telesom in ognjem pravzaprav nekakšno protislovje: telo je

On Renaissance Beauty

1. Fragment from the chapter To Conquer the Spirit of Weight

"One morning—spring had only just started—I awoke before dawn and went out into the garden of the palazzo where I was staying. And lo and behold, there on the grass, amid flowers and laurels and orange-trees, goddesses were dancing: soundlessly, enchantingly, lovingly they glided over the morning dewdrops, while two young men stood to the side, guarding the paradise garden. And in the midst of the dancing goddesses I saw *her*, the beautiful Lady, robed in white like a bride, with a red mantle, and a bird flitting about her, some bird like a wren. I called out her name; she looked at me with unspeakable grace and smiled. I don't know to this day whether I actually really saw that scene, or just dreamt it."

"Do you think pagan goddesses really exist, besides our Christian God?"

"How should I know?" smiles the painter. "Later on I told all this to young Lorenzo and his company at the Villa Castello. He was so enthusiastic he immediately commissioned me to paint the scene for his wedding in May. He said he would pay me whatever I wanted. Also Poliziano was there, and he offered his counsel. Now, as you can see, the painting is finished, more beautiful than any other ... even though it is only a human copy of the true, celestial beauty."

"How sensuous it is! And how alive and charming the vernal dancers!"

"Sensuous?" says the painter in surprise. "Of course it is sensuous; every painting is supposed to be sensuous. But I'd sooner say the opposite about *her*; with her, I flee from sensuousness, with her, I dream of a beauty beyond the senses, which flutters through the transient sensuousness like the invisible breeze through the veils of the three Graces."

"Sandro ... Now that I've seen it is not my Simonetta in the painting, my mind is at ease. But I know this—were she alive, she would certainly have wished you to paint her as a goddess of spring ... Well, I must go now, I am really sorry ..." Vespucci excuses himself, embarrassed, and embraces the painter in farewell.

"Oh, never mind!" sighs Botticelli, murmuring as he returns to his work-table, limping barely perceptibly: "To conquer the spirit of weight ... that is the hardest part!"

And before resuming his sketching, the red-haired genius casts another ardent look up at the *Primavera*. He is handsome and proud at that moment, like a pagan god waking to a new morning, rising from the darkness and dancing in the light, reborn.

zaprto vase, ogenj pa je odprt v nebo. Barva ognja plamti pred očmi vseh, barva krvi pa je med vsemi barvami v naravi najbolj skrita, shranjena v sklenjenem krogotoku topokrvnih bitij, in se razliva takrat, ko življenje odteka. Vse dokler s pogledom drsimo zgolj po površini stvari, se nam zdi, da je rdeča barva »nenaravna«, saj jo v naravi bolj redko srečamo. Narava je modra, zelena, rjava, rumena, bela, tudi siva in črna – z rdečo pa kakor da hoče opozoriti na svoje posebne dragocenosti: rože, korale, škrlat, zarjo, vino, ogenj ... in seveda, na najdragocenejšo tekočino, kri. Barva krvi je gosta in neprosojna, in tudi ko spreminja svoje odtenke, krožec po telesu, ostaja ista, nezamenljiva. Najblžja ji je barva terana, opojne krvi zemlje, a tudi ta je lažja, bolj prosojna od človeške krvi. Vsak odtenek ima svoj zven: barva terana zveni kakor slovesno petje in vaški cerkvici na predvečer vstajenja; zven večerne zarje je visok kakor arija, polna hrepenenja po daljni, neznani deželi onkraj obzorja; zven škrlata je gospoški, meša se z žvenketom kristalnih čaš in zvenenjem Vivaldijevih violin; zven koral privablja sončne žarke v sinje morske globine; zven rož dehti in kliče k sebi ljubečo dušo – zven krvi pa je drugačen od vseh: neprosojno, zamolklo bije v ritmu srca, vedno negotov, trepetajoč, minljiv, vse preveč minljiv! Z zvenom krvi se rodimo in z njim umremo. In če se poskušam spomniti rojstva, si prikličem pred oči kipečo rdečino z Rothkovih slik: objame me s svojim silnim žarom in takrat pomislim, da sta ogenj in kri vendarle v globokem sozvočju. Čas tega sozvočja se bo tudi zame vrnil, nič ga ne more ustaviti. Do tedaj pa naj bo zven moje duše svetlejši, bolj sončen, bolj rumen ...

3. Odlomek iz poglavja

Človeški in zlati rez

Na kovancu za en evro je odtisnjen Leonardov Človek, *Anthropos*, razpet v kvadratu in krogu. Če si ga ogledaš skozi lupo, opaziš, da je – drugače kakor na izvirni Leonardovi risbi, ki jo hrani beneška Accademia – tisti v kvadratu videti v ospredju, medtem ko je oni »drugi«, v krogu, malone skrit za »prvimi«, kajti zdi se, da od drugega vidiš samo roki in nogi, s katerimi se dotika krožnega oboda. Do tega nerodnega lapsusa, razmnoženega v silno veliki nakladi, pri katerem bi lahko razbrali nekakšno prikrito, nezavedno ironijo, namreč da je na denarju, četudi neponarenjenem in karseda solidnem kovancu združene stare celine, nebeški (krožni) človek skrit za zemeljskim (kvadratnim), ki dominira v ospredju – do tega spodrsljaja je verjetno prišlo zaradi namenoma poudarjenega reliefsa na kovani površini, ki naj bi zagotovil prepoznavnost podobe. Na izvirni mojstrovi risbi te simbolne »enostranosti« seveda ni, saj lahko brez težav beremo Leonardov simbol človeka (mojster, ki je sam pisal zrcalno, bi nam najbrž dovolil, da v nadaljevanju pišemo človeka z malo začetnico) v obeh pomenih, »krožnem« in »kvadratnem«, nebeškem in zemeljskem. Renesančni človek se je imel za »sponko sveta«, že Marsilio Ficino ga je imenoval *copula mundi*, pojmoval ga je kot vez med zemljo in nebom, med »višnjim« in »nižnjim«; in kar je nižje, je enako višjemu ... čeprav višje v

2. Fragment from the chapter Colors and Nuances: The Sound of the Rainbow

Red is a corporeal color, fiery, muses Marija—and then it occurs to her that in a way, body and fire are discordant: a body is closed in itself, while fire is open to the sky. The color of fire blazes in full sight, while the color of blood is the best concealed of all colors in the natural world, tucked away in warm-blooded creatures' circulation, and spilled when life seeps away. As long as the gaze slides only over the surface of things, red seems an "unnatural" color, since it is rather seldom encountered in nature. Nature is blue, green, brown, yellow, white, also gray and black—red seems as though reserved for drawing attention to nature's most valuable treasures: blossoms, corals, scarlet, dawn, wine, fire ... and, of course, the most precious fluid of all, blood. The color of blood is thick and opaque, and even as it changes nuances, coursing through the body, it remains the same, unmistakable. Closest in hue is the color of terrano wine, the intoxicating blood of the soil, but even that is less heavy and more translucent than human blood. Every nuance has its sound: the color of the terrano sounds like solemn singing in a village church on the eve of the Resurrection; the sound of the sunset afterglow is high, like an aria filled with longing for a faraway foreign land beyond the horizon; the sound of scarlet is stately, mingling with the clinking of crystal cups and the strains of Vivaldi strings; the sound of corals draws sunrays into the azure depths of the sea; the sound of blossoms is fragrant and calls out to a lover's soul—and the sound of blood is different from them all: opaquely, dully it pulsates to the beat of the heart, always uncertain, trembling, transient, all too transient! We are born with the sound of blood, and with it, we die. And if I attempt to recall my birth, I invoke in my mind's eye the seething red of Rothko's paintings: it envelops me in its powerful glow and makes me think that deep down, fire and blood are, after all, profoundly in concord. The time of that concord will return for me as well, there is no stopping that. But until then, let the sound of my soul be lighter, sunnier, yellower ...

3. Fragment from the chapter The Human Section and the Golden Section

The one-euro coin features Leonardo's Man, *Anthropos*, spread-eagled in a square and a circle. But a closer inspection through a magnifying glass reveals that—unlike in Leonardo's original drawing, kept at the *Accademia* in Venice—the figure in the square appears to be in the foreground, while the "other" one, in the circle, is almost hidden behind the "first" one; it seems as though only its arms and legs are visible, touching the circumference. Into this unfortunate lapsus, reproduced in a staggering number of copies, one might read a certain veiled, unconscious irony in that on the money, although it is a genuine and very solid coin of the united Old

nekem »višjem« pomenu vseskozi ostaja višje in ne more biti podrejeno nižjemu.

Kakorkoli že, nastop Leonardovega človeka na evropski denarni enoti pomeni, da je njegova krožno-kvadratna narava prisotna v samem »bistvu« Evrope, v srčiki »evropskega duha«. Zakaj? V čem je ta »štiriročni« in »štirinočni« *anthropos*, ki nas od daleč skoraj bolj spominja na kakega indijskega Šivo kot na emblem združene Evrope, značilen ali celo bistven za zahodno civilizacijo? Čeprav se nam morda zdi, da že vnaprej poznamo odgovor na to vprašanje, se vseeno potrudimo in poskušajmo odgovoriti nanj malce bolj temeljito – z upanjem, da Evropa ni utemeljena na nerešljivi »kvadraturi kroga«.

Najprej si pobliže oglejmo samo Leonardovo risbo. Glava krožno-kvadratnega človeka je nedvomno ena sama, mirujoča, premišljujoča; en sam je tudi osrednji del telesa, ki pa tam, kjer iz njega rasejo okončine, »zaniha« iz kvadrata v krog. V kvadratu je človek razpet kakor na križ, pravzaprav on sam *je* križ; z glavo se dotika zgornje stranice kvadrata, z nogami spodnje, roke pa ima vodoravno odročene, tako da se s prsti dotika obeh navpičnih stranic kvadrata. Že tu se lahko vprašamo: ali človek s svojim somerjem (višina od peta do glave je enaka širini razpona rok) določa geometrijo kvadrata ali pa je z njim sam določen, recimo, v »božjem načrtu«? Običajno mislimo, da velja slednje, vendar se renesančnikom to ni zdelo povsem samoumevno ... Drugače kot kvadratni človek pa je njegov krožni »dvojnik« nekoliko privzdignil roki, da bi dosegel obod, in zazdi se nam, kakor da želi zaobjeti ves *orbis coeli* in da se ob tem veseli, saj takšna človeška kretnja izraža veselje, radost, morda celo zanos – čeprav njegov obraz ostaja zazrto negiben. Krožnemu človeku sicer ne bi bilo treba razkrečiti nog, saj bi lahko stal na dnu kroga, prav tam, kjer njegov dvojnik stoji na dnu kvadrata (kajti spodaj, na sredini, se kvadrat in krog stikata), a jih je vendarle razkrečil, pri čemer gotovo ni naključje, da imata »oba« človeka levo stopalo obrnjeno vstran: zdi se, kakor da krožni človek poskuša z nogami zavrteti nebesni krog, medtem ko kvadratni človek z asimetrično postavitvijo nog še bolj trdno стоji na ravni zemeljski površini.

In še nečesa nikakor ne smemo prezreti: kvadratni človek s svojo križno razpetostjo *razpolavlja* kvadrat, ki je simbol (*sýmbolon*, »spojka«) stvarstva – in ravno ta razpolovljenost, izgubljena in v simbolu znova iskana celovitost, je prva in obenem tudi poslednja nepopolnost sicer »kvadratno« popolnega sveta. V križišču obeh parov razpolovnic kvadrata, navpične in vodoravne ter dveh diagonalnih, je človekovo *spolovilo*, »zemeljski cvet«, medtem ko je v središču kroga, znotraj katerega se »vrti« nebesni človek, njegov popek, božanski *omphalos*, ki pred rojstvom (in morda tudi po smrti, znova?) človeka povezuje z »nebom«, s tisto presežnostjo, ki mu za življenja ves čas uhaja. Pa še to: gledano s stališča kvadrata, je popek približno v »zlatem rezu« med človekovim temenom in petami; gledano s stališča kroga pa je spolovilo približno v »obrnjenem zlatem rezu« človekove vertikale. Spolovilo razpolavlja tudi diagonalo kvadrata; spomnimo se, da je njena dolžina kvadratni *koren* dvakratne dolžine stranice, in ob tem seveda pomislimo, da prav iz korena oziroma korenin

Continent, the celestial man (in the circle) is hidden behind the terrestrial one (in the square), who dominates in the foreground—this lapse probably occurred due to the deliberately emphasized relief on the minted surface, aimed at ensuring the recognizability of the image. The great master's original drawing is of course free of this symbolic "partiality," since Leonardo's symbol for man (the great master, who used mirror-inversion writing, would have probably allowed us to henceforth write *man* with a lower-case *m*) can be read in *both* senses, the "circle" and the "square" ones, the heavenly and the earthly ones. The Renaissance man saw himself as the "link of the universe," called *copula mundi* already by Marsilio Ficino, and understood as a connection between heaven and earth, between the "superior" and the "inferior"; and that which is inferior is equal to the superior ... although the superior in a "superior" sense always remains superior and cannot be subordinate to the inferior.

Whatever the case, the appearance of Leonardo's man on the European currency means that his circle-square nature is present in the very "essence" of Europe, at the core of the "European spirit." Why? What makes this "four-armed" and "four-legged" *anthropos*, which from a distance almost resembles more the Indian Shiva than an emblem of a united Europe, characteristic of, or even essential to, Western civilization? Even though we may feel we know the answer to this question in advance, let us nonetheless make an effort and attempt to provide a more thorough response—in the hope that Europe is not founded on the unsolvable "squaring of the circle."

First, let us take a closer look at Leonardo's drawing itself. The circle-square man undoubtedly has only one head, unmoving, absorbed in thought; also, there is only one trunk to the body, but where the extremities grow from it, it "swings" from the square to the circle. In the square, the man is stretched out like on a cross, or rather, he himself *is* the cross; his head touches the top side of the square, his feet the bottom side, and his hands are extended horizontally so that his fingers touch the two vertical sides of the square. Already here the question arises: does the man determine with his symmetry (his height from head to heels equals the span of his arms) the geometry of the square, or is he determined by it, according to, say, "God's design"? We tend to take the latter to be true, but the Renaissance thinkers did not see this as completely self-evident ... Unlike the square man, his circle "double" has raised his arms slightly to reach the circumference, and it seems as though he wanted to embrace the whole *orbis coeli* and is rejoicing in this, since this human gesture expresses joy, delight, perhaps even elation—although his face remains engrossed and motionless. The circle man need not have planted his feet apart, since he could have remained standing at the bottom of the circle, on the same spot where his double is standing on the bottom of the square (since the square and the circle converge on the bottom in the middle), but he opened his legs nonetheless, and here it is certainly no coincidence that "both" men stand with their left feet turned sideways: it seems as though the circle man were trying to spin the heavenly circle with his

zraste drevo, novo življenje; še več, iz diagonalne razpolovnice prvotnega kvadrata kot nove stranice zraste dvakrat večji kvadrat, podobno kot iz delitve celice raste živo bitje. Nič ni prepuščeno naključju ... ne nazadnje tudi oba zgornja kota kvadrata malce štrlitva ven iz kroga (spodnja kota seveda precej bolj), in v tem bi morda lahko razbrali, da kvadratura kroga ni možna, vsaj na geometrični ravni ne – čeprav jo *anthropos* na »metafizični« ravni nenehno udejanja.

feet, while the square man, with his feet asymmetrically planted, is standing all the more solidly on the level surface of the earth.

There is yet another thing which must not be overlooked: stretched out in a cross, the square man *bisects* the square, which is a symbol (*sýmbolon*, “a link”) of the creation—and it is this division, this lost integrity sought again in the symbol, that is the first as well as the last imperfection of the otherwise “squarely” perfect world. In the point where both pairs of lines that halve the square—the vertical and the horizontal and the two diagonals—meet, are the man’s *genitals*, the “earthly flower,” while at the center of the circle inside which the celestial man “spins” is his navel, the divine *omphalos*, which connects man before birth (and perhaps also after death, again?) to the “heavens,” that transcendent that constantly eludes man while alive. And more: seen from the point of view of the square, the navel is approximately at the “golden section” point between the top of the man’s head and his heels; seen from the point of view of the circle, his genitals are approximately at the “reversed golden section” of the man’s vertical. The genitals also halve the diagonal of the square; let us recall that the length of the diagonal of a square is a square *root* of two times the length of the side, which of course calls to mind that a root, or roots, is what a tree grows from, a new life; even more: as a new side, the diagonal halving the original square produces a square twice the size of the original square, similarly as a living being grows from a dividing cell. Nothing is left to coincidence ... last but not least, also the top two corners of the square slightly protrude from the circle (while the bottom two, of course, protrude considerably more), and we might read from this that the squaring of the circle is not possible, at least not on the level of geometry—although *anthropos* incessantly keeps realizing it on the “metaphysical” level.

Translated by Tamara Soban

Raphael Urweider se je rodil leta 1974 v Bernu, šolal v Bielu, študiral germanistiko in filozofijo na univerzi Fribourg, Splošni šoli jazzza Bern. Živi in dela kot pesnik, dramatik, glasbenik.

Objave: *guten tag herr gutenberg*, 1999, *Lichter in Menlo Park*, 2000, *Kobold und der Kunstpfeiffer. Fast eine Räubergeschichte*, 2001, *Neue Mitte*, gledališka igra, skupaj s Samuelom Schwarzem, 2003, *Zombies. Herbst der Untoten*, gledališka igra, skupaj s Samuelom Schwarzem, 2003, *Das Gegenteil von Fleisch*, 2004.

Prevaja libreta, drame in pesmi Lavinie Greenlaw in Joanne Laurens.

Član žirije za Robert-Walser-Preis 2001 in za Bremer-Lietraturpreis 2002. Prejel številne nagrade in štipendije, med njimi Leonce-und-Lena-Preis 1999, delovno bivanje v Kairu – Pro Helvetia 2001, štipendijo Literarisches Colloquium Berlin 2001, nagrado sklada Alexander-Schröder-Stiftung Bremen 2001, štipendijo mesta in kantona Bern 2002, Nagrado 3Sat-Preis na Ingeborg-Bachmann-Wettbewerb 2002, New-York-Stipendium des Deutschen Literaturfonds 2003 (nagrada sklada Kranichsteiner Literaturpreis), knjižno nagrado mesta Bern 2003, knjižno nagrado kantona Bern 2004, Nagrado Clemens-Brentano-Preis mesta Heidelberg 2004 in delovno štipendijo Landis-und-Gyr-Stiftung v Londonu 2005.

Raphael Urweider, geboren 1974 in Bern, Schulen in Biel, Studium der Germanistik und Philosophie an der Uni Fribourg, Allgemeine Jazz-Schule Bern. Lebt und arbeitet als Lyriker, Theaterautor, Musiker.

Publikationen: *guten tag herr gutenberg*, 1999, *Lichter in Menlo Park*, 2000, *Kobold und der Kunstpfeiffer. Fast eine Räubergeschichte*, 2001, *Neue Mitte*. Theaterstück. Gemeinsam mit Samuel Schwarz., 2003, *Zombies. Herbst der Untoten*. Theaterstück. Gemeinsam mit Samuel Schwarz. Uraufführung 2003, *Das Gegenteil von Fleisch*, 2004.

Übersetzungen von Lavinia Greenlaw und Joanna Laurens.

Juror für den Robert-Walser-Preis 2001 und den Bremer-Literaturpreis 2002. Er erhielt zahlreiche Preise und Stipendien: Leonce-und-Lena Preis 1999, Arbeitsaufenthalt in Kairo von der Kulturstiftung Pro Helvetia 2001, Arbeitsstipendium des Literarischen Colloquiums Berlin 2001, Förderpreis der Alexander-Schröder-Stiftung Bremen 2001, Werkbeitrag der Stadt und des Kantons Bern 2002, 3Sat-Preis des Ingeborg-Bachmann-Wettbewerbs 2002, New-York-Stipendium des Deutschen Literaturfonds 2003 (Förderpreis des Kranichsteiner Literaturpreises), Buchpreis der Stadt Bern 2003, Buchpreis des Kantons Bern 2004, Clemens-Brentano-Preis der Stadt Heidelberg 2004, Arbeitsstipendium der Landis-und-Gyr-Stiftung in London 2005.

Raphael Urweider

Kólo

angela ne tako glasno psi spijo
že škržati dihajo tako enakomerno
angela položi svojo kožo na moje telo
in se upehaj psi sanjajo
s trzajočimi stegni škržati
se počasi umirjajo tiho angela
psi vzdihujejo v sanjah razbijanje
žil mi nadomešča škržate rad
sem tako blizu tvojemu srčnemu utripu

beatrice prepevam ko me nihče ne sliši
tvoja imena si izmišljam s tihim glasom
dobro mi je beatrice hvala brundam
in te nosim le na ustnicah iztisnem
te tudi iz sebe iz polnih pljuč in
te ljubim iz spomina kakor visoki ton
v glavi v ušesu te beatrice poslušam

caecilia lilije so blede in ne ostanejo dolgo
s svojim vonjem obupano kličejo se mi zdi
ti ne kličeš caecilia ti le zapreš oči in
ne dišiš po lilijah ne samo po meni dišiš
jaz caecilia sploh nič ne voham samo gledam kako
tvoje veke posnemajo kožo liliј strmim

ein reigen

angela nicht so laut die hunde schlafen
schon die zikaden atmen so gleichmäßig
angela lege deine haut an meinen körper
und erschöpfe dich die hunde sie träumen
mit zuckenden schenkeln die zikaden
gehen langsam zur neige still angela die
hunde seufzen beim träumen das pochen
der adern ersetzt mir zikaden gerne
bin ich deinem herzschlag so nah

beatrice ich singe wenn niemand mich hört
deine namen ersinne ich mir mit leiser stimme
mir geht es gut beatrice danke ich summe
und trage dich nicht nur auf lippen ich stoße
dich auch aus aus mir aus voller lunge und
liebe dich aus der erinnerung als hohen ton
im kopf im ohr ich höre beatrice dich mir an

caecilia die lilien sind bleich und bleiben nicht lange
sie rufen mit ihrem duft verzweifelt so scheint es mir
du rufst nicht caecilia du schließt nur die augen und
riechst nicht nach lilien nein riechst nur nach mir
ich caecilia rieche gar nichts ich schaue nur wie
deine lider den lilien die haut nachahmen ich staune

midva se poznavajo desdemona poznavajo
junijske ohladitve pasje dni poznavajo
sneg poznavajo v snegu sonce
poleti dež desdemona midva
poznavajo ležišča in prijeme
midva desdemona se poznavajo že dlje časa

ob sobotah so poročila skopa
elodie botanični vrt zaprejo
ob štirih listi dreves se grbančijo
in oddajajo svoje zelenje oblaki se trgajo
ne dežuje elodie sobote se vlečejo
a ne štejejo kajti jeseni
elodie se začenjajo ob nedeljah botanični
skriva nekaj čudežev pustim jih
zelenja je vse manj prostor prepriča sadežem
zdi se da sobote ne pripadajo meni
moje nedelje pa te pripadajo samo tebi elodie

nedvomno pripadamo tebi franciska
moje ustnice tvojim moje roke
oči moj smehljaj me spominja
name ko sem poln
sreče sreča je tvoja topla
roka ki moje srce lahno privzdiguje
franciska ni mi mar ali
je tvoj smehljaj namenjen meni poseduje me
tvoje tople roke poznajo mojega
srca pravi obraz franciska

wir desdemona kennen uns wir kennen
die schafskälte die hundstage wir kennen
den schnee wir kennen im schnee die sonne
im sommer den regen desdemona wir
kennen die schlafplätze und handgriffe
wir desdemona kennen uns schon länger

samstags sind die nachrichten spärlich
elodie der botanische garten schließt
um vier die blätter der bäume schrumpfen
und geben ihr grün ab die wolken reißen auf
es regnet nicht elodie die samstage ziehen
sich hin aber sie zählen nicht denn herbste
elodie beginnen sonntags der botanische
birgt einige wunder ich lasse sie stehen
das grün nimmt ab und lässt früchten platz
die samstage scheinen nicht mir zu gehören
meine sonntage aber gehören nur dir elodie

fraglos franziska gehören wir dir
meine lippen die deinen meine arme
die augen mein lächeln erinnert
mich an mich wenn ich voller
glück bin das glück ist deine warme
hand die mein herz leicht anhebt
franziska es kümmert nicht ob
dein lächeln mir gilt es hat mich
deine warmen hände kennen meines
herzens wahres gesicht fritzka

geraldine pulover twoje prijateljice
pušča sledi na tvojem puloverju
njegove dlake nosiš s seboj jaz pa vem
da običajno ne ostaneš brez
njih geraldine tvoj smeh je nekoliko
pretiran skoraj plah to je povezano
s tem da je tvoja prijateljica že
odšla in da se je tvoja obleka
spominja in jaz nje kot
tvoje prijateljice in tvoj pulover je
bolj čeden kot prej spominja me
nate v katere družbi sem zdaj

lea gledam luno
ki počasi raste ne
mislim nate luna
ni prav nič povezana s teboj
lea njena bledica njena groba
površina ti nikakor nista
podobni in vendar draga
lea mislim nate vseeno ali
vidim počasi rastočo luno
ali ne ker sem že prej
preden sem jo videl
lea mislil predvsem nate.

geraldine der pullover deiner freundin
hinterlässt spuren auf deinem pullover
du trägst seine haare mit und ich weiß
dass du normalerweise nicht ohne sie
bleibst geraldine dein lachen ist etwas
übertrieben fast ängstlich es hat damit
zu tun dass deine freundin nun schon
gegangen ist und dass deine kleidung
sich ihr erinnert und ich mich ihr als
freundin von dir und dein pullover ist
schmucker als vorher er erinnert mich
an dich in gesellschaft die nun ich bin

lea schaue ich den mond an
der langsam voll wird denke
ich nicht an dich der mond
hat mit dir gar nichts zu tun
lea seine bleiche seine schroffe
oberfläche gleicht dir ganz
und gar nicht und doch liebe
lea denke ich an dich ob ich
den langsam vollen mond nun
sehe oder nicht da ich bereits
bevor ich ihn gesehen hatte
lea vor allem an dich dachte

magdalena ti sicer ne znaš
ravnati s pomivalnim strojem vendar
veš kaj je stvar jaz sem zate
stvar in to je zate tako smiselno
kakor narediti iz mene stvar magdalena
torej nekako zgolj tako od stvari
k stvari: če se smem počutiti kot
stvar smem tudi reči da z nekaterimi
stvarmi ne znaš ravnati in to pomeni
zame hkrati tudi to da ne bi
znala ravnati z menoj tudi ko bi bile
vse stvari pomivalni stroji a magdalena
mi to nismo pravimo srečno me druge
stvari in smo ti na voljo

norma in jaz to je pesem
splet besedila goščava v kateri
najdeva prostor le norma in jaz norma
in jaz se prebijava skozi pesem
in si postaviva šotor na jasi
norma in jaz spiva na tesnem najin
šotor je iz besed ki naju nakazujejo

Prevedla Anja Uršič

magdalena du weißt zwar nicht wie die
abwaschmaschine zu bedienen doch
weißt du was sache ist ich bin sache für
dich und das macht so sinn für dich
wie es mich zur sache macht magdalena
also gewissermaßen nur so von sache
zur sache: wenn ich mich als sache fühlen
darf darf ich auch sagen dass du gewisse
sachen nicht zu bedienen weißt und das heißt
für mich gleichzeitig auch dass du mich
nicht zu bedienen wüsstetst wären alle sachen
auch abwaschmaschinen aber magdalena
wir sind es nicht sagen wir glücklich wir andern
sachen und stehen dir zur verfügung

norma und ich das ist ein gedicht
ein textgeflecht ein dickicht in dem
nur norma und ich platz finden norma
und ich schlagen uns durch das gedicht
und errichten uns ein zelt in einer lichte
norma und ich schlafen eng unser
zelt ist aus worten die uns bedeuten

MLADA VILENICA 2006
YOUNG VILENICA AWARD 2006

Nagrjenka 6. Mlade vilenice v skupini od 6. do 10. let je Dita Škalič iz Moravskih Toplic, učenka 4. razreda osemletke.

Dotakne se nas s tistim, na kar v sodobnem načinu življenja radi pozabljamo – na sožitje z naravo namreč. Pesem je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu je pesem tista, ki živi z naravo – z zvezdami ali pticami – in celo misli na prihodnost, ki jo bodo raztrosila sončnična semena. V drugem delu pa pesem postane človek, prispoloba sedanjosti, ki najde zatočišče doma. Pesem ni zaletava. S svojo umirjenostjo pravzaprav vpliva na bralca, da se ji preda. Lahko jo beremo tudi kot sliko, kjer je narava upodobljena v zlatem rezu, v središču katerega je sporočilo, ki je sonce in smisel.

Počasna pesem

Pišem počasno pesem,
tako, ki se sprehaja,
na nebu zvezde šteje,
v parku ptice krmi,
jim imena daje:
Mini, Cini, Zvonček
že letijo v lonček
sončničnih semen.

Počasna pesem se sprehaja
po gozdovih in po travi,
zvečer pa gre domov,
počisti in gre spat.

The winner of the 6th Young Vilenica Award (6 - 10 year old category) is Dita Škalič, a fourth-grader from Moravske Toplice.

The poem touches us in a new way in its treatment of things we tend to forget in modern life – namely, our coexistence with nature. The poem is composed of two parts. In the first part, it is the poem that exists with nature – among the stars and birds – and even thinks about the future when sunflower seeds will be scattered about. In the second part, the poem becomes a person finding shelter at home, a parable for the present. The poem does not rush. Its serenity actually affects the reader, causing the reader to slow down as well. We can also read the poem like a picture in which nature is depicted as the golden mean and the sun is the message and meaning at the centre.

Slow Poem

I am writing a slow poem,
so it can take a stroll,
through the sky and count the stars,
and feed the birds in the park,
and give each of them a name:
Mini, Cini, and Little Bell,
they flutter to a bowl,
of sunflower seeds.

My slow poem takes a walk
through the woods and the fields,
in the evening it makes its way home,
washes up, and goes to sleep.

Translated by Erica Johnson-Debeljak

Nagrjenec 6. Mlade vilenice v skupini od 11. do 14. let je Aljaž Ferencek, učenec 7. razreda Osnovne šole Staneta Žagarja Kranj.

Za večino ljudi so jutra najtežji del dneva, za mladega pesnika pa so jutra drobna doživetja, ki ga spremljajo od dne do dne. Zaradi lepote, ki jo sprejme, postane celo tisto, kar je »trdi kvader« – ostra resničnost – mehko in nič boleče. V na videz preprosti pesmi se skrivata nasvet in opozorilo: v svetu mimobežnosti moramo iskati lepo, kajti »puh sanje resnično obstaja.

Moja jutra

Jutra so zame
drobna doživetja
nevidna hrana
novega dne
so mehka čustva
porojena v puhu sanj
in so tudi trdi kvadri
ki jih bom vodil
do novega jutra
tako vsak dan
in vedno znova.

The winner of the 6th Young Vilenica Award (11 - 14 year old category) is Aljaž Ferencek, a seventh-grader from the Stane Žagar Elementary School in Kranj.

For many people, mornings are the hardest part of the day. For this young poet, mornings are small experiences that accompany him through the day. Because of the beauty he receives, even a “solid block” – harsh reality – becomes soft and painless. In what appears to be a simple poem, one finds both advice and warning: in this fast-moving and transitory world, we must seek beauty, and “downy dreams” really do exist.

My Mornings

For me mornings are
small experiences
the invisible food
of the new day
they are soft emotions
born in downy dreams
and they are solid blocks
that I will guide
into the new morning
day in day out
and always new

Translated by Erica Johnson-Debeljak

Nagraljenka 6. Mlade vilenice za najboljšo tujejezično pesem je Miroslava Furtkevičová, učenka 8.b razreda Osnovne šole Stará L'ubovňa s Slovaške.

Pesem ni pesem. Pesem je slika. Tako luna v njej ni luna, ampak postane gašperček, ki nas greje. S svojim mirom nas zaziba v sanje, v katerih črna barva postane lepa svetloba. Na polovici pesmi najdemo besedo oči – ki lahko vidijo svet na različne načine. Najlepše je, da ga vidijo, kot ga vidi luna – in postanejo iskalci lepote.

Luna

visi na niti
kot gašperček
z najlepšimi
očmi
ko jih zapre
še zvezde
se sprehajajo
v črnem

Mesiac

visí na niti
ako gašparko
s najkrajšími
očami
ked' ich zatvorí
aj hviezdy
chodia
v čiernom

The winner of the 6th Young Vilenica Award for the best poem in a foreign language is Miroslava Furtkevičová, an eighth-grader from the Stará L'ubovňa Elementary School in Slovakia.

This poem is not a poem. It is a picture. The moon in the poem is not a moon, but becomes a glowing stove that warms us. With its tranquillity, it rocks us into a dream where blackness is transformed into a beautiful light. In the middle of the poem, we find the word "eyes" – that are capable of seeing in many different ways. The best way for them to see is the way this poem sees the moon: then they become seekers of beauty.

Moon

it hangs on a string
like a glowing stove
with the most beautiful
eyes
that it closes
when the stars
walk in
the blackness

Translated by Erica Johnson-Debeljak

DOSEDANJI UDELEŽENCI IN NAGRAJENCI
VILENIC 1986-2005 / PARTICIPANTS AND
VILENICA 1986-2005 PRIZE WINNERS

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1986 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

FULVIU TOMIZZI

Utemeljitev nagrade: Jože Pirjevec

V publikaciji "Vilenica 1986" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

PÉTER ESTERHÁZY, REINHARD P. GRUBER, INGRAM HARTINGER, ZBIGNIEW HERBERT, GERT HOFMANN, TADEUSZ KONWICKI, LOJZE KOVAČIĆ, SLAVKO MIHALIĆ, GERHARD ROTH, MILAN RÚFUS, EVA SCHMIDT, JAN SKÁCEL, WISŁAWA SZYMBORSKA, FULVIO TOMIZZA, ISTVÁN VAS, IGOR ZIDIĆ

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1987 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

PETRU HANDKEJU

Utemeljitev nagrade: Erik Prunč

KRISTAL VILENICE 1987 – GREGOR STRNIŠA

V publikaciji "Vilenica 1987" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

IVAN ARALICA, DEZSÖ TANDORI, ERZSÉBET GALGÓCZI, LÚBOMÍR FELDEK, CARMELA FRATANTONIO, PETER HANDKE, BOHUMIL HRABAL, GEDA JACOLUTTI, DRAGO JANČAR, ALFRED KOLLERITSCH, RYSZARD KRYNICKI, ANDRZEJ KUŚNIEWICZ, GIULIANA MORANDINI, ÁGNES NÉMES ÓNAGY, JAN SKÁCEL, GREGOR STRNIŠA, WISŁAWA SZYMBORSKA, DOMINIK TATARKA, VENO TAUFER, PAVLE UGRINOV, ADAM ZAGAJEWSKI, VITOMIL ZUPAN

Disput: CLAUDIO MAGRIS: EWALDOVA BAKLA / EWALD'S TORCH

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1988 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

PÉTRU ESTERHÁZYJU

Utemeljitev nagrade: Jože Hradil

KRISTAL VILENICE 1988 – EWA LIPSKA

V publikaciji "Vilenica 1988" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

BIRGITTA ARENS, FRANCESCO BURDIN, SÁNDOR CSÓÓRI, JAROSLAV ČEJKA, MIROSLAV ČERVENKA, MILAN DEKLEVA, DANIJEL DRAGOJEVIĆ, BENEDIKT DYRLICH, VLADIMÍR GOTOVAC, MARIAN GRZEŚCZAK, KLAUS HOFFER, ANTON HYKISCH, GERT JONKE, LÁSZLÓ LATOR, EWA LIPSKA, MARCELIJUS MARTINAITIS, VESNA PARUN, ERICA PEDRETTI, RICHARD PIETRASS, ILMA RAKUSA, CHRISTOPH RANSMAÝR, RENZO ROSSO, JAROSLAW MAREK RYMKIEWICZ, RYSZARD SCHUBERT, TOMAŽ ŠALAMUN, RUDI ŠELIGO, JOSEF ŠIMON, ALEKSANDAR TIŠMA, JUDITA VAIČIŪNAITĖ, TOMAS VENCLOVA, GIORGIO VOGHERA, JOSEF WINKLER, DANE ZAJC, ŠTEFAN ŽARY

Disput: CZESŁAW MIŁOSZ: ČETRTA UČNA URA / THE FOURTH TEACHING LESSON

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1989 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
JANU SKÁCLU

Utemeljitev nagrade: Albina Lipovec
KRISTAL VILENICE 1989 – DUBRAVKA UGREŠIĆ

V publikaciji "Vilenica 1989" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

H. C. ARTMANN, JAN BENO, VOLKER BRAUN, GINO BRAZZODURO, JAN BUZÁSSY, PAOLA CAPRIOLI, CSÓÓRI SÁNDOR, BOGUMIL ĐUZEL, MIROSLAV DUDOK, PETAR GUDELJ, CHRISTOPH HEIN, MILAN JESIH, GERT JONKE, EUGENIUSZ KABATC, DANILO KIŠ, IVAN KLÍMA, JURIJ KOCH, KAJETAN KOVIČ, GABRIEL LAUB, FLORJAN LIPUŠ, MESZÖLY MIKLOS, EMIL MIKULENAITE, ADOLPH MUSCHG, TADEUSZ NOWAK, JOSIP OSTI, TONE PAVČEK, KORNELIJUS PLATELIS, INGRID PUGANIGG, MIROSLAV PUTIK, ALOJZ REBULA, CARLO SGORLON, WERNER SOLLNER, ANDRZEJ SZCZYPORSKI, ANTONIO TABUCCHI, DUBRAVKA UGREŠIĆ, MIROSLAV VALEK, DRAGAN VELIKIĆ, LIGIO ZANINI

Disput: GYÖRGY KONRAD: S SREDINE / FROM THE CENTRE

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1990 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
TOMASU VENCLOVI

Utemeljitev nagrade: Veno Taufer
KRISTAL VILENICE 1990 – ALEŠ DEBELJAK

V publikaciji "Vilenica 1990" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

FODOR ANDRÁS, MIROSLAV KOŠUTA, ALEKSANDRA BERKOVÁ, STELIO MATTIONI, ANDREJ BLATNIK, LIBUŠE MONÍKOVÁ, LEON BRIEDIS, PÉTER NÁDAS, MIROSLAV ČERVENKA, GÁSPÁR NAGY, ALEŠ DEBELJAK, BORIS PAHOR, NEDJELJKO FABRIO, MIODRAG PAVLOVIĆ, BRANKO GRADIŠNIK, GIORGIO PRESSBURGER, NIKO GRAFENAUER, KNUTS SKUJENIEKS, REINHARDT P. GRUBER, JOŽE SNOJ, MAJA HADERLAP, EVA SCHMIDT, PAWEŁ HUELLE, JÁN JÓSEF SZCZEPAŃSKI, ANTON HYKISCH, ANDRZEJ SZCZYPORSKI, EUGENIUS IGNATAVIČIUS, SUSANNA TAMARO, ANTANAS JONYNAS, LADISLAV TAŽKÝ, LUBOMIR JURÍK, GORAN TRIBUSON, DIANA KEMPFF, BOŽENA TRILECOVÁ, MICHAEL KÖHLMAYER, LUDVÍK VACULÍK, TOMAS SAULIUS KONDROTAS, JOACHIM WALTER, GYÖRGY KONRÁD, ANKA ŽAGAR

Disput: VENO TAUFER: IZZIV ALI ZGAGA? / CHALLENGE OR HASSE?

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1991 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
ZBIGNIEWU HERBERTU

Utemeljitev nagrade: Niko Jež
KRISTAL VILENICE 1991 – GRENDL LAJOS

V publikaciji "Vilenica 1991" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

LADISLAV BALLEK, ANDREJ BRVAR, LENKA CHYTILOVÁ, HEINZ CZECHOWSKI, EÖRSI ISTVÁN, GRENDL LAJOS, FABJAN HAFNER, RETO HÄNNY, IVANKA HERGOLD, ANDREJ HIENG, ALOIS

HOTSCHEINIG, VIT'AZOSLAV HRONEC, JÓKAI ANNA, DONALDAS KAJOKAS, MILAN KLEČ, MIRKO KOVÁČ, LOJZE KRAKAR, VÍT KREMELÍČKA, BRONISŁAW MAJ, LAURA MARCHIG, ŠTEFAN MORAVČÍK, LUKO PALJETAK, OSKAR PASTIOR, JURE POTOČAR, HANS RAIMUND, ROLANDAS RASTAUSKAS, SOMLYÓ GYÖRGY, MARIO SUŠKO, IVO SVETINA, SUSANNA TAMARO, ARVO VALTON, VÁRADY SZabolcs, BITE VILIMAITÉ, ALENA VOSTRÁ, JOACHIM WALTHER, ERNEST WICHNER, JOSEF WINKLER

Disput: VLADO GOTOVAC: SKICA O ATLASU / SKETCH OF THE ATLAS

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1992 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

MILANU KUNDERI

Utemeljitev nagrade: Jaroslav Skrušný

KRISTAL VILENICE 1992 – ENDRE KUKORELLY

V publikaciji "Vilenica 1992" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

ALEXANDRA BERKOVÁ, VYTAUTAS BLOZÉ, BRANKO ČEVEC, SLAVENKA DRAKULIĆ, GUSTAV JANUŠ, DUŠAN JOVANOVIĆ, FERENC JUHÁSZ, RYSZARD KAPUŚCIŃSKI, MARIE-THERÈSE KERSCHBAUMER, EFTIM KLETNIKOV, KRZYSZTOF KOEHLER, UWE KOLBE, MIRKO KOVÁČ, ENDRE KUKORELLY, KRZYSZTOF LISOWSKI, DRAHOŠLAV MACHALA, IVAN MINATTI, VYTAUTAS MARTINKUS, LIBUŠE MONÍKOVÁ, BORIS A. NOVAK, PARTI NAGY LAJOS, AARNE PUU, GERHARD ROTH, ŠTEFAN STRÁŽAY, JANA ŠTROBLOVÁ, MARJAN TOMŠIČ, MILOSLAV TOPINKA, DRAGAN VELIKIĆ, JANI VIRK, PETER WATERHOUSE

Disput: EVGEN BAVČAR: UNIVERZALIZMI IN NJIHOVA FACIES HYPOCRITICA / UNIVERSALISMS AND THEIR FACIES HYPOCRITICA

PÉTER ESTERHÁZY: POSTMODERNI BARBARIZEM ALI EVROPA BREZ LASTNOSTI / POSTMODERN BARBARISM OR EUROPE WITH NO CHARACTERISTICS

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1993 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

LIBUŠI MONÍKOVÍ

Utemeljitev nagrade: Neva Šlibar

KRISTAL VILENICE 1993 – FRANCESCO MICIELI

V publikaciji "Vilenica 1993" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

BALLA ZSÓFIA, JÓZEF BARAN, ROBERTO DEDENARO, HELMUT EINSENDLE, ALOJZ IHAN, DŽEVAD KARAHASAN, MATJAŽ KOCBEK, VLASTIMIL KOVALČÍK, MARKO KRAVOS, ZVONKO MAKOVIĆ, MÁRTON LÁSZLÓ, ROBERT MENASSE, FRANCESCO MICIELI, MARJETA NOVAK KAJZER, PAUL PARIN, DENIS PONIŽ, DIANA PRANCIETYTYÉ, CARLO SGORLON, ARVO VALTON, MICHAL VIEWEGH, PIOTR WOJCIECHOWSKI, IFIGENIJA ZAGORIČNIK SIMONOVÍC

Disput: GEORGES-ARTHUR GOLDSCHMIDT, VLADO GOTOVAC, LÁSZLÓ KRASZNÁ-HORKAI, ANTONIN J. LIEHM: EDWARD KOCBEK: PALICA / EDWARD KOCBEK: THE STICK

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1994 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
JOSIPU OSTIJIU

Utemeljitev nagrade: Denis Poniž
KRISTAL VILENICE 1994 – SLAVKO MIHALIČ

V publikaciji "Vilenica 1994" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
EDOARDO ALBINATI, MILOŠ BIEDRZYCKI, CHRISTA DERICUM, JANKO FERK, ANTONIO FIAN, ANTANAS GAILIUS, VLADO GOTOVAC, EGYD GSTÄTTNER, DANIEL HEVIER, VIT'AZOSLAV HRONEC, PAWEŁ HUELLE, GORAN IGNJATIJE JANKOVIĆ, ĐEVAĐ KARAHASAN, LUBOR KASAL, THOMAS KLING, MAJDA KINE, MIKLAVŽ KOMEIJ, JURGIS KUNČINAS, FERI LAINŠČEK, SVETLANA MAKAROVIĆ, GIUSEPPE MARIUZ, MARNO JÁNOS, MATEJA MATEVSKI, ANDREJ MEDVED, SLAVKO MIHALIČ, DUŠAN MITANA, GRZEGORZ MUSIAŁ, ALEKSANDER PERŠOLJA, PETRI GYÖRGY, LENKA PROCHÁZKOVÁ, GIANFRANCO SODOMACO, IGOR ŠKAMPERLE, JACHÝM TOPOL, URS WIDMER, UROŠ ZUPAN

Disput: ALAIN FINKIELKRAUT: INTELEKTUALCI, POLITIKA IN VOJNA / INTELLECTUALS, POLITICS AND WAR

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1995 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
ADOLFU MUSCHGU

Utemeljitev nagrade: Vesna Kondrič Horvat
KRISTAL VILENICE 1995 – MARZANNA BOGUMIŁA KIELAR

V publikaciji "Vilenica 1995" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
JOVICA AČIN, KURT AEBLI, EUGENIJUS ALIŠANKA, MARCIN BARAN, KRZYSSTOF BIELECKI, DARIUSZ BITTNER, LOREDANA BOGLIUN, BERTA BOJETU-BOETA, TEREZA BOUČKOVÁ, LUCAS CEJPEK, RÓŽA DOMAŚCYNIA, ERIK GROCH, NORA IKSTENA, MARZANNA BOGUMIŁA KIELAR, RADE KRSTIĆ, TONKO MAROEVIC, MANFRED MOSER, DANIELIUS MUŠINSKAS, RADOVAN PAVLOVSKI, TONE PERČIĆ, SIBILA PETLEVSKI, RAOUL SCHROTT, ZORKO SIMČIĆ, RUDOLF SLOBODA, ANDRZEJ STASIUK, JÁN ŠTRASSER, TÁKÁCS ZSUZSA, TANDORI DEZSÖ, JAROMÍR TYPLT, MILOŠ VACÍK, SAŠA VEGRI, PAVEL VILIKOVSKÝ, ERNEST WICHNER, CIRIL ZLOBEC, VLADO ŽABOT, ALDO ŽERJAL

Disput: LOJZE KOVACIČ: ALI PISATELJ POTREBUJE SVET, KI NJEGA NE POTREBUJE? / DOES A WRITER NEED THE WORLD WHICH DOESN'T NEED HIM?

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1996 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
ADAMU ZAGAJEWSKEMU

Utemeljitev nagrade: Niko Jež
KRISTAL VILENICE 1996 – KAĆA ČELAN

V publikaciji "Vilenica 1996" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
LOTHAR BAIER, ULDIS BERZINŠ, PETR BORKOVEC, MAGDA CARNECI, KAROL CHMEL, BRANKO ČEVEC, KAĆA ČELAN, ZITA ČEPAITĖ, STEFANO DELL'ANTONIO, LJILJANA DIRJAN, DUŠAN DUŠEK, MILAN ĐORĐEVIĆ, HÁY JÁNOS, ANTANAS A. JONYNAS, JULIAN KORNHAUSER, KOVÁCS ANDRÁS FERENC, VLADIMIR KOVACIĆ, FRIEDERIKE KRETZEN, ENZO MARTINES, LYDIA

MISCHKULNIG, BRANE MOZETIČ, IZTOK OSOJNIK, ŽARKO PETAN, HANSJÖRG SCHERTENLEIB, TRIINI SOOMETS, KAREL ŠIKTANC, ALEŠ ŠTEGER, MAJA VIDMAR, MÂRTINŠ ZELMENIS

Disput: SVOBODA IMAGINACIJE – IMAGINACIJA SVOBODE / IMAGINATION OF FREEDOM – FREEDOM OF IMAGINATION:

BRANKO MILJKOVIČ: POEZIJO BODO VSI PISALI / EVERYBODY WILL BE WRITING POETRY

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1997 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

PAVLU VILIKOVSKEMU

Utemeljitev nagrade: Andrej Rozman

KRISTAL VILENICE 1997 – *NICOLE MÜLLER*

V publikaciji "Vilenica 1997" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

BALÁZS ATTILA, PAULS BANKOVSKIS, PETERS BRÚVERIS, STEFAN CHWIN, VITTORIO COZZOLI, VERA ČEJKOVSKA, LIUTAURAS DEGËSYS, EVALD FLISAR, FRANJO FRANČIČ, MARIANNE GRUBER, AIME HANSEN, JOŽE HUDEČEK, HANNA JOHANSEN, VANDA JUKNAITE, MILA KAČIČ, DORIS KAREVA, ISTVÁN KOVÁCS, KRISTINA LJALJKO, PETER MACSOVSKÝ, HERBERT MAURER, KATJA LANGE MÜLLER, NICOLE MÜLLER, NEŽA MAURER, EWALD MURRER, MIHA OBIT, ALBERT OSTERMAIER, PAVAO PAVLIČIĆ, DELIMIR REŠICKI, BRANE SENEGAČNIK, ABDULAH SIDRAN, ANDRZEJ SOSNOWSKI, OLGA TOKARCZUK, ALTA VÁŠOVÁ, ANATOL VJARCINSKI

Disput: DAIMON ZAPELJEVANJA / DAIMON OF TEMPTATION:

RAINER MARIA RILKE: ORFEJ • EVRIDIKA • HERMES / ORPHEUS • EURYDIKE • HERMES

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1998 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

PÉTRU NÁDASU

Utemeljitev nagrade: Gállos Orsolya

KRISTAL VILENICE 1998 - PETER SEMOLIČ

V publikaciji "Vilenica 1998" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

AMANDA AIZPURiete, ANDREI BODIU, JAN ČIKVIN, FRANCE FORSTNERIČ, NATASZA GOERKE, FELICITAS HOPPE, ZOË JENNY, JÍŘI KRATOCHVIL, VIDA MOKRIN PAUER, MAJA NOVAK, OSAMILJENI TEKAČI, ILMA RAKUSA, IZET SARAJLIĆ, PETER SEMOLIČ, MARKO SOSIČ, ALVYDAS ŠLEPIKAS, SLOBODAN ŠNAJDER, LÁSZLÓ VILLÁNYI, MILAN VINCETIČ, ANDREA ZANZOTTO

Disput: TIMOTHY GARTON ASH: KONEC STOLETJA, ZAČETEK TISOČLETJA / THE END OF THE CENTURY, THE BEGINNING OF THE MILLENNIUM

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 1999 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
ERICI PEDRETTI

Utemeljitev nagrade: Vesna Kondrič Horvat
KRISTAL VILENICE 1999 – ANGELO CHERCHI

V publikaciji "Vilenica 1999" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
NERINGA ABRUTYTE, ANGELO CHERCHI, LELO CJANTON, RICHARD FLANAGAN, MARIUS IVAŠKEVIČIUS, RICHARD JACKSON, JANA JURÁŇOVA, JAAN KAPLINSKI, DRAŽEN KATUNARIČ, TAJA KRAMBERGER, RYSZARD KRYNICKI, FRANCO LOI, MIHA MAZZINI, MILOŠ MIKELN, MIMMO MORINA, ANDREJ MOROVIČ, AMIR OR, RAZVAN PETRESCU, KATHRIN RÖGGLA, LJUDMILA RUBLJEVSKA, ANNA SANTOLIQUIDO, ARMIN SENSER, VOJO ŠINDOLIČ, SANDE STOJČEVSKI, OTTO TOLNAI, BOGDAN TROJAK, NENAD VELIČKOVIČ, KAREN VOLKMAN

Disput: TRST NA ZAČETKU 20. STOLETJA: FUTURISTIČNA UTOPIJA ALI MOŽNI MODEL ZA NADNACIONALNO IN USTVARJALNO SOŽITJE V ZDRUŽENI (SREDNJJI) EVROPI / TRIESTE AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY: A FUTURISTIC UTOPIA OR REALISTIC MODEL OF TRANS-NATIONAL AND CREATIVE COEXISTENCE OF PEOPLE IN THE COMMON (CENTRAL) EUROPE

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 2000 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
SLAVKU MIHALIČU

Utemeljitev nagrade: Veno Taufer
KRISTAL VILENICE 2000 - VÖRÖS ISTVAN

V publikaciji "Vilenica 2000" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
ZORAN ANČEVSKI, PETER BOŽIČ, UKE BUCPAPAJ, ALEŠ ČAR, PRIMOŽ ČUČNIK, JACQUES DARRAS, LIDIJA DIMKOVSKA, MIRCEA DINESCU, MICHAEL DONHAUSER, JANIS ELSBERGS, LEOPOLD FEDERMAIR, MILA HAUGOVA, ŽELJKO IVANKOVIČ, LIUDVIKAS JAKIMAVIČIUS, URS KARPF, GEORGIU KONSTANTINOV, HASSO KRULL, GARY LAWLESS, UMBERTO MANGANI, ERIK MENKVELD, BRINA ŠVIGELJ MÉRAT, JAUME PEREZ MONTANER, IMRE ORAVECZ, SILVANA PALETTI, KATHERINE PIERPOINT, ANGELINA POLONSKAYA, MILORAD POPOVIČ, ANA RISTOVIČ, SUDEEP SEN, MARCIN SENDECKI, RONNY SOMECK, MARJAN STROJAN, YÓRGOS VEIS, VÖRÖS ISTVAN, GERALD ZSCHORSCH.

Disput: FRIEDERIKE KRETZEN: VLOGA IN POMEN LITERATURE DANES / THE MEANING AND THE ROLE OF LITERATURE TODAY
NIKO GRAFENAUER: PISATELJ V EKSSENTRU ČASA / WRITER IN THE OFF-CENTRE OF TIME
RÉGIS DEBRAY, ZDENKO VRDLOVEC – LITERATURA IN MEDIJI / LITERATURE AND THE MEDIA

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 2001 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
JAANU KAPLINSKEMU

Utemeljitev nagrade: Veno Taufer
KRISTAL VILENICE 2001 – NATALKA BILOCERKIVEC

V publikaciji "Vilenica 2001" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
ESAD BABAČIĆ, MOHAMMED BENNIS, NATALKA BILOCERKIVEC, CASIMIRO de BRITO, RICHARD BURNS, PETERIS CEDRINŠ, DRAGAN JOVANOVIĆ DANIOV, ROBERT DAVIS, MICHEL DEGUY, FERIDA DURAKOVIĆ, ANDREAS EHIN, HANS EICHHORN, MAURO FACCIONI FILHO, MICHAEL FARRELL, GARACZI LÁSZLÓ, GREG GATENBY, ADAM GLOBUS, ADELA GRECEANU, PETR HRUŠKA, VALDO IMMOVILLI, LAURYNAS KATKUS, VLADIMÍR KAVČIČ, KATICA KJULAVKOVA, BARBARA KORUN, MARUŠA KRESE, ROMAN LUDVA, SONJA MANOJLOVIĆ, NARLAN MATOS, MARIÁN MILČÁK, BANYA NATSUISHI, CLAUDIO POZZANI, MATTHEW ROHRER, ERIK STINUS, FRANCO SUPINO, VIVIENNE VERMES, THOR VILHJÁLMSSEN, HANS VAN DE WAARENBURG, ADAM WIEDEMANN.

Delavnice / Workshops: PREVAJANJE POEZIJE, O ESTETSKI KOMPONENTI VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA / TRANSLATING POETRY, ON THE AESTHETIC COMPONENT OF THE EVERYDAY LIFE

MLADA VILENICA / YOUNG VILENICA AWARD: Špela Poljak

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 2002 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
ANI BLANDIANI

Utemeljitev nagrade: Lidija Dimkovska
KRISTAL VILENICE 2002 – PÁL ZÁVADA

V publikaciji "Vilenica 2002" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
JORGE ENRIQUE ADOUM, DRITËRO AGOLLI, ANDRIY BONDAR, SNEŽANA BUKAL, BORA ČOSIĆ, JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ, TANJA DÜCKERS, OSWALD EGGER, CHUAH GUAT ENG, JAKŠA FLAMENG, IOAN FLORA, JANICE GALLOWAY, SINAN GUDŽEVIĆ, MICHÁL HVORECKÝ, ANATOL KUDRAVEC, ANATOLIJ KUDRJAVICKI, LEENA LANDER, FRANCO MANZONI, MACIEJ MELECKI, DUŠAN MERC, PETR MIKEŠ, VINKO MÖDERNDORFER, HERITA MÜLLER, PATRICIA NOLAN, KNUT ØDEGÅRD, JUSTO JORGE PADRON, MONIKA VAN PAEMEL, RATIMIR PAVLOVIĆ, JANIS ROKPELNIS, KEN SMITH, GLEN SORESTAD, LUAN STAROVA, VIDOSAV STEVANOVIĆ, LUCIJA STUPICA, TONE ŠKRJANEC, WILLEM VAN TOORN, PÁL ZÁVADA.

Delavnice / Workshops: PREVAJANJE POEZIJE, O LITERATURI NA INTERNETU, O VIZUALNI IN LITERARNI PODOBI / ON TRANSLATING POETRY, ON LITERATURE ON THE INTERNET, ON VISUAL AND LITERARY IMAGE

MLADA VILENICA / YOUNG VILENICA AWARD: Ana Šalgaj

Dosedanji udeleženci in nagrajeni Vilenic / Participants and Vilenica 1986–2005 Prize Winners

---

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 2003 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
MIRKU KOVACU

Utemeljitev nagrade: Josip Osti

V publikaciji "Vilenica 2003" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

CONSTANTIN ABALUTJ, HANA ANDRONIKOVA, KOSTAS ASSIMACOPOULOS, VLADIMÍR BALLA, MAREK BIEŃCZYK, BORIS BILETIĆ, GORDANA MIHAJOVA BOŠNAKOSKA, NICOLE BROSSARD, RENÉ DE CECCATTY, PAULO DA COSTA, JOHN F. DEANE, PAULETTE DUBÉ, LYNN EMANUEL, PAVLE GORANOVIC, NORBERT GSTREIN, JACQUES IZOARD, RUTGER KOPLAND, HERKUS KUNČIUS, TARAS LUCHUK, DONAL McLAUGHLIN, TOM PETSINIS, VIVIENNE PLUMB, GREGOR PODLOGAR, ALEK POPOV, STELLA ROTENBERG, PAOLO RUFFILLI, FIONA SAMPSON, LJUDKA SILNOVA, ANDREJ E. SKUBIC, EIRA STENBERG, JAMES TATE, TÓTH KRISZTINA, SUZANA TRATNIK, CHRISTIAN UETZ, VLADIMIR VERTLIB, ERIKA VOUK, JULI ZEH.

Delavnice / Workshops: PREVAJANJE POEZIJE, PROSTORI TRANSGRESIJE, REVIIA V REVII / TRANSLATING POETRY, PLACES OF TRANSGRESSION, REVIEW IN REVIEW

MLADA VILENICA / YOUNG VILENICA AWARD: Žiga Mohorič in Agata Venier

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 2004 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo

BRIGITTE KRONAUER

Utemeljitev nagrade: Neva Šlibar in Vesna Kondrič Horvat
KRISTAL VILENICE 2004 – VALŽINA MORT

V publikaciji "Vilenica 2004" in na literarnih prireditvah so sodelovali:

JAN BALABÁN, MUHAREM BAZDULJ, ERIC BROGNIET, ŠTEFAN CARAMAN, DAŠA DRNDIĆ, MARTIN FAHRNER, EDWARD FOSTER, GEORGI GOSPODINOV, GINTARAS GRAJAUSKAS, DANIELA KAPITÁŇOVÁ, VOJSLAV KARANOVIĆ, ARTJOM KAVALEVSKI, JURIS KRONBERGS, ALAIN LANCE, SYDNEY LEA, VASYL MAKHNO, KATARINA MARINČIĆ, TXEMA MARTÍNEZ INGLÉS, VALŽINA MORT, NOVICA NOVAKOVIĆ, GINO PASTEGA, SZILÁRD PODMANICZKY, ALEKSANDAR PROKOPEN, BARBARA SIMONITI, PETER STEINER, ANNI SUMARI, VLADAMIR P. ŠTEFANEC, CAI TIANXIN, KRZYSZTOF VARGA, PETER WEBER, ANDREA ZANZOTTO

Prevajalska delavnica / Translation workshop: MERERID PUW DAVIES, LOUIS DE PAOR, HELENA SINERVO

Disput: PRIMER EDVARD KOCBEK IN SVOBODA IZRAŽANJA DANES / EDVARD KOCBEK CASE AND THE FREEDOM OF EXPRESSION TODAY

MLADA VILENICA / YOUNG VILENICA AWARD: Eva Rener in Brigitा Berčon

Mednarodno literarno nagrado **VILENICA** za leto 2005 je Društvo slovenskih pisateljev podelilo
ILMI RAKUSA in **KARLU-MARKUSU GAUŠU**

Utemeljitvi nagrade: Vesna Kondrič Horvat in Drago Jančar
KRISTAL VILENICE 2005 – VLADAS BRAZIŪNAS

V publikaciji "Vilenica 2005" in na literarnih prireditvah so sodelovali:
CARLOS A. AGUILERA, VELJKO BARBIERI, JURAS BARISEVIČ, VLADAS BRAZIŪNAS, ANNA MARIA CARPI, THEODORA DIMOVA, JURE JAKOB, JANEZ KAJZER, VILIAM KLIMÁČEK, OLIVERA KORVEZIROVSKA, CVETKA LIPUŠ, JAAN MALIN, JIM McGARRAH, ANNA MITGUTSCH, SINEAD MORRISSEY, DUŠKO NOVAKOVIĆ, GREGOR PAPEŽ, LEUNG-PING KWAN, JEAN PORTANTE, ZSUZSA RAKOVSKY, RALF SCHLATTER, STEPHANOS STEPHANIDES, FARUK ŠEHIC, MAGDALENA TULLI, MILOŠ URBAN, LILIANA URSU.

Književnost Beneške Slovenije / literature from Beneška Slovenia:
MICHELE OBIT, ROBERTO DAPIT, LUISA BATTISTIG, MARINA CERNETIG, GUGLIELMO CERNO, BRUNA DORBOLÒ, ANDREINA TRUSGNACH

OKROGLA MIZA SEP NA VILENICI / CEI ROUND TABLE DISCUSSION AT VILENICA:
Možnosti sobivanja različnih kultur v Evropi in proces iskanja nove kulturne paradigm / The Possibilities of Coexistence of Different Cultures in Europe and the Process of Searching a New Cultural Paradigm.

MLADA VILENICA / YOUNG VILENICA 2005: Rožana Švara, Eva Mohorič

ČLANI ŽIRIJE / JURY MEMBERS:

Veno Taufer, predsednik žirije, pesnik, prevajalec, eseijist, ustanovni predsednik Vilenice / jury chair, poet, translator, essayist, founding president of the Vilenica Festival

Andrej Blatnik, pisatelj, prevajalec, urednik / writer, translator, editor

Lidija Dimkovska, pesnica, prevajalka, eseijistka / poet, translator, essayist

Niko Grafenauer, pesnik, prevajalec, eseijist, urednik / poet, translator, essayist, editor

Ludwig Hartinger, prevajalec, eseijist, urednik / translator, essayist, editor
Jože Hradil, prevajalec, urednik, leksikograf / translator, editor, lexicographer

Vesna Kondrič Horvat, docentka za novejšo nemško književnost na Univerzi v Mariboru / associate professor of modern German literature at the University of Maribor

Tone Peršak, pisatelj / prose writer

Veronika Simoniti, lektorica za italijanski jezik in prevajalka / Italian language assistant, translator

Tomaž Šalamun, pesnik, prevajalec / poet, translator

Neva Šlibar, redna profesorica za novejšo nemško književnost na Univerzi v Ljubljani / professor of modern German literature at the University of Ljubljana

Špela Šramel, prevajalka, asistentka za slovaško književnost na Univerzi v Ljubljani / translator, assistant professor of Slovak literature at the University of Ljubljana

Aleš Šteger, pesnik, prevajalec / poet, translator

Jana Unuk, prevajalka / translator

Jani Virk, pisatelj, prevajalec / writer, translator

KONZULTANTI / ADVISORY PANEL

- Agieszka Bedkowska, prevajalka, asistentka na Institutu za slovansko filozofijo Šlezijske univerze, Poljska / translator, assistant professor at the Institute of Slavic Studies at the University of Silesia, Poland
- Janis Elsbergs, pesnik in prevajalec, Latvija / poet and translator, Latvia
- Erica Johnson-Debeljak, prevajalka, publicistka, Slovenija / translator, columnist, Slovenia
- Alenka Jensterle Doležal, asistentka za slovensko književnost na Filozofski fakulteti v Pragi, Češka / assistant professor of Slovene literature at the Faculty of Arts in Prague, Czech Republic
- Miriam Drev, prevajalka, publicistka, pesnica, Slovenija / translator, columnist, poet, Slovenia
- Marjeta Prelesnik Drozg, bibliotekarka, prevajalka, Slovenija / librarian, translator, Slovenia
- Marta Dziluma, direktorica Latvijskega centra za literaturo, kulturna menedžerka in kritičarka, Latvija / director of Latvian Literature Exchange, cultural manager, critic, Latvia
- Csordás Gábor, esejist, urednik založbe Jelenkor, Madžarska / essayist, editor at Jelenkor Publishing House, Hungary
- Gállos Orsolya, prevajalka, Madžarska / translator, Hungary
- Aleš Kozar, prevajalec, Češka / translator, Czech Republic
- Dana Krsakova, kritičarka in literarna znanstvenica na Inštitutu za slovaško književnost v Bratislavi, Slovaška / literary critic, scholar at the Institute of Slovak Literature in Bratislava, Slovakia
- Inesa Kurjan, znanstvena delavka, Belorusija / researcher, Belarus
- Tina Mahkota, prevajalka in publicistka, Slovenija / translator, columnist, Slovenia
- Brina Švigelj Mérat, pisateljica, publicistka, Francija / writer, columnist, France
- Aleš Mustar, pesnik, prevajalec, Slovenija / poet, translator, Slovenia
- Vera Pejovič, pesnica, prevajalka, Slovenija / poet, translator, Slovenia
- Kornelijus Platelis, pesnik in prevajalec, Litva / poet, translator, Lithuania
- Peter Rácz, filozof, pesnik, prevajalec, Madžarska / philosopher, poet, translator, Hungary
- Ilma Rakusa, pisateljica, predavateljica na Univerzi v Zürichu, Švica / writer, lecturer at the University of Zürich, Switzerland
- Judit Reiman, prevajalka, predavateljica na Univerzi v Budimpešti, Madžarska / translator, lecturer at the University of Budapest, Hungary
- Ana Ristović, pesnica in prevajalka, Srbija / poet, translator, Serbia
- Jutka Rudaš, asistentka na katedri za madžarski jezik na Univerzi v Mariboru, Slovenija / assistant professor at the Department of Hungarian at the University of Maribor, Slovenia
- Matteo di Salvio, jezikovni koordinator na Italijanskem inštitutu za kulturo v Sloveniji / language coordinator at the Instituto Italiano di cultura, Slovenia

Irena Samide, prevajalka, lektorica za nemški jezik na Univerzi v Ljubljani, Slovenija / translator, German language assistant at the University of Ljubljana, Slovenia

Namita Subiotto, docentka na katedri za makedonski jezik in književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani, Slovenija / senior lecturer at the Department of Macedonian Language and Literature at the Faculty of Arts in Ljubljana, Slovenia

Katarina Šalamun Biedrzycka, prevajalka in eseistika, Poljska / translator and essayist, Poland

Pavel Šaradin, publicist, prevajalec in urednik, Češka / columnist, translator and editor, Czech Republic

Tea Štoka, asistentka za italijansko književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani, Slovenija / assistant professor of Italian at the Faculty of Arts in Ljubljana, Slovenia

Špela Virant, asistentka na oddelku za germanistiko Filozofske fakultete v Ljubljani, Slovenija / assistant professor at the Department of German Studies at the Faculty of Arts in Ljubljana, Slovenia

Vilenico 2006 so podprli
Vilenica 2006 is sponsored by

k,u,s,l,t,u,r,a•••

republika slovenija
ministrstvo za kulturo

ZAVAROVALNICA TRIGLAV, d.d.

DELO

primorske novice

Banka Koper

avstrijski kulturni forum^{lu}

Italijanski
institut
za kulturo
v Sloveniji

Krajevna skupnost Lokev
Krajevna skupnost Hruševje
Cankarjev dom, Ljubljana
Kobilarna Lipica
TIC Nova Gorica

LASER
GAMES

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association